

K [scriba] 7/86

82

St-354

D-38/95

CELSISSIMO PRINCIPI
ADAMO

CZARTORYISKI.

CELSISSIMORUM EXCELLENTISSIMORUM:

AUGUSTI ALEXANDRI

Ducis in Klewan & Zukow

CZARTORYISKI,

Palatini & Generalis terrarum Russiæ,

Exercituum Regni Generalis Leutnant,

Gvardiæ S. R. Majestatis & Reipublicæ

Colonelli; Katusiensis, Latovicensis,

Koscierynensis, Lubochnensis; &c:

CAPITANEI,

ET

MARIÆ SOPHIÆ

de Granow

SIENIAWSKA

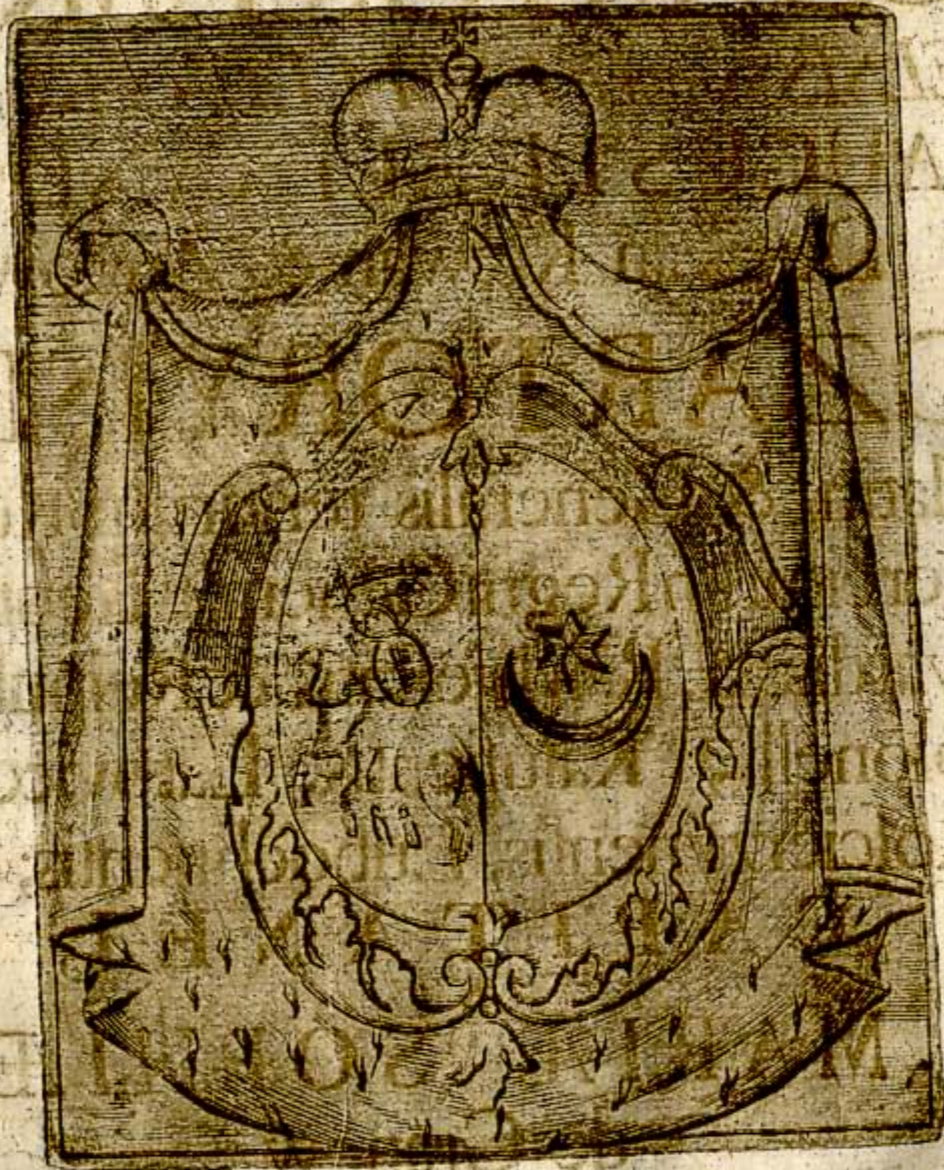
in Szklow Mysz Tenczyn & Jaroslaw

Comitissæ,

MAGNÆ SPEI FILIO.

Anno 1747 Hic Liber Inno Oblatus et Applicatus Conventui Chetmensi
P. Refectorii a. Perilly. M. J. Christophoro Romanowski
Principi Terræ Chetmensis Benefactori Nostro Faventissimo. Prody. Lo.

IN STEMMA
CELSISSIMÆ
DOMUS.

Bella notat cataphractus Eques; dat Cynthia lucem.
Hinc DOMUI CELSÆ robur, at inde nitor.

PRÆFATIO

PRÆFATIO DEDICATORIA

Veterana Patriæ tempora in immemorem aliis abitura ætatem, ad prælum revocata teneros tuos redeunt adoratura annos PRINCEPS CELSISIMÆ. INDIGNUM nempe censuit historia, illa obliuiose transmitti acta, super quibus heros laboravit stylus, quatuor CORONATA desudarunt CAPITA, annuebant gravi sensu membra Rei Publicæ Proceres, hostium sanguis subscribebat; DIGNIUS iudicavit combinata bellorum pacisq; fœdera punctis annotari literalibus, comprehendi codice, quotquot legenda oculis, tot miranda animis. DIGNISSIMUM rata nunc nato, Florentissimi Regni testi folio Princeps tuum Nomen dare, & lecturis; prius te Florem Principum exhibere, antequam vel maturis bellorum laureis, vel tempestivæ pacis oleis, sciendi avidæ indoli colligendis, sat compendiosus liber hic campum aperiat. Sed sanè, potiusne opus hoc dignitati Tuæ servabatur hætenus, an certè Indoles Tuæ Celsissima, laboris nostri expectabat tempora, ut redderet feliciæ ambiguum est; id tamen indubitatum, ut volumen istud non paucioribus tibi debeat titulis, quàm Tu illi, omnis corona scientiæ, eruditionis spes suprema, literarum delictum, & nostri ævi favore & Domus tuæ suffragiò designarere Mecenas, atq; primum hujus libri CAPUT. Supplex ille honori Tuo dum venit, non unum refert titulum: Te quidem & suum, & maximæ in Patria spei Princeps exordium præposuit, cui mille titulis omnis devincta dicatur eruditio; sed nec suorum immemor titulorum gratus Te adorat animus, quibus perpetuò devincta obsequia in ipsis præcordiis nulla vetustate delendò exarantur caractere. Primus ille titulus Tuus est, primæ notæ in Polono Lithvanoq; orbe Nomen Tuum CELSISIMUM, imò? si Domus Tuæ lego exordia? SERENISSIMUM. Ibi Tuæ fons est Profapiæ, ubi à Principibus Regibusq; non alieni sanguinis altum aut purpureos aut coronatos, toto orbe, diffudit Antenatos; unde quotquot promanarere nepotes, tot rosei ad purpuras, sanguines, tot gemmæ ad mitras coronasq; profluxere.

Ad fontem

Ad fontem inclytæ Stirpis vestræ si veniam? primum illius Caput submitra fuit M. D. L. OLGERTUS Dux Magnus; à quo Duces Czartoryscii pariter prima in Regno Poloniæ Magnæ; D. Lithvaniæ Capita prodierunt.

Hoc tamen parum erat dignitati Vestræ, ut Patriæ Nobilitatis frons prima essetis, nisi longè supra cæteros attollente natura dotibusq; primum illud Domus Vestræ Caput ad alienos efferretis soles, & astris Principibus inferretis. Vidit illico orbis univèrsi facies supremam celsissimæ Prosapiæ frontem; & nutu laudavit merita, mirata fortitudinem, Celebravit majestatem, corde amavit totam. Sponsata Duci Mazoviæ SEMOVITO Alexandra OLGERTI Filia, Principum CZARTORYISKI, JAGELLO, KORYBUTI, Soror, CYMBARCAM Filiam Ernesto Archi-Duci Austriæ Consortem junxit. (O tam arctum, o tam vastū Magni Sanguinis nexum; tam disditos sociare thronos, & uno non posse capi Regno, nisi desponsatam sibi Domum duxisset Imperium.) Vidit Illa Parentum felicissima, se OLGERTI neptem CZARTORYISCIORUM se congenitam sanguini, sibi gratulata, & mox Matrem sese mirata Cæsaris, FRIDERICI III. Romanorum Imperatoris. Inde jam in summo feliciter ad hæc usq; tempora continua Imperatorum serie altus promanavit Sanguis, per Filios Nepotesq; & coronatas Pronepotum Soboles: MAXIMILIANUM I. PHILIPPUM Archi-Ducem Austriæ Hispaniarum Regem CAROLUM V. FERDINANDUM IV. PHILIPPUM II. & III. MAXIMILIANUM II. RUDOLPHUM, LEOPOLDUM, JOSEPHUM, CAROLUM VI. & Reges Principesq; cæteros, velut expansa late toto orbe flumina, diffusus sanguis orbem replevit Magnatibus, & ceu dispersis toto universo Nepotibus serenissimis, Alta Domus non unius in solis mutata Regiam. Sed propius est, ut Patrii celi radius à Principe Regni Poloniæ Sidere derivatus, asserti, illustret veritatem. Eadem lux est JAGELLONUM Domus Serenissimæ, ac CZARTORYISCIORUM Celsissimæ, idem nitor ab eadem serenissima Ducum Lithvaniæ Prosapia desumptus; nisi quòd JAGELLONES Poloni Regni Soles domesticis imperarunt astris, CZARTORYISCI alieno cælo Colligata præfēcere Sidera; illi Regiam tenuère Serenitatem, Isti meruère. Non abhorruit in unò Lechiæ Polo præclarissimos multiplicare soles splendor ille Jagiellonum VLADISLAUS Rex Poloniæ & Hungariæ, qui memorabili, annò 1442. diplomate CZARTORYISCIOS, Fratres, Consanguineosq; suos nuncupavit, titulò ex hoc splendidissimo, quòd ab affinitate Serenissimo. Ita Serenitaticognata Domus plurimos Illustrissimarum Familiarum splendor exæquavit, complexa omnes. Quotquot enim prima sidera Senatui Polono præfulsère, tot consanguinei Vobis nitores scintillarunt.

Nempe etsi ad curules à Majestatibus descendat laudatio, ascensum adorabit Purpureum. Quotquot enim Patriæ Cives recenseam, tot Domus Vestræ Incolas; quotquot fortes pace belloq; viros, tot fulcra; quot Heroes

toga

regâ sagog; insignes, tot purpuras Vestro natas de Sanguine; aut cognatas. Proximè est LUBOMIRSCIORUM Srzeniawa, qui SIENIAVIORUM permistus sanguini, Domum inundavit Vestram, unde Tu ab Illma de SIENIAVIIS ZOPHIA Matre Tua Celsissima, Gemmula Principum enatasti; & Matris singulare pretium Tuæ, & Patris Corona. Et avitæ splendore dignitatis, & meritorum Majestate non minùs; quam Nomine Augustus Pater Tuus, & nostri ævi verè Magnus ALEXANDER AUGUSTUS Dux in Klevan & Zukow CZARTORYISKI Terrarum Russiæ Palatinus & Generalis, ut cataphractum Stemmata refert Equitem, ita principum Familiarum primum Ducem representat. Illum & qui ævò præcesserant; rectâ genealogiæ sequuntur lineâ numerosus lectissimorum Procerum exercitus; & clavâ insignes SIENIAVII, POTOCII, & Principe tincli murice KORYBUTII, SANGUSZCII; & mitris proximè annexi purpurei Sanguines, MORSZTYNII, PONIATOVII; & dicam verbò, (cum albescens pagina multiplicatis par non sit purpuris) omne decus muricis, omnem splendorum Majestatem, omnem titulorum exercitum in suas traxit copias Eques Vestri, & uno federatos sanguine Heroum Ducumq; Manipulos ad Domus Vestræ triumphos animastis. Ex hoc vita salusq; Patriæ magna parte à Vobis pendet: Inter prima de Membris Reipublicæ, Capita Senatores; verè anima Patriæ CASIMIRUS Dux CZARTORYISKI Castellanus Vilmensis; non modò salubre Consilium; sed vitam inspirat Regno, & cunctis optimè prospicientibus, ille animat. Etiam in Præsulea Celsissimi Posnaniensis Antistitis Dignitate Nomen celebratur Vestrum, Ecclesiastica illius eminentia, Honoris Vestri Templam est; ubi ara, est Vobis addicta Majestas; flammæ, ardentia amore Vestri universorum corda; Vos Ipsi Honoris victima, cælo gratissima, terris proficua. Subscribit assertis etiam nunc Lithuania, munita sigillo honoris reddit, cordium Achates Procancellarius M. D. L. Dux MICHAEL, alter & bellò Dux & sanguine IOSEPHUS Vexillifer M. D. L. Signa explicat, omnem in sua fœdera convocaturus honorum Phalangem. Adbuc quidem stringitur fasciis Principum Delicium Dux Stanislaus, Germanus Tuus, sed & illi honorum, fila insidiantur; & vix exsolutus fasciis, aureo dignitatum nexu mancipabitur; talem quoq; Regale Nomen, & par nomini animus; Celsissimæ ELISABETHÆ Sororis Tuæ sibi devinciet. Quod Vestræ commune est Celsitudini, nunquam Purpurarum filis non cinctos gestare humeros, nunquam non ligatos habere fascies, nunquam liberam honoribus præferre dignitatem. An putas, te quoq; diu publicis non anneclendum muniis? Cinctum à congenito tibi mitræ splendore caput est, brevi libera obligabunt vota, stringent adunatæ Nobilitatis preces; ut pro Palatinatum libertate soluta in Comitibus voce labores; Senatoria tandem gravabunt insignia, honorum deniq; corona cinget, & connexæ undiq; ipsæ Te circumstabunt dignitates. Et hoc est quod in Te nostra prævidit laudatio; si tamen prævidere dicenda, & non potius præsentissimos

contemplari,

contemplari, titulos, cum Te ab ipsis fasciis, innodatum honoribus, implicatum maturis de statu Regni scientiis, videamus; cum honorari discas prius, antequam tibi honores studeant, ac ante mente Patriam intelligas, quam re ipsa Patriæ capias dignitates. Status Polonici scientiâ, libenti Te instruis animo, ut Tecum, discat Tibi post hac servire Patria, Regni Te imbuis notitiâ, non aliter in Regno honorandus nisi sciens. Prius quibusquam frons ad fastigia; quam mens elevatur ad eorum scientiam, & dominandi praxi imperiorum anticipant notitiam. Alium Tua prudentissima Indoles observat ordinem, ne in statûs negotiis imperatò Tibi quandoq; occurrat Legati dignitas, ne ignarum ad consilia reposcat Senatus, seire tener desideras, quæ agenda mature, nosse præterdis Pusio, quæ à senio nomen grande habenti Senatui gloriose molienda. Iste nos sciendi Tuus ardor ad deferendum Honori Tuo opus animavit, existimantes: plus Tibi fore de hoc libro placiti, quam nostro labori gloriæ; nisi illud unicum typo honoris punctum accedat, quod Tibi consecretur. Nec poterat meliøre Notari titulo Liber iste, quam Tuo Namine, nam cum se se commendatum esse cunctis desideraret, Tuum quæsit delectare genium hic unice pro universis sufficit. Nempe, & si nullo ex capite ad mentem sit lectori, sitamen ille in capite libri scriptum de Te videat; & dextras codex possidebit assidue, & cordi dulcescet facile; ac prima statim facie Tuam referens Majestatem in amorem trahet attentos, per Te in totam libri materiem refundendum. Ita sperare licuit, intendere decuit, profuit exequi, ut Tuo honore, in ardorem sciendi, legendi amorem, lectorum captivarentur animi. Quisquis enim, primam hic manu revolvat paginam speciosum oculis Nomen Tuum se se objiciet, mox amore Tui captum cor, animabit mentem plus de suavi lectione percepturam. Hæc sunt laboris præmia, hæc prodeuntis in lucem beatitudo operis, ut te unice adamando, ametur ab omnibus, Tuâ munitum gratiâ, placeat universis. Non dedignare itaq; Majestate innatâ, grave Caput flectere ad opus hoc insimum PRINCEPS CELSISIME; quod de industria, illâ se Tibi commendat materie, cui intentam Tuam Indolem novit optimè, tende Manum, ut recipias, pande Cor, ut foveas, totum Te nobis non denega, ut protegas. Tuo sub Namine locum concede volumini, & Tuum Nomen fasti recipient, celebrabunt merita, laudabunt Principem, maximum prædicabunt. Spes enim jubet certissima, illa de Te ominari, quibus Majores Tuos adæquabis maximè, commendabis Indole, sequeris dignitate, attolles meritis, firmabis pietate, attinges summè, venturâ honorum celsitudine.

Ita Vovet.

Profundus CELSITUDINIS VESTRÆ Cultor
B. P. C. R.

APPROBA-

A P P R O B A T I O

Nos infra scripti Librum cui titulus:
KROTKA ANNOTACYA Sey-
mow Warszawskich; y Grodzien-
skich; takze Elekcyi y Koronacyi &c:
Opera & studio Perillustris BALTHA-
SARIS IN PUŁAZIE PUŁASKI Ca-
pitanei Radenicensis, (tanquam opus dignū
avidò sciendi Lectore, & historia Polonæ à
pluribus annis transactæ eruditum Compen-
dium;) per nos recognitum, atq; ab aliquot
Revisoribus examinatum approbamus, in
quo cum nihil fidei Catholicæ & moribus
contrarium contineatur; ut typis mandetur
ac Luci publicæ pateat, facultatem damus
& concedimus

JOSEPHUS ŁASZCZ Episcopus
Antipatrensis, Suffraganeus & Offi-
cialis Generalis Chelmenfis, Can-
cellarius Gnesnensis, Canonicus
Cracoviensis, Abbas Hebdoviensis

Datum, Łaszczowia

1740. 4. Augusti

Przemowa do Czytelnika

Pełno jest po księgach obszernie opisanych rewolucyi, dzieciow pięknych y ciekawych, ktorych godne estymacyi słowa, złotem ważyć by należało. Ze zaś im się szerzey rozwodzą z opisaniem swoim, tym mnieysze częstokroć w czytających sprawuią ukontentowanie, y owsem obszernością swoią teńkność przynoszą, y wstręt czynią, nielubiącym zwłaszcza przydłuższym czytaniem fatygować oczu. Więc mam dykrecyą ná czytelnika, podając mu KROTKA ANNOTACYA, ile kiedy do czytania okazałszych y powabnieyszych tomow, doskonałszych Autorow niechęć bydz ná przeszkodzie, ani obszernieyszym wykładem, stać się komu uraży przyczyną. Atoli y tá krotka annotacya, zamyka, w sobie wiele, coby y ciekawość ukontentować, y szukających prawdy informować mogło, bez naprzykrzenia, bo krotkim stylem; lubo niektóre dokładniey opisane będą, aby się chwalebney pilnieyszych czytelnikow chciwości dogodziło. Wyczytasz tu szczęśliwe y nieszczęśliwe Polki koniunktury, z przedziwną pomyslności y utrapienia alternatą; uznasz osobliwszą Opatrność Boiską, ktora tyle razy od ciężkiej ruiny Oyczyznę naszą wydzwignęła, a od ostatniey ochroniła. Przypatrzysz się tu męstwu starodawnych Polakow, kawalerickiey odwadze, Rycerskim przemyślom, także usilney ich żarliwości o wolność y Wiarę Świętą, z krwi y życia własnego Azardem. Obaczysz tu zacnych Jmion (o ktorych po niemalej części y niesłychać teraz) wielkie zasługi, nieprzełamana cnotę, godne funkcye, to ná Seymach domowych, to w Poselstwach do Polstronnych to w obradach publicznych, to Woiennych expedycyach. Widzieć będziesz, zacnych przymiotow sławne z rożnych miar experymenta; y niedawnych czasow od wieluprątkowane. Co wszystko wspaniałe umysły, jeżeli nie do celnieyszych, przynajmniey do podobnych dzieł niechay zachęca; a jeżeli y naśladować trudno, przynajmniey ie czytać niechay będzie przyjemno. Nieprzyznaięć ia pracy moiey doskonałości takiej, aby od wszelkiey, daleka przywary, pod krytyczne oko podpadać niemogła; jednakże spodziewam się że niedoskonałego Autora dzieło, przygany łatwo uniknie, y nieudolność swoię bezpiecznie ukryje, gdy ia, czytelnika przychylność łaskawością swoią, od censury zaslioni; y owsem gdy do tey niegodney pracy łaskawe oko przyda, już iey tym samym wiele ozdoby, powagi, y szacunku przybyło.

POCZĄTEK

POCZĄTEK REWOLUCYI

Roku 1648. Woyna w Polsce z Kozakami zaczęta; rebellyi Kozackiey okazały były wielkie ich uciski y oppresyie, y Bogdana Chmielnickiego ich pod czas tey Woyny głowy y wodza ukrzywdzenie. Ten bowiem mając swoy futor blisko Czechryna, gdy za swym przemyślem y zabiegami Słobodę tam osadził, tę mu Szlachcic jeden Polski ná się ia, uprosiwszy o diał, za rzecz niegodną, mając: aby Kozak jeden tak się w Miasta fundował y bogacił. O co że się z nim Chmielnicki umawiał do turmy wtrącony; z ktorey niźli był wyproszony, z tym się hardzie odezwał. *ze mi ieszcze nie wszystko wzięto, kiedy mam Szablę w ręku.* A gdy był uwolniony, wnet się z drugimi Kozakami zniósłszy y przeciw Patrom spiknąwszy, ná Zaporozie dla buntu zaiachał, a potym do Tatarow, ktorych Hana sobie uiawszy, wziął od niego ná pomoc siedm tysięcy Tatarow; złączwszy tedy z niemi liczne Kozactwo, náprzód pod złotemi wodami (gdzie był Stefan Potocki Syn Hetmański w siedmiutysięcy Woyska) pierwsze pole otrzymał: potym pod Korsuniem obudwu Hetmanow Potockiego y Kalinowskiego z wielą Panow Polskich poimał, y pod Konstantynowem zbił Woysko Polskie, ktore bez Hetmanow, iak bez głowy, łatwieysze było do upadku, niż do dania rezystencyi. *Exercitus sine duce, magna est bestia sine Capite.* Zwycięstwo to otrzymawszy Chmielnicki wszędzie plądrował, pustoszył, Kościoły łupił y profanował. Wyraził ná sobie ten wielki wodz, ale więkzsy praw przestępca, co napisał Kochowski: *Vicissitudo quedam est, ex heroibus noxas, ex noxis heroes nasci.*

W tym Roku 1648. Krol Jmć Władysław czwarty Syn Zygmunta trzeciego umarł w Mereczu; z wielką smierci swoiey ozdoba, bo z całej Korony Polskiej żalem (*Magnum mortis decus*)

Bunt
Chmiel-
nickiego

Okazy
Złoto-
wodzka

Korsunsko

das

Cochovius

Smierć
Władysła-
wa. 17.

decus

Livius

decus, publicā maestitia) Za iego Państwa przy szczęśliwych Jego rządach, y pomyślnym Kroleitwa powodzeniu kwitnął prawie Złoty wiek w Polsce, á po szesnastym Roku panowania Jego, Woyna, y dziwna rzeczy odmiana nastąpiła, Ktorą też iedno w Rusi dziecie nad bieg przyrodzony prędko przemowiwszy wierszem tym po łacinie przepowiedziało. *Quadragesimus octavus mirabilis Annus.* To jest: że ow Rok tyśiącny, Sześćsetny, czterdziesty osmy miał być dziwny. Tenże Władysław przy śmierci Oycá swego Zygmunta był przytomny z Bracią swoimi, iako to Janem Kázimirzem, Janem Albrychtem, Károlem, Alexandrem; á lubo z daleka przyiachawszy, ledwie go Konającego zastał, iednak mu Ociec przed skonaniem, Koronę Szwedzką, na głowę włożył. Przed Elekcyą zaś na tron Polski, za tymże Władysławem od Urbana Papieża wniosł interpozycyą, do Polaków, *Honoratus Vicecomes,* Ktorą też była y od Cesarza przez Posła Jego, sami tylko Posłowie Szwedcy Władysławowi, y innym Krolewicom Zygmunta Synom byli przeciwni, ażby się wyrzekli Dziedzictwa Krolestwa Szwedckiego. Atoli zdaniem wszystkich Stanow obrany Kroleem Polskim Władysław. Na Seymie Koronacyi Jego, Bratu Jegoż Janowi Albrychtowi dany jest Kapelusż Kardynałski, przez Bentywola od Papieża przyśłany. Od Tegoż Władysława sławne było poselstwo roku 1635. Jerzego Ossolińskiego do Stolicy Apostolskiej z posłuszeństwem; Swietna tego legacya, na ktorey y stroy bogaty Panow y Młodzi Polskiej, y wszelki na przepych splendor, złote nawet u koni podkowy, Oczy całego Rzymu na się obrocifa. Mile Posła tego Ociec Święty przyjął, y oracyą Jego arcywyborną, ukontentowany, Władysławowi y Polsce opócz Błogosławieństwa Oycowskiego, Reliquie Świętych Męczennikow Prima y Feliciana, (wktorych dzień ten się Krol był urodził) przesłał. Post Fata tegoż Władysława takie mu między innemi pogrzebowe Elogium przypisał Panegyrysta.

Andreas
Kanon

Convolute gregatim Aquilæ
Ad Magnæ Reipublicæ Magnum Corpus
Morem gerite, quem hactenus gessistis.
Vel Officio, Vel Oraculo.

Concurrere undequaque orbatu liberi.

PATRI PATRIÆ parentamus.

VLADISLAVO IV.

Heu

Heu quantum in hoc Vocabulo Orbitatis!

Uno omnia funeramus in funere.

Vitam Patriæ, Gloriam Procerum, populorum tutelam!

VLADISLAVO!

Honori Civium, terrori hostium, Regni Vindici.

VLADISLAVO!

Pacificatori Patriæ, legum animæ, Regum ideæ!

SPECTA.

Si potes, præ lachrymis o Sarmatia,

Quò ille decrevit Gigas terrarum!

Absolutissimam Boni Principis imaginem!

Vel ex defuncti lineamentis transume.

Quidquid admirandum in Cæsare suspexit,

Augustum in Augusto adoravit.

Amabile in Trajano dilexit Roma.

JD TOTUM

In Compendio Regum & Cæsarum VLADISLAVO IV.

Admirata est, coluit, adamavit Polonia.

SED HEU

Ne Hostium quidem querelæ obnoxium

Querimur, Solo & Solio ereptum.

Ei nuper annos precabamur de nostris,

At ille quam dederat ne repeteret Salutem,

De Sua, nostram auxit.

Ætatem tempori, Morti Spolium Volens cessit;

GLORIAM NEMINI.

Quid inter animam & animum intereset, Norat.

Hinc iusta partitione,

Illam auctori Suo, hunc Fratri authorato.

Cum sceptri suffragio transmisit.

Optimè civibus providens bene sibi,

Cum Filium non posset, famam instituit heredem.

ADESTE HOSPITES.

Regio funeri Superstites, & vestro,

Ad Mortis Comitia, Velitis, nolitis, Veniendum!

Abesse hinc ne possint & liberrimi.

STATUTUM EST Hebr. 9.

W tymże Roku 1648. Elekcyą Krola Jana Kazimierza pod Elekcyą
Iaska, Filipa Obuchowicza, Woyskiego Mozyrskiego; gdzie Krola Jana
Posel Papięski de Torres, Arcybiskup Adrianopolski, Imie- Kazimie-
niem Oycy S: Jnnocentego wiodł Stany do zgody, aby obrali rza

A2

Pána

Paná Wierze Katolickiey y Rzeczypospolitey tak ztrapioney iak naypomocniejszyego; a osobliwie że Krwi Iagiellonow pozostałego. Jakoż tak się stało, gdy obrano Jana Kazimierza; a lubo naprzód rozdzielone były zdania Panow w obieraniu, gdy niektorzy raczey Karola Ferdynanda iego Brata, mieć na tronie chcieli; Karol iednak y sobie danych wota albo głosow Janowi Kazimierzowi ustąpił. Jnni zaś Bracia iego; Alexander, y Jan Albrycht Kardynał pomarli w roku 1634.

Koronacya Jana Kazimierza Roku 1649, Koronacya Krola Jana Kazimierza, pod laską Franciszka Dubrawskiego Podkomorzego Przemyskiego, w liezney Panow frequencyi, z wielką pompą, y magnificencyą, odprawiona. Rzucano tam monetę, na ktorey z iedney strony wyrażony był snopek Krolewski ukoronowany, z ręki trzymającej go wiszący, z napisem tym: *Dominus assumpsit me*; Pan mię w ręce swoje wziął, y wzniosł na tron. A na drugiey stronie ręka zbroyna wyrażona z misterną kłótką, Krolewskiego Imienia litery na sobie mająca, z tym napisem: *Desuper compactum est*, jakoby wyrazić chciano: Boska to sprawa. Tu wspomnieć nie zawadzi, że przedtym tenże Jan Kazimierz, Krolewiczem będąc y oraz Bratem Krola Wiadysława czwartego, wstąpił był do Zakonu Societatis JESU (Roku 1643) z podziwieniem całej Europy; nie tylko Rzymu, który mu zaraz Kardynałstwo ofiarował lub go on nie przyjął; na tron iednak Krolewski uprosiła go sobie u Rzymu, Polska, po trzyletniey Jegoż w Zakonney Klauzurze osobności; ile kiedy Wiadysławowi czwartemu Syn siedmioletni Zygmunt umarł. A iako *Clarior post nubila Phabus*, tak po zakonnych cieniach, náyiasniejszy *Inter Principes Regnorum soles* tenże Kazimierz Krol Polki z większym sławy swojej splendorem wydawał się.

W tymże Roku: okazye wojenne, szarogrodzka, międzybozka, Ostropolska, Pilawiecka, Zbarazka, y Zborowicka.

Postowie do Chmielnickiego *W tym Roku* 1649, po koronacyi wyprawieni są do Kozakow Pollowie, ktorzy Chmielnickiemu buławę turkufami sadzoną, y chorągiew od Krola oddali; a lubo on to mile przyjął, iednakże ani więźniow chciał oddać, ani się do pokoiu nakłonić; liczone na ten czas Kozakow przy Chmielnickim około trzechkroć stacyficy. Choć zaś Woyska Polskie pospolitym ruszeniem przeciwko nim stanęły pod Pilawcami w znaczney kwocie, y należyty munderunku; usłyszawszy iednak o ogromnym złączeniu Hana Tatarskiego z Chmielnickim, nie czekając potyczki u-

Okazyo Pilawiecka

chodząc

chodzie nocą, musiały, oboz dostatni w ryszstunek woieny y w bogate łupy, nieprzyacielowi zostawiwszy.

Z tym wszystkim y Polakom szczęście przeciwko nim nie raz służyło, to pod Zbarazem, to pod Machnowcami, y pod Rosołowcami; gdzie też Xiążę Jeremi Wisniowiecki, prawdziwy Syn Bellony (*quem fulgida telis, inter laurigeros aluerunt castra triumphos. Claud.*) zbił Krzywonośa Pułkownika Kozackiego; y liczono w różnych potrzebach zbitych Kozakow na piędziesiąt tysięcy, a nąszych tylko ośmfet; atoli po wielu tych szczęśliwych utarczkach ściśnieni od Kozakow pod Zborowicką rowem Polacy, gdzie y Krol był z niemi obleżony, musieli pewnemi a ciężkiemi kondycyami pokoy zawrzeć: gdzie Tatarom wielka summą była przyobiecana, a w zastawie dani dwa wielkiey familii Panowie. Kozacy się też domagali a by w ich kraiach unia albo ziednoczenie się z Kościołem Rzymkim zniesione było, aby im dana była wszystkiego Amnistya; aby w Senacie Polskim Metropolita Grecki Kiiowski iako Senator zasiadał; aby Woiewoda Kiiowski, Bractawski, Czerniechowski, y Kasztelan Kiiowski byli wiary Rukiey, aby Oycowie Jezuci w kiiowie mieysca nie mieli. Lecze te kondycye oprócz iedney amnistyi, skutku żadnego nie wzięły.

Tegoż Roku 1649 Seym w grudniu pod laską Bogusława na Lesznie Generała Wielkopolskiego.

Roku 1650 Seym w Warszawie pod laską Gąsiewskiego Stolnika W: X: L: W tym roku oboz pod Horininem, potem pod Kamieńcem Podolskim.

Roku 1651. okazye wojenne z Kozakami y Ordą; Krasnieńska Winnicka, Kupczyńska y Berestecka.

W tym roku zbite Kozactwo pod Beresteczkiem; a szczęśliwa wygrana Polakow; gdzie się osobliwsze męstwo, Janá Kazimierza Krolá, Jeremiego Xiążęcia Wisniowieckiego y całego Rycerstwa Polskiego pokazało. Niezliczona prawie moc tam Kozakow y Tatarow trupem padło, Zginął między Kozakami y Patriarcha Grecki przybył z Kostantynopola, Han zaś ktorzy ze wszystką Ordą na Polakow nacierał, z pola ustępować musiał; a Chmielnicki, Hetman Kozacki po swojej ucieczce o pokoy Krola przez swe Poslaniki prosił. Dał się Krol ubłagać, ale Chmielnickiemu nakazano, naprzód aby z swemi przednieyszemi na Seymie przyszłym Krolá y Rzeczpospolitą przeprosił, a odtąd żeby pod sobą nie miał wiecey Kozakow nad dwadzieścia tysięcy, z ktoremi pod przysięgą miał Polki

Wygrana naszych nad Kozakami y Tatarami

przeciw nájazdom Tatarskim, Tureckim y Moskiewskim bro-
nić; nad to aby ligi z nieprzyjaciółmi Polskimi uczynione ro-
zerwał, wierny na potym Krolowi y Rzeczypospolitey.

Prognostryk Wygrány Prognostrykiem zwycięstwa tego (zdaniem wielu) była
swieca owa w kościele Lwowkim, ktora w oczach Krola po
rożney szczęścia alternacie, y po transakcyi Zborowskiej
tam przytomnego, pod czas *Te Deum laudamus* naprzod z nie-
nacka zgasła, u wielkiego Oltarza; a potym około tego wier-
sza: *Te ergo quæsumus tuis famulis subveni*: Ciebie tedy pro-
siemy przybądź slugom twoim, sama się zapaliła. Drugi
prognostryk, że przed tą potyczką, widziana była od niekto-
rych na powietrzu Matka Boska z S: Michałem na Haná ucie-
kającego następującym z Kolubryną piorunowatą, á Matka Bo-
ska swoim S: paludamentem koronne nasze obozy pokrywała.

Roku 1652. Seym Warszawski pod laską Alexandra Siel-
skiego Starosty Strężyckiego.

klęska Polaków. W tymże Roku Okazyaz Chmielnickim pod Batowem; gdzie
Kalinowskiemu Hetmanowi Polnemu Koronnemu szyję ucię-
to, y Woyska Polskie częścią funditus zniesione. Potym
oboz pod Sokalem. Nie długo tedy cieszyła się pokoiem Pol-
ska po zwycięstwie Beresteckim; y owszem po wesolych try-
umfach doznała tego z żalem, co napisał Sautel:

Sautel. *Gaudia venturi sunt nuntia sæpe doloris
Et lachrymas visus, non procul esse docet.*

Chmielnicki bowiem znowu z Tatarami w pole wyszedł na
Polaków, á chcąc się bardziej umocnić, Hospodara Woło-
skiego na swoię stronę przeciagnał, Synowi swemu Ty-
moszkowi Corkę iego zá żonę zmowiwszy; chcielić wpra-
wdzie tym poślubinom Polacy przeszkodzić, stanawszy o-
bozem pod Batowem, ale gdy tam blisko o Tatarach za-
styszeli, ku nim się raczey udali, o Tymoszka mniej dba-
jąc; że iednak obozu z tyłu nie opatrzyli, łacno weń Tatarzy
wpadli, á nasi w rozsypkę: á lubo Hetman z pozostałemi Tata-
rom się meźnie bronil, przecież na ostatek poległ, á drudzy
na przeprawie pobici, inși w tyka zabrani; á z temi Szlachty na
trzysta, ktorých lub Chmielnicki wykupił u Tatarow, átoli
pomsty się iakiey od nich obawiając, sam ich pozabiał, y do-
piero z Tymoszkim na wesele do Jas poiachał; przeproszał
potym Krola przez swe Posłanki y o miłosierdzie prosił przy-
dając to: iezeliby go nie przebłagał, musiałby się dla obrony
do postronnych narodow udać, ale że u Komisarzow na u-
mowę

nowę á pokoiu do niego zesłanych, znowu się paktow
Zborowskich domagał, pokoy nie stanął, lecz Woyna
przeciw niemu uchwaloną; á na potym zwycięstwo tandem
przy naszych stanęło: co dokładniey opisuie w Wierszach
swoich Twardowski.

Roku 1653. Seym dwuniedzielny w Brześciu Litewkim
pod laską, Krzysztofa Paca Chorążego W. X. L.
W tym roku Chmielnicki rozbrat z Tatarami uczynił, á do
Moskwy się przekinał y w possessyą Moskwie oddał Ukrainę,
Kiiow, Braclaw, Czerniechow, &c; W tymże roku traktaty z
Ordą y Kozakami

Roku 1654. Seym Warszawski pod laską Krzysztofa Grzy-
mułowskiego Podkomorzego Kaliskiego. Okazye wojenne;
Baszańska, Denowska, Ochmatowska, Zasupska. Moskwa Smo-
leńsk wzięta; gdy zaś po wziętey tey fortecy Car Moskiewski
Alexy Michałowicz wiachał, Obraz tam Matki Boskiej czcząc,
Iey przypisywał Smoleńska otrzymanie.

Roku 1655. Seym Warszawski pod laską Janá Umiało-
wskiego Sędziego Ziemskiego Brześckiego, W tym roku o-
kazye: Piatkowska, Partyńska, Krakowska, Woynicka &c.

W tym Roku Krol Szwedzki Carolus Gustavus wszedł do
Polski. Nie czekając bowiem Szwedzi końcá przymierza z
Polakami zawartego w Sztendorfie za czasu y panowania
Władysława czwartego ktore ieszcze trwać miało do lat
siedmiu, wtargneli w Polskę y na Panow Polskich niekto-
rych, przyczynę wtargnienia tego zwałając iakoby od nich byli
wezvani, na obronę y protekcyą Polskiej przeciw Moskwie
y Kozakom. Wyslani do nich byli ná traktaty o pokoiu,
Jan Leszczyński Woiewoda Łęczycki, y Alexander Naru-
szewicz Pisarz W: X: L: ale oni na te poselstwo niedbali
Wszedł tedy do Polski Arfrid Witemberg w siedmiu tysię-
cy, á zá nim Krol Szwedzki z całym woyskiem, y wiele Pá-
now do niego przystało, tak iż w krotce wielką część Kro-
lestwa opanował; Poznań y Warszawę był osiadł. Krakowa
mu nie długo bronil Stefan Czarniecki Kasztelan na ten czas Ki-
owski; ktory po krotkim obleżeniu miasta tego, poddać ię
musiał w pewne kondycye; gdy zaś ná Zamku Krol Szwedzki
wszedł do Kościoła; Starowski Kánonik Krakowski, pokazał
mu grob Władysława Łokietka, mówiąc: iż ten Krol po trzy-
kroć z Krolestwa wyzuty, znowu ie odyśkał. Ná co Karol
dumnie odpowiedział: że Jan Kazimierz, raz z Krolestwa
wyzuty,

*Chmiel-
nicki
Moskwie
ukrainę
oddal.*

*Smoleńsk
Moskwa
wzięta.*

*Szwedzi
Polszczę*

wyzuty, więcey go nieodyska. Rzekł na to Kánonik: A któż to wie? Bog możny iest, y Krole odmienia. Gdy tedy Szwed tak daleko zafzedł bez żadnego práwie odporu, Krol Jan Kázimierz musiał zá granice Polskie do Nisy ustąpić; gdzie go Postowie Cesarscy nawiedzając cieszyli; nawet y Murza od Hanna Tatarskiego wysłany dwadzieścia tysięcy Tatarow ná pomoc mu ofiarował. Nie przepuscili Szwedzi y S. Mieyscu Częstochowie; zażywali rożnych sposobow ná odebranie tey fortecy y skarbow Kościelnych, lecz nie wskorać niemogli. Widziana tam była na murach w szacie niebieskiey Matka Boska, która Swego kasztelu bronila; y Kule nieprzyacielskie ná nichże samych odwracała. Odpadały kule od dachu Kaplicy Jey, czasem mgła gorę S: zakryła przed Szwedami; działa się też nieprzyacielskie rozpadały, y Puskarze ich osłepieni. Nadto Starzec iakis kopiających miny przestraszył, to iest (iako mniemano) S: Paweł Pustelnik Zakonu Częstochowskiego Patron y Patryarcha; wielka moc tam Szwedow náginęła, zwłaszcza że ná nich nocą, Stefan Czarniecki, iák piorun napadłszy, ich ze gromił. Uraziwszy się Polacy o tak Świętego mieysca zniewagę, y szturmowanie do niego, także o rabowanie Kościołow y Dworow Szlacheckich, mieć się do konfederacyi przeciwko Szwedom poczęli, która pod Tyszkowcami stanęła; a protekcyja Károlowa odrzucona. Kłotni tey prognostykiem była bitwa, dwu orłow ná powietrzu nie daleko Gdańska, wtorego dnia Kwietnia przed Szwedzką, widziana; z ktorych ieden od Morza Bałtyckiego albo Szwedzkiego przyleciał, á drugi od wschodniego kráiu, y jednego z nich wiesniacy dostali y do Gdańska zanieśli. Ale nietu koniec plagi Boskiej ná Polskę! bo y Moskwa w Litwie na Wilno uderzyła, y Grobom Pańskim nie przepuszczając. Chociaż zaś tak frogie przeciwności zwały się ná Polskę, y práwie konspiracyja, przeciwko niey uczyniły, iednakże nie były takie, aby wspaniałe Polakow umysły do rozpacz przywieść mogły; serc Heroicznych żadne infortunia zakwasić, dopieroż przelamać nie potrafią. J w tak załosnych koniunkturách, Polska dzielność, wesoło mowić *Per tot ora, quot vulnera* mogła:

*Nil agis, o fortuna! licet furor omnis in unam
Conspiret Lechiam, gemitus non exprimet ullos.
Nullaq; Sarmatiam plorantem fata videbunt,
Sanguinis hic animus, quàm luctus largior, imò*

Si

*Si quando invitis manarent fletibus ora,
Ipsa vel adversam rideret lachryma Sortem.*

Co zimorodkowi w pośrzodku burzliwych fluktow na gniaździe siedzącemu przypisał symbolista, *dant intempesta quietem*, to orłowi Polskiemu chwalebniey służy; żadną trwogą, nie zalterowanemu; ktoremu y nayburzliwsze zamieszania ná pomyslniejszy z wiekszą sławą wychodzą pokoy. Jeżeli gdzie to w Polfcze naszey częstokroć: *Flebile principium melior fortuna* Ovidius *secuta est.*

Roku 1656. Okázye: Kozienicka, Wárecka, Bidgoska &c. Lubo Szwed wiele mieysc y Miałt opanował, iednakże w tym roku szczęście się iego przerywało od Rycerstwa Polskiego z Stefanem Czarnieckim, który pod Kozienicami, pod Warką y na innych mieyscach, łzczęśliwie gościł, y Bidgoszcz odebrał; A co było w okolicy ná załogách powycinał. Dokázował nád niemi y Starosta Babimostki Zegocki y sami Wiesniacy ich znosili. Gdy się zaś Polacy u Krolá Szwedzkiego słowa dánego upominali względem krzywdy Kościołow y wolności Polskiej, odpowiedział: że Krol nie powinien byđz słowa swego niewolnikiem. Przyłączył się do niego Jerzy Rakocy Xiąże Siedmigródzkie, y Brandeburczyk, (taki podział między sobą czyniąc: aby mała Polska dostała się Rakocemu, Prusy Krolowi Szwedzkemu, Wielką Polską Brandeburczykowi) lecz y ci nie raz od Polakow oberwali; bo Rakocy zbity to pod Mágierowem, to pod Rozwolenkami, to pod czárnym Ostrowcem, y musiał Polakow o pokoy prosić. Zás Brandeburczyká y Woysko iego Jan Gásiewski, Hetman W: X: L: pod Prostkowem potężnie zgromił; á Opálcński Weiewodá Podolski, Raytaryá iego z prowiantem ku Poznaniu ciągnącą zniósł szczęśliwie. W tym roku: Jan Kázimierz Krol, od Polaków ze Śląská rewokowany, po wezwaniu Niebieskiej pomocy, y o ziemská się starał; iáko to u Ferdynanda Cesarza przez Posly swoje. Han też Tatarski choć nie proszony, fukkursu mu nie żałował; przybywało oráz do niego y Polaków co raz więcey; nawet z tych ktorzy przy Szwedzkiej byli stronie; A gdy iuż było liczne Woysko Polskie, Wárszawę obległo, y do tego był Szturmami przycisniony Witemberg, iż z miastem y zámkiem poddał się Polakom; zástány potym do Zámościá, y tam pod strážą zatrzymány. Tym czasem Károl z Brandeburczykiem więcey niż trzydzieści tysięcy ludu máiąc, ná Krolá Kázimierza y

B

ná Woysko

Naszey
wygrana

Szwedow
bia nasz.

Krol
z Polski
schodzi.

Szwedzi
pod
Częstochow
wa.

Bitwa dwu
Orłow

Wilno
Moskwa
wzięta.

ná Woysko iego nástąpił. A choć się mocno obie Woyska ścierały, y Kowalewski Krolá Károla zkoniał zrazit; y iuzby było po nim, gdyby go Brandeburczyk nie podniósł; iednak Károl po itákim swym niebespieczeństwie z ognistym swoim ludem ná Polákov potężnie natarł. Po długiey utarczce do tego przyszło, że Krol Kázimierz z piechotą swoją nocą ustępować musiał, działá y cięższą armatę zostawiwszy. Ná zaiutrz tedy Woysko Krolá nie widząc w rozsypkę poszło. Atoli wnet się Woysko skupiło, á Czarniecki pod Trzemeznem zbit partyą Szwedow. To slysząc Károl, tym przerażony do Prus się udał, Wielką Polskę Brandeburczykowi zleciwszy.

Roku 1657. Okázye Węgierska, Rakowska, Czarnoostrowska, Rakocy umiera. Duńczyk Szwedow z Polski wywabia. Na uspokojenie Polakow z Szwedami Krol Francuski zesłał do Polski Antoniego de Lumbres; nie mniej y Cesarzka strońna do teyże Medyacyi się miała. y łacno za mediatora pokoiu Cesarz uznany, kiedy iego Woysko, ktorego liczono na siedmnaście tysięcy było zesłane ná odebranie, od Szwedow Kráková. Ale do tego pokoiu szczegulnie pomogło z osobliwey opatrności Boskiej, że ná Szwedow Woynę podniósł Krol Duński Christiernus. dla czego część Woyska Szwedzkiego ná Duńczykow z Polski odeysć musiałá. Polska też ná pomoc Duńczykowi, Stefana Czarnieckiego z Opaleńskim wyprawia; gdzie przez rok trwając národ nasz ziemią, tylko wojować przyuczony, y ná morzu nowego męstwa óziwne dáł przykłady z pochwałá y podziękowaniem Krolá Duńskiego. Krákov zaś po niedługim obleżeniu od Woyska Cesarzkiego y Polskiego Szwed Polakom oddał 20 dnia Sierpnia.

Roku 1658. Sejm Wárszawski pod láská, Władysławá Lubowieckiego; oboz pod Kryłowem. Woysko iedne zá Dnieprem, á drugie z Czarnieckim.. W tymże roku Szwed z Polski ustąpił. Toruń tákże od Szwedow Polakom wronony. Ukráina też do Moskwy przyłączona; chciała się wrocic do Polski w te kondycye, áby Ruskie Xięstwo miało swego Márszałka, Kánclerza, Podskarbiego y inne tytuły, iáko w Wielkim Xięstwie Litewskim; áby Metropolita Kiiowski w Senacie zásiádał wedle Arcybiskupa Lwowskiego; áby Akademia Kiiowska tákie wolności y przywileie miała iáko Krákovska; áby Kozakow Woyská Záporowskiego było trzydzieści tysięcy; áby Polski Zółnierz w ukráinie nie stawał,

stawał, áby Hetman Záporowski był Senátorem Polskim, ktorego mieli sami Záporozanie obierać; lecz te kondycye nie są ná Seymie przyięte.

Roku 1659. Sejm Wárszawski pod láská, Jana Gnińskiego Podkomorzego Pomorskiego. W tym roku między Polakami y Szwedymy pokoy stánał, ná ktorego zamknienie Krol Jan Kázimierz y Ludowika Krolowa do Torunia byli ziachali. W tymże Roku Car Moskiewski Alexy Michałowicz ná Polskę powstał, tytułu Krolá Polskiego się dobiiając, o którym czyniono mu nádzieię, gdy ná Szwedow dáć pomoc obiecował Polakom, trzema tedy szlakami Woyska swoje przeciwko Polakom wyprawil. A pod Konotopem w Ukrainie sławna była bitwa. Támi, oprócz zesłanych od Krolá Polskiego kilku tysięcy Polakow, z Wychowskim było szesnaście tysięcy Kozákov, z Krymskimi Tátarami ná wielkie Woysko Moskiewskie. Pierwszego dnia nieco się Moskwie poszczęściło, ále drugiego przegrała, z wielką korzyścią Woyska Polskiego. Przedtym iednak Gąsiewski Hetman Polny Litewski od Chowańskiego poimany, y do Moskwy zesłany.

Roku 1660. w Oliwie były traktaty o doskonałym pokoiu Polakow z Szwedami, gdzie obie strony różne sobie kondycye wzajemnie proponowały; lecz gdy Krol Szwedzki Károl Gustaw w Gottembergu z melancholij umarł; przedzey zgoda w Oliwie stánała. W grob tegoż Károlá rzucano pieniądze z wyrażonemi ná nich mieczami, y z napisem: *Indomitus pro pace quievi*. W tym Roku zbity był od Polakow Chowański pod Polonką, gdzie pod iego komendá, będących piętnaście tysięcy Moskwy trupem padło od małej liczby Rycerstwa Polskiego; tamże wzięte czterdzieści działá Moskiewskie, á Chorałwi 146. Oraz y Lachowice od obleżenia Moskwy uwolnione. Więc rozgniewany Chowański, obraz S: Mikołáia, ktory miał ná sobie zdarzyć z siebie, szalenie bił kiiem, mścząc się ná Świętym niešťczęścia swego, że mu według woli iego ná Polakow nie pomogł. Oprócz tego zbita była od Polakow Moskwa, z wodzem swym Dotharukim między rzekami Basią y Prusá. Lecz większa była trudność z Szeremetem Hetmanem Moskiewskim, pod Cudnowem, przy którym oprócz iego Woyska byli Kozacy z Cieciorá; y Chmielniczeńko iuz ciągnął we czterdzieści tysięcy Kozakow ná złączenie się z Moskwá; lub nieco Kozáctwa do Polakow przeciągnął Niemierzyc Podkomorzy Kiiowski. Szło iednak odważnie Polskie

Wojsko ktorego było piętnaście tysięcy, y kilka razy Moskwe zbito, lecz nayznaczniey pod Cudnowem; wprzod zaśzali Polacy Chmielnicznkowi, nie dopuszczając mu złączyć się z Szeremetem, y tak się z nim starli szczęśliwie, że Chmielnicznko już już swoich przegrana, widząc, ślubował zostać Bazylią, byleby w tym razie z Nieba pomocy doznał. Porażką tą Chmielnicznką bårdziej zalterowany Szeremet; więc wysłał Posły do Polaków, poddając się im z Wojskiem y o pokoy prosząc, który w te kondycye stanał; żeby 60. dział ze wszystkim rynsztunkiem wojennym zostawili, żeby z Ukrainy ustąpili, y żeby za granice Polskie poszli nikomu szkody nie czyniąc. J tak wszystkie zbroie podrzucali pod nogi Niemierzyca Podkomorzego, Osobę Krola Kázimierza reprezentującego. Tatarzy jednak którzy ná ow czas, y przez sześć lat przeszle Polakom pomoc dawali, narzekáli ná to, że Moskwe wolno puszczono, y w tyká ich Tatarskie nie dano, acz przecie poimali Szeremeta, trzymając go pokiby według iego obietnicy zań nie dano dwa kroć stá tysięcy Talarow. Padło wtey potrzebie Moskwy około trzydziestu tysięcy. Po niey Chmielnicki Młody z Kozákami y z Cieciorą poddał się Polakom, y Moskwy odstąpił, która wszystko zostawiwszy, za granice Polskie odeszła, tylko im dwuset siekier pozwolono ná drwa dla ognia do potraw, y na zimno, bo to zwycięstwo tráfiło się w dzień piąty Listopada. Tryumfując potym Krol Kázimierz w Krakowie, Chorągiew Moskiewską, z Obrazem Świętego Jerzego u grobu Świętego Stanisława Biskupa zawiesić kazał, tamże dzięki zá zwycięstwo Pánu Bogu oddając.

Związek Roku 1661. Wojska Polskie w związku; Swiderski Marszałek. Związek ten zowią jedni nieswiątobliwym; że był z ucięmiężeniem Duchowieństwa; Jnni zowią Swiątobliwym że się upominał o zatrzymaną záplátę Wojska, ktore brońjąc wolności y Wiary Świętey, y ná obronę iey Krew y życie włáfne ázardując godne było rekompensy, iakoż bez niey, *impendió vite* y fortuny, do heroiczyh odwag trudno bydz ochoczym.

Quidius Non facile invenies multis e millibus unum,
Virtutem pretium qui putet esse sui;
Ipse decor recti facti si premia desint
Non movet, & gratis penitet esse probum.

Claud: Lubo arcy chwalebna, gdy u kogo: *Ipse sibi pretium virtus.*
Piękna zaprawdę rezolucya była Zolnierzow owych pod Alexandrem

xandrem Farnesem we Flandryi wojujących, którzy spytani od Filipa wtorego, iakiey by pretendowali nagrody zá ich rány y niewczasy wojenne, odpowiedzieli: *nihil aliud nisi ut nobis liceat iterum militare sub Alexandro.* W tym roku Sejm Warszawski pod laską Xiążęcia Radziwiła Podczaszego W. X. L. Przywiedziony tam Kniáz Moskiewski przezwiskiem Kozłowski, od Stefana Czarnieckiego zwyciężony y poimany, y od niego do pokłonu Máiestatowi przymuszony. Potym pod tenże tron Krola Kázimierza, sto y piętnaście Chorągwi od Czarnieckiego rzucone. Dziękowano mu w Senacie, przez Kánclerzá Koronnego, y Tykocin mu w Nagrodę wielkich záslug dany dziedzicznym právem; czemu gdy ná Sejmie przeczono Krol swoje y Domu swego Jágiellońskiego záslugi wspominał, aby te dowazały, gdzieby záslugi Czarnieckiego nie przemogły; y tak dopiero pozwolono ná danie Tykocina Czarnieckiemu. Godzien rekompensy tak wielki Rycerz, okto-
Sarbievius rym słusznie się mowić mogio: *Ipse miles, ipse sibi pugil & ipse ductor; casumq; fortunamq; pulchro provocat assiduus duello.* Tamże gdy ná procesy w Święto Bożego Ciała Krol był y Krolowa, Chorągwie owe Moskiewskie pod Náyswiętszy Sakrament podmiotano y deptano. Ná co Moskwa z okien patrząc od zálu sobie włosy rwała, y twarz drapała.

Roku 1662. Wojsko w związku pod Sokalem. Sejm Warszawski pod laską Jana Wielopolskiego Stárosty Bieckiego

Roku 1663. Alexander Papież widząc rozruchy w Polfcze (gdzie ieszcze trwał zwiázek) iakoż też y w innych Państwach. nakazał Jubileusz, ná ubiáganie Boskie y uspokojenie Páństw Chrześciańskich. Pomogło to Nábozeństwo iako innym Páństwom tak y Polfcze, gdzie ná komisyyi Lwowskiey, w tymże roku, rozwiązany jest Swiderskiego zwiázek, zá laską Boską, y Staraniem Krolewskim.

Roku 1664. Wojsko za Dniepra powraca. Okázye: Chyryńska, Stawiska. Tegoż roku w Litwie Jan Gąsiewski Hetman Wielki tegoż Xięstwa zábity. Miano na niego suspicya; iakoby máiac z Moskwą korespondencyą, chciał Litwę Moskwinowi poddać. Wyślano tedy do niego, w Wilnie chorującego Litewskie Pány z koła Rycerskiego, y karocę dla niego, zapraszając go do tegoż koła. Ggy tam záiachał, ná śmierć mu się gotować kázano y spowiedz Sakramentalną uczynić, po ktorey zábity. Była potym ta sprawa sądzona za instancyą zácneho pokrewieństwa, y niektorzy kárani.

Nagroda Czarnieckiemu

Sarbievius

Związek rozwiązany

Gąsiewski Hetman zabity.

Roku 1665. Okazy: Częstochowska, Pálczyńska.

Roku 1666. Montewska Deprekacya Jegomości Pána Márzfalká Lubomirskiego. Oboz pod krupą. Brahilowska, Muchowskiego z częścią Woyská zniesiono y iego wniewo-
lą wzięto; Consulta.

Roku 1667. Seym Warszawski pod laską Andrzeia Kowtowicza Pifarza W: X: L: Oboz pod Skwarzawą. Podcháciecka. Traktaty z Orda. W tymże roku Ján Kázimierz Krol Polski y Szwedzki ostatni z Familiy Jágiellonow, nowy á po Károlu piątym Cesarzu niestyszany dał z siebie Swiatu przykład; ten bowiem przeżywszy, ná tronie lat dwadzieścia, Krolewską godność złożyć y abdykować, dobrowolnie postanowił, co po tym roku, ná Seymie walnym wykonał z podziwieniem Europy, y z niemáłą, życzliwych sobie konsternacya; chciał albowiem spokojnego interregnum dla przeyrzaney konkurencyi, wielu do korony kompetytorow; y tak po tey abdykacyi czekał, poki nowy Krol niebył obrány, potym zaś do Francyi zaiachał, y tam w Kláštorce Sancti Germani pod Paryżem ostatnie dni życia swego prowadził.

Roku. 1668. Seym Warszawski pod laską Stefana Sarnowskiego Podkomorzego Łęczyckiego. Oboz pod Ptryczą.

Roku 1669. Elekcyja Krolá JMCI Michała pod laską JM P: Szcześnego Potockiego Podstolego na ten czas Koronnego. Po abdykacyi Jána Kázimierza sławna ta była Elekcyja w Polfcze Michała Korybuta Xiążęcia Wisniowieckiego Syna sławnego y niezwyctęzonego Bohatyrá Jeremiego Xiążęcia; ten przywielu możnych y wielkich obcych Konkurrentach, Krolém niespodzianie obrany, lub nie bez kontradykcyi. Miáł o swoim Panowaniu otuchę y predykcyá, od iednego Káplána, który gdy pieszo do chorego szedł z Náyświętzym Sakramentem, á Xiąże Michał z nim się podkawszy koniá mu swego ustąpił, y do chorego ná nim ząprowadził; Káplán ow Xiążęcey cnocie się ządziwiwszy życzył mu y potufzył o sześcieniu Rudolfowi Cesarzowi podobnym, który zą podobny akt y uczczenie Náyświętszego Sakramentu, ná Cesarfká godność był od Boga wyniesiony. *Princeps debet esse Dei cultor quia minus timent homines justum pati a principe, si Dei cultorem eum putant. Aristoteles.*

Roku 1670. Seym Coronationis Krolá JMCI Michała był zerwany przez Olizara. W tymże roku złożony Seym walny sześciedzielny od tegoż Krolá Michała pod laską Jmci Pána

Pána Stanisława Lubomirskiego, Podstolego Koronnego, Starosty Spiskiego.

Roku 1671. Krolá JMCI Michała wesele w Częstochowie z Eleonorą, Siostrą, Cesarza Leopolda, á że wesele przypadło ná wielki post dla nie rychłego ziachania Eleonory z Wiednia, dyspenza była od Nuncyusza Pápieskigo ná iedzenie zmięsem ná weselu u stołu Krolewskiego ktoby chciał. Oboz woyska Koronnego, pod Buskiem y białym Kámieniem. Okazyja z Turkami y Tátarými Kamieniecka y Kalnicka.

Roku 1672. W puł Sierpnia Turczyn ná Kámieniec bić począł z kartanow, y trwały te straszne gromy dwie Niedzieli. Upadło serce obleżonym, zwiászcza, że mało Zolnierzy ná obronę było, y tak w pewne kondycye, Forteca ta poddana Turkom. Był z Woyskiem tym y sam Car Turecki, który był obiecował ná Kościoły Chrześciańskie nie następować, iednak ie ná Meczety, ná schowanie sian, owsa, y różnych sprzętow obrocono; ieden tylko Kościół pozwolony ná Nábożeństwo; a Car z tryumfem w Miasto wieżdżaiąc, Obrazy Święte konскими nogami deptał. Zabolął ná to Swiat Chrześciański, y Ociec Święty, á ná uproszenie pomocy przeciw temu Nieprzyiácielowi, nádał zą Polskę iubileusz cátemu Chrześciaństwu. W tymże roku okazyje były: Bátowská, Niemierowska, Kormanicka, y Kátuska, gdzie Jan Sobieski ná ten czas Marzatek y Hetman Koronny, Szpahow y Tatarow około sta tysięcy zbił ná głowę, y rozgromił. W tymże Roku, Gołębská y Lubelská Konfederacya.

Roku 1673. Expedycyja okazyi Chocimskiej, w ktorej Husém Paszę ze czterdziestą tysięcy Turkow, Woyska Polskie; zą Buławy, Jána Sobieskiego Marzatek, y Hetmana W: K: który tam osobá, swoiá, był praesens; funditus zniosty; y Oboz wszystek Turecki *in predam* poszedł tegoż Koronnego Woyska. Co tam zą zdobyczy, we złocie, koniách, wielblądach, w galanteryách kosztownych y w rynsztunku Zolnierskim, Polacy wzięli, trudno wypowiedzieć. Zastana była Náycelnieysza chorągiew Machometka, do Rzymu Oycu Świętemu, który iá w Kościele Świętego Piotra kazał zawiesić ná pamiátkę tak dziwnego zwycięstwa, po bitwie we dwu prawie tylko godzinach odprawioney; otrzymanego. Widziane przedtym zwycięstwem, były znaki ná Niebie trzema Niedzielami, bo szyki jasne ná Niebie dwoiakie się z sobą zcierały ná wschodniej stronie przez pułtory prawie

Abdykacya
Jána
Kázimie-
rza

Umarł we
Francyi
1672.

Elekcyja
Krola
Michala

Koronacya

Wesele
Krola

Kamieniec
wzięty od
Turkow.

Chocimska

godziny, y iedna strona filnieysza druga, zniosła.

W tymże Roku Sejm Pacificationis pod łaską Stefana Czarnieckiego Pifarza Polnego Koronnego przed Śmiercią Krolewską,

W tymże Roku Krol Jmć Michał umarł we Lwowie.

Elekcya
Iana
III.

Roku 1674. Jn Junio Elekcya Krola Jmci Jana trzeciego w Warszawie pod łaską Jmci P: Benedykta Sapiehy Podskarbiego Nadwornego W: X: L: Jakoż godna ta Korony głowa, ktora y w polu, Maršowym potem; y w Senacie mądrą radą tyle razy wstawiona:

Sidonius

*Concipe praeferitos Respublica mente triumphos,
Imperium jam Consul habet; quem purpura non plus
Quam lorica operit, cuius diademata frontem
Non luxu sed lege tegunt, Meritisq; laborum.*

Oboz Woyska Koronnego był pod Lwowem, zkąd poszedł Krol obrany na Ukrainę, y tam w Braclawiu zimował.

Roku 1675. Okazyja Zorawińska z Turkami y Tatarami.

Koronacya
Iana III.

Roku 1676. Koronacya Krola Jmci Jana trzeciego w Krakowie, pod łaską Jmci P: Mikołaja Sieniawskiego Chorażego Koronnego; koronował go Andrzej Olszewski Prymas. Koronacyą poprzedził pogrzeb ciał dwu przeszłych Krolow Jana Kazimierza, y Michała pierwszego. Janowi Kazimierzowi Wielkim nakładem Kaplicę z grobem Krolewskim wystawił Biskup Krakowski, natenczas Andrzej Trzebicki; iego ciało z Francyi, gdzie był po abdykacyi Krolestwa umarł, sprowadziwszy do Polski.

Roku 1678. Sejm Warszawski za Panowania Jana III. pod łaską Jmci P: Skoraszewskiego Chorażego Poznańskiego. Woyska Koronne na linii lokowane pod Trembowlą y Mikulinami.

Roku 1678. Sejm Grodzieński pierwszy, pod łaską Jmci P: Franciszka Sapiehy, Koniuszego W: X: L: za Panowania Krola Jmci Jana III. Woyska Koronne tamże lokowane pod Trembowlą.

Roku 1679. Tam że Woyska lokowane Subsistunt.

Roku 1680. Xiąże Jmć Dymitr Hetman Wielki Koronny umarł; po którym Buławę Wielką odebrał Jmć P. Stanisław Jabłonowski; na ten czas Woiewoda y Generał ziem Ruskich; a potym Kasztelan Krakowski. Hetmanem Polnym Jmć P: Sieniawski Woiewoda Wołyński.

W tymże Roku Woysko tamże pod Trembowlą.

Roku 1681. Rozgraniczenie z Turkami, dla czego woysko było ściągzione pod Mikulince; potym na swoje stanowiska rozeszło się.

Roku 1682.

Roku 1682. Na tychże miejscach Woysko Koronne.

Roku 1683. Die Januarii Sejm w Warszawie zaczęty za Panowania Krola Jmci Jana III, za łaski Jmci P: Rafała Lefczyńskiego Chorażego Koronnego.

W tymże Roku Tenże Krol Jmć Jan III. z Woyskami Koronnenemi, za Buławy Wielkiej S. P Jmć P: Stanisława Jabłonowskiego, Woiewody na ten czas Ruskiego, Hetmana Wielkiego Koronnego będącemi, szedł na odsiecz Wiednia. Polnym Hetmanem był Jmć P: Sieniawski, Woiewoda Wołyński. Pierwsza okazyja pod Prezburgiem Woysk Niemieckich y z Turkami. Druga pod Agrem z częścią Woyska Koronnego, pod Kommandą Jmć P. Hieronima Lubomirskiego, Marszałka na ten czas Nadwornego Koronnego; trzecia, w dzień Ś: Bartłomieja nad Mostami; czwarta pod samym Wiedniem, który dnia 12 7bris Anno praeclitō, za osobliwą Wszechmocnością Boską od ciężkiego Attaku Tureckiego, y ostatnię prawie ruiny, eliberowany. Woyska wszystkie Tureckie y Tatarskie, Męstwem y dzielnością, tak niezwycięzonego Krola, iako też przeczorną dyrekcyą, Wielkiego y Polnego Wodzow Woysk Koronnych, funditus zniesione. Oboz wszystek z nieoszacowanymi Skarbami y wszystkie amunicye dostały się Woyskom naszym. Janczarow y znaczniejszych Pánow Oryentalnych y Pászow niezliczonemi tłumami w niewolę zagarnionych, do Krola y Hetmanow prowadzono, y na morze Wenetom przedawano. Woysk Tureckich przeszło trzykroć sto tysięcy do Woyny, a Tatarow sto tysięcy pod Selimgiercy Hanem starym y sławnym wojownikiem było.

W tymże Roku Krol się do Polski z tryumfalnym woyskiem powrocil, y stanął w Krakowie 23. dnia Grudnia, gdzie z tryumfem przyięty, a w Bazylice zamkowej od Andrzeja Żółtuskiego Biskupa na ten czas Kiiowskiego, a potym Warmieńskiego, wyborną perorą przywitany: poselstwa też do Krola Jana z powinzowaniem z różnych Krolestw y Państw wyprawione, iako z Hiszpanii, z Luzytanii, y od Wenetow, którzy się też do ligi Papieskiej, Cesarzkiej, y Polskiej przyłączyli przeciw Turkom. Oprocz innych applauzow Janowi III. danych w panegyryku Jezuickim, słusznie: *Fulmen orientis* nazwanemu, taką mu pochwałę w Rzymie przypisano; y na kolosie wystawiono.

ELOGIUM RZYMSKIĘ JANOWI III:

Joanni tertio; Electione, Polonico, Lithvanico; Libertatione, Au-

Expedycya
Wiedzińska

striaco, Pannonico: Profligatione, Othomanico, Tracico, Scythico: Religione, Christianissimo: Pietate, Catholico; Zeló, Apostolico: Inter Duces Bellicosissimo: Inter Reges Sapientissimo: inter Imperatores Augustissimo: Cui Gloria militaris Regnum peperit: Clementia stabilivit: meritum perennavit: Qui raro pietatis & constantiae exempló, propria deserens, docuit quó pacto Sacra fœderis jura ineantur, custodiantur, compleantur: Othomanicam lunam fulgentissimo Crucis Vexillo, eternam eclypsim minitantem, adeo prosperè feliciterq; e Christianorum finibus eliminavit ut unum idemq; illi fuerit, venisse, vidisse, vicisseq; Inter innumeros igitur Christiani orbis plausus: inter vindicatae religionis & Imperii lætitiã: inter cruentatæ lunæ extrema deliquia, agnoscant presentes, credant posteris, non tantum enascenti Evangelio, quo promulgaretur, sed & adulto, ne profligaretur, utrobique, a Deo missũ fuisse hominem: cui Nomen erat Ioannes.

Co się ná Polski ięzyk tak tłumaczy.

Janowi trzeciemu, ile co do Elekcyi Polskiemu, Litewskiemu; ile co do obrony, Austriackiemu, Pannonskiemu, ile co do zniesienia, Otomańskiemu, Trackiemu, Tatarskiemu; Religią, szeregulnie Chrześciańskiemu, pobożnością, Katolickiemu; żarliwością, Apostolskiemu, między Wodzami Naywaleczniejszyemu, między Krolmi Naymędrszemu; między Imperatorami Naywspanialszemu; ktoremu chwala Rycerka, Krolestwo dała; łaskawość ugruntowała, Cnota wieczyste uczyniła; ktory rzadkim pobożności, y męstwa przykładem, własnego Państwa odiachawszy, nauczył iákim sposobem Świętego przymierza prawa mieć, bydź przyjmowane, strzeżone, y wypełnione. Otomański Xieżyć Nayświecniejszy Krzyża Chorągwi wiekuisze grożący zaćmienie, tak szczęśliwie z granic Chrześciaństwa spędził y złamał, że jednoż mu to było, przyiść, widzieć y zwyciężyć. Między niezliczonemi tedy Chrześciańskiego Swiata áplauzami, między ochronioney Religii y Imperium, radościami, między Krwią, zbroczoného Xieżyca ostatniemi ruinami, niechay widzą przytomni, wierzą potomni, że nie tylko rodzącey się Ewangelij, aby urosła, lecz y doyrzały aby nie ginęła, zesłał Bog człowieka, ktoremu Jan Imię było.

Salustius Lubo zaś iako mowi Salustius: *Difficillimum est & praelio strenuum esse, & bonum consilió.* iednakże obadwa te przymioty mądry y waleczny ten Krol pokombinował, stosując się do Wielkiego Sentymentu Sawedry: *Imperatoriam Majestatem non solum armis decoratam, sed etiam legibus, oportet esse armatam*

armatam, ut utrumq; tempus & bellorum & pacis recte possit gubernari.

W tymże Roku 1683. Powracając z pod Wiednia Jmć Pań Sieniawski Hetman Polny Koronny umarł; po którym Buława Polna cesit meritis Jmci Pána Jędrzeia Potockiego Kasztelana Krakowskiego, ktory pod czas oddalenia się Krola Jmci Jáná III. z Granice, był Vice-Regem w Polsce.

Roku 1684. Wycięto Pest y Wacz odebrany, pod którym potrzeba z Turkami wygrana; druga okazyja mila od Budy dnia 10. Julii, spędzeni Turcy z Pola, Buda obleżona: dnia 13. Julii: trzecia potrzeba: 22. Julii dwie mili z Budami pod Amzabekiem zginęło ná sześć tysięcy Turkow. dnia 27. Julii, poszły znowu Woyska Niemieckie ná Turkow, ktorzy byli posli ná odsiecz Budzie, ale nie dotrzymawszy, z Pola uciekli.

W tymże Roku Kamieniecka była Okazyja gdzie experymentowało Woysko nasze z Turkami y Tátarami, z wielką ony ch klęską. Także Zwaniecka okazyja z Orda, Jázłowiec wzięty Turkom.

Roku 1685. Seym walny w Warszawie z Pánowania Jáná III. pod łaską Andrzeia Gielguda Pisarza W. X. L.

W tymże Roku Woyska Koronne z Jmć Pánem Stanisławem Jablonowskim Hetmanem Wielkim Koronnym; y Litewskie z Jmć P. Bogusławem Słuszką, Kasztelanem Wileńskim, Hetmanem Polnym W. X. L. przy ktorych był prasens Jmć Pań Marcin Kącki, Woiewoda Kiiowski Generał Artyleryi Koronney, poszły za Bukowinę: gdzie zastali kilkadziesiąt tysięcy Turkow pod Seraskierem Paszą, y Selimgierey Haną z Gaigą y Nuradynem Sołtanami we stu y więcej tysięcy Ord Budziackich, Náháyskich y Krymskich. Naszego zaś Woyska Koronnego ledwie iedenascięty tysięcy rachować się mogło. Jednakże przy pomocy Bożey, nacierający wielkim tumultem y furią Nieprzyiaciel, musiał z wielką swoią klęską y konfuzją odstąpić, zadeny szkody w naszych nie uczyniwizy; y lubo w wielkich obrótach od tak liczney á ciężkiej Potencyi Nieprzyacielskiej ze wszystkich stron zostawali nasi, przecież ten potężny nieprzyiaciel wskorać nic nie mógł z przeczorną dyspozycją JmP: Jablonowskiego Hetmana W. K. y pomocą JmP. Generála Artyleryi Koronney. O czym obszerniey Dyaryusz opisany, obloquitur. Dosyć że Turcy dowiedziawszy się o tak małej kwocie naszych Woysk, iuz się byli podzielili, lecz nie ucieżeni skutkiem dumney intencyi swoiey, bo Dexterá Domini virtutem fecit, do salwowania się Heroicznej odwadze Rycerstwa Polskiego.

*Potyczka
naszych
Turczy-
nem
Tátarami*

Roku 1686. Kámpania w Podolu odprawiona. Woyska infestowały Kámieniec, nie dopuszczając wprowadzać zaháry do niego, przeszkadzając wszelkim exkursyom y czambuóm Tatarów, zachęcając y bezpieczeniém kraiom w Wołyniu y Polisiu Kiiowskim także Pokuciu czyniąc.

Roku 1687. Woysko Koronne, in excubiis pogranicza od Wołoch, y Ukrainy subsistebat. Kampania w Podolu expedywana, pod władzą y komendą pomienionego Imci P. Jabłonowskiego, Woiewody ná ten czas Ruskiego, Wielkiego Wodza Woysk Koronnych, podczas ktorey; po kilka razy potyczki były z Nieprzyjacielem Krzyża Sz. znaczną zawsze klęską jego. Teyże Kampanii (ni fallor) pierwszą wielką zacharę do Kámienca prowadzoną, Woyska nasze Turkom y Tatarom odbiły, y odebrały, a samych Turkow y Tatarow przeszło trzytysią zabrali y trupem niemało położyli.

Roku 1688. Sejm agitował się pod łaską Imci P. Szczuki Referendarza Koronnego.

W tymże Roku. Kámpania w Podolu; gdzie pod Kámiencem wszystkie zboża skoszone, aby praesidiarii żadney nie mogli mieć żywności. Tandem die 22. Augusti mając relacyą z Podiazdow, y Ięzykow od Imci Pana Wacława Iskry Rotmistrza, męstwem y odwagą sławnego Káwalera, w Dziełach Rycerskich doświadczonego, że Nuradyn Sołtan ze wszystkimi Ordami, to jest: Urumbetuf; Dziaman, Sahaydak, Szyrynsy Murzowie, Białogrodzka wszystka Orda, y inne niezliczone tłumy Tatarskie, których przeszło sto tysięcy rachowano, przeprawiwszy Dniestr pod Uścieczkiem, zbliżali ku Obozowi naszemu, pod Zwańcem lokowanemu, dał formalną Batalią I. W. Imci P. Stanisław Jabłonowski Woiewoda Ruski, Hetman Wielki Koronny postanowionym porządnie szykiem Woysk Koronnych y Litewskich Utriusq; Authoramenti. Woyska tedy Tatarskie z pomienionym Nuradyn Sołtanem (ktoremu ná Sukkurs przybył Serafskier ze dwudziestu kilką dział y pułczwarta tysięcy Turkow) uderzyli ná nasze szyki dosyć natarczywym impetem, po kilka kroć tentując fortuny. Ale przy pomocy Wszechmocnego Boga, bez korzyści swoiey, y owszem zniemałą klęską, y strata znaczných Murzow, y Starszyzny Woyskowej

Ordy
Kłeska

fkowey, służne odebrali represalia y w rozsypkę poszły. A potym Woyska nasze za Ordynansem Wielkiego Wodza dwadzieścia kilka Chorągwi, za nimi poszedszy z Panem Iskry y innemi doświadczonemi Komendantami, dobrze y szczęśliwie gościli, y Niewolnikow Nieprzyjacielskich nie mało do Obozu przyprowadzili, których potym waleczny Wodz Krolowi Imci Janowi III. do Warszawy odesłał. A że tak wielkie Ordny były, zamyslał tenże Nuradyn Sołtan potężne puścić Czambuły w Pokucie y Wołyn, iakoż aktualnie już były wyprawione, y po kilkanaście mil tak w Pokuciu iako y Wołyniu zakroili kraiu ná spalenie y ná zabranie ludzi w niewolę, a pewnie tak, nieomylnie niezmierną moc Isyru ná brachby mogli byli ludzi. Ale perspicax w tym vigilantia Wielkiego Wodza zabiegła temu wczesnie, mając wiedzcie pilne oko y nieprzyjaciela ná każdym miejscu insequendo. Wiedział prawie o intencyi tego, tak nie dopuścił ani w Pokuciu, ani w Wołyniu takowey Imprezie nieprzyjacielskiej dezolacyi kraiu, że bez korzyści swoiey nieprzyjaciela, ad sua latibula wrocić się musiał.

Roku 1689. Kampania odprawiona w Podolu z ustawiczną infestacyą Kámienca, Turkow y Tatarow, często urywały Woyska nasze, wielu żywcem przyprowadzając do Imci Pana Jabłonowskiego Hetmana Wielkiego Koronnego. Który odsyłał ich po wielkiej części Krolowi Imci do Warszawy.

Roku 1690. Sejm in Ianuario zacząty w Warszawie y szczęśliwie skończony, pod łaską Imci P. Tomasz Działyńskiego. Krayczego Koronnego, Starosty Bratyańskiego. Ná tym Seymie stanęła uchwała; aby Rzeczpospolita punktualnie płać Woysku według Repartycyi, Woiewodztw y Ziem, dwie czwierci zastug przed Kámpanią, to jest przed Februaryuszową, y Máiową, a drugie dwie czwierci po skończonéy Kampanii, to jest, Augustową y Nowembrową. Postánowione y to ná tymże Seymie; aby całe Woyska utriusq; Authoramenti lokowane były in excubiis pogranicza po Dobrach Krolewskich, Duchownych, y Ziemskich, non invitis iednak possessoribus. A za tę lokacyą, naznaczyła Rzeczpospolita, z Donativum kupieckiego, y avarey pogłownego Zydowskiego Sumę pułtora kroć sto tysięcy złotych tym Possessorom w których Dobrach żołnierz miał ize. Ta tedy lokacya skutkiem samym ziszczona y possessorom placena.

C

cona ze skarbu Koronnego, ale uchwalone dwie cwierci, przed Kampanią, y drugie dwie cwierci po Kampanii żadnego Roku nie doszły Woyska, y owszem wszystkie prawie Regimenty po Fortecach Wołoskich, mianowicie w Soroce, Niemcu, Soczawie, Kampalogu y innych rozłożone miejscach támeicznych, także w Ukrainkich Fortecach jako to: w Białycerkwi, Korfuniu, Bohusławiu, Chwałowie, w Barze y innych miejscach Ukrainkich; także po wielkich Miastach Miasteczkach, y Zamczkach, y przygodkach Ukrainkich pogranicznych, po mienione lokowane ad tuitionem kráiu, Regimenty piesze, y Dragońskie, niemając nic posilku, ani od Rzeczypospolitey, ani od swoich Oberżterow własnym kosztem y kápitałem, S. P. Imci Pana Hetmana Jabłonowskiego konserwowane, Lenungowane y ná wszelkie dzieła wojenne, ná uczynienie wstretu każdym insultom pogańskim przez tak wiele lat w należytym Komplecie utrzymane, zá có żadna po tym nie doszła od Rzeczypospolitey rekompensa.

Roku 1691. Krol Imc Ian III. przybył szczęśliwie sam osobą swoią ná Kampanią, profecuturus Imprezę swoię w Wołoszech, ná odebranie Ias, Stolicy Hospodárow Wołoskich, y inszych Fryncypalniefzych, lecz nie przyszło do tego bo umocnione liczných Woysk Tureckich y Wołoskich forti prasidio, nie dały się attakować. Do tego wielką przeszkodą była, trzyniedzielna slotá, we dnie y w nocy, śnieżna y deszczowa. Ledwie tedy Fortecę Niemiec osadzono dwiema Regimentami pieszemi y trzema Chorągwiemi Wołoskiemi, cáie zaś Woysko dla pomienionych slot do takicy nuży y klęski przyszło, że wszystkie prawie Tabory zostawiło, nawet Karáwany Krolewskie, y różnych Panow porzucone ze wszystkimi namiotami, bagażami y appárencyami obozowemi; niektóre jednak bagaże J. K. Mei z Dobr. poblížszych pogranicznych Imci Pana Hetmana Jabłonowskiego, sprowadzonemi koniami y Wołami z Wołoch ná granicę Polską wyprowadzone, do Dobr. J. K. Mei. Złoczowczyzny, zaszły. A Woyska Koronnego y Litewskiego ledwo nie trzecia część od koni odpádia dla slot pomienionych.

W Tymże Roku. J. W. Imc Pan Iędrzey Potocki Kasztelan Krakowski Hetman Polny Koronny umarł. Poktorym wziól Buławę Polną, od Krola Iana trzeciego Brat rodzony Imc Pan Szczesny Potocki Woiewoda Krakowski.

Roku 1692.

Roku 1692. Kampania w Podolu odprawiona koło Kámieńca. Tatárskie Czambuły po kilka razy gremione. I lubo liczne Ordy pod Woyska nasze podpadały, jednak sluszne wziawszy represalia, bezkorzyści ad propria wrocić się musiały, ná końcu tedy Kampanii gdy już niebyło przeszkody, umyślił Confumatissima sua prudentia S. P. Imc P. Hetman, aby in Contiguitate Kámieńca osadzić Blokade iáką mocną, dla częstej iákiej inquietacyi przydyaryuszow Kámienieckich. Iakoż upatrzwiwszy sposobne ná to miejsce, to jest gore którą z jedney strony oblewa Dniestr rzeka, a z drugiey strony Zbrucz, gdzie ex consilio bellico postanowił toż miejsce ufortifikować, iakoż szczęśliwie z całego Woyska, tak Komputowemi, iako y luznemi ludźmi, wysypáne wały, y we dwóch Niedzielach stanęła regularna Forteca, zá przezorną industrią Hetmańską, ktorey to Fortecy, dány tytuł Okop Gory S. Troycy, Blokada Kámieńca Podolskiego. Osadzona tedy tá Forteca Regimentami pieszemi, (ktorym przewidował Lenungi y wszelkie requisita Imc Pan Hetman Jabłonowski) przytym Arkabuzerami Komenderowanemi, a z Woyska Koronnego z pod káżdey Chorągwi Usarskiey, Pancerney y Wołoskiey po czterech Towarzystwa y czterech Páchołkow komenderowano pro prasidio do teyże Fortece, y z tych komenderowanych ufundowane Chorągwie stokonne, y Rotmistrze postanowieni. Komendantem tey Fortecy Imc Pan Michał Brant, ná ten czas Pułkownik Arkabuzerki, potym Generał Major, tandem Generał Leytnant. Regimentarzem zaś nad Milicyą, Polką Imc Pan Iakub Kalinowski Czefnik Halicki Pułkownik. Obádwa ci Kawalerowie, dali probatissima documenta Dzielności swoiey, codziennie infestuiąc Nieprzyaciela pod Kámieńcem, y w same go bramę wpędzaiąc, wniewolą nie máło zabieraiąc. Bydła, konie zabieraiąc, różnemi przemyśłami wojennymi dokuczaiąc Kámieńcowi, który po kilka razy poddawać się dla głodu y różnych niewygód zámyślał. Tę tedy tak chwalebnią Inwencyą Wojenną Imci Pana Hetmana Jabłonowskiego nietylko Krol Imc Ian III. approbował, ale też y cáła Rzeczpospolita była tego wdzięczna; bez skuteczney jednak nádgrody, zá prace, trudy y koszta tak wielkie, ná tę usluge publiczną, złożone.

Roku 1693. Sejm w Grodnie złożony, który zerwany. Tegoż Roku ná Wiosnę czterdzieści kilka tysięcy Ordy, przyszedłszy pod Kámieniec, kupą szli Podolem ku Złoczowu, z kąd mieli

mieli poyść ná trzy szlaki Czarni buły, Interim Imć Pan Zahorowski Regimentarz Okopowy, we czterech set koni Okopowych Elearów ex improviso potkał się z niemi. Widząc tedy tak potężny Nieprzyjaciel tak małą kwotę nászych, iuż prawie miał ich zá swoich, jednakże zá łaską Boską Imć Pan Zahorowski iáko przezorny Regimentarz stánawszy pod Hodowem nie dáleko Złoczowa, przy małym fortelu, bo z iedney strony miał stawek w tyle, á z drugiey strony piot. Gdy poczał wielkim impetem nacieráć Sołtan, osobliwie przednieysi Murzowie, dali ognia nási, zaraz im nie mały wfret uczynili przez połozenie kilkudziesiat co lepszych Naieźników. Przez pięć godzin trwała utarczka, tak dálece, że gdy iuż nászym kul nie stawało do strzelania, musieli ploszczyki od strzał Tatarskich miásto kul nabiiáć, ktoremi bárdziey ieszcze Tatarow razili; tak że blisko cztery tysiące Tatarow ná placu legło, od tak máłey garści ludzi nászych, y tych zabitych, zaraz Tatarowie w Cháfupach palili. O czym Jezycy potym wzięci relacją czynili. Nászych Okopowych trzynástu zabito, ále nie było żadnego z tych 400. żeby nie miał kilku postrzałów, jednakże zá łaski Bożey nie szkodliwych. Tak wszechmocność Boska, Cnotą, nie liczbą, męstwem Polkiemu, dla zászczytu Wiáry Świętey y Narodu Chrześciańskiego, insultom Pogańskim odpor dáć pomogła.

Roku. 1694. Zaślubiona Książęciu Bawarskiemu Elektorowi Maximilianowi, Tereffa Kunegunda Krolewna Polka, Jana trzeciego Krola y Maryey Kazimiry Corka. Dány ślub w Warszawskim Kościele S. Jana od Kardynała Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, Michała Rádziciowskiego, piętnástego dnia Siepnia przy asystencyi Szesnástu Infułatow. Prowadzona Krolewna bardzo swietnie z niemney swietną asystencyą, po drodze karmazynem od pałacow do Kościoła okrytey, przy zieździe wielkim Senatorow y Pánow inszych Polskich y obcych. Brał ślub z Krolewną, Xiążęcia Elektora osobę reprezentuiący Brat Jey Jakub, Krolewic Polki. Przed ślubem przesiane od Elektora tegoż nowey swey Oblubienicy upominki ná sto tysięcy talarów szacowane y cztery znaczne dyámenty. Trwały zá weselne plauzy przez dni wiele; ognie teź tryumfalne, y ná wiśle, kilka nocy objaśniáły. Odiachaiá potym Krolewna, Elektorowa iuż Bawarka, w Listopadzie miesiácu z Polki do Xiążęcia Elektora. Był wielkim Posiem ná iey swietne odprowadzenie Andrzey Zański Biskup Piotcki, który tę Legacją z wielkim

z wielkim splendorem, y pochwałą wszystkich obcych y Polakow odprawil. Odieźdzaiący zá Elektorowy, Krol Imć takie dáł pożegnanie.

Pożegnání ná Obrázie NAYSWIĘTSZEY PANNY MARYI ktore Krol Imć Jan III. iedney Corce swoiey do Xiążęcia Jmci Elektora Bawarskiego Maźzonka Jey, po weselu wyieźdzaiący własną swą ręką napisał. dnia 13. 9bris. Annò Domini. 1694.

Jdź gdzie Cię nieśie ta Fortuna Twoia
Z domu Rodzicow Iedynaczko moia.
Jdź z Domu Braci zá Oyczyste progi,
Bierz się do drogi.

Niech Cię ta, co w swym piŕze Konfystorzu
Prawo náaturze, Niebu, Ziemi, morzu,
Wszechmocna ręká, wziáwszy miłosciwie.
Wiedzie szczęśliwie.

Niewinny IEZUS, y Ukrzyżowany
Niechay Cię przyimie w swe otwarte rany.
J niechay strzeże zaślania y broni
W przeciwney toni.

Panna y Matka zá wiecznym Przymierzem
Niechay Cię składa Niebieskim Puklerzem.
J twą Oyczystą, ná każdą godzinę
Zmacnia Ianinę.

Spiesz: niech Ci Drogę bezpiecną toruiá,
Zá tobą, oraz niechay postępuiá,
Ktorem Cię dáło w moc rządzenie Boże
Anieli Stroże.

J ktorem w Polsce chwala wiekuiŕta.
J w ktorych Dom nász opiece korzysta.
Niechay Cię strzegá, Pátronowie Święci.
Zyczęc z mey chęci.

D

Za ich

Zá ich Modlitwą prozba y przyczyna,
Wszelkie niechay Cię przeciwności miną,
A BOG obfite szczęścia, łaski, dary
Zlewa bez miary.

Biogostawieństwo co go w Cerkach, Synach
Niebo udziela, mię w tamtych Krainach.
Zyczeń pociehy z mych Wnukow twych dzieci,
Ociec Ian Trzeci

Po expedyowanym tym Akcie weselnym wyiachał Imć Pan Jabłonowski Kasztelan Krakowski Hetman Wielki Koronny, z Warszawy, mając wprzód Konferencyą z Krolem legomością o następujących dziejach wojennych, y pospieszył zaraz in Julio do Lwowa, po tym do Maryampola, a z tamtąd, do Generalnego Obozu pod Petlikowce; zkąd zamysłał o imprezie atakowania Kámieńca. Jakoż spiesznym Marszem stanął z całym Woyskiem w bliskości tej Fortecy, to jest pod Okopami Gory S. Troycy, gdzie wszelkie preparatoria sposobione do tego ataku. Aż tandem przychodzi wiadomość przez Wołochow Chorągwi Pana Dawideńka Rotmistrza, że zahara wielka z Turk y Wołoch idzie do Kámieńca, którą konwoiuie Szachpas Gierey Sołtan w pięciudziesiąt tysięcy Ordy; Odłożywszy tedy zamierzona imprezę Imć Pan Krakowski ná inšzy czas; zostawiwszy Tabor, szedł z całym Woyskiem obojga zaciągu Komunikiem in Occursum Nieprzyjacielowi; y stanął pod Uscieczkiem ná Wołoszczyźnie nad samym Dniestrem, gdy obaczył strasznie wielkie tłumy Tatarow zbliżających się ku Dniestrowi, wyprawił ná przód przednią straż w pław przez też rzekę, pod komendą Imci Pana Sobieskiego Cześnika Koronnego, Strażnika Polnego; Imci Pana Zahorowkiego Regimentarza z Okopowemi Elearami, który wespoł z przednią strażą ścierali się potężnie z Ordami, wielkim impetem nacierającemi, a tym czasem sam Imć Pan Krakowski z kolegą swoim Imć Panem Szczęsnym Potockim Woiewodą Krakowskim Hermanem Polnym Koronnym y z całym Woyskiem w pław Dniestr przeszedł, y tam mężnie y odważnie postępując przeciwko insultom Pogańskim, samym tylko ochotnikiem y przednią strażą y Okopowemi, do niespodzianey ucieczki Nieprzyjaciela przywiódł; w ktorej siła bardzo Tatarow trupem poległo, y żywcem, dwieście

Woysko ná-
sze w pław

dwieście kilkadziesiąt wzięto, y daley w pogoń Chorągwie Wołoskie poszły z wielką swoią zdobyczą; ośátka noc przeszkodziła. Názastrz rano, skoro świt, ruszył z Woyskiem Imć Pan Krakowski daley zá Nieprzyjacielem; który postrzegłszy ciągnące Woysko, odbiegł wszystkiey Zahary bardzo wielkiej; bo iey ráchowano siedm tysięcy Wozow, nie tylko w prowiantach, Ryżach, káwach y korzeniach, miódach, winach, ale też w inšzych towarach Tureckich bogátych. Co wszystko zá łaską Bożą naszym in pradám cesit, y przez dwa dni to rozbierając Woysko nasze, nie mogło przebrać.

Kłeska
Tatarow.

Roku 1695. Tenże Szachpas Gierey Sołtan, wetuiąc tak wielkiej straconey przeszloroczney Zahary, do Kámieńca prowadzoney, zebrałszy wielkie bardzo Ordy, (o których Jezycy powiadali, y ráchowali ich ná sto tysięcy z okładem,) przyszedł spiesznym Marszem ná Przedmieścia Lwowskie, z tą imprezą; aby wszystkie popalić, a samo tylko Miasto w murach zostawić. Jednakże zabięglá temu provida cura Imci Pana Jabłonowskiego Kasztelana Krakowskiego Hetmana Wielkiego Koronnego. Seiągnąwszy wprzód partye Woyska nad Dniestrskie, Pokuckie, Wołyńskie, Ukrainskie, y Imci Pana Zahorowkiego z Okopowemi Elearami; dawłszy Generalną Komendę Imci Panu Miączyńskiemu, Podskarbiemu Nadwornemu Koronnemu, który z pomienionemi Partyami Woyska dosyć szczupłego; bo go nie było do boiu nád dwa tysiące, przeciwko tak straszney potędze pogańskiej, w tenże sam dzień stanął, kiedy y Woyska Tatarskie pod Lwowem; to jest dnia 13. Februarii tegoż roku. Osadził tedy szlaki po przedmieściach Imć Pan Krakowski, po kilkanaście Chorągwi, pod mądremi y doświadczonemi komendyerami, sam Osobę swoię ázardował przeciwko naywiększey potędze nacierających ná przedmieście Tatarow, ktorzy różnemi ulicami tak Imci Pana Krakowskiego, jako też Imci Pana Podskarbiego Nadwornego, przerzneli byli od miasta. Atoli zá łaską Bożą przy nieustraszonem męstwie y odwadze Walecznego Wodza, nie tylko przez tak wielkie tłumy przebiły się ku Miastu, ale też y z straszną konfuzją, Nieprzyjaciela wyparty z przedmieścia nasze Woyska, tak, że máło co szkody w przedmieściach zrobiwszy, odstąpił tegoż dnia sam pomieniony Sołtan ze wszystkiei Ordami o milę od Miasta; więcej nad czterdzieści Chałup ná przedmieściu Zolkiewskim nie spaliwszy. Naszych ludzi Woyskowych

Orda pod
Lwowem.

Orda oż-
lepnie.

wych w tey Okazyi zginęło ze sto; porąbano kilkudziesiąt godnych y dzielnych Officerow, y Towarzystwa, tuż przy samym Imci Panu Krakowskim y przy nim w niewolę, wzięto Imci Pana Stanisława Jastrzębskiego Porucznika J. W. Imci Pana Starosty Winnickiego, y innych ludzi kilku Hetmańskiego Dworu; Tatarów w tey okazji bardzo wiele zginęło, nie tylko od Woyska, ale też y od Pospolstwa, które się ze wsiow zbiegło, ci z każdej ulicy gromili ich tak strzelbą, iako też nabitemi kofami, y czym kto mógł, nawet kilkunastu Tatarów zwalili cepami Chłopi, y do Dworu Hetmańskiego żywcem przyprowadzili. Trupow po tym swoich palili Tatarowie w Cerkwi iedney, y we czterech Chałupach, których mogli zábrać. Po tym Soltan poszedł ku Stryiowi, y dálej w Pokucie Czambuł puścił, ale nási Jchmość Panowie Regimentarze insequendo onegoż, to w oczy mu zachodząc, z bokow nápadając, wszędzie go gromili y Jasyr odbiiali, tak dálece, że z małą korzyścią ná Budziak wrócił.

Tatarów
bijał nosi.

Tegoż Roku. Kámpania odprawiła się w Podolu około Kámieńca, różne czynił przemysły Woienne Jmć Pan Krakowski Hetman Wielki Koronny około attáku iego, y iák nayprzykrzeyszego ściśnienia Præsidiariorum, nie dopuszczając ze wszystkich stron dowozenia záhary y naymniejszych żywności. Dla czego nastąpiła w Kámieńcu ciężka penuria y głód, że się powietrze zaczęło, y bardzo siła Turkow y Lipkow pomarło, á w tym naywiększa szkoda, że nášzych niewolnikow, Officerow, y Towarzystwa wiele pomarło w powietrzu.

Roku 1696. Król Imć Jan III. w Warszawie w dzień Świętey Troycy, po kilku Niedzielney chorobie fatis cessit. Zató-
*Smierć Ja-
na III.* wała tak walecznego Króla nie tylko Polska; ale też całe Chrześciaństwo; y w Rzymie obchód żałobny, z wielką Jego pochwałą, z rozkazania Papięskiego się odprawował; także w Wiedniu, z rozkazania Césarskiego. Długo Jego ciało po śmierci ná zamku Warszawskim po Krolewsku w trumnie złożone leżało z Codziennemi Mszami; aż ná ostátek nie w Krakowskiej Bazylice, ale w Warszawie u Kápucynow było pochowane, lub potym, przed koronacją Augusta wtorego według zwyczaju Krolestwa tego, w Krakowie obchód żałobny z Krolewskimi Ceremoniami był zá niego odprawiony. Po śmierci Jego, złożona Konwokacya w sześć Niedziel, od Xiążęcia Imci Kardynała

Kardynała Radziwióskiego, Prymasa Korony Polskiej y Wielkiego Xięstwa Litewskiego tamże w Warszawie; ná którą ziachał się wzystek prawie Senat, y z Woiewodztw Posłowie, lecz tę Konwokacya zerwał Posel Czerniechowski, Imć Pan Horodyński.

W Tymże Roku. Dnia 2. 7bris Woysko w Związku stanęło. Mar-
*Związek
Baranow-
skiego.* szalkiem Związkowym obrany J. P. Bogusław Baranowski Towarzystw y Namiesnik Chorągwi Ufsarskiej Imci Pana Lubomirskiego Marszałka Nadwornego Koronnego.

Konsyliarze tego związku.

Bartoszewski Ufsarz Jęgo Krolewskiej Mości.
Gdeszyński Ufsarz Krolewica Imci Jakoba.
Horodyński Ufsarz Krolewica Imci Alexandra.
Zawadzki Ufsarz Krolewica Imci Konstantego.
Krzyżanowski Ufsarz Hetmana Wielkiego Koronnego.
Czerwiński. Pancerny Woiewody Krakowskiego H. P. K.
Trębiński. Pancerny Kasztelana Sandomirskiego.
Ciołek. - - Podskarbiego Nadwornego.
Jordan Starosta Olsztyńskiego.
Winiarski. Pifarza Koronnego.
Krzętowski - Ufsarz Starosty Sczurowieckiego Cetnera.
Czełki - - Pancerny Xiążęcia Wisniowieckiego.

Punkta Związkowe ná ktore Koniu- racya stanęła.

1. Ná posłuszeństwo przy obronie całego Rycerstwa.
2. Nie odstąpienia się w służnych Woyska całego preten-
sjach, tak upomnienia się Imienia Towarzystw, iako krwawych za-
sług. Odtąd, iedność trzymać, poki nam generaliter wzystkim
Rzeczpospolita satisfakcyi nie uczyni.
3. Aby konszachtow żadnych sprzeciwiających się całości
nászej z nikim nie mieć, ani trzymać, ale y owszem, ktoby wie-
dział nam być co szkodliwego, aby rewelował.
4. Intereśow żadnych nie proponować Pańskich, tylko
właśnie o krzywdę Woyska.

E

5. Stosujemy

5. Stofujemy się do Seymikow y Instrukcyi całej Rzeczy-
pospolitey.

Założył Pan Marzałek Związkowy z Konfiliarzami Stationem
w Samborze. Gdzie Konfystencye y Hiberny dysponowane ná
Woysko, Officyera żadnego niedopuszczano, tylko samo To-
warzystwo, Kommissarzow do wizytkich Miasł primæ Classis Pro-
wincyi Mało Polskiej, y Wielko Polskiej wyprawiono. Zkąd wiel-
kie Exakcye wybierali ná Magistrat Związkowy, przez co wielce
się náprzykrzył całej Polfcze tak exorbitujący związek Woyska.

Roku 1697. Traktat przez Kommissarzow, Rzeczypospolitey
z Woyskiem z konfederowanym zaczęty w Samborze o rozwią-
zanie Związku; który potym przeniesiony do Lwowa: gdzie
magno motu przez długi czas agitował się, y szczęśliwie za u-
silnym stáranie, estymacya y miłością w Woysku Imci Pana
Jabłonowskiego Káasztelaná Krákowski, Hetmana Wielkie-
go Koronnego, przy znacznym posłiku pieniężnym od
Nayiasnieyszey Krolowy Imci Maryi Kázimiry Wdowy, dla
zábieżenia dálszemu zamieszaniu w Rzeczypospolitey submini-
strowanym, rozwiązał się ten Związek ná Wiosnę, ile kiedy
ieszcze przed rozwiązaniem, kilkadziesiąt Chorągwi przyszło
pod posłuszeństwo Hetmańskie.

*Związek ro-
związany.* W Tymże Roku. Gdy ściagnął część większą Woyska do ge-
neralnego Obozu pod Szczerzec, ogłosił po Woysku Imć Pan
Marzałek Związkowy, zakończony Traktat Kommissarzow Rze-
czypospolitey z Kommissarzami Woyskowemi; w którym wszel-
ka satisfakcyja pretensyi Woyskowych assekurowana. Ná co
gdy całej Woysko pozwoliło, przyjechał sam Imć Pan Marzałek
Związkowy z Konfiliarzami, y całym Magistratem Związko-
wym do Lwowa, y w Kościele OO: Bernardynow, przy liczney
asystencyi Senatorow różnych, Kommissarzow Rzeczypospo-
litey, y Officierow Woyskowych, ad latus Imci Pana Krákow-
skiego zgromadzonych, złożył swoy doczesny Buńczuk, á oraz
całe Woysko w Związku będące, pod uprzywileiowaną władzę
y Jurisdykcyą Hetmańską oddał: które odebrawszy Imć Pan
Krákowski do swoiey dyrekeyi, dał Ordynans Imci Panu Ste-
fanowi Potockiemu Łowczemu ná ten czas Koronnemu, Gene-
ralnemu Regimentarzowi; áby Sečtando Heroica Vestigia
Wielkich Przodkow swoich, y sam insistendo chwalebny swoim
zawsze

zawsze Akcyom w dziełach Rycerskich, obiał Kommandę Ge-
neralną całej Woyska tak pod Gliniany do Generalnego O-
bozu ściagnionego, iáko też y ná Pártyach in excubiis pograni-
cza będącego, zásiániájąc kray od wszelkich Inkursyi Nieprzy-
jacielskich y wszelką ostrożność, bezpieczeństwo, utrzymywał
pod czas odjazdu do Warszawy ná Elekcyą nálepującą samego
Hetmana.

Tegoż Roku. Elekcyja Krola Imci Augusta wtorego, pod łaską *Elekcyja*
Imci Pana Bielińskiego Podkomorzego Koronnego, á po tym *Krola.*
Marzałka Wielkiego Koronnego in Junio zaczęta. Skończona
in spatio szczęściu Niedziel. Po ktorey odjechał Imć Pan Krá-
kowski do Generalnego Obozu, lokowanego pod Wyzłany,
za Lwowem pięć mil.

Interea po teyże Elekcyi wyprawieni Jchmość Panowie Po-
słowie, od zgromadzonych Stanow Rzeczypospolitey do Krola
Imci z denuncyacyą obrania Jego zá Pana ná Tron Polki.
Pierwszy Posel był Imć Pan Jan Jabłonowski, Woiewoda ná *Posłowie*
ten czas Wołyński á potym Woiewoda y Generał Ziem Ruńskich. *do Krola.*
Drugi Imć Pan Woiewoda Witebski, Imć Pan Dzidałczycki,
Starosta Zydaczewski á potym Koniuszki Koronny. Radzewski
Starosta Wicłowski y inni, którzy w asystencyi naymniey w
puitora tyśiąca koni, Krola Imci nowo obranego, w Tarnaw-
skich gorach witáli; na przod Imć Pan Woiewoda Wołyński;
ponim Imć Pan Woiewoda Witebski z Wielkiego Xięstwa
Litewskiego. Ab Equestri Ordine Imć Pan Starosta Zydaczew-
ski. Dla Informacyi każdemu, kładzie się tu mowa
Jásnie Wielmożnego Imci Pana Jana Jabłonowskiego Woiewody
Wołyńskiego do Nayiasnieyszego Xiążęcia Jmści Saskiego
Krola Polskiego.

SERENISSIME & POTENTISSIME R E X.

SERENISSIMA Res-Publica Polona, unica illa, avitæ Liber-
tatis Phænix, Sæculorum miraculum, tanti Sangvinis Par-
tus, Te Serenissimum Electorem, Ducem Saxonie, Liberis *Mowa Ja-
blonowskie-
go.*
Nostris suffragiis Electum Polonorum Regem, & Magnum
Ducem Lithvanie, Rusie, Prusie, Mazovie, Samogitie, Live-
nie,

nia, Smolenscia, Kijovia, Volhynia, Podolia, Podlachia, Severia, Czerniechoviaq; dicit ore nostro & nominat. Te, quem Magni Sangvinis Ordo, innumerabili Cæsarum, Regum, & Ducum Genesi insignivit; quem Virtutis honor, Heroicis evexit splendoribus; quem deniq; miræ, & Rege dignæ Dotes notarunt, hunc, & Libertas ipsa nostra colit. Enimvero potuitne errare Respublica nostra in hoc delecta Nobili, quin Dilectum Cælo & Orbi eligeret? quin Barbaricis oneratum Laureis, suis ornandum invitaret trophæis? quin cæteris omnibus Augustum proponeret? Quin Joanni illi Magno, Te in successionem vocaret, ut merito Thronum tanti Triumphatoris occupares adoptatus, cujus fortitudini gloriosæ, ante Thronum, Te adaptaveras. Nec scivit se dolor noster tantæ cladis impatiens solari, nisi Famæ Tuæ certitudine, & spei futurorum securitate. Vicisti Turcas Serenissime Rex, triumphas de Polonorum cordibus, & assuetam Gethicis cladibus dexteram, ad nostram extendere Coronam. Jile Elector populus, Tibi sua Vota confert, quem Roma defensorem, Christianitas, Antemurale meritò suum dixit; cujus nomen Campestre, Status Militaris, cujus omnis nobilis Eques, cujus armata Consilia, vita bellica, Acta deniq; cuncta Laureata. Huic tam gloriosæ Genti, tot Populorum Domitrici, tam perenni suæ Famæ Libertatisq; auctrici, quis melius præsit, quàm Majestas Vestra? in cujus vultu & vita, legimus juncta Arma decori. Leget bellorum avida, & ab incunabulis suis, armis inducta Polonia, Te Majorum Tuorum facta implere, plurimum superare, omnium Vota Heroica præcurrere. leget compositum Martio animo vultu, expressam fortitudinis mentem grandia spirantem; leget & contra: plenam dignitatis Comitatem, & flecti nesciam mentis generosæ celsitudinem, faciem armigera venustate insignem, ita ut non alio cerni Majestas se velit ore. Videbit deniq; & Venerabitur (quod desideravit unice colet) Te Serenissimum non modò à natalibus & ab egregiis domi, forisq; gestis, quam à Lumine fidei nostræ. Illa te lux clariorem reddit; quæ Cælum tempestatesq; serenat, sine qua, omnis triumphus ignobilis, omnia præclara obscura, cuncta immensa minuta. Tu felix Princeps, Romam beasti Sanctissimam, & Matrem veneratus antiquam, gloriosorem, Religionis mutatione, fecisti Saxoniam, quàm Victoriarum constantia. Errores Patrios fugiens, Extera Regna invenisti, & cor Spiritui DEO referanti, Principi ultro Tibi, Regna nostra patent. Venerant multi & egregii Principes Candidati, Viduatæ Magno Rege Polonia,

Polonia, Vota, in Regna ferentes. Nemo secum DEUM in Certamina duxit, Tu solus incapisti cum Domino & capisti, reparatæ fidei præmia referens, eâ horâ quâ notus, natus; quâ Te audivimus, liberè diximus Regem. Nescivimus Te Regem aut velle, aut fore, eras Rex, & esse Te nesciebas. Illa enim vera felicitas, felicitate dignum fuisse, non nosci. Tunc dum Te intelleximus fortem & mansuetum, bellicum & venustum, pium & Catholicum, corda, Vota, Lingvas, & quidquid optatissima intentio ferre potest, in Te convertimus. Tunc ferunt Numine Cælesti solem fuisse serenum, cum Populi vultu conveniente die: Ergo Te liberis & tenerrimis Votis, à nobis ultro assumptum, inclyta Polonia nostra, hodie Tua, veneratur & amat, invitat & optat; & quæ, non sub repagulis & abditis tectis, sed Cælo teste, in Campo Martiali Suffragia dedit, libens confirmat, non factionis tumultibus, non nummariis rationibus, non aureis hastis ductus duceres, sed celeberrimis Populorum Votis, corde patulò, sacris ardoribus, proclamatus vocaris. Ingredere Benedicte DEI, DEO volente, Poloniâ aspirante, Româ gaudente, Germaniâ approbante, Europâ plaudente, Orbe (Barbaros si demas) in gaudia effuso. Tibi Christianitas famam, Tibi Fama centum ora, Tibi Polonia Laureatam parat Coronam. Ingredere prosperè, procece & Regna. Me vero felicem, qui cum Nobilissimis Sociis, denuntiationis hujus Legatis, Majestatem Vestram, Dominum meum Clementissimum, in limine Patriæ meæ salutem, & Suffragium Liberi Nobilis Poloni, unicam bonorum meorum gemmam, quam libens & liber Majestati Vestræ in campo litavi, hic iterum proclamem. Cedat mihi obsequii gloria in augmentum gratæ beneficentiæ. Nos interim Te Rege salutato ibimus portare Nomen Tuum, coram Fratibus nostris, colemus, quod vidimus; dicemus, quod colimus. Quid fueris, qualis & quantus nobis speraris, loquemur. Deniq; annuntiabimus inter Gentes Gloriam Tuam, & replebitur Majestate Tua, omnis Terrâ.

D Y A R Y U S Z

Negocyacyi Jásnie Wielmożnych, Wielmożnych, Ichmościow Panow Posłow, od Rzeczy-Pospolitey, do Krola Jego Mości obranego, FRYDERYKA AUGUSTA, cum denuntiatione, wyprawionych z Warszawy 15. Julii 1697.

F

Ruszywſzy

Ruszywszy się z Warszawy die 15. Julii, piątym noclegiem staliśmy w Częstochowie, to jest 19. ejusdem, gdzie oczekiwając na drugich Ichmościow Pánow Posłow, y jutrzeyfzy dzień Sobotni przestaliśmy. Tam Jegomość Pan Májor Dorpowski z Tarnawskich Gor przybiegł; denuntiando: z iáką ochotą J. K. M. Electus wygląda praesentem legationem.

W Niedzielę 21. Julii, ruszywszy się z Częstochowy, staliśmy w Zygliskich Gorách. Miasteczko to jest o mála milę od Tarnawskich Gor, do iednegoż Graffa należące. Tu staliśmy y przez Poniedziałek, bo lubo Ichmość Pánowie Posłowie wszyscy, ktorzy mieli ziachać, iuż tu comparuerunt, ale że w Tarnawskich Gorach w żadney kámenicy, nie mogli się znaleźć capax locus, do przyjmowania tak gromadnego Poselstwa, musiano tedy myśleć de capaciiori loco. Y poczęto było naprzód budować szopę de nova radice w polu z przyiązdu nášzego, nie dáleko mieyscá náznanzonego Obozowi, ale że się to zdało negotiosum & lentum, porzuciwszy iuż zaczęto in magna parte opus, zdarzyła się przy samysz bramie mieyskiej, z tegoż przyiązdu, szopá spora gotowa, ktorey ściany powybierawłzy, z wierzchu zaś niby suffit z gąteży uplotłzy, y do tego dwa iefzcze namioty spore rozbiwłzy, przegradzono w puł tę szopę piotem namiotowym, żeby tak w iedney części audyencya być mogła, a w drugiey tym czásém stoły zastawiano. Co że w Poniedziałek gotowo bydz nie mogło, a do tego deszcz cały dzień lejąc, był w przeszkodzie, y audyencya musiała się do Wtorku odłożyć. Tandem we Wtorek 23. Julii, kiedy tu Ichmość P. P. Posłowie u Iego Mości Pána Wciewody Wołyńskiego zgromádzieni disceptant, quo ordine wiazd ten expediri, wiele Oratorow bydz ma, zwłaszcza że Jegomości Pánu Stároście Zydaczewskiemu, wczesnie ab Equestri Ordine uproszonemu Oratorowi, Jegomość Pan Stárosta Wschowski mieyscá swego centradykował. Interim przyjezdziá Kawálerowie od Krolá Iego Mości, invitando Ich Mościow Pánow Posłow. Prętko tedy ruszyliśmy się z Zygliskich Gor, konno wszyscy, a było koni około pułtora tyśiąca, y do Tarnawskich Gor od przerzeczonych Kawálerow prowadzeni, gdzie iuż w przerzeczoney szopie czekał Krol Iego Mość, z Kawálerami swemi, y z Polakow nie máłc ktorzy antecederter przybywszy, mieszkalí: Woyská procz zwyczáyney warty, nie przy nim nie było, wszystko w Obozie, mimo ktory Krol Iego Mość był w sukni Grána-

Szopa dla
Stoiow y
audyencyi.

Krol Iego Mość
swojny.

rowey

rowey kleynotami bárdzo bogátemi ozdobney, bo káždy guz spory był, z iednego Dyamentu. Ná przyiazd náš, uderzono w kotły y w trąby. Zsiadłzy zaś z koni, tákeśmy záciesnieli dosyć przestronną szopę, że Capita Legationis z ciężkością rum sobie uczynili, przeciwko ktorým Krol Iego Mość ruszył się o kilká krokow, z mieyscá, y káżdego mile witaiąc, wymowić trudno, iáko omnium animos in se traxit.

Po oddánym kredensie, ktory ieden z Sekretarzow Krolewskich czytał, mowil naprzód IMość Pan Woiewodá Wołyński, iáko primus Legationis Senator, po nim IMość Pan Woiewodá Witebski z W. X. L. Ná końcu ab Equestri Ordine, IMość Pan Starosta Zydaczewski, mowili wszyscy clara & elegantí Latinitate, ktorým od Krolá odpowiedział IMość Pan Generał Fleming, ktory był ná Elekcyi extraordynárymy Posel y Plenipotent. Ten ná końcu mowy swoiey powiedział, że Iego K. Mość iáko się in Pactis Conventis deklarował, tak ná to w samym skutku stawił tu Woysko in usum Rzeczy-Pospolitey Polskiej, a propter majorem tego securitatem, czyni nayspierwszym tego Woyska Generálem IMość Pána Woiewode Wołyńskiego, y w kommendę iego Woysko oddáie. Oddáli potom Ichmość Pánowie Senatorowie Denuntiatorias drukowane, y List od Rzeczypospolitey do J. K. Mości pisány, ná koniec wszyscy poszliśmy do pocałowania ręki. Po skończonych tych Ceremoniách, poszli do stołow, ktore tak akkomodowane były. Dwa stoły długie przez wszystkie szopę, opodal od siebie stały, miedzy ktoremi trzeci máły tak ustawiony, że się rogowiego, tánte obádwa stoły, rogami dotykały. U tego tedy mátego Stolu we srzodku Siedział Krol IMość, a Xiąże Biskup Passawski, Posel Wielki Cefarski, w rogu tegoż stolu. U iednego zaś wielkiego, po prawey ręce, siedział pierwszy IMość Pan Woiewodá Wołyński, u drugiego po lewey ręce IMość Pan Woiewodá Witebski, po nich suo ordine z rejestru sadzani Ichmość Pánowie Senatorowie, & Equestris Ordinis Posłowie. Była ochota wielká, y wielki dostátek, żaden etiam ex vilissimis, non arcebat Polak, Wino bárdzo przednie, káżdemu kto chciał, dawano, y więcej go popiło pospolstwo, bo Generosiores od tego stronili. Po skończoney ochocie Krol Iego Mość wsiadł ná koniá, y my wszyscy, y iáchał w pole, gdzie iuż Woysko przestrzeżone w páracie czekało, ktore obiezdziájąc przypátrzyliśmy się iák moderowne, iák w ludziách y koniách braku nie májące, rościagnęło się to wszystko ná dobrá ćwierć mile.

Witanie
Krola.

Stoly.

Krol ná
koniu.

mile. Rozni różnie go rąchowáli: tym, ktorzy de rebus modestius sentiunt, około siedmiu tysięcy być się zdało. Tam widzieć było iákie Krol IMość w Rycerskich ludziach ma upodobanie. Mrokiem áz, z tey obiażdżki wrocilismy się do miastá. We Szrodę 24. Julii, náznačzył Krol IegoMśc Kommissarzow do traktowánia z IchMościami Pánami Poslámi nászemi, Xiążęciá IMości Firsztemberga, Generálá Flemingá, y innych, przed ktorego Tráktátu záczeńiem, convocavit do siebie IMość Pan Woiewodá Wołyński Ich Mościov Panow Poslow, y z niemi consultavit naprzod; poniewaz Krol IGMość proponowai, żeby tá Konferencya, áni u niego, áni u IGMości Paná Woiewody nie bylá, ále in tertio loco, mowili tedy o tym, & placuit Kamienicá intermedia miedzy N. Krolem, á IGMościá Pánem Woiewodá Wołyńskim. Potym iezeli piśac do Ich Mościov Xięzy Biskupow, Poznańskiego y Zmudzkiego, do sluchánia przysięgi, super Actum Fidei, & super Pacta Conventa od Rzeczy-Pospolitey náznačzonych, á poniewaz w Denuncyacyi cautum, áby Krol IGMość nie przeieżdżaiąc Gránic, te Juramenta, prámiffa Professione Fidei, exequatur, iák nayprędzey tuż zieżdżáli, y to wszystkim placuit. Ná koniec z strony Woyská, ktore Generál IegoMość tu stáwił, iáko się rezolwować, prowadzić go w Polskę, czyli nie? Ten punkt wzięli sobie in ulteriorem deliberationem. Y ták z tym poszli ná przerzeczóná konferencyá, ktorey do południá nie skończywszy, znowu po obiedzie convenerunt, y áz do wieczorá zabáwiwszy się, concluserunt, áby Krolá IMości, y z Woyskiem prosto do Łobzowá prowadzić. Professionis Fidei & Juramenti super Pacta Conventa exequendi, mieysce o milę z tád w Piekarách (kedy Kościół drewniány, ále Obraz Najświętszey Pánny Cudámi wstáwiony, sub Cura Oycow Jezuitow) náznačzywszy. J zaraz do IchMościov Xięzy Biskupow z Listem do Częstochowy (bo ták mieli czekać) propeře wypráwiono, áby ná przerzeczóné mieysce do Piekar, alterius absentia non obstante, quantocyus zieżdżáli. Jákoż w piątek ráno IGMość Xiądz Biskup Zmudzki stánał w Gorách, á IGMość Pan Woiewodá Wołyński po Mszy Świętey ránney, do Piekar zá Woyskiem, ktore się ráno ztąd ruszyło, iácháł. Tam u Woyská bywszy, y z Generálami się de ulteriori tractu rozmowiwszy, w Gospodzie potym ná Krolá IGMości czekał. Ktory tu z południá stánał, y máło się co w stáncyi zabáwiwszy, iácháł w pole do Woyská. IGMość Pan Woiewodá

Pacta conventa.

zás

zás Wołyński tu w stáncyi Krolewskiej, o trakcie ktorým Woysko prowadzić, transegit. Gdzie y Komissarze z Woiewodztwa Krakowskiego, iáko to IGMość Pan Gosławski y inni do prowadzenia Woyská náznačzeni.

W Sobotę die 27. Julii Naprzod IegoMość Pan Woiewodá Wołyński convocavit Ichmościov Socios Legationis, y ták o sposobie, Rocie, & securitate przysięgi długo disceptatum. Tandem spisana Rotá, z ktora gdy do Krola IegoMości zaiácháli; poszedł Krol IMość cum omni Comitatu, piechotá do Kościolá, lubo to nie zbyt dáleko, ále dla floty y do blotá dosyć niewczesnie. Tam przed wielkim Oltarzem, ná frzodku Kościolá klęcząc, Professionem Fidei, ktora Jmć. Xiądz Biskup Zmudzki pralegit, uczynił. Te zá słowá Juramenti. Ego idem Voveo ac Juro &c. sam z kárty czytaiąc głośno mowił, y tam się zaraz podpisał. Táki wykonawszy Akt wiary, poszedł do spowiedzi, y publice przed wielkim Oltarzem spowiadał się, przed Jezuitá Spowiednikiem swoim. W tym Jmć Xiądz Biskup Zmudzki, wyzedł ze Mszą, ná ktorey Krol IGMość z wielkim Nabozeństwem, y wszystkim zbudowániem, Kommuniá S. przyiáł. Tandem po Nabozeństwie, Jurament super pacta Conventa; za pronuncyacyá Roty, przez IegoMości Xiędzá Biskupa, wykonał, y zaraz téz Rotę podpisał. Potym poczáwszy od J. M. Xiędza Biskupa, wszyscy Ich Mość Pánowie Senatorowie, & ex Equestri Ordine Poslowie, téz Rotę podpisowali. Po skończonych podpisach, poszedł Krol Jmć piechotá znowu do Austeryi; y wszyscy zá nim. Záprowadziwszy Krolá Jmć P. Woiewoda Wołyński, y inni Ich Mość ruszyli się przodem, uiáchawszy tylko ćwierć mili, zástanowili się w pewnym młynku na samey Granicy iuż Polskiej stoiącym. Gdzie znowu wieżdżaiącego w Granice Polskie Krola IMości, Imć P. Woiewoda Wołyński od Senatu, Imć P. Starostá Zydączewski, od Stanu Rycerskiego, witali breviter sed compe. Sam Krol Imć po Francusku odpowiedział, co nam znowu Imć P. Woiewoda Wołyński tłumaczył. Niechciał iuż potym Krol Imć lubo sotá bylá wśieść do Karety, ále wierzchem áz do Sławkowá, pięć mil cáte, wesóło bardzo, y wszystkim się komunikuiąc iachał.

Krol piechotą do Kościoła.

Przysięga.

Witanie Krolá powstorne.

Krol sam odpowiedział.

W Niedzielę dla Woyska długim Traktem, y sotá całodniowá zfatygowanego; y że wozy ieszcze nie wszystkie posciągaly się, w Sławkowie przestálismy. Krol Jmć w Kościele ná Nabozeństwie, potym Ichmość Pánowie Senatorowie z nim

G

iedzą:

Moc Krola iedza, ochotá áz do wieczorá trwa, przy ktorey brzmia
Woyskowe Muzyki. Pokazały się tu wielkie Qualitates Pa-
ná tego. Náprzod par animo fortitudo, corporisq; robur,
bo w oczách náfzych wziáwszy kubek srebrny, dosyć gruby,
jedná ręká, iak woiskowy zgniótł; przy tym wielká mierność,
Przyje- káždemu skłonność, przy ták wielkiej ochocie trzeźwość,
mmust. láskawość, w dostápieniu łatwość, y inne Magno Principe
dignæ Dotes. Wyraził to w samym skutku ná sobie, co
mowi Diogenes *Fortem mansuetum esse oportet, ut proximi
non tam metuant, quam revereantur.*

W Poniedziałek záś 24. Julii, ruszywszy się z Sławkowa,
trzecim áz noclegiem, to jest ultimá Julij, przy okrutnych nie-
przestánnych słotách, stáneliśmy w Łobzowie, nie przejeź-
dzaiąc, náprzod Krol Jmć troché substitit w Toniách o
pułmilki od Łobzowá, á Woysko stánelo szykiem ná Gorze,
zá táż wioská. Ggy się záś Krol Jmć ruszył, podkát go nie
daleko Jmć Pan Káasztelan Woynicki z kilká set koni Nobi-
litis Woiewodztwa Krákovskiego, ci ná koniach witali
Krolá Iego Mości, mowil imieniem Woiewodztwá cátego
Jmć Pán Káasztelan, odpowiedziá od Krola Jmć Pan Woie-
woda Wołyński, w samym záś Pálácu Łobzowskim czekał
Jmć Pan Woiewoda Krakowski, z Jmć Pánem Káasztelanem
Krákovskim, ktory áz w Pokoju witał Krolá Jmci, odpowie-
dziá mu Sekretarz Koronny. Tym czásem w Mieście y Zam-
ku, Salve z Armat bito.

Rokosz. *W tymże Roku.* Po obraniu Krolá Jmci Augusta wtorego
ktorego potissima Pars Electoralis Populi z Woiewodstw,
Ziem y powiatow Korony Polskiej y Wielkiego Xięstwa Lite-
wskiego, circa Authoritatem Ichmościow P. P. Hetmanow
utriusq; Gentis in Campo Electorali utrzymałá, oddzielił się
Xiáże JGmć Kárdynał Prymas Radzieiowski z Pártyá, nie-
ktorych zácných Domow, tak equestris iak Senatorii Or-
dinis. chcąc utrzymać swego Elekta Xiáżęcia Jmci Borboni-
usza de Conte: Natione Fráncuza z Familii Krolow Francu-
skich. Uczynił tenże Xiáże JGmć Prymas Rokosz, ktorego
Marszálkem był Jmć Pan Stefan Humiecki ná ten czas Stol-
nik Podolski, potym Woiewodá Podoliki, do ktorego iak
naywięcey Szláchty z Woiewodstw y Ziem przyciągnąc
chciano.

Interea Koronacya w Krákovie (pietnástego dnia Września,
roku 1697.)

roku 1697.) Krola Jmci Augusta wtorego, z'ozdobná y bar-
dzo bogátá apparencyá, in Augusto & numerosissimo con-
curfu Senatu y Stánu Rycerskiego, tákże y Woyska, consue-
tis Solennitatibus & Cerimoniis odprawiona. Koronowál go
sub absentiam Prymasa, Jmć X. Dąbski Biskup Kuiawski.
Dnia náprzod dwánástego Septembra álbo Września, wiazd
był Krolowski do Miásta y zamku bardzo liczny y świetny od
złotá y srebra, y innych bogatých apparencyi. Krol pod Bal-
dáchinem, ná koniu cudnym z rzádem złotym dyamentami su-
tym, árcyświatnie y árcybogátó stroyny iáchał; Od Stárosty
Krakowskiego ná wieździe do zamku przyięty, y z dział przy-
witany. Náziáutrz Exequie Krolowskie Jana trzeciego się od-
prawowály z zwykłemi Ceremoniami, ná ktorych Krol August
w záłobie był z Senatem, y Pány innemi, y cáłym dworem
swoim. Dnia záś nástępujácego pieszo Krol z większá, iuz
Pánow asistencyá chodzil ná skałkę wedlug Polskich Krolow
przed koronacyá, zwyczajú. Dopiero pietnástego dnia Wrze-
śnia bylá koronacya w większey liczbie y splendorze. Náziá-
utrz z táż apparencyá, z iaká wieździá, po Polsku świetnie
przystroiony pod rátuśz Krákovski iáchał, gdzie w kápie Kro-
lewskiej y w Koronie, trzymaiąc berlo y iabłko Krolowskie,
od miásta homagium odbierał; y niektorych ná Rycerstwo pá-
sował. Rzucane potym pieniádze od Podskárbiego Nadwor-
nego; y tryumfy rózne nástápiły. Potym Seym Coronationis
się záczáł. Ná Wotywie o Duchu Świętym Kazanie było ná
owe słowa: *Quoniam Rex sperat in Domino, in misericordia al-
tissimi non commovebitur,* że przy Koronie jest czego spodzie-
wác się, to jest pokoju, zgody y szczęścia; gdzie teź do zgodnych
rad nápomnienie rzecz zákończylo. Po koronacyi, do Rzymu od
Augustá Krolá wysłany był cum obedientia y uczczeniem Ná-
miestniká Chrystusowego Starostá Zydaczewski, ktory nie raz
był expedyowany dla nieuspokoionych cále w Polšcze diffe-
rencyi około wolności Elekcji. Tu notandum; że z tych
ktorzy z Saxonii ná ten czás ziacháli się do Polski, bárdzo się
wiele náwrocilo do Wiáry Kátolickiej od Sekty Luterskiej,
ták iż w samym Krákovie około tyśiáca z nich Kátolikami
zostálo.

W tymże czásie zá usilná kompellacyá Ichmościow PP.
Rokoszánow przybył Báltyckim Morzem pod Gdańsk pomie-
nionych Ichmościow Elekt, Xiáże de Conte, ktory swoim przy-
byciem niezmiernie ukontentowál y ucieszył swoich Elektorow,
lecz

lecz odebrawszy doskonałą Informacyą, od prawdziwych swoich Exploratorow, że Xiążę Jmć Saski, Fryderyk August Solennissimè od Rzeczypospolitey (oprócz Jmściow PP. Rokoszańow Elekcyi Kontradykujących) obrany, koronowany, y gruntownie ná Tronie Polskim osadzony, supersedował zaraz Tenże Xiążę Jmć de Conte od Pretensyi Korony Polskiej, Solenną oświadczywszy wdzięczność y podziękowawie Xiążęciu Jmci Prymasowi, Jmci P. Marszałkowi Rokoszewemu y wszystkim Jmściom zgromádzonym do tego Rokoszu zá manuten-
cyą Osoby Jego, wrocil ná zad, do Paryża.

Pod czas tey Koronacyi Krolá Jmci Augusta Wtorego w Krákwie agituiącey się, Jmć P. Krákowski Hetman Wielki Koronny był sam Osobą swoią, w Generalnym Obozie Woysk Koronnych, na Rusi pod Wyżlany, utrzymuiąc ie, aby jakim kształtem nie było przeciagnione do Rokoszu. Jakoż do niego kilká Chorągwi się przekinięły.

Jmć Pan Szczęsny Potocki, Woiewoda Krákowski Hetman Polny Koronny asystował in actu pomienioney koronacyi Krolowi Jmci in assistentia kilkunastu Chorągwi Ufsarskich, Pancernych y Lekkich.

Poparcie Elekcyi. Interim kiedy Xiążę de Conte recessit à pratenzione Korony, rezolwował się Xiążę Jmć Prymas z całym Rokoszem przystąpić in partes Krolá Jmci obranego y koronowanego, uczyniwszy usitatá methodó poparcie Elekcyi.

Kolo Generalne. Jmć Pan Krákowski, rozpuściwszy Woysko z Obozu Generalnego z pod Wyżlán in Viscera Regni, y assekurowawszy mocnymi partyami Pogranicze od Turek y Ukrainy, sam osobą swoią, pospieszył do Krolá Jmci witaiąc go in solio Regni w Krákwie, gdzie zabawiwszy blisko dwóch Niedziel, złożył kolo Generalne Woyskowe pod Rawą, pro die 7. 7bris anni ejusdem 1697. y także w Rawie Konsistencye Chorągwiąm rozdawszy w Polfcze, sam iachał do Lwowa, tak dla Komisji, iako też dla zaszczytu od Inkursyi Bissurmańskiej.

Posel do Porty. Roku 1698. Ex mente Jego K. Mości y wszystkich Stanow Rzeczypospolitey, wyprawiony zá Posta, y zupełnego Plenipotencyaryusza plenaria facultate od Krolá Jmci y Rzeczypospolitey, tractandi, resolvendi & concludendi, Jmć Pan Stanisław Mafáchowski, Woiewoda Poznański ad tractandam pacem z Portą Otomańską, do Kárlowic, gdzie szczęśliwie zakończony Traktat, wiecznego pokoiu, z tąż Portą Otomańską, to jest w Syrmii pod Kárlowicami 26. Ianuarii 1699.

Tegoż Roku 19 68.

Tegoż Roku 1698. Hadzi Giercy Soltan wprowadziwszy część Záhary do Kámienicá ná Wiosnę, gdy Woyska Koronne do generalnego Obozu skupily się zá Ordynansem Hetmańskim pod Podhayce, niespodzianie przyszedł we czterdziestu tysięcy Ordy pod tenże Oboz nasz, gdzie sub absentiam Jmci Pana Krakowskiego, Hetmana Wielkiego Koronnego, będąc præsens w Podhaycach w Dobrách swoich Jmć Pan Szczęsny Potocki Woiewoda Krákowski Hetman Polny Koronny, stanął zaraz w Woysku, y wyszedł lubo w małej kwocie, bo nie było nad trzy tysiące komuniká, przeciwko tak potężnemu nieprzyjacielowi, ktoremu z wielkim męstwem dał słuszne represalia, że musiał z konfuzyą, y strátą swoią, od Obozu odstąpić. Wteyże Okázyi zginęło naszych Officyerow Polskich trzech, Towarzystwá kilkunastu, Pocztowych, y luznych czeládzi kilkadziesiąt. Tatarow zaś, osobliwie przednieyszych náieźników trupem padło ze dwieście, y Murzow kilku zginęło: gdy zaś ná ogłos Nieprzyacielá, przybyło więcej Woyska do Obozu, wyprawione podiazdy z różnych stron w pogoń zá Soltanem; ktore nie dopuścili żadnych Czambulow, ani zabierania Jasyru, dla czego bez żadnego obłowu zdobyczy, do swego kraiu powrocil.

Tatarow zbilo
Wojsko li- czne y porządne.
W Tymże Roku Krol Jmć ultimís Julii stanął we Lwowie, przy którym Woysk różnych nácyi zaciągnionych, Kawalerii, y Infanterii bárdzo wyborney y munderowney trzydzieści tysięcy effectivè stánęło tamże pod Lwowem, z kąd Krol Jmć z tymże Woyskiem obrócil Marsz pod Brzezany, á ztamtąd pod Podhaycami stanął Obozem całym Woysk swoich Niemieckich, ćwierć mile od Obozu Woysk Koronnych y Litewskich. Tam tedy Jmć Pan Krakowski uszykował całe Woysko Koronne y Litewskie, bárdzo porządnym szykiem, że choćby najpotężniejszemu nieprzyjacielowi mocną resystencyą uczynić mogło, bo się były wszystkie Chorągwie, bárdzo ludne y munderowne skupily ad Corpus Woyska. Ulsarye w Pulkirysiach z kopiami, Pancerni y Lekcy z dzidami, Rytarye y Dragonie, y Piechoty dosyć porządne y munderowne. Obiezdziając tedy Krol Jmć to uszykowane Woysko, począwszy o godzinie dziewiętey, aż ku trzeciej z południa, frodze się zádziwił piękności, ozdobie, porządkowi, y liczbie iego, y tak publicè powiedział, że z tym Woyskiem y z moim Niemieckim, nie tylko ná Turkow, ale też y ná innych Monarchow najpotężniejsze Woyska mógł bym woiować. Tandem

H

obiachawszy

obiachawszy szyki poiachał do namiotów Jmci Pana Kraków-
skiego, Hetmana Wielkiego Koronnego, w liczney frequeneyi
Generałow, Officyerow, y Kawalerow Krolewskich, także Ry-
cerstwá nášzego z Jchmościami PP. Hetmanami wszystkimi
czterema Koronnemi y Litewskimi. Gdzie w pięciu namio-
tách bárdzo wielkich y bogátych lautissimè tráktował Jmć Pan
Krakówski Jabłonowski, przy wielkiej ochocie która się do-
fyc spokojnie odprawowátá z ukontentowánim Jego Krolew-
skiej Mości, y wszystkich przytomnych gustem; u iednego tylko
stołu gdy od wetow wstáwano, przyostre iakieś wszczęły się
kontrowersye, z dyzgustem y poróżnieniem między Jmć P.
Prebendowskim nátenczas Woiewodá, Malborskim, Pod-
skarbm potym W: K; y między Jmci Pánem Michálem Po-
rockim nátenczas Starostá, Krásnostáwskim, Pisarzem potym
Polnym K: á teraz Woiewodá, Wołyńskim. Lecz wzai-
mne przereczonych Ichmciow resentymenta Krol Jmć nie-
mniey łaskawie, iák przezornie pokombinował, wiedząc
dobrze: że zgoda y iedność umysłów iest Dobra pospolitego
dusza. *Nihil perniciosius Reipublica, quàm divisio, ut nihil me-
lius quàm unio. Plato*

Tey Kámpanii impreza bylá Krolewska taka, áby z Woy-
skiem swoim Kámieniec odebrać y całą Wołoską Ziemię mo-
cno osadzić; ále gdy przyszła wiadomość od Jmci Paná Woie-
wody Poznańskiego, że Traktat z Portá, w nádziei pomyslné-
go zákończenia stánał; do tego Niemieckiemu Woysku w
dzikich Polách niebywálemu, frodze się sub Jove frigido: ile
pod czas slot przykrzyło, że nie máło żołnierzy záchorowało.
przyszło támez sistere gradum, á retro cedere do Polski, Gdzie
Woyska te przez zimę subsistebant, náwyńcey w Prowincyi
Pruńskiej, niezáchowuiąc tey (którą przedtym adamusim ob-
ferwowali) modestyi, obchodząc się sobie cum notabiliori li-
centia. Co się nie raz y pod náylepszym Princypátem w
Zołnierstwie trafia: iáko mowi Neoteryk: *Principis Optimi
sepe miles dissolutior, nec ob mala subjectorum damnanda est bo-
nitas Majorum.*

Krol w Gdąńsku. W tymże Roku 1698. Krol Jmć August we Gdąńsku był z
tryumfem przyięty, gdzie ogień misterne, y ná wodzie; ná so-
bie templum honoris wyrażali, y łabędzie pływájące, á wnet
zapalone. Alubo się łaskawie miástu stáwił, iednak przywileiow,
o które supplikowali Gdąńszczanie, w których co było przeci-
wnego wolności Kościelney, ábo prawom Koronnym potwier-
dzić ábo

dzić ábo pozwolić im niechciał; A ná pomnożenie wiary Ká-
tolickiej w mieście, dał práwo Soc: Jesu ná odprawowanie
wolne y iáwne ná Fáraffie wszelkiego Nabozeństwa Kátolickiego

Tegoż Roku. Brandeburczyk w mieściacu Listopadzie chcąc
Elbląg fortecę Polską, w Prusiech, w nadgródę kilku kroc stá
tyściey, krorych był zdáwná Krolestwu pożyczyl, opánowác,
kilku náprzed tam Officyerow przesłał niby w gościnę. Gdy
tam długo w noc umyslnie pili, Prezydentá mieyskiego prosili
áby ná wyscie z miásta im otworzono; á przy brámie było
ich żołnierstwo rozłożone, które zá otworzeniem tym, w miá-
sto wpásć miáło; ale Prezydent Mieyski nie pozwolił tak nie-
zwyczajnego czasu im otwárzác. Gdy zá odniáto, áz miásto obá-
czy że ie w koło oblegli żołnierze Brandeburscy, którzy o pod-
danie miásta nálegali; ále miásto prosiło o dwie Niedziele w kto-
rych strony tego mieli, y do Elektora samego y do Krolá y do
Prymasa kogo z swych wypráwić. Atoli ná ostátek miásto się
poddáło, około czego wielkie było w Polščze zámiészanie, áz
do okupu y zastáwy Korony z skárbu Koronnego względem
długu Kurfirsztowi nie oddanego.

Roku 1699. Po pierwszych lodách in Januario, Kázy Gerey
Sołtan w kilkadziesiat tyściey Ordy zá namowá Murzów swy-
wolnych, po skończonym iuz Tráktacie Kártowickim, uczynił
ekursyá, w Czámbuli; áz zá miásto Stryi plądrując Pokucie y
cały tam ten kray, na kilkadziesiat tyściey ludzi rożnych, Szlachty
y pospolstwaw niewolá, zágnął, koni, bydeł, niezmierná moć
zábrał, y ná Budziaki záprowadził. Oprocz co náš Podiazd,
z pułtorá tyścá ludzi odbił. Tándem Jmć P. Mátachowski
Woiewoda Poznański cum instrumento zákończonego szczę-
śliwie Tráktátu z portá, do Krolá Jmci y Rzeczypospolitey
powrocil, y zaraz wypráwiony Jmć P: Stanisław Rzewuski, ná
ten czas Starosta Chełmski a potym Woiewoda Bełski H. W.
K: in charactere pierwszego Posła do Porty Otomańskiej y tak
cum ratificatoriis postanowionego wiecznego pokoiu, iáko
też dla upomnienia się dezolacyi kráiu przez Kazy Gerey
Sołtana, y zabránego tak wielkiego Jasyru po zákończonym Trá-
ktacie. Utrumq; to, ten tak rostopny Posel sprawil u Porty
Otomańskiej, że zá usilnym stáranim Jego, kázano wszystkim
Jasyr oddác, Sołtana skárác y z Murzami, á Kápidzi Paszę or-
dynowano do oddania wszystkich niewolnikow nášzych, których
po zawartym Tráktacie wzięto. Także ratyfikacyá zawartego
przymierza, do Krola Jmci przywiozł. Wtenżczas gdy nie-
wolnikow

Elbląg
wzięty.

Posel do
Porty.

Turcy z
Kamieńca
ustępowa.

wolnikow oddawano, była ewakuacja Kamieńca Podolskiego, przy Kommissarzach Rzeczypospolitey, y Tureckich, z ktorego wszyscy Turcy wyprowadzili się, y armat ośm set sztuk z teyże Fortecy wyprowadzili, y amunicyi moc wielką. A potym Jmć P: Krakówski Jabłonowski Gwarnizon z Woyska Koronnego Cudzoziemskiego tamże osadził, a sam iachał na Sejm Pacificationis do Warszawy, który się in Augusto skończył pod Iaską Jmci P: Stanisława Szuki Referendarza Koronnego a potym Podkanclerzego W: X: L: Ex sancito tegoż Seymu zwiniono Woyska dwanaście tysięcy a ośmnaście tysięcy zostawiła Rzeczpospolita ad omnem casum usługi swoiey, to jest Kawaleryi ośm tysięcy a dziesięć tysięcy Infanteryi, ktore Woysko z Ordynacyi Rzeczypospolitey lokowane na pograniczu.

Koło Generalne było w tym Roku we Lwowie u OO. Bernardynow dnia 28. Mensis 7bris. Annò eodem Krol Jmć po Seymie tym Pacificationis, poszedł z Woyskami swemi pod Rygę, gdzie dobrze y szczęśliwie gościł, kilka Fortec dobywszy około Rygi y Szwedow niemało tak żywcem zábrano, iako też y trupem położono, za przezorną Krola Jmci dyspozycyą y regularnym Woysk iego posłuszeństwem, ktore częstokroć nad same zwycięstwo, bywá chwalebnieysze: *parere Imperatori melius est, quam hostem necare.* Plutarchus

Posel do
Porty.

Roku. 1700. In Januario wyprawiony Wielki Posel do Porty Otomańskiej, Jmć Pan Rafał Leszczyński (Ociec Krola Jmci Stanisława) Woiewoda Łęczycki, Generał Woiewodztw Wielkopolskich, w liczney y ozdobney asystencyi, gdzie iako splendidissimo apparatu przyiachał, tak honorificentissime y z wielką apparencyą, magnificencyą, od Ministrow Cara Tureckiego przyjęty y traktowany, iako żadnego Monarchy Posłowi takiego nie czynili honoru. Potym u samego Cara Tureckiego y Wezyra mile bardzo acceptowana ta legacya, z oświadczeniem gruntowney przyjaźni od Krola Jmci y całej Rzeczypospolitey przez zakończenie Traktatu, wiecznego pokoju. Audyencyą solenną, miał u samego Cara, ktorey audyencyi y wiazdu do Stambułu, podam niżej relacyą, interim tu się kładzie

M O W A

Jegomości Pána Posła Polskiego miana podczas Audyencyi do Cara Tureckiego.

Mowa
Leszczyń-
skiego.

Non ego optimæ rerum pacis Serenissimi & Potentissimi AU-
GUSTI II.

GUSTI II. Poloniarum Regis Domini mei Clementissimi, & Reipub. Magniq; Ducatus Lithvania Legatus, hæc enim iam stabili forma bene cula & irrevocabilis; sed felix provenientis ex pace dulcedinis Minister argumenta fero. Non tam nos Pacis illicitis trahi; quàm sinceræ amicitia post pacem documentis & emolumentis, erga Imperatoriam Maiest: tuam æmulari. Venio profundissimo affectu, in Maiestate tua orientis veneraturus solium, rem non verba candidi pectoris Serenissimi Regis mei Domini Clementissimi, & Potentissimi, & Reip. explicaturus, cum plena à Serenissima & Potentissima Maiestate tua spe, non permissuram fulgidissimam Othomanicam Portam his se sinceræ Devotionis officis vinci, sed pari bonitate certaturam; quod ut facilius elucescat; cum debita Serenissimæ Maiestatis Vestrae veneratione mandatum expecto. An ut nunc edisseram? quæ differenda Vestrae Maestati habeo, an certè cum celsissimo supremo Vezyrio de iis conferam.

Do ktorey Audyencyi oddawac kazał upominki bardzo bogate tenże Jmć P: Posel, Cesarzowi y Wezyrowi od Krola Jmci y Rzeczypospolitey, ktore wdzięcznym afektem przyiawszy, wzaiemnie swoje dawali prezenta. Wszytko tedy ad mentem. J. K. Mści, y Rzeczypospolitey, pomieniony Jmć Pan Posel magnanimitate powagi swoiey, summâq; prudentiâ & activitate pro honore gentis, gloriosissime tam swoy exercendo charakter Poselski, effecit, y pokoy firmiter ugruntował, y sam szczęśliwie ad propria powrocił, nappierwey do Lwowa do Jmci P: Jabłonowskiego, Kasztelana Krakowskiego H. W. K: Oyca a raczey Tefcza swego, ktoremu nappierwey wszelkie particularitates, chwalebnie expedyowaney Legacyi swoiey opowiedział, potym do Krola Jegomości odiachał.

OPISANIE WIAZDU do STAMBUŁU

Tegoż Jasnje Wielmożnego IMPána Woiewody Łęczyckiego, Generala Wielkopolskiego, Posła Wielkiego od Nay: Krola Jegomości Polskiego, do Porty.

z Stambułu I. Maji Annò 1700.

Ná ostatnim przed Stambułem kunaku kuciuk czek medzi (od mátego mostu denominacya) 15. Apr. stanawszy ImPan Posel, zastał listy od ReisEffendego y Máurokordatego, z ktorymi P: Gorski z Stambułu powrocił, z tych responsw de omni humanitate od pomienionych ministrow upewniony, żeby wy-
I
rażnieyszą

rażniejsza, przyjęcia swego wiadomością był informowany, *commisit a Civitati* Im P. Kászteláná Szremskiego, aby pomienionych *ministros conveniat, y de tempore & ceremonialibus* wiazdu *per expressum* traktował. W którą podróż gdy Im P. Szremski *accingitur*, od Reis Effendego niektóre prezenci Im P. Posłowi życzliwym komplementem *deferuntur*. Które lubo lekkie, *liberalitas* iednak Im P. Posła wdzięczne bydź pokazáá, bo wzajem zegárek kryształowy przedniey sztuki y pozoru Reis Effendemu ofiarował, y *Latorem* Upominkow kontentowác kázáł. Stawa Im P. Szremski 16. w Stambule, ále dla publiczney negocyacyi, aż dnia drugiego *adivit ministros, omni honore* przyjęty, cokolwiek traktował *ad votum* Im P. Posła *retulit*, y owfzem niektóre sami *auxerunt* okoliczności, osobliwie konia iednego z stáyni Cesarzkiej, pod Im P. Posła, y z stáyni Wezyrskiej pod Im P. Sekretarzá, y pod innych Ichmościow. 34. (wyrażnym dokładem, że ná żadnym wiezdzie takowa od nich *non practicabatur* ochotá) *ultrò* deklárowáli. Asskuruiąc: że idącemu z wieczną przyiąznią Im P. Posłowi, nád innych Posłow przy wiezdzie iego *ampliabantur honores*. Czas zá wiazdu dzień niedzielny życzyli, któremu Maurokordaty *festivitate apposuit, & diem faustum predixit*. His *premissis* ráno wstawszy w Niedziele przewodnią, po Mszy *S. cum toto* wiazdu *apparatu* ruszył się Im P. Posel *eo ordine*. Náprzód szła Chorągiew Wołoska, wszyscy w pancierzách z dzidámi, komputem stá ludzi okrytá z kotłami pod czerwonym znákem, złotym krzyżem, takéż y u dzid proporce, z powodnemi różnych Ichmościow koniámi *agmini praevit*, blisko zá tą Chorągwią następowáli 7. Trębaczow z srebrnemi, złotystemi trąbámi, y Dobosz z Srebrnemi kotłami, wszyscy w bárwie koralowey, zá nimi Im P. Rydzińki koniuszcy w Pancerzu, zá którym 8. Rumákw Poselskich w bogáte siedzenia, rzędy, dywdyki ulstroionych w koralowey bárwie Masztálerze powodowáli. *Modico spatio* kilkanáście koni różnych Pokoiowych chłopcow, osobliwie w karmazynowey barwie dobráni y porządni, Zá temi Pokoiowi Poselscy dwunástu w barwie iásno cynámonowey, átláśowe żupány, którym P. Buńák stárfzy Pokoiowy *anteibat*. *Succedebant* 12. Pokoiowych w bárwie Axamitney karmazynowey, Sobolámi obłożoney, żupany átláśowe, czapki sobole, y u wszystkich iednakowe złotyste szable, y *subsequenter* porządnych 6. Dworzánow: Zá temi mieysce wzięli, Im P. Dąbrowki Pifarz Grodzki Kaliski, Dworu Poselskiego Marzałek, y Towárzystwo Pancerne 18 wszyscy

w pancierzách

Ruszył się
Posel tym
porząd-
kiem.

w Pancierzách sahaydaczno, przy kołczánach, opráwne mišurki we wszystkim stroiu y porzádku *visu digna exquisitio*. Potym 12. kompanii Ufsarskiej w oboyczykách, náreczákách y lámpartách porzádnie y dostátnio. W bliſzney zá kálwákácie, Im P. Szremski, Czerniechowski, Satecki, Sadecki, Spicimirski, y Mátogoski Kásztelánowie, Im P. Ernest Káchál, OO. Jezuici Kapelláni, Im P. Podstoli Owrucki, Conte Le Mariani, Im P. Stárostá Zydáczewski, Im P. Kásztelan Szremski, bogátá ápparencyá ozdobieni, IP. Posła *precesserunt*. IP. Sekretarz *lateri proximus* z lewey iádác strony, Im P. Posła *curfu equi* troche poprzedzał, sam zá Im P. Posel w kontuszu niebieskim sobolim, pod kitá w sztuce diamentowey przy czapce, ná koniu dzielnym wyiáchál, który rzędem szczerozłotym rubinámi sadzonym, kitá w sztuce rubinowey ogromney y bogátey, w siedzeniu perlámi futym, w złotych sztukách kámieniámi sadzonym, y dywdykiem ná karmazynowym Axamicie bogáto perlámi y złotemi kwiátami ozdobnym *ad magnificentiam ornabatur*. Przy koniu Poselskim 5. biegunow stroiem swoim *Mercurium referebant*, w rękú *notae magnitudinis* srebrne złotyste *Caducei*, ná głowie lámowe kálki z Herbámi, pod karmazynowym złotym kurtásem, y strusiemi piorámi, á po nád uszýma piora srebrne złotyste, káwtány żólte átláśowe, od pasa piorá strusie ponsowego y złotystego kolorow, *per modum* fartuchow *praminebant*, do nog w samey stopie srebrne złotyste piora przypráwione: *non sine stupore vulgi visebantur*. Po stronách bliſko Im P. Posła 30. korucow w nowey karmazynowey bárwie, w kołpákách kunich, pod srebrnemi y orłemi piorámi, guzow srebrnych, y potrzeb modá Węgierská przed sobá, y u rękáwow futó, ná pasách srebrnem sadzonych łádownice y cieszynki. Janczárowie, y Raytárya liczna w nowey bárwie. Porucznik, Chorázy, czterech Under Officierow, dzieśięć Confraiorow, dwoch Doboszow pod lámowym biáłym kornetem, z krzyżem takéże lámowym czerwonym, y z srebrná skofią, Potym P. Obozny pod znákem tabor prowadził, którego *ea ordinatio*. Szła Poselská Karetá Paryska, wſzystká złotystá bárzo bogata, cugiem wilczatym, w szorách Axamitnych, konie pod strusiemi piorámi, przy kárecie 6. Páchołkow w koralowey barwie, dostátkiem srebra ná guzy, szable, obuchy, szabelrafé, y pásy łózonego *ornati & onasti*. Druga Poselská Karetá z karagniádem cugiem w złotystych szorách, woznice u obudwu káret w iednakowey koralowey barwie. Zá temi szły Karetý trzy poszoſtne Im P. Sekretarzá,

12

Im P.

Tabor bogary y czny.

Imp. Káształana Srzeńskiego y Imp. Stárosty Zydáczew: kolaski
4. przykryte różnych Ichmóciow, 8. kárawanow Poselskich
w karmazyńskich oponách z białemi iedwabnymi kampanami,
Herby y cyfry po bokách wyszywane. Apteká, Piwnice, Ku-
chnie, Kuźnia, tudzież Karawány 4. Przyjacielskie, y 15. wozow
poszostnych, á potym Towarzystwie, y różnych Dworskich
skárbniki, wozy poczworne y podwoyne n. 35. Ná óstátek
podwojny y furmańskie wozy nierozzerwánym ciągnęły się tabo-
rem, *hac dispositione* ktora tu *exprimitur* (z samego ruszywszy się
kunału Imp. Posel komputem swoim 653. osob y 1062. koni)
cátego wiazdu *observabatur serię*. O milę dobrá, *ordinatissimo*
curso uíachawszy potykáią w kilkunástu koni Agowie y do
Szaráiu Suliman Paszy nad sławná rzeká Czerpídzi Czary Imp.
Posla zápraszáią. Zá ktoremi zaraz Czauz Pasza Generalny
Marzatek, Szpahillar Agazy Generál znáku zóltego Szpahow,
Sylichtar Agazy Generál znáku czerwonego Szpahow, z asy-
stencyą przyjeżdżáią, *humaniter* wszyscy powitawszy, Czauz
Pasza do pomienionego zápraszá Szaráiu, á w tym kilkadziesiąt
Czauzow Cesarzkich, 3. Kapidzi Pászow Wezyrskich, Dzier-
badziow, Agow, y innych Turkow *confluit multitudo*, przy
ktorey frequency Imp: Posel do przerzeczonego *deducitur*
Pałacu, tam od Czauz Paszy *humanissimè* przyjęty, ná Altanę
między fontanami wesóło obiciem ozdobiań dywanow, y bo-
gátemi wezgłowiámi usłaná, proszony *conscendit*, ktora że dla
szczerpósci swoiey nie wiele osob moglá *capere*, drugich Ich-
móciow zaraz pod Námiooty proszono, tylko Imp: Sekretárz,
á kilku Ichmóciow przyjáció Imp: Posłowi *asidebant*, *præ-*
missis ceremonialibus w częstowániu kawá sorbetem, umywániem
y kádzeniem *suffry instruuntur*, y przy ochocie częstuiących
Turkow, *circiter* 30 potraw różnych, y rybne mieszaiąc ná fay-
furách *successivè apponuntur*, kilku stroynych Turkow *in mini-*
sterium ordynowáných w podávániu sorbetow, w przestávaniu
Potraw, y w ochotney usłudze *muneri suo invigilant*, zárowná
ochotą y ceremoniami wszystkich pò Námiootách częstowáno,
jednakże nie długo *accumbendo mensis* skóńczony traktáment,
gdy czas ruszenia *instabat*, przychodzi Czauz Pasza przy kom-
plemencie, áby wdzięczná ochotá bylá, ludzko wyprowadzá,
y Imp. Posla ná koniá Cesarzkiego w rząd zlóciły y w siedzenie
Diukir Seraskier (iákiego y sam Cesarz záwsze záżywa) ubra-
nego zápraszá. Podług deklaracyi koni pięknych y stroynych przy-
prowadzono, y ktory chciał, dáwano, wiele ich iednak pro-
żnych

Trakta-
ment.

żnych odprowadzono, bo nási z swoich kontenci, innych nie-
áffektowáli. Nie więcej nád godzinę w tym Szaráiu zabá-
wiwszy, pułtory godziny Ordynaryine iazdy punktuálnym po-
rządkiem Imp: Posel *continuavit*, Turcy stronámi iádąc długo
Dzieridámi gonitwy *exercebant*, á potym o Cwierć mile od Mia-
stá Czauzowie Cesarscy w wielkie záwoje Mudza Weze,
ktorych tylko ná dywany, á ná publiczne Cesarzowi asysten-
cye záżywáią, przybráli się, y między Hufarská, Kompaniá ná-
szá, wiachali; Czauz Pasza z pomienionemi Szpahow Generálá-
mi przed samym Imp: Poslem, y Imp. Sekretarzem *gressum ob-*
tinuerunt, tym porządkiem *appropinquando urbi*. Nanciatur że
pewnego czlowieká lanczar *lethaliter* przebił, ále wkrótce te
mendacia *fame evanuerunt*, bo się ináczey pokázáło, że tylko
z potoczney zwady *leviter fauciarvit*, y zaraz z rozkazu Czauz
Paszy pod wartę wzięty *cum attestatione instantanea satisfactio-*
nis. *Ante aditum* Miástá, gdy *numerosa vulgi agmina*, w pole
wyszedszy; *ingenti* widzenia *desiderio*, *tractui adstiterunt*. W ko-
tly uderzono wojskowe *resonuerunt* muzyki, Raytarya z pod-
niesionemi muszkietámi, Officierowie z dobytymi szpadámi
munderowáni. Jazdá wszystká *propter angustiam* drogi, y *sub-*
sequenter dla wąskich w mieście ulic, do dwukonnych *in ingres-*
sus ordynowáni, y ták *prolixo ordine & passu secunda attigi-*
mus mania, blisko godzin 4. przez samo Miásto ten Akt solenny
kontynuowány nierozerwaná frequency, ówzsem nieprzey-
żranemi tłumámi cisnęlá się *in conspectum* różnych ludzi y na-
rodow *colluvies*. Pełne wkroś ulice; náciśnione *occupabantur*
okna, drzwi, gánki, y cieśnieysze w gmáchách, *non vacui pro-*
spectus pretio obstalowane kramy różnych Posłow Cudzoziemcy
opánowáli, náwet y same dáchy *curiosa plebs insidebat*. Stroiu
Rycerskiego opłácenia porządkowey appárencyi *plausibilis in-*
tuitus, biegunow *ultrò citroq; sepius cursitantium attonita indaga-*
tio y tym podobne *motus turbam repleverunt*. Ale nayobli-
wšie *meretur* wspomnienie Chrześcian niewolnikow zásiędziá-
łych *luctuosa facies*, ktorzy obáczywszy nas, od tez wstrzymác
się nie mogli, *quas spectavimus ipsi*. W puł Miástá trzech Dzier-
bádzich stroynych y kitámi stroiu swego ozdobnych, z pułkami
swemi lanczarow *subsequebantur in assistentiam* Imp. Posłowi, po
ulicách stáwáli *tractu & ordine* ktory *in premissis denotatur*. Do
samego Pałacu Turcy asystowáli, y tam wprowadziwszy Czauz
Pasza z wspomnionemi Szpahow Generálámi, áz ná Dywan
Imp: Posla odprowadzili, ktorzy gdy ledwo z Pałacu *regressi*,
od

K

Wiazd na
wielkie
inne.

od Posła Cesarzkiego przez iego Sekretarza IMP: Posel powita-
niem y zyczliwoscia, *compellatus*, y tak *subsequenter* od Poslow
Ichmościow, Francuskiego, Angielskiego, Weneckiego, Ho-
lenderkiego, Moskiewkiego, Rakuskiego, od Tekielego y
Duki, reysterowanego Holpodara *per secretarios* oddane wizyty.
Ab sit scripto laetantia, Genuine godzi sie referre tak *sensum* sa-
meo Wezyra, iako *publicam primorum senumq; assertionem*,
ze nie tylko ten wiazd nad infze teraznieyszych Poslow *pra-*
ponitur, ale y podobnego temu nie pamietaja. Rzecz pewna,
ze y sam Celarz *privatim spectando interfuit*. Szaraiu zaś tego
IMP: Poslowi do stancyi naznaczonego, przedtym Wezyrskie-
go, a teraz Cesarzkiego, ta Fama: ze w całym stambule *magni-*
ficientius non datur opus; blisko nad morzem položony, zdro-
wym powietrzem, y wesolym na morze poblizsze, Insuly y
Gory Azyatyckie prospektem szczęśliwy. *Extra angustias* Miasta,
przed Meczetem denominacyi Sołtan Achmet, szczęścia wynio-
stemi murami, y pod kopulami *gradatim ascendentibus* wspani-
niatemi, facyata lokowane, mediat dlugi y obszerny Hypodro-
mus, na którym y teraz codzienne *Equorum cursus exercent*.
W pul tego Maydanu miedzy Palacem a Meczetem w kwadrat
z aednostaynego ciosanego kamienia, kilkadziesiat łokci *altitu-*
dinis in summitate zaostrzona kolumna *refert* z kazdey strony
per modum napisow, dawne Egypcyanow *Symbolica indicia*.
Na postumencie zaś *leguntur* Greckie inskrypcye, y a *parte*
Meczetu jedna Łacińska temi Wierszami *continentur*.

*Difficilis quondam Dominis parere severis
Fusus & extinctus palmam portare Tyrannis
Omnia Theodosio cedunt soboliq; perenni
Ter Diis esto honor annis perpetuisq; diebus.*

Dali ku Morzu *ad meridiem species* Smoka, Kolumna miedzia-
na o trzech węzłach głowach, kilkanaście łokci wysoko *repre-*
sentatur. Trzecia *exstat* *subsequenter* Kolumna z ciosanego
Kamienia, *in quadrum* ukladana, *majori altitudine* od pierwszey,
ale *de his antiquitatibus*, miedzy tym narodem trudna *indagatio*.
Intus Palacu, 5. Dziedzińcow obszernego blachą w kopuły po-
krytego, tyśiącem y nie iednym kominow *quondam* sławnego,
ieszcze y teraz w wielkiej apparencyi *restant indicia*, atoli ze
tak wielu lat *abusu* zaniedbale gmachy, *exhibetur desolatio*. A
ze *etiam tanta* mieysca *amplitudo* Poselskiemu komputowi osob
y koni *mniey commode sufficere* mogla, y ogrod do tego Szaraiu
nalezący z apartamentem budownym y obszernym, w kilku dni
po wiez-

po wiezdzie otworzono, Tam znaczna speza, sporządzone rezy-
deneye, y sala pewna *alterius condignationis* na Miasto y Morze
latiori prospectu commodior, w obszernosci tameczney *extra situm*,
apartamentum, podziemne sklepy kilkuset słupami z ciosanego
kamienia wsparte *reperiuntur*. Poktorych wierzchem *solida* ogrodu
extenditur planities. W tych dniach, ktore po wiezdzie nastapily
od Wezyra, Reis Effendego y Maurokordatego Prezenty pra-
wie od Cytryn Pomarańczy, Kwiatow, Barankow, Gołębi,
wielkimi komplementami *& cerimoniais* IMPanu Poslowi ofia-
rowano. A w tym 23. Aprilis IMPan Sekretarz Imieniem IMPana
Posla podagryczna affekcyą na ten czas słabego, do Wezyra
z wizyta poiachal, y *omnem humanitatem* iego *retulit*. Die 27.
Maurokordaty, iako dawny do traktatow *Plenipotentarius* od-
dawal wizyte IMP: Poslowi, y dzień następujacy na audien-
cyą Wezyrską 28. oznaymil, ktorego dnia wprzod Agowie,
dowiaduiac sie, o ktorey godzinie ruszyc sie będzie wola,
przyjezdzaia, a za powzieta deklaracyą, w godzinę konie
Wezyrskie pod IMP: Posla, y IMP: Sekretarza bogato ubrane,
takze y pod innych Ichmościow Przyjaciol y kompanią do-
brych y stroynych 55. koni, przy kazdym szabla, do Palacu przy-
prowadzono, y *ad exigentiam Personarum* rozdano. W tym
Czausz Pasza z Generalami, Czauszami, Ciorbadziemi, Agami,
Ianczarami, y z wszystka, ktora na wiezdzie *expressa* apparen-
cyą w Palacu stanawszy do Pokoiu przychodzi, y wiazdu
IMP: Posla oczekiwala. O godzinie wtorey z południa ruszył
sie na Audiencyą IMPan Posel *his praequantibus*. Naprzod
Wołosza, Dworzanie, Towarzystwo pancerne, Kompania Usar-
ska, Czauszowie, Ciorbadziowie, Oycowie Jezuici, to jest,
IMX: Zapolski, IMX: Oziembłowski, IMX: Ulatowski, *mutato*
habitu, Ichmość Panowie Przyjaciele, Czausz Pasza. IMP: Se-
kretarz blisko IMP: Posla. Przy koniu Poselskim piec biegu-
now, Pacholcy z szablami y obuchami, Korukowie po stronach
za IMP: Poslem 12, w axamitach. Tandem przez kilka Gma-
chow do Wezyra Pokoiu, Czausz Pasza IMP: Posla, w kilka-
dziesiat osob *stipatum* wprowadzil, tam IMP: Posel nie zaslal
Wezyra Imci, tylko Reis Effendego, Kichaię Wezyrskiego,
y innych Turkow kilkanaście, zaraz na stolku Tureckim axa-
mitnym karmazynowym sobie postawionym usiadł, a pomie-
niony Reis Effendi, Czausz Pasza y Kichaię, y wszyscy Turcy
in modestiam compositi stali. Wchodzi Wezyr z bliskiego po-
koiu, pod obiedwie ręce prowadzony, wzajem sie z IMP: Po-
stem

Prezenty

Posel u
Wezyra.

stem przywitawszy, razem obidwá blisko siebie *ex opposito* usiedli. Zprawey strony Wezyra stał Regis Effendi, á z lewey strony iego Kichaiá y Czauz Pasza. *In puncto* powitania, Czauzowie Wezyrscy *de more* ápprekácie okrzykneli. Po audyencyi y nie ktorých dyskursach *in contestationem* krotko wniesionej przyjaźni, Sorbetu rázem Wezyrowi y IMP Panu Postowi podano *& usitata Cerimonia* obudwu kádżono, po podaniu Sorbetu Káftan ná IMP: Postá wložono, y *subsequenter* ná IMP. Sekretarza y innych Ichmościow 55. Káftanow powdziewano. Zgodzinę *supra* u Wezyra zábáwiwszy, *ordine suo* IMP: Posel do Pałacu powrocil, ktorego Czauz Pasza z Szpáchow Generałami do pokoju odprowadził. Upominki od IMP: Postá przez IMPaná Márszałka Dworu Poselskiego, Wezyrowi IMGości 30. *Aprilis* oddane. To iest stoł wielki srebrny, y szkátula kámiieniami sadzona, Girydany wielkie srebrne, y lichtarzy dwa wielkich, wánná srebrna wielka, wági 120. Grzywien. Kichai także Dworu Wezyrskiego, dwa lichtarze wielkie srebrne, dwie siáńce pstro złociste. Audyencya u Cesarza Iegomości w przyszły Wtorek to iest 4. *Maji* deklárowana.

RELACYA

Solenney Audyencyi u Cesarza IGMości Tureckiego, Tegoż IMci Paná Postá.

Z Stambulu Die 27. *Maji* Annó Domini 1700.

Jáko Solenney Audyencyi u Cesarza *pro 4. presentis* dekláracya, przeszła *detulit* poczta; tak umowiwszy *anticipato ceremonialia*, die *præfixa* przed weściem słońcá wprzod pod Bramę ieszcze závártá, á potym w samym Dziedzińcu, dla Iegomości Paná Postá bogáto ubrány, pod Iegomości Paná Sekretarza, y pod innych Ichmościow 70. koni iezdnych y kulbaczných, z stáyni Cesarskiej stánęło. Czauz Pasza z pomienioná, *toties* Generałow, Czauzow, Ciorbadziow y Agow Assystencyá, wczesnie przyiachwasy, iazdę swoię *in solitum ordinem* *redegit*. A sam w pokoiu ná wyjazd Poselski oczekiwał; *Interim* gdy do ruszenia *accingimur*, IMP: Posel upominki bogáte, to iest Zegar wielki stójący srebrny, dwa Giridany wielkie srebrne, y Fontannę znaczney wielkości srebrną, Stoł wielki srebrny. Piękne y kosztowne sztuki ludźmi swemi do Pałacu *præmisit*, á do tego Dwoch Brytanow roslých w Aksamitnych srebrnych obrozách potym przyprowadzono. *Tandem luce crescente* tym *punctualiter*

Upominki
od Postá.

punctualiter porządkiem, który się pod czas Audyencyi u Wezyra wyrażał, miedzy mnostwem náciśnionego gminu do Cesarzkiego Szaráiu IMPan Posel *processit*. Pierwszy Dziedziniec diugi y obszerny *splendidó comitatu* przeiachawszy *in accessu* osmey *arei*, gdzie áni Wezyr wiezdza, z koniá IMPan Posel y wszyscy Turcy pozsiádali, y w ten czas gdy kilka tysięcy lanczarow do położoney ubiegáli się czorby, przychodząc ná Dywan IMPan Posel w kilkunástu *conscendit* osobách, y ná stołku sobie nágotowaným usiadł. Ná Dywanie siedział Wezyr, z lewey strony iego dwoch Kazaskierow *alias* ich Arcybiskupow, pierwszy *Rumelia*, drugi *Anatolie*, Defrardar *alias* Podskarbi wielki z swemi dwiema Namiestnikami; z práwey strony siedziáło 3. Bázow, káždy o 3. bunczukách *alias* Konsiliarzow, ich nazwiskiem Kube Wezyrow. Sam zaś Cesarz oknem przez krátę złocistá, ná Dywan pátrzył. Tam *apparuit*, że *non sine aliqua ratione* tak ráno IMPan Posel *invitabatur*, bo z pięć godzin ná pokazanie dostátniego swego skarbu w záplacie spráwiedliwości Dywan zábáwił, *ordinarie* czy *consulto* láncezarom, y Dworowi Cesarzkiemu zložoná, Laffę publice ukládano, y głośno ráchowáno, Kiesy *repetito numero* przez kilkanáscie rák *ultra ostia* Pałacu wynoszono. Kilkadziesiat Ciorbadzich pod kitámi z Regestru rzędem stáneli, z ktorých *Primores* kray izaty Wezyrskiej venerábundi cáłowáli, á drudzy *omni modestia* Regestrowey czekáli kápitulácii. Ktorých Pułk odebrał zasługi, Ciorbadzi pokloniwszy się odchodził. Iák láncezarow *suo ordine* skończyła się Laffa: Dworu Cesarzkiego różney szarzy nástępowali ludzie *& exactissima ordinatione* swoje odbieráli kwoty. Ktora gdy się nie rychło skończyła, Dywan, który náybogatszy był położony dla pieniędzy, zdięto. A w tym do Traktámentu *accesserunt*, ápparamenta, gdzie Wezyr IMPana Postá, y wszystkich ktorzy ná ten czas IMPánu Postowi *assistebant*, *laute* częstował. Inszych zaś Ichmościow zaraz stánowszy w Szaráiu ná osobnym miejscu *condigne* traktowano. Po skończonym u Wezyra Traktámencie, wychodzi IMPan Posel wšzystká swoiá *stipatus* assystencyá, y Czauzowie z wielu starszyzny *comitantur*. Ná tym miejscu, gdzie IMPaná Postá siedzieć prószono, iuż Czauzowie z kawtanami czekáli, y zaráz ná IMPaná Postá, y IMPaná Sekretarza, y innych Ichmościow n. 70. wložono káwtanow. Niemieszkanie Wezyr, do Cesarza przez dziedziniec *præcedit*, y IMPaná Postá miájąc, skłonieniem głowy *veneratur*. *Ex primoribus aula*,
L
ktorzy

Itorzy ná ten czas *in apparatu insignes* y zápewnie wszyscy *aderant*, przy wrotách przed Cesarzkim pokojem *invigilabant*. Ale gdy prętko zá weściem Wezyra, IM Pan Poseł ná Audiencya, wchodził wszyscy się zgruchneli: Kapidzi Baszowie IMPaná Poslá, Drudzy IMPaná Sekretarza *assequebantur*, y innych Ichmościow, ktorých do 15 *reductus numerus*, pod ręce do Cesarzá wprowadzili, y ták przez wszystkie asystowáli audiencya. Pokoy Cesarzki złotem, y perłami bogáto osuty: Cesarz sam statury pomierney, troche przytłusty, *lata facie*, brody rzadkiey koloru kásztanowátého. Do ktorego miał legomość Pan Poseł perorę wyzey opisana.

Gdy skończył IMPan Poseł, odpowiedział sam Cesarz z kontestacya wielkiego affektu & *pretii* Polskiego Narodu. Krom 70. kástanow, dáne są suknie inne *ad honorarium*. Po skończoney Audiencyi, która puigodziny nie bawiła, IMPan Poseł *in solenni Turkow comitatu regreditur*, y ná konia wsiada, Ledwo co z mieyscá od swoiey ruszyli się Assystencyi, gdy Czauz Pasza do niego przyjeżdza, y prosi: będzieli wola wychodzących Janczarow, y cały dwor widzieć Carski. Czego gdy sobie IMPan Poseł życzył, ná mieysce od gminu wolne záprosił. Ale *tanta multitudo* naymniey siedm tysięcy Janczarow samych, lubo biegiem & *incognito agmine*, spieszących, zánudziłá. Náprzod iachał Ciorbadzi ordynowány do Laffy, áby do Dworu Janczaragi oddána bylá, ktorá zá nim więcey niż tyściami workow niesiono. Potym Janczarowie tłumem y biegiem przemiiáli. Zá temi takowa *subsequebatur* Iazdá: Kalkihaiasi Namiestnik wielki Janczarow z drugimi Pułkownikámi. Janczaraga, przy ktorym pieszy Bułuk. Ciorbadziowie pod kitámi kilkadziesiat. Sulakowie, lud pieszy Cesarzki kilkadziesiat osob. Pykowie 20 w lámowych Káwtanách y Fartuchách, táce wielkie okragłe wszystkie złociste ná głowie. Czauz Pasz Marszałek wielki. Marszałek wielki drugi Kapidzilar. Kichaiasy *Praefectus Ianzerorum Cesareorum*. Kapidzibaszwowie *aliás* przedni Janitores, álbó wielcy Dworzanie, osob kilkadziesiat. Deliterdan Podskarbi wielki, y ReissEffendy Kanclerz, dwoch Kazátkierow, trzech Kube Wezyrow, dwoch Kaymakanow. Wielki Stambulski y Kiszrandzi Basza. Wszyscy *multo apparatu* y z gromadną pieszych ludzi assystencya. Zá temi Wezyr *cum comitatu* Dworu swego. Pod czas wychodzenia pieszego ludu z Pałacu *composita* pokazała się *ostentatio*. Bo

ták

ták Janczarowie, iáko y wszyscy Dworscy, ktorých przy laffie widzieliśmy publicznie ná ramionách swoje niośc dysstrybutę, prezentowáli się. *Tandem Czauz Par Eminus*. Czauz Par Kiatys Effendi *cum solita frequentia* starszyzny, IMPaná Poslá do Pałacu powracáiącego, odprowadzili. *5ta Praesentis* przez Sekretarzow Posłow rożnych, o precedencya Audiencyi u IMPaná Poslá *multis agitatum rationibus*, pretendował Poseł Francuski, áby przed Posłem Cesarzkim wizytował IMPaná Poslá, ále *ad haec allegata* wymowił się IMPan Poseł *rationibus* kelligacyi, á Posłowi Cesarzkemu 6. *ejusdem* ná godzinę 9. audiencya, deklarował, ná która IMPan Poseł Cesarzki pod same południe *comparruit eo ordine*. Dwoch Ciorbadzich konnych, z kilkunástu Janczarow poprzedzali, koni 7. powodnych, jednakowemi Akfami tnymi Karmazynowemi Kapámi od złotá gálonizowanemi, nákrytych powodowano. *Circiter* 20. koni Káwaleryi w kalwákácie. Przy koniu 12. Pokoiowych w korálowey bárwie, białe lámowe żupány, y 24. w Czerwoney barwie, w kunich kołpákách, z Alabardámi Drabantow. Blisko godziny u IMPaná Poslá ná wizycie zábawił. Ktoremu IMPan Poseł *omnem honorem*, przyimuiąc y wyprowadzaiąc, wyświadczył. Stroy Dworu jego z Bosniacká, dostátne *per modum* Tog y Ferezyi długie żupány; okragłe kołpaki, Peruk pod kołpaki álbó kápelusze, y metztow z papuciámi *potissimum* zázywáią. Die 7. Ponieważ Poseł Francuski z precedencyi Poslá Cesarzkiego nie kontent od Wizyty supercedował, Posłowi Angielskiemu ná ten dzień deklarowana, ná która pod same południe stánał. Tylko sam konno 3. Rumakow ná powodzie, wszystkie Kawálerya pieszo, iákoż y sam potym po Audiencyi, y pożegnaniu, pieszo wyszedł z Pałacu. Podczas tey wizyty Car Turecki publicznie & *ea Magnificentia* *Car Turecki* do Meczetu Soltan Achmet iachał, że sami Turcy *ravitate* *Car Turecki* tey publice *quo ad apparentiam* przyználi; Ministrow, Dworzan pieszych y konnych Assystencyi *splendor & ingens Numerus*, koni dziesięć pod Buńczukámi, Kitámi, Buzdyganámi, Dywdykámi, Lampartámi po Dywdykách nákrytych, od ziota, drogich kámieni y perel, dostátne ubránych, przodem prowadzono. Dano znać umyślnie przez Ciorbádzych IMPanu Posłowi, áby się temu chciał przypátrzyć Wiazdowi, y Cesarzka, widzieć Magnificencya. Dla czego zaraz gmin ludu, dla wygodnieyszego przypatrzenia utámowano. A w tym IMPaná Kichayę Poselskiego, y Ichmościow przyiaciół, y Dworzan proszono, áby bliżey przystápiłi, y Janczarowie gromiąc náciśnione tłumy,

L2

do wi-

do widzenia mieysca spofobili. *8vā presentis*, Posel Wenecki oddawał Wizytę IMPanu Postowi, na którą przyjeżdżał *eo comitatu*. Blisko 30. konney Kawaleryi, 18. Paziow. 30 z Bosnacka ubranych Lokaiow. 4 Rumaków siwych pieczy Masztalerze powodowali. Sam sędziwy & *gravitate prestans* w Todze materalney krwawego koloru z wzorem złotym, dostátnio y z kotnierzem zrobioney, ryfiámi podszytey. Kapelusz takowaz̄ wszystkie pokryty matéria. Więcey niż godzinę ta zabawiła wizyta. *10mā*. Posel Olenderski *puri frequentia*, konney Kawaleryi y pieczych, blisko 30. Lokaiow, IMPanā Postā wizytował y nad godzinę konferencyą, zabawił. *11mā*. Upominki Reis Effendemu. Miednica wielka złocista wszystka, z nalewką. Tace dwie złociste. Puchary dwa wielkie złociste. Konewki dwie złociste, sztuki iednakowey roboty. Maurokordátemu: Kátamarz wielki srebrny, y Szkatuła Bursztynowa. Dwie sztuki srebrne filgranowā, robotā, z Flaszkami do wodek, od IMPanā Postā oddane. *12*. IMPan-Posel *cum ea frequentia* Jázdy, Gwardyi y pieczy affystencyi, która pod czas Audiencyi Wezyrskiej y Cesarskiej *recensēbatur*, ná Galácie rezydujących, Cesarzkiego y Angielskiego Ichmościow Postow rewizytował. Tego dnia *Reduci* z Galáty IMPanu Postowi, od Rzeczypospolitey Rakuskiej Posel *modicó satellitió* oddawał wizytę. *13*. Mostemu ósm Lustr srebrnych, y Kátamarz srebrny: lanczar Adze dwie Flaszki wielkie pstrozłociste ná łańcuchach, Puzderko spore w srebro oprawne, flaszki z srebami Krzyształowemi, szklenie z nakryciem krzyształowā, także przednich parę Pistoletow Paryskich: Czauśz Paszy parę Flasz pstrozłocistych, y parę Lichtárzow wielkich, táce y Flaszę robotā, pięknā, w prezencie odesłał IMPan Posel. *15*. *Solito apparatu & Afsistentiis* IMPan Posel *stipatus* Weneckiemu y Olenderskiemu Ichmościom Postom także ná Galácie Rezydującym oddawał rewizytę. Jáko *per totam Armeniam recenter* przyięta *solennisatur Unio*, tak y w tuteczny Ormiańskim Kościele *puri zeló sacrorum Cultus promovetur*, do ktorego Kościoła IMP: Posel zaproszony *16*. *publico comitatu descenderat*. Tam *solenni processione Cleri in adita templi* wprowadzony, łacińską mowā, od Władyki przywitány *sacris vacavit*. Z támtąd powracając wiadomość *ad sonantiam armorum innotuit*, że się Cárowi syn (ktoremu zaraz Sołtan Imbráim imię dano) urodził. Aż do dnia drugiego y trzeciego po kilkátet rázy z rana y po południu z ármat biā, y *solenniores sperantur plausus*. De *stature* Postā Moskiewskiego

pewność

pewność *in publicum vulgari* nie może, bo cokolwiek się w iego interesach dzieie, *arcanis datur*. Sam Posel *arcte tenetur*, że tak naszemu IMP: Postowi, ikáo y infzym wizyty nie oddawał y żadney nie miał konferencyi, owzem przez niektórych Ich Mościow Postow *instabat*, aby *in publicis* był *liberior*, ále mu y to *denegatum*. Okręt iego który się był ná czarne morze ruszył, blisko pod Tureckimi zámkami, trzema woiennymi Gálerami záttrzymány, dla niewolnikow rewidowano, y kilkadziesiąt odebrawszy, samych zstarzałych ludzi zostawiono, pilnują do tych czas te galery, poki się z kánału ná same czarne morze ten okręt nie ruszy. A sam Posel *strictissime observatur*. *Fertur* tu po Stambule, że Han przysłał do Sołtana, iezeli chce, niech pokoy uczyni z Moskwa, iezeli zaś nie będzie się zdáło: ofiaruie się Han z Ordami swemi, że Moskiewskiej potencyi sam wydoła. KáPELLANI Oycowie Jezuici nawiedzali więzienia aliás Banię Cesarzkā, gdzie wiele Niemcow tłustych, mocnych, ále więcej Polskiej Szlachty náleżli, frodze zmizerowaney, o których má stáranie Jegomość Pan Posel.

W tymże Roku. 1700. Dnia 19. Novembris była potrzeba walna, w Litwie pod Olkienikami, z okázyi Dyffidencyi, Xiázat Ichmościow Wisniowieckich, Jmci Pánā Ogińskiego *Diffidencie w Litwie*, Stárosty Zmudzkiego, y Republikantow z rózných Woiewodztw y Powiatow W. X. L. Ktorzy *construxerunt* przeciwko Domowi Ichmościow Pánow Sapiehow, y dáli sobie formalną obie strony bataliā, w ktorey Sapieha Koniuszy W. X: L: Syn Jmci P: Woiewody Wilenskiego H: W: W: X: L: (Pan wielkiej zácnosci y męstwā) *dolendó fató extinctus*. Wszystka zaś z strony iego Raytarya Dragonia, y infanterya *accessit* do ugody, lubo wprzod nie máło ludzi z oboiey strony trupem legło, bez naruszenia iednak nieśmiertelney *ab utring; slawy: ingentia pleraq; certamina, & si successum non habeant, dedecoris certe nullam notam incurrunt. Plutarchus.*

Ta wiadomość przysła z Litwy do Jmci Pánā Krakowskiego H: W: K: Jáblonowskiego, w Radomiu pod czas Trybunału Skarbowego ná ten czas agitującego się; ná którym Woytku Koronnemu Polskiego Zaciągu, odciętā Rzeczpospolita dwánaście ćwierci záslug zá konsystencyą, w Polfcze, pod czas związku Báranowskiego, zá iedną zimę, y potym zá dwie zimy po sobie nástepujące.

Tegoż Roku. 1700. Paley Pułkownik Kozacki Rebelliā *Rebellia Kozacka* pod

podniosł, wielką liczbę Kozaków skupiwszy, którego Jmć P; Cieński Regimentarz, z Woyskiem od Jmci P: Krakowskiego ordynowanym, uskromił y uspokoił ná ten czas. Ale Chwałowa nie mógł mu odebrać.

Bitwa pod Rygą. Roku. 1701. Krol IMC prosequował znowu imprezę swoię pod Rygą, ze Szwedami, która iuż non ex voto successit, bo Szwedzi lepiej się uarmowawszy y przygotowawszy, Woysko aliás pontowy ná Dźwinie rzece postawiony, z wielkim bardzo kosztem sporządzony odebrali; armaty potężne ze wszystkimi Armatami, y cały Oboz Saski z wielkimi dostatkami zabrałi. Atoli y przy takowey klęsce o mężnym zwycięzonych podkaniu mówić się mogło. *Inter victores numerandi sunt praelio caesi. Demosthenes.*

Tegoż Roku. Woyska Saskie powrociwszy z pod Rygi, znaczne w Polsce wybierali kontrybucye.

Oboz pod Krzemieniem. Tegoż Roku. Dnia 25, Aprilis ImP: Krakowski H: W: K wieżdżając do Rádomia, ná Trybunał Skárbowy, á potym do Wárszawy ná Seym (który zerwany) wydał ordynans Jmci P: Jánowi Jabłonowskiemu Woiewodzie Ruskiemu Synowi swemu, áby obiał Generalną Komendę całego Woyska Koronnego, y zciągnął ie do Generalnego Obozu pod Krzemieniem, ná Wołyniu, którą Komendę, nie tylko w obozie Generalnym, ale też nad Woyskiem Cudzoziemskiego zaciągu po Fortecach pogranicznych y Ukraińskich, nie tylko gloriosissimè utrzymywał, ale też wszelkim buntom Kozackim które ná ten czas wzniecały się, zabiegał, y one wżędzie tłumił przez wszystek czas Komendy swoiey.

Mowa Jabłonowskiego. W tymże Roku. Odpráwował się Solenny ingres 20 Februarii JASNIE WIELMOZNEGO Jmci Xiędza KONSTANTYNA ZIELINSKIEGO, Arcybiskupa Lwowskiego, do Archikatedry Lwowskiey, przy którym ingressie od JASNIE WIELMOZNEGO Jmci Pána JANA JABLONOWSKIEGO Woiewody Ruskiego, imieniem Woiewodztwa takie było oświadczenie.

Tá, która naywyższym światá panuie Koronom Religio, y zá słuszny odbiera trybut, kiedy omnes Reges serviunt ei; tá y Woiewodztwo nasze Ruskie, Moich Wielce Mościwych Pánow y Bráci ad profundum cultum Wmci Naszego W: M: P: należycie náchyla. Szczyciło się záwsze Woiewodztwo Ruskie, że ochotnie, zá Swiątnice Páńskie, fortuny, zdrowie y życie

y życie łożąc, tak BOGA bác się w Domu umiało, iáko nigdy nieprzyiaciela w polu nie zleknać. Odważni y pobożni *dispendio* Fortun swoich, zarobili, aby ich *Gens Sancta, Populus electus* nazywano. W tak oczywistych nie raz opáłach, ogniách y popiołach, któż nas falwował, ieżeli nie *Sacrorum cultus?* te mury same, ná które W. M. M. Pan nasz patrzyfz Metropolii swoiey, niezliczone Pogan Woyska pierściami swemi wycisnąć, albo obalić powinny, *nisi Dominus custodiret Civitatem*, y gdyby nie raz w ofobie I. W. Jmci P. Krakowskiego nie wskrzeszał nam Gedeona. Uznaie tedy Woiewodztwo Nasze, że iedna pobożność, y nie zmyślona ku Duchowieństwu rewerencya, były nam konserwacya. Łączy Bóg dziś do Pásterskiey godności y tę, którą *Personalem* w Ofobie W. M. Naszego W. M. Pána widziemy. A iákoż y *Vicariam* BOGA *Potestatem*, y Senatorską, czcić nie mamy *Excellentiam* w iednę zkoncentrowaną Ofobę. Witamy się nie mniej z W. M. Pánem, iáko y z dobrą Fortuną, naszą; którą ná Infule W. M. Pána, tak wiele cnot, náuki y y doskonałości iuż pokázuie, nie obiecuię. Upewniamy, że iáko Samuela, *Pacificus ingressus tuus*, tak równa Stárym Pátryarchom swoim weneracya W. M. M. Pána przyimuiemy. Máfz W. M. M. Pán z Nas, Synow w Kościele, máfz *in publicis* Bráci; *utere.*

1702. Ten Rok náder nieszczęśliwy, bo w nim okropna, y niespodziewana śmierć dnia 3 Aprilis nieśmiertelney pámięci J. O. Jmci P: Stanisława Jabłonowskiego Káasztelana Krakowskiego H. W. K. záfzła we Lwowie, zá którego doskonałym *Smierć Hetmana Jabłonowskiego.* rządem, y wielowładną Buławą, cała Oycyzna (lubo w różnych niebezpiecznych koniunkturach bywała) in salvo & tuto zostawała. Skoro záś to lugubre fatum ná Jmci supervenit, zaraz niezliczone drogi do upadku Rzeczypospolitey otworzyły się; *cum hoc* iedynie Rycerstwa Polskiego *levamine* że tak Walecznego y Pobożnego Wodzía swego Jmie, żyie & post funera, y żyć *eviternè* będzie w nieskazitelney słáwie, y zostawionych potomnym wiekom záslugach: *Ad vitam monumenta patent cineresq; piorum, natalem post busta novant.* Wyniknął y drugi prognostyk nieszczęśliwości publicznych, z takoweyże śmierci dnia 15. Maia w Sokalu, Kolegi Jego *Smierć Hetmana Potockiego.* Jmci P: Szczęsnego Potockiego Woiewody Krakowskiego H: P: K: któremu immediate przed śmiercią, ná trzy dni, Káasztelanią, Krakowską, y Buławę wielką Jmć P: Stefan Potocki, przedtym Mz Strażnik

Strażnik Koronny, pótym Woiewoda Bełzki od J: K: Mści przywiozł. Lecz gdy to utrumq; per fata extinctum, konferował Krol J: ex justitia distributiva tak Kasztelania, Krakowską, iako też Buławę wielką, Jmci P: Hieronymowi Lubomirskiemu przedtym Podskárbiemu W: K: a Buławę Polną, Jmci P: Adamowi Sieniawskiemu Woiewodzie Bełzkiemu; Woiewodztwo Krakowskie zaś Jmci P: Kantowskiemu Woiewodzie Kiiowskiemu Generałowi Artyleryi Koronney; Woiewodztwo Kiiowskie Jmci P: Jozefowi Potockiemu Stároście Halickiemu, Podskárbstwo W: K: Jmci P: Prebendowskiemu Woiewodzie Malborskiemu; Woiewodztwo Malborskie Jmci P: Kczewskiemu Regentowi Koronnemu.

Post sera tedy fata Hetmanow Starych zatoczony Generalny Oboz Woyska Koronnego, przez Jmci P: Lubomirskiego Hetmana nowego pod Szczerzec; tam maiac pewną wiadomość o Marszu Krola Szwedzkiego z Woyskiem iego do Polski; ogłosił to przez Uniwersaly swoje po Woiewodztwach, tenze Jmć Pán Lubomirski Kasztelan Krakowski H: W: K, zapraszaiac Ich do ratunku Oycyzny, in tam perimenti casu, aby radzili de salute publica, sam zaś z Woyskiem Koronnym ruszył z pod Szczerca, y przyszedł spiesznym Marszem, aż do Wisły pod Opátowiec, a Woyska Saskie zciagal Jmć Pán Felt Marszałek Sztenu o dwie mile od Krakowa, ktorych Woysk, Káwaleryi y Infanteryi ráchowano dwadzieścia cztery tyśiące. A gdy Krol Szwedzki z swoim Woyskiem zblizał w Woiewodztwo Krakowskie; Saskie Woysko przymknęło się do Koronnego Woyska, y stánęło o milę od Pienczowa; a Oboz Polski stál pod Pienczowem.

Krol Jmć z Obozu swego Saskiego przyiachal do Jmci P: Krakowskiego; wokuiac go do siebie ná konferencya, ktorzy dnia 25. Julii będąc u Krola Jmci, odebrał dyspozycyá Pán-
Poryczka z Szwedami.
ska, aby náziutrz z całym Woyskiem Polkim w iak najlepszey ápparencyi y gotowości, do boiu przychodzil pod Kliszow, gdzie stál Oboz Saski. A Krol Szwedzki o pułtory tylko mile z tam tąd subsistebat z Woyskiem swoim. Tamże byli Ichmość Pánowie Sápiehowie z ludźmi swemi. Więć dnia 26. Julii stánęło Woysko Polskie uszykowane, nie tak do boiu, ale iak do prezenty ná prawym skrzydle, bez żadney Infanteryi; a Saskie Woysko regularne y liczne ná lewym skrzydle w pięć linii uszykowane; ná ktore Szwedzi przyszed-
N
szy niespodziewanie naypierwey uderzyli, y mężnie się pot-
hem
káfzy,

káfzy, złamały zaraz w pierwszym impecie Sasow y do zna-
Sasow kleska.
czney przywiedli kleski, tak, że Káwalerya iako y piechota, porzuciwszy cały Oboz z wielkimi dostatkami, ze wízystkiemi działami, y amunicyami uciezka, salwować się musiała; lubo potym powetowały tego Saskie Woyska: *Fortuna Currit: belli artem victos quoq; docet.* Z naszego Woyska Polskiego trzy tylko szwadrony potkały się, skoczywszy ná nich z kopiami y z dzidami, ale y ciz z znaczną kleską, odstapili. Ichmość PP. Krosnowski Chorąży Podolski, y Przerębki Czelnik Wieluński wielcy y doświadczeni żołnierze y Regimentarze occubuerunt; Towarzystwa dwudziestu kilku godnych y zasłużonych; Podcztowych kilkadziesiąt na placu legło. Potym Krol Szwedzki uniozszy się woiennych sukcesow szczęściem (ktore by každemu zwyciezcy dyskrecyá moderować náležalo: *bis vincit, qui se in victoria vincit*) *recla*
Publius mimus.
zaraz poszedł do Krakowa, Miasto y Zamek wziął; kontrybucye ná miasto, y ná całe Woiewodztwo Krakowskie ciężkie y nieznośne włożył, y do wypłacenia frogiem exekucyami przymusił; zamek Krakowski, Capitolium Polskie, sedem imperii, saculorum opus, ozdobe Pánstwa z dymem w popioł obrocil y do szczętu zruynował, a potym y dalze w caley Polsce pro suo libitu exercebat ruiny y dezolacye kráiu.

Po teyże Batalii Kliszoskwiey Krol Jmć stanął pod Gorzycami, ex opposito Sandomierza; gdzie Woiewodztwa niektóre Małopolskie skupily się, radzac o sobie, quibus mediis moglyby z tak niebezpieczney grassuiącego nieprzyiaciela eluctari toni; w ten czas w Woiewodztwie Sandomierskim, immediate przed záczeniem tey Generalney rady, Jmć P: Lipskiego Woiewode Káliskiego zasłużonego wielce Senatora w niczym niewinnego rozsiekalá Szlachta z nieodżałowaną Oycyzny
Woiewoda Káliski rozsiekanj
szkoda, bo iako: *non est crudelitas servire in morbidum membrum, ne serpat contagio & corpus omne inficiatur;* tak wielka jest y niezagoiona in corpore Reipublicæ rana, nieskážonego w niczym pozbawić się członka. Szafunek głosow ná tym zieżdzie pozwolony unanimiter pierwszemu Senatorowi Jmci Panu Lubomirskiemu Kasztelanowi Krakowskiemu H. W. Kor: Komisarze do traktatu z Koroną Szwedzką, wyprawieni, ktorzy irritó eventu powrocili; a tandem stanęła lokacya Woysku Polskiemu; to partyami in circumferentia Nieprzyiaciela; to ná innych mieyscach, osobliwie ná Ukrainie, gdzie miał komendę Jmć P: Potocki Starosta Chmielnicki y z Jmciá Pa-

nem Damianem Ruszczycem Starostą Jachorlickim.

In Septembri annó eodem. Jmć P: Rzewuski Krayczy Koronny Pułkownik J:K:Mści (ápotym Woiewoda Bełzki H:W:K:) z Chorągwiami Polskimi y zJmcią, Pánem Generałé Brantem z Raytaryą y Dragonią, ordynowany na podjazd, który pod Piotrkowem Szwedow zniósł, y 400 żywcem do Obozu przyprowadził pod Pokrzywnicę.

Szwedow
znieśono.

Bunty
Kozackie.

W tym że Roku. Bunty na Ukrainie wszczęte przez Paleia, który Białocerkiewską, Fortecę ze wszystkimi Armatami Rzeczypospolitey, do poddania się przymusił; y wszystkie Kozactwo do rebellii pobudził.

Tegoż Roku. Berdyczowska okazyja, gdzie Kozacy miasteczko y zamek wzięli y ludzi naszych nie mało trupem položyli.

Partya Szwedow pod Generałem Sztembokiem poszła do Sokalá, gdzie zabrali bardzo wiele depozytow Szlacheckich y Kocielnych argenteryi.

Roku 1703. Kommissya y Dystrybuta Hybernowa przeniesiona ze Lwowa do Tárnopola: gdzie całe Woysko, Officyerowie y Deputaci od Chorągwi, poprzysięgli fidelitatem Krolowi Augustowi y Wodzom swoim; że iey in prosperis & adversis dotrzymaia, żadnym nie dając się sposobem in adversas partes przeciagnać, czego potym nie wszyscy sobie dotrzymáli, ztąd niemało ruiny w Polsce nastąpiło: ponieważ nie było zgody y iedności, ktoraby nachyloney Oyczyźnie była: *fi-
larem v skuteczną, ochroną: Concordia est maximum ad con-
servanda imperia, atq; Principatus stabiliendos adminiculum.*

Curius.

Taż Kommissya in praesentia Jmci Pana Krakowskiego, Kommissarzow Rzeczypospolitey y Woyskowych, tamże zakończoną; asygnacye Deputatom wydane. A gdy co raz większe w Ukrainie wżczynaly się bunty, J W JmćP: Sieniawski Woiewoda Bełzki, H: P:K: zaraz primis Januarii wziął wży większą część Woyska Koronnego, z którym JmćP: Jozef Potocki Woiewoda Kiiowski y JmćP: Potocki Starosta Chmielnicki pro innato zelo salwowania kraiu, poszli na Ukrainę, gdzie na różnych miejscach kilkadziesiąt tysięcy zbuntowanego Kozactwa funditus znieśli, y rozproszyli; Pryncypałow złapanych powieszać, y na pal wbiiać kazano. Miasteczka y Fortece poodbierali y zupełnie Ukrainę do Polski należącą uspokoiłi. Białocerkiew iednak poddać się nie chciała ex instinctu Moskiewskiey z Kiiowa zwierzchności.

Kozakow.
znieśono.

W tym że Roku, Sejm w Lublinie extraordinaryny od J. K: Mci

K: Mości złożony. Marszałek Seymu Xiąże Jmć Wisniowiecki Michał, Hetman W: X: L: ná którym staneła aukcia Woyska y kompat redukowany do trzydziestu sześciu tysięcy; także wyprawy Powiatowych Chorągwi z Woiewodztw postanowione.

Tegoż Roku Miasto Toruń od Szwedow obleżone, które przez kilka miesięcy, broniąc się, iuz daley Kommandant nie wytrzymał, y poddać się musiał. Gdzie Ratusz tak sławny y wspaniały funditus od Szwedow zruinowany, y Miasto z kreteszem zrabowane.

Toruń
wzięty od
Szwedow

Pod czas tego obleżenia umyśliłi byli Ichmość PP: Hetmani Koronni, y Litewscy z Woyskami utriusq; Gentis (przyktorych y Sasow było pod Feltmarszałkiem Sztenuhou sześć tysięcy) poyść na odsiecz tey Fortecy Toruńskiej. Jakoż iuz byli in actuali tractu tey imprezy, ale przyszedłszy o trzy mile za Ciechanow, gdy Ichmość PP: Hetmani Koronni gotowali się komunikem ad prosecutionem pędzszego Marszu, alizci Feltmarszałek Saski Sztenuhou dał znać o sobie, że z pewney racyi musi retrò cedere ad latus Krolá Jmci, także za nim Woysko Litewskie poszło, które było bardzo piękne, munderowne, y ludne, á tak kiedy te Woyska odstąpiły, nie chcieli Ichmość PP: Hetmani azárdować sił osłabiających żołnierza Polskiego przeciwko tak wielkiej potencji Szwedzkiej.

Jednakże aby sterili passu z tey kampanii nie schodzić, pewną mając relacyą o tyśiącu Szwedow w Lidzbarku pod Kommandą pewnego Generála, ośm mil od Obozu naszego będących, wyprawil Jmć Pan Krakowski Jmci Pána Lubomirskiego Obożnego Koronnego z kilkadziesiąt Polkich Chorągwi, Jmci Pánu Generałowi Brantowi z cześcią, Raytaryi y Dragonii dał ordynans, aby iák nayspieszniejszym Marszem poszli ná tych Szwedow, ktorych napadłszy, aperto Marte atakowali, y wszystkich znieśli, żywcem nie mało do Obozu przyprowadzili.

Szwedow
zbito.

Po tey akcyi soluta castra, koło Generalne pod Lwowem, y asygnacye tamże Woysku wydane, ná subsistencya; Regimentarzom ná partye ordynanse; á Hetmani do Lwowa ná Kommissyą, pospieszyli, ktora się z dystrybutą Hybernową, zakończyła.

Koło Gene-
ralne.

Tegoż Roku. Staneło rozgraniczenie z Turkami przez Kommissarzow Rzeczypospolitey, y Tureckich, w Podolu y Ukrainie

nie zakończone, nad rzeką Boh nazwaną (gdzie linia woda wpada) dnia 13. 8bris 1703.

W Tymże Roku. Ultimís Decembrís, czyli primís. Januarii 1704. Krolewicowie Ichmość Polscy, Jakob, y Konstanty, między Olawą, á Wrocławiem w drodze od Sasow zábrani ex mente Krolá Jmci, chcącego obviare dalszym rewolucyom; y do Saxonii záprowadzeni: gdzie przez lat dwie w Sequestrze zostawali. Względem zabrania tego uczynił manifest Krolewic Jmć Alexander w Warszawie 1704. przeciw kotoremu manifestowi, dany iest list od Krola Jmci Augusta II. do Woiewodztw w tymże roku 17. Martii.

Pretensya, Krol Jmć August tę miał osobliwszą, przeciwko Krolewiciowi Jmci Jakobowi, że iuz po Elekcyi y Koronacyi Krolá Jmci Augusta II. otrzymał tenże Krolewic Jmć Diploma od Krolá Szwedzkiego, in ordine do nowey Elekcyi osoby swoiey na tron Polski.

DIPLOMA

KROLA SZWEDZKIEGO KAROLA, DANE KROLEWICOWI JMCI JAKOBOWI JANA III. SYNOWI 1703.

NOS CAROLUS. Omnibus & Singulis, quorum interest, notum testatumq; facimus, quod cum intellexerimus multos, ex inclyta gente Polona serió cupere, ut internecinis hisce motibus, quibus Patria eorum concutitur, finem aliquando impositum videant, arbitrati autem iis componendis, non aliud presentius esse remedium, quam si Serenissimum Poloniae Principem, JACOBUM LUDOVICUM, Caput, sibi eligerent, constituerentq; cujus ductu, ac auspiciis, ex malis eluctari possent. Nos igitur, qui restitutam Reipublicae Polonae tranquillitatem, è re quoq; Nostra esse reputamus, presentibus hisce declarare volumus, quemadmodum etiam Verbo Regio declaramus, & spondemus; Nos eidem, Principi, cum huic fastigio electus fuerit, non tantum cunctis viribus, opportunè adfuturos, verum etiam contrariam factionem, quae huic Instituto se opponere ausa fuerit, tam diu armis Nostris persecuturos, donec, fracta ejus pervicacia, sedatisq; hisce motibus, Rempublicam Polonam, hocq; illius Caput extra discrimen posita videamus. Atq; ut de sincera hac intentione, quam inviolatam servare constituimus, eo certius constet, hasce Manu Nostra subscriptas, Sigilló quoq; Nostró muniri jussimus. Dabantur Heilebergæ in Prussia die XXIII. Decembr: MDCCIII.

CAROLUS

(L. S.)

c. PIPER.

PRZE-

PRZESTROGA

Zem namienił tu o záprowadzeniu Krolewicá Jmci Jákoba do Saxonii; *ex dispositione* Krolá Jmci Augusta II; uchoway Boże áby to miało zmierzać *ad offensionem Majestatis* Tegoż Naychwalebnieyszego Monarchy; ále raczey *ad defensionem* nienaruszoney Jego sláwy, y dlá tego przelożyłem przyczynę pomienioney dyspozycyi Páńskiey. Jákoż w rożnych publicznych Tranzakcyi koniunkturach, sprawy tego nayprzezornieyszego Monarchy (lubo ab adversis sinistre interpretowane) łatwo się od przygany dalekie pokáza, kiedy kto ná nie przychylnieyszim okiem patrzyć będzie. Diploma Krola Szwedzkiego, lubo w slowach zdawało się *collimare ad protectionem* Rzeczypospolitey Polskiey; iednak w rzeczy samey *aspirabat ad tuitionem* interefflow Szwedzkich, y zamierzonych *circa emolumentum proprium* zámysłow swoich. Co się *ex ulteriori eventu* pokazało, zwiázczá że Woyska Krola Szwedzkiego, rabuiąc *hostiliter* Miásta, wsi, nawet y Kościołom nie przepuszczaly zá Ordynansem Iegoż. Krol zaś JMC August II. zádných nigdy ordynansow nie wydawał, ktoreby *ad perniciem* Oyczyzny nászczy, dopieroż do ruinowania Swiátyń Páńskich, zmierzać miały. Jezeli zaś Salkie Woyska w czym náprzykrzyły się Polszcze; to się álbo bez Ordynansu Krola Jmci działo (co w wielu circumstancyach *patuit*) álbo *ex hac occasione*, że wprowadzone były do Polski też Woyska *ad danda repressalia* exteris potentis, & *recuperanda avulsa*, iako też *ad sedandas* zamieszaney Oyczyzny *internas tempestates, ad occurrendum sinistrae* przeciwnych *meditationi*; gdyż intencye tego Pána zmierzaly záwsze do utrzymania *tranquillitatis publicae*, do salwowania dobra pospolitego. Co się *ex ulteriori eventu* pokazało, kiedy tenże táfkawy y wáleczny Pán, przez wiele czasow, przed nieodżałowaną smierciá swoiá, Krolestwo swoje *in salvo & tuto, ad invidiam saeculorum, ad stuporem gentium* konserwował. O nim slusznie za panowania iego mowić się z Klaudyanem mogło:

Similem quem pertulit aetas

Confilió vel Marte virum? nunc Brutus amat

Vivere sub regno tali: succumberet aule.

Fabricius; cuperent ipsi servire Catones.

Jákim záś był Domow Bożych obrońca, w rożnych okurencyach dał tego wielkie dowody; ále osobliwie w sprawie Toruńskiey WW: OO: Jezuitow z dyszydentami Roku 1724.

O

gdzie

gdzie ani na pogroźki postronnych potencji, ani na różnych interpozycje nie dbając (samego BOGA na oku mając) z zbudowaniem całej Europy, uiał się skutecznie o znieważony honor Boski, y wiolenę, miejsca Świętego. A iako zdaniem Marcyalisza: *Principis est virtus maxima nosse suos*; Tak lubo wiedział sercá życzliwych, y mniej przyiaznych, iednakże rzadkim Potentatow przykładem, y mniej przyiaznych po Oycowsku fovebat na wysokie erigendo subsellia, y godności; zgadzał się chwalebny procederem swoim z wielkim owym Kochowskiego sentimentem: *Reges Poloniae perinde habent creaturas suas, ac parentes filios, quos procreare licitum, occidere nefas.*

Martialis *Cochovius* *Peset do Moskwy* W tymże Roku. 1703. W iesieni po Radzie Jaworowskiej wyprawiony od Krola Jmci y Rzeczypospolitey Jmć Pán Działyński Woiewoda Chełmiński za Posła Wielkiego do Cara Jmci Moskiewskiego. gdzie uczynił przymierze aliàs fojusz z polnie wojować przeciwko Szwedom, obligował się *avulsa* Car Jmć Rzeczypospolitey zawoiowanego kraiu reku-perować, y Rzeczypospolitey oddać, a oraz żadnych Traktatow *in scia Replublica* nie czynić ze Szwedem, aż do skończenia tey Woyni; czego nie dotrzymał.

Afsigna-cye Woyska. Roku. 1704. in Januario zakończona Dystrybuta Hybernowa we Lwowie, assignacye Woyska rozdane, na Chleb Zimowy aliàs na Hybernę. Potym Jmć Pán Krakowski Lubomirski, iachał do Rádomia na Trybunał skarbowy, który limitowany, y do Warszawy przeniesiony *non obstante manifestatione contra actum limitationis* przez Jmci Pána Rzewuskiego Referendarza Koronnego facta, w Warszawie tedy też Kommissya skarbowa agitowała się przez niedziel dwie, ale że nie był *plenus numerus* Kommissarzow limitowana znowu do pewnego szczęśliwzego czasu.

Interim Xiążę Jmć Kardynał Rádziciowski Prymas sprowadził za Uniwersałami swoimi Konfederacyą Prowincyi Wielkopolskiej pod Laską Jmci Pána Bronisza Stárosty Pyzdrskiego, tamże do Warszawy, animując wszystkie Woiewodztwa do niey, dla Uniwersalnego ratunku Oyczyzny y wyłamania się z tak ciężkiego *Tributorum* Jarzma, które *violentissime* na całą Polskę *imponebatur* tak od Szwedow, iako też y innych Woysk Cudzoziemskich; oraz dla uczynienia Traktatu o Pokoy, z Koroną Szwedzką: Jakoż zącęty Tráktat z Plenipotencyaryuszami Szwedzkimi y Rzeczypospolitey.

spolitey. Tandem Xiążę Jmć Prymas chcąc Polskę uwolnić od Szwedzkiej potęgi, *per vim* domagaiać się u Polakow nowej Elekcyi, publikować kazał przez Uniwersały swoje drukowane *Interregnum*. Elekcyja potym nastąpiła, in *Elekcyja Stanisława Campo Electorali* między Wola, a Warszawa, gdzie *per deputatos* z Woiewodztw y Ziem Wielkopolskich zgromadzonych, obrany *pro Neo Regnante* JmP: Stanisław Hrabia Leszczyński Woiewoda Poznański, ktorego nominował y promulgował za Elekta Jmć X. Święcicki Biskup Poznański *non obstantibus contradictionibus* nie ktorych Posłow y Deputatow, ktorzy nie pozwalali tey Elekcyi y Nominacyi *in usitata praxi contra jura Cardinalia liberae gentis* praktykowanej.

Xiążę Prymas, y JmP: Krakowski tey Elekcyi byli *Contrarii* (lubo obadwa Konfederacyi Wielkopolskiej *favabant*) iakoż y sam *Neo Electus* wzbraniał się teyże Elekcyi, wiedząc dobrze iako mądry y przezorny Pan: *ubi regimen penes plures, ibi major cura boni privati quam publici.* Gdy te *actus* Konfederacyi Wielkopolskiej agitowały się, stąnęła è *converso* Konfederacya Generalna Sandomierska, na utrzymanie *in Konfederacye.* *solio Regni* Krola Jmci Augusta wtorego, pod Dyrekcyą Jmci Pána Stanisława Denhoffa Miecznika Koronnego H:P:W: X:L: także Konfederacya Woyska Koronnego, ktorey Marszałkiem obrany JmP. Stanisław Chomentowski Starosta Radomski (Woiewoda potym Mazowiecki) gdzie potior pars Woyska od Hetmanow odciağniona. Potym Krol Jmć z Woyskiem Koronnym, y z swoim Saskim ruszył się z pod Sandomierza ku Warszawie, gdzie Generała Horná y partyą Szwedow przez Attak dobył; a zatym *Neo Electus* z kilkaset Szwedow do Krola Szwedzkiego przebrał się; a JmP. Krakowski Lubomirski z Woyskiem przy władzy swey będącym, poszedł ku Rzeszowu, ktoremu w Podgorzu konsistencye rozdał. Jmć Pán Marszałek związkowy Chomentowski założywszy sobie statonem w Kielcach, czynił lokacyą na zimę Woyska pod swoją będącego Dyrekcyą; Krol Jmć Szwedzki zaś z całym Woyskiem swoim poszedł pod Lwów, ktora Forteca że szczuple miała w Murách *Præsidium* pod komendą JmP. Gáteckiego Woiewody Poznańskiego, y Jmci Pana Generała Kamieńskiego, snadno iey dobył y rabunku przez godzin dwie pozwolił Szwedom. Apotym Generałowi Sztebokowi, zlecił wszelkie depozyta Szlacheckie aby ie od mieszczan do niego zno-szono; wK ościolach wszystkich y Klasztorach, nie tylko Depo-zyta

Rabunek Lwowa zyta Szlacheckie, ale też starodawne Kościelne decora, klejnoty, argenterye; tenże Generał Sztembok zabierać y z Ołtarzow odzierać kazał & nihil intactum reliquit, y nigdzie tak wielkich skárbow nie nabrał, iák w tey Fortecy, o czym sami potym Szwedzi głofili. J tak doznała tego Polka, co napisał Roterodam: *Plures apparere in Caelo soles prodigium est; plures esse Reges in regendo, est portentum.* A skoro Szwedzi wyszli zaraz się we Lwowie wielkie zaczęło powietrze y przez lat dwie trwało z wielkim upadkiem Miasta y Przedmieść, ktore popalone *circa adventum* Szwedow.

Tegoż Roku in gbrí JmP. Krákowski Lubomirski recessit a Neo Electo Stanislao, y przystąpił in partes Króla Jmci Augusta II. w Krakowie Cum solenni deprecatione, y Manifestum Publicum wydał dla czego to uczynił.

MANIFEST

Manifest Hieronima Lubomirskiego. J: O: IMP: LUBOMIRSKIEGOKASZTELANA KRAKOWSKIEGO HETMANA WIELKIEGO KORONNEGO. Chcąc aby sprawy y uczynki moje iawne światu, y całej Koronie Polskiej były; y wrodzona cnota, wierność, y życzliwość moja ku Ojczyźnie, miłey Matce moiey, sub censuram y pod opaczne u mniey wiadomych rzeczy y niechętnych mi ludzi nie podpadała interpretacye, wydaię in publicum ten Manifest, dla przeyzrzenia się w przyczynách, ktore mnie do Konfederacyi Wielkopolskiej pociągnęły, y dla których teraz od pomienioney Konfederacyi recedendo, ad Corpus Rzeczypospolitey stawaiącey przy KROLU IMCI AUGUSCIE; legitimè Nam pánującym, przystępuię.

A naprzód; niech mi się godzi sine jaclantia námienić, że idąc torem Przodkow moich, ktorzy acerrimè ząwzse przy Práwach y Wolnościach Ojczyłtych stáwali, y dobro powszechne zdrowiem wlasnym, y substancją zaszczycáli, do tego z młodości lat moich testimonio Coetaneorum, aplikowałem się, abym tey Ojczyźnie świadczył życzliwość, Woienną traktuiąc uslugę od ósmnastego Roku młodości moiey zacząwszy, aż do tego podeszłego iuż wieku; żadney nie opuściwszy Kampánii y wszystkim publicznym Rzeczypospolitey assistendo Rádom. Szedłem przez stopnie do Honorow, y do tey nayıpierwszey w Senacie y Woysku przyszedłszy godności, poczuwałem się w powinności moiey, abym odrzuciwszy ná stronę wszystkie respekta y prywatne interessa, był powodem Concivibus y całej Rzeczy-

Rzeczypospolitey, w tak ciężkich zostáiącey terminách ostátniey zguby swoiey, do przedsięwzięcia zdrowych Rad, y skutecznych sposobow, ktoremiby się y dzwignąć y ratować mogła, przy záchowaniu in integro antiqui status, y poprawienia Swobod y wolności Ojczyłtych z gruntu wzruszonych. Uważałem iák potrzebne było Rzeczypospolitey po tak długiey Woynie Tureckiey, utrzymanie Pokoju, ktora wielkiemi exhausta kontrybucyami, trzymáiąc przez dwadzieścia in circa lat znaczną kwotę Woyska, á zwinąwszy go wiekszą część, dla ufolgowania sobie w podatkowaniu, y nie obmyśliwszy kosztu ná utrzymanie zostawionego w służbie Zółnierza, áni ná rekrutowanie zruinowáných cále Regimentow pieszych, w ktorých náywieksze robur Militiæ; ubeśpieczona ząwartym Pokoziem disarmowála się, y nie była in statu prowadzenia Woyny, y ztąd wszystkie moje do tego obrocilem był stáránia, aby nie wchodząc w dalszą Woynę, stárałem się wnieść w Tráktat Pokoju z Królem I. M. Szwedzkim. Te náylepsze ząs zdały mi się do tego sposoby, gdy diffidentia inter Majestatem & Libertatem z okazji zaczętey Woyny Szwedzkiey, á ztąd odia & dissensiones inter Cives ex studiis Partium pochodzące zągęścily się, y kiedy áni Seymy, áni żadne publiczne Rady medelam nie przynosiły, ále y ówzsem cięższe przez nie rosły exacerbacye y disuniones; lepszych mowię sposobow nie widziałem, iáko aby przez Generalną Prowincyi, Woiewodztw, Ziem, Powiátow, y całej Rzeczypospolitey Konfederacją, ktoraby się miała independenter a Majestate; (methodó nie raz w Rzeczypospolitey practicată) pomienione usmierzyć diffidencye, iáwzsy się unitis animis, viribus, & Consiliis iáko náyskuteczniejszych frzodkow, gruntownego uspokoienia Ojczyzny, Dlatego ząs życzylem Konfederacyi independentem á Majestate, aby Król IMC Szwedzki przyiał medyacją Rzeczypospolitey, do zgody z KROLEM Jmcią Naszym, ktorego armis persequebatur; Rzeczypospolitey ząs z swoią odzywał się przyiaznią, communem z nią chcąc mieć causam. Jákoż nikomu służniey y przyzwoiciey do medyacyi brać się nie należało, iáko Rzeczypospolitey (ktora była passiva cierpiąc niewinnie tak wielkie onera belli) aby iáko náyprędzey požądány otrzymála Pokoy, ktorego przez generalną Konfederacją, ziednoczona łatwoby dostąpić mogła, áni Król IMC Szwedzki mógł negare przyięcia medyacyi, zgodney Rzeczypospolitey. KROLOWI ząs IMCI Naszemu nie náleżało Osobą swoią do niey inter-

tervenire iako *Parti*. y do sprawy należacemu, bo nikt *in sua causa Iudex* bydz może. Dla tegoż Krol legoMC. Szwedzki nie chciał akceptować Medyacy, przez wyprawionych z Seymu Posłow proponowaney, że to Pofelstwo reprezentowało Krola Jmci Osobę, iako *primi ordinis* ná Seymie, nie odmowił zaś wnieść w Traktat Pokoiu z Konfederacyą Wielkopolską *ex quo separatim à Majestate* zaczęła się. Te tedy mając *motiva*, y konfyderacye, aby *seorsim à Majestate*, ale nie *contra Majestatem*, weszła Rzeczpospolita w Konfederacyą Generalną, a widząc że Woiewodztwa Wielkopolskie ná tę nápadły były drogę, y zkonfederowały się przy Wolnościach y KROLU JMCI, miałem ją zá dobrą, spodziewaiąc się przez nią zupełnego uspokoienia Rzeczypospolitey. A lubo záchodziły suspicye, że *paucorum molimina* miały coś *in recessu*, & *pro ulteriori obiecto*, spodziewałem się iednak że wszystkie Woiewodztwa ná tę drogę zgromadzone, łatwo mogły były zábić takowym intencjom, y dla tego Przyiacioł moich do tegoż prowadziłem, y Listy na wszystkie Seymiki nie raz pisałem, zycząc aby Woiewodztwa *ad unionem* y do spolnych bráły się Obrád *pro bono publico*, a do zaczętey w Wielkopolskich Woiewodztwach łączły się Konfederacyi; *in eo supposito*, że gdy wszystkie Woiewodztwa do niey się zgromadzą, y *selectissima è Millibus Capita* radzić będą, takie Krolowi Jmci Szwedzkiemu podádzą *media securitatis*, ktoreby się fundowały ná doskonałych sposobách uspokoienia Rzeczypospolitey, nie ná szkodliwych detronizacyi zámyślách, z ktorych Miásto Pokoiu, ciężkiego trzeba było záwsze obawiać się zamieszaniá. Pewnie zgromadzona *in unum* Rzeczpospolita nie dopuściłaby była *violentis subiectis* myślić o detronizacyi, zwázywszy szkodliwe z niey *in publicum* konsequencye, zwlászcza że insze *plausibilia* znaydowały się *media* do ukontentowania Krola Jmci Szwedzkiego, y obmyślenia mu *securitatis* od KROLA Jmci Nászego, áprzez nie, do przywrocenia y ugruntowania Konfidencyi we wnętrzney *inter Majestatem & Libertatem*; & *in vim preparamenti*, przed przystąpieniem ieszcze do Konfederacyi, proponowane odemnie były: stánęłaby była pewnie požádana między Krolém Jmciá nászym, a Krolém Jmciá Szwedzkim zgodá, przez tę Medyacyą ziednoczoney Rzeczypospolitey, y cieszyłoby się było iuż dawno cáte Krolestwo zupełnym pokoiem. Inquantum by zaś akceptowane nie były doskonałe *securitatis* wynalazki, iuż w ten czas *aperta* pokázalaby się Krola Jmci Szwedzkiego

hostilitas,

hostilitas, y że *non eo fine* wszedł z Woyskami swemi w Polskę, iako się przez publiczną, oświadczał deklaracyą. Rzeczpospolitá zaś ziednoczona przez Konfederacyą, y swoiemi silami y przez sąsiedzkie posilki y Kolligacye, rzuciłaby się była *serio* do obrony swoiey, y Woiewództwa Krola Jmci Szwedzkiego, iako iuż Nieprzyiacielá. Chciałem aby y Woysko weszło było *in nexum* tey Konfederacyi ná większe iey umocnienie, y dla tego dałem był Ordynans Pánu Biernáckiemu Regimentarzowi Partyi w Wielkiej Polzeczce konsystencyą, mającey, aby był poszedł pod komendę Jmci Pána Woiewody Poznańskiego, y z całym Woyskiem *assistere* iey, miałem wolá. Nie tailem się, z temi intencyami, y *clare* wszystko czyniłem, nic takowego w myśli nie mając, coby było *in detrimentum* Rzeczypospolitey, a spodziewaiąc się skutkow dobrego Tráktátu y uczynienia sobie *meriti* u Oyczyzny, kładąc *pro certo*: że Woiewodztwa, proponowane odemnie *unionis media* akceptować, y do Konfederacyi Wielkopolskiej przystępować miały. Ale inaczey *fata publica* rzeczy wykierowały zá uczynieniem drugiey Konfederacyi Prowincyi Máłopolskiej *in oppositum* Wielkopolskiej, ktora nie wyrozumiałwy *rectas intentiones* ze mną *benè sententium*, wszystkie moje *ad optatum finem Pacis* uczynione dyspozycye zátamowała, y tak usilne stárania moje z miłości ku Oyczyźnie pochodzące *in demeritum* poszły, przez zporządzoná od niechętnych mi ludzi w sercu Páńskim z początku ieszcze tey Woyny diffidencyą, y wszystkich moich, by naylepszych Akcyi opáczne tłumaczenie. Długoby wyliczać trzeba *sinistras delationes*, a między intzemi, iakobym miał Szwedzkiej *adherere* stronie: lubo przeciwne dawałem dowody szczerości moiey częstemi Pártye Szwedzkie gromiąc Podiazdami, y bránych Krolowi Jmci oddáiąc Więżniow. Opisowano mnie nie należycie po Woiewodztwach, Woienne (przez odrywanie Woysk od Komendy Moiey) płowáno imprezy, dopieroż rády moie, aby do Konfederacyi Wielkopolskiej nie bronić drugim Woiewodztwom *accessum*, opácznie tłumaczono: ná koniec Woysko przeciwko Władzy Moiey Hetmańskiej buntowano, iádacemu ná Komissyá Skarbowá, do Rádómia, Partya Woyska pod Komendá Pána Biernáckiego zostájąca, od posluszeństwa mego oderwáno, Związek zfómentowali, Mnie Sámeo, iako Nieprzyiaciela *persequi* grożono się; Kommissyi Skarbowey záczynąć nie dopuszczano, Kancellaryá Rádómską zámknáwszy; *in Officio comparere* według

zwyczajui, ząbroniwszy. Ale wszystkie te przeciwko mnie zą-
wziętości, *constantem animum* nie złąmąły, mającego Nadzieię,
że szczęśliwy uspokoienia publicznego koniec, odkryie życzli-
we moie zamysły. Poiachąłem z Radomia do Warszawy, chcąc
praire exemplo, do brąnią się *ad unionem*; y zastąłem tam spisany
iuz od Woiewodztw Wielkopolskich *Exvinculationis instru-*
ment. Co *cum summo sensu doloris* obączywszy, stąrałem się
w wszelkim sposobem, áby *ad publicationem* tego Instrumentu nie
przystępowáno, *cum firma spe*, że *accessus* Woiewodztw Małop-
olskich, ułacni *violentas resolutiones* Konfederacyi Wielkopol-
skiej. *Interea* Małopolska, uczyniła przeciwną Konfедера-
cyą Wielkopolskiej Konfederacyi; y ieszcze ná ten czas by-
łem tego rozumienia, że Konfederacya Małopolska miałą tra-
ktowác z Wielkopolską, y kombinowác się w Interessach pu-
blicznych. Ale nieszczęśliwości Rzeczypospolitey przypisác
to potrzebą, że te obiedwie Konfederacye nie chciały się z so-
bą porozumieć; y owszem miało traktowania y inwitacyi Brá-
terfkicy, *processit* Konfederacya Małopolska do Dekretow,
przez ktore cięższe uczyniła *exacerbacye*. Mnie zaś bez Woy-
ska zostąjącemu, pod Szwedzką iuz potencją uwięzionemu,
Dekretami niewinnie okrytemu, Domową Familią moją, y
wszystkimi zbiorąmi *in bona fide* do Warszawy zprowadzo-
nemi, obowiazánemu, co w tych nieszczęśliwych terminach
czynić było, kiedy z Warszawy wyrwác się było nie podobna,
J kiedy *palam* iuz *apertum* Ministrów Szwedzkich *imperium*
summam voluntatem pro ratione usurpare poczęło. Nie było
potym sposobu zątrzymánia dłużej publikacyi *Exvinculatio-*
nis, y *crescentibus odiis*, przyszło *ad abrupta*, y do náznaczenia
za wielkieni Pánów Komissarzów Szwedzkich *expostulacyami*,
czasu Elekeyi, ktorey nie życzylem nigdy zklądac, y mocno
przy tym opponowalem się, áby Traktat Pokoiu wprzod był
zawarty, y Woiewodztwom wszystkim kommanikowany, w
nadziei, że *mora sanare* będzie mogła to, co *precipitantia*
zepsowała. Ale od dnia do dnia zwłócząc różnemi pretextami
Pánowie Komissarze Szwedzcy, na koniec deklarowáli się, że do
Traktatu nie przystąpią, áż odbierą wprzod determinacyą
czasu Elekeyi; ktory lubo potym *in vitis Nobis* był náznaczo-
ny, z tym wszystkim do obiecánego Traktatu przystąpic nie
chcieli, y różnemi zwlekli go *diffugis*, áż po skończoney
nieszczęśliwey Elekeyi. Te wyżej opisane konfyderacye były
mi powodem *ad accessum* do Konfederacyi Wielkopolskiej,
testimonió

testimonió Przyjaciól moich, y ták wielu innych godnych O-
sob, z ktoremi w tey Máteryi traktowalem: y dadzą świade-
ctwo káždego czasu; o życzliwych ku dobru pospolitemu in-
tencyách moich. *Recessum* zaś od tey Konfederacyi dla tego
uczynilem, że iako *in bona fide & recta conscientia, absq; ullo*
pacto, vel privato commodo, ále tylko *intuitu* uspokoienia Rze-
czypospolitey, poprawy Wolności, y Praw *ex orbita* wypa-
dłych, do niey poszedłem, y *ad eum finem*, przykładem moim,
Woiewodztwa pociągnąc chciałem; tak widząc, że stąłą się z
niey *Medicina peior morbo*, gdy miało poprawy Wolności z
gruntu ią, wywrocila; *recessi* od niey y *ad gremium* Rzeczypo-
spolitey *pro vindicandis Patriis Legibus*, garnę się. Byłbym bo-
wiem wyrodkiem Cnoty y krwi Przodków moich, á nie życzli-
wym Synem Oyczyzny, gdybym miał *favere*, y trzymać się ta-
kiej strony, ktora *basim & fundamentum Statús*, Krolestwá, Praw,
y Swobod Oyczystych, na wolney wspieraiących się Elekeyi,
zgwałcila, y zepsowaney naywiększey prerogatywy *libera Gen-*
tis, szkodliwy *ad posteritatem* przykład, y do Sasiedzkich Náro-
dow podala. Káždy wolnie Urodzony Szláchciec zádumieć się, y
nad taką Elekeyą, wzdrygnąc musi, ktora *non per libera suffragia*,
ale *per violentam impositionem subjecti*, iest odprawiona: bo nie
dbaiąc ná usilne *in Campo Electorali* perswazye, pozwolic nie
chciały *preoccupata subjecta* ná dalszą limitacyą Elekeyi, nad
dzień Sobotni: ktora oprócz wzwyż pomienionych racyi, będąc
illegitima, & nulla, według Prawá y zwyczajów, dwie Niedzieli
ieszcze, do wyiscia czasu sześć Niedzielnego, powinna była
trwác, ani bez zgody generalney zkrocona bydz mogła: z tym
wszystkim iednak, w pomieniony dzień uporczywie y *absoluta*
voluntate, contempto iure vetandi, ząkonczona zostala. Nie
chciano mego kilka dni przedtym w Kole mianego głosu, y ży-
czliwey perswazyi sluchác, ktora czynilem, życząc odłozyc
do dalszego czasu *actum Electionis*, á Traktat Pokoiu wprzod
skonczyc, *pro informatione* Woiewodztw y całej Rzeczypo-
spolitey; ale głos ten nie odpowiedziawszy ná rącye moie, *ma-*
litiosè huczkami zátiumiono. Wzięły potym gorę *violenta*
consilia, y nie táyno wszystkim było, iákimi sposobami z tą
Elekeyą postąpic sobie miano, y iákie preparamenta czyniono:
co fatalny Oyczyźnie dzień ten Sobotni skutkiem samym po-
kazal. Widząc tedy co z Elekeyą dziać się miało, zniószy
się z sobą, *benè sentientes* Senatorowie, y niektorzy *ex Ordine*
Equestri Deputáci, osobliwie z Woiewodztwá Podláfkiego

acerrimi libertatis propugnatores, których wiadome muszą być
ex fama publica Imiona, trzy dni przed nią do Koła nie ie-
dziliśmy: nie chcąc *sub vexam* przychodzić zawiętych ludzi.
A gdy dzień Sobotni nastąpił w który umówione do skutku
przychodzić miały intencye, perfwadowaliśmy (*privatim* zasia-
dającym z rana na Seſſyi u Xiążęcia IMCI Prymasa *ratione* Tra-
ktatu) Panom Komissarzom niektórym, interesującym się
primo loco do tey Elekcyi, aby iey *non precipitent*: ale że już
z Panami Komissarzami Szwedzkimi namówione rzeczy by-
ły, *cecidit super petram* ziarno życzliwej Naszey perfwazyi;
bo kwapiąc się z kończeniem iako nayprzedzey pomienioney
Seſſyi General Horn, pierwszy do Traktatu Komissarz, aby
Electores wybrani mieli czas stawić się wcześniej do koła, uwie-
dziony affektem, że się dłużej bawiono, zążył łacińskim ięzy-
kiem tych słow: *Omnino debet esse hodie Electio, & ego non dor-
miam ad mediam noctem, donec finiatur.* Y dokazał tego łatwo,
bo stawiwszy się do Koła *subordinata subiecta*, przy iego pre-
zencyi (nie słuchając odzywających się *continuo* przez kilka go-
dzin, y upominających zachowania wolney Elekcyi *bene senti-
entium*, y *pro libertate* stawiających Deputatow, ani samego Már-
szalka *Confederationis genorose pro libertate* stawiającego, per-
fwazyi y głosow, ktore brał bez przestanku, a *tandem* nie wko-
rać nie mogąc, *lapsus* ustawnym wołaniem, na koniec *vir-
gam directionis* publicznie w Kole porzuciwszy, *cum Manifestatio-
ne* odiachał) przy prezencyi mowie Generała Horná, tę *Tra-
gicam* ciemnym już mrokiem zakończyły *scenam* bo iá, przy-
spieszyl perfwazyami swemi, notując kto kontradykował, y
groząc spaleniem Dobr, przy Wolney opponującym się Elek-
cyi; *stipatus* Assystencyą Piechoty, y Káwaleryi Szwedzkicy
około Okopu stojący, y wielu Káwalerow w Brámách ná ko-
niach, iako Komedyi iakiey przypatrujących się. Absentowa-
liśmy się pomienieni Senatorowie od tey żalofney sceny, nie
chcąc mieć *partem* zdeptaney wolney Elekcyi, naywiększego
w Wolnym Národzie Kleynotu, y uchodząc niechybney *ad
posterum* zmazy. Wyprawiono do każdego z Nas z Koła oso-
bne legacye; perfwadując *accessum*. Iá moim Posłom podzię-
kowałem zá honor *invitationis*, exkuzowawszy się, że ná po-
grzebie Wolności bydz nie chcę; dosyć że ná sercu żalobę
nosić będę, po zagrzebioney Wolney Elekcyi; kontradykowa-
łem oraz tak gwałtownemu Aktowi, z perfwazyą, aby nie za-
biłając tak nagle Rzeczypospolitey, do Poniedziałku odłożono
Seſſyą.

Seſſyą. Toż Xiąże Iego Mość Prymas uczynił, Ich Mość tak-
że Woiewodowie Sieradzki, y Podlaski y inſi Senatorowie, do
których Poselstwa były ordynowane. Ale nápomniania Nasze
nic niepomogły tym, którzy już *sui iuris* niebywszy, *iussa ex-
terna* słuchać musieli. Nie było nad kilkanaście znaczney-
szych Osob, ktore uporczywie stawiając, tę Elekcyą zrobily,
Y takim sposobem tá nieszczęśliwa, *nigró ad posteritatem calcu-
ló notanda* zakończyła się Tragedya. Ceremonie zaś *non eo ritu*
iako Prawo y zwyczaj przy Elekcyach zachowany nieſie, odpra-
wione: bo ani Osobá przez Prawo náznaczoną Elekta nomino-
wała, ani troistego pytania, jeżeli zgoda powszechna, nie by-
ło: a *Electores* krzyknęli *vivat*, przy Sálwie Szwedzkicy piecho-
ty. Przez pięć dni po tey Elekcyi *in publicum* nie wychodzi-
łem, ale przestrzeżony o resentmentie Szwedzkim, że u Ele-
ktá nie byłem, musiałem *conservationi* Osoby moiey, y *inde-
munitati* Domowych moich *studendo* oddać wizytę; ale, deklara-
cyi *accessus* nie uczynilem. Y gdyby cała moja domowa Fa-
milia *cum mobilibus* y *supellectili* ná ten czas tam będąca przy
mnie, *non obstitisset*, pewnie náziutrz po Elekcyi nie widziała-
by mnie była Warszawa. Musiałem zaś mieć cierpliwość, aż
do podania się okazyi uwolnienia się z przymuszoney Wárszaw-
wskiej rezydencyi. Więc zá zbliżeniem się KROLA Jmci
Nászego, gdy nastąpił *dies transmigrationis*, y każdy wdrogę
swą poszedł, y iá z Woyskiem (ktore *immediate* po odprawio-
ney Elekcyi do mnie przyšlo z II. MM. Pany Podkomorzym
y Obożnym Koronnymi) z Wárszawy oddaliłem się, y posze-
dłem ná stronę, chcąc bydz od Szwedzkiego Woyska daleki,
pokibym się z całą Rzeczpospolitą nie porozumiał: y teraz day
BOŻE *feliciori passu* z wielkim moim (lubo w tak ciężkim pu-
blicznym upadku, y prywatney fortuny ztrácie) ukontentowa-
niem, biorę się do niey, y Páná *legitime* Nam panującego: przy
którym gdy cała ze wszystkich Prowincyi zgromadzona stawa
Rzeczpospolita, y mnie z Mátką moją Oyczyzną miło będzie
prospera seu adversa, iako wola Boża zechce, y *fata disponent*,
zążywać; resztę dni moich y substancyi ofiarując, przy konser-
wacyi całosci Rzeczypospolitey, y iey *pristini status*, przy Prá-
wach y Swobodach, Krwiá Przodkow Nászych nabytych, y
przy Máiestácie KROLA IMCI AUGUSTA. Tę tedy zebra-
ną *in Synopsim* publicznych transakcyi *seriem*, y usilného stára-
niá mego, około Dobra powszechnego dedukcyą, podaię *sub
censuram* całej Rzeczypospolitey, aby była informowana, y
przeyszczala

przezyrzała się w Akcyách moich, z opisanych w tym Mánifeście wywodow, y dokumentow; odrzuciwszy wszystkie opaczne rozumienia y suspicye złośliwie *in publicum* wyrzucone od Nieprzyaciół moich, którzy *in odium* mnie podać, y dyskredytować u Rzeczypospolitey *ex ambitu* prywatnych swoich interesów usiłują; tę publiczną zanosząc Mánifestacyą, y z tym się oświadczać przed całym Światem y Rzeczpospolitą, że *solo ductu & intuitu* Dobrą pospolitego, y publicznego uspokojenia, oraz y poprawy Praw, y wolności Oyczystych, udałem się był do Konfederacyi WielkoPolskiej. Teraz zaś nie chcąc wchodzić *in complicatam* złamanego wolney Elekeyi pryncypalnego Prawa, przychodzę do zbierającej się *in unum Corpus*, day BOZE szczęśliwie, całej Rzeczypospolitey, chcąc brać się z nią spólnie, *ad restauracionem violatarum Legum*, y wzywając wszystkich Woiewodztw, Ziem, Powiatow, y każdego *in particulari* *Concivem* tej Oyczyzny *ad unionem*, dla spólney obrady y obrony Rzeczypospolitey; tego usilnie życząc, aby odrzuciwszy na stronę wszystkie respekta, bojaźni, y indifferencye, nie obzieraliśmy się na sukcesy stron, ale brali się wszyscy *viriliter* y niezerwanie do ratunku Oyczyzny, *ductu* Cnoty, Męstwa, y odwagi Przodków Naszych, którzy dla obrony swojej, y dla sławy u postronnych Náródow Imienia Polskiego, zdrowia y substancyi nie żałowali: abyśmy przez sprawiedliwą Woynę (kiedy nadzieia Traktatu upadła, a zgwaltowane windykować należy Práva) *tandem* pożądanego dostąpili Pokoju; y widzieli za dni naszych *in antiquo statu & pristino flore* zostającą Rzeczpospolitą. Co *pro candore* miłości ku Oyczyźnie wyraziwszy, y tę iustificacyą Akcyi moich uczyniwszy; zanoszę na koniec publiczną Mánifestacyą, przeciwko zgwaltowanej wolney Elekeyi, która iako się wyraziło, *per violentam impositionem subjecti*, pod muszkietami Szwedzkimi odprawiła się; y oraz przeciwko Osobie *illegitimè* mianowanej za Krolá, *stantibus protestationibus & oppositionibus publice* w kole uczynionemi, *in praesudicium*, & *in absentia* całych Prowincyi, Woiewodztw, Ziem, y Powiatow; przeciwko uzurpacyi *indebite prerogative Primatialis* w mianowaniu Elektá; oraz y przeciwko tym wszystkim *in particulari*, którzy do złamania *luris vetandi* dopomagali, y do gwałtownego Elekeyi zakończenia, nie słuchając zanieśionych przeciwko niey kontradykcyi; mając te wszystkie *Actus pro irritis & nullis*, y ktore *subsistere* nie mogą, *salvo statu* Rzeczypospolitey; a są uczynione przeciwko moiej kontradykcyi zanieśionej

nieśionej przed PP. Postámi do'mnie z Kolá wyprawionemi, gdy zaś gwałtownemu Aktowi *assistere* nie chciałem. Co *fusus in praesentia* Rzeczypospolitey *deducere* gotow będę *perswasus* zupełnie *de Clementia* I. K. M. P. M. Miłościwego, & *de recta justitia* Rzeczypospolitey, że Akcyę moie *juxta rectitudinem* intencyi moich wazyć, & *in perfecto vinculo* konfideracyi, brać się będzie do iák nayprętlzego wyprowadzenia Woyny z Granic Naszych, a do wprowadzenia pożądanego y gruntownego Pokoju, przy konserwacyi, *in integro* całosci Państwá, y *Status* tej Rzeczypospolitey. Ktory to Manifest dla większey wagi y pewności, podpilem Ręki moiej własney ztwierdzając, *pro majori robore* do Akt publicznych podaję. Działo się w Krakowie *Die Vigesimo Primo Novembris, Millesimo Septingentesimo Quarto*. Hieronim LUBOMIRSKI Káztelan Krakowki, Hetman Wielki Koronny, *manu propria*. *Cujus quidem Manifestationis Originale, penes Acta remansit.*

Actum in Castro Cracoviensi, Sabbatho post Festum Praesentationis Beatissimae Virginis MARIAE proximo; Anno Domini Millesimo Septingentesimo Quarto.

(LS.)

Correxit Mielcki

mpp.

Tegoż Roku 1704. Moskwy kilkanásce tysięcy weszło do Polski, Kommissarze Cara Jmci dwie ćwierci załug Woysku Koronnemu zapłacili przy Jmci Pánu Marszałku będącym w obozie in Augusto.

Roku 1705. Woysko Koronne na trzy części się kupiło, jedno z JM: Pánem Krakowkim, drugie z legomością Pánem Rzewuskim Referendarzem Koronnym, Trzecie z legomością Pánem Chomentowskim Marszałkiem Związkowym, y tak przez całą Kampanią obozowali, komportując się we wszystkim w dobrej hármonii, konfidencyi, y spólney gotowości na podające się przeciwko Nieprzyjacielowi imprezy. Teyże Kampanii Mazepa Hetman Zaporowski z wielkimi Woyskami Kozackimi wszedł do Polski, y koło Zámoscia obozował; potym na Wołyniu zimował sam osobą swoją w Targowicy *subsistendo*.

Po skończonej kampanii po rozdanych Woyska konfystencyach, Ichmość Pánowie Hetmani Koronni iachali do Grodna na walną radę Grodzińską; z ktorey, naznaczony Try-
bunał Skarbowy, w Lucku, Kommissya y Dystributa hy-
bernowa,

Walna rada
w Grodzie.

bernowa, y Traktat z woyskiem zkonfederowanych w Dyrekcyi Jmci P. Chomentowskiego Starosty Radomskiego, ktorego Ociec JP: Woiewoda Mazowiecki będąc Marszałkiem na Trybunale Skarbowym tamże *fatis cefsit*.

Traktat tedy z Woyskiem szczęśliwie zakończony y całe Woysko poszło *sub obedientiam* władzy Hetmańskiej; y repartyca dwoch ćwierci zasług, stąnęła, na zapłatę Woyska y affygnacye hybernowe wydane.

Koronacya Neo elekta. W tymże Roku była Koronacya Elekta nowego Stanisława, ktorego Koronował Jmc Xiądz Zielński Arcybiskup Lwowski. Tego wpręce Moskwa wzięła w niewolę y na Stolicę zaprowadziła, y tam umarł. Po tey Koronacyi Krol Szwedzki y nowy Elekt poszli do Saxonii, gdzie także wielkie Kontrybucye wyciskali.

Smierć Prymasa Radzieiowskiego. Tego Roku Xiąże Jmś Kardynał Radzieiowski Prymas, nie skończywszy zaczętey machiny *è vivis decessit* we Gdańsku; potym Konferował Krol Jmś AUGUST Arcybiskupstwo Gnieźnieńskie *cum dignitate primatiali* Jmci Xiędzu Stanisławowi Szembekowi Biskupowi Kuiawskiemu, tak w Senacie, iakoteż *in foro spiritali* wielce zasłużonemu; na ktorego pochwałę, o Gnieźnieńskich Orłach sztucznie napisał Panegyrista:

*Jam Phæbi spernunt radios lucemq; Magistram
Præsuleis soles oculis, pulchroq; micantem
Ore diem, flammamq; genis pro sydere cæli
Nobiliore bibunt acie, libantq; serenum
Vultus, & clarâ satiant sua lumina fronte*

Biskupstwo zaś Kuiawskie konferowane jest Jmci Xiędzu Konstantemu Szaniawskiemu Biskupowi potym Krakowskiemu, ktore odebrał po Jmci X. Kazimierzu Lubieńskim Biskupie Krakowskim.

Order. W tymże Roku 1705. Krol Jmc AUGUST. II. Order białego Orła prawie upadły wydzwignął. Tego Orderu byli Instytutorami różni Krolowie Polscy, a według wielu pierwszymiego w Polsce autorem y fundatorem był Lech I. Xiąże y wynalazca Państwa Polskiego. Gdy bowiem pomienionemu Lechowi z Sklawonii Domowemi rozruchami zamieszanej w głębsze pułnocne Kraie przychodniowi, nayıpierwsze trafiło się stanowisko w Polach obszernych, gęstym Lasem otoczonych pokazało się wielkie gniazd Orlich mnostwo; zdała się rzecz fortunego prognostyku, mianowicie w zabobonach Pogańskich wychowanemu Panu, y z każdego przypadkowego widowiska przyszłych

przyszłych skutkow wroźki albo omina formuującemu. Z tey okazji nie tylko założonemu przez się Miastu Gnieznu zostawił przezwiśko Słowackim ięzykiem: gniazdo wyrażające, ale też powstańcemu Polskiemu Państwu za Uniwersalny Kleynot dał Herb białego Orła y Order pod tytułem białego Orła postanowił, przykładem Rzeczypospolitey Rzymskiej, Rycerzow swoich dzieła podobnemi regalizującemy prezentami. Jakoż y Przemyślaw wtory nie zaniedbał równemiż nie ustrafzone odważnych Káwalerow pierśi ozdabiać znakami: y owszem Pieczęć Koronną z iedney strony postać Orła białego, z drugiey wyobrazenie swoje na Maieście Krola siedzącego reprezentującą wyrznać kazał; na ktorey z reasumowanego Herbu okoliczności, takowy łacińskim ięzykiem około Orła napis wydawał się. *Reddidit ipse suis victricia signa Polonis* to jest po Polsku.

*Ten przywrocil Polakom Orła zwycięzkiego
Herbowne znaki, prawie iuz zarzuconego*

Około twarzy zaś Krolewskiej osoby, wyrysowane czytaly się charaktery: Pieczęć Przemyśława Krola, Xiążecia Pomorskiego. A tak nie bez gruntownego fundamentu, zważając podobne Herby na Chorągwiach numizmatach, y Monetach niektorzy Autorowie, Przemyśława wtorego za osobliwszego Restauratora Polskiego Orderu Orła białego uznawają, ktory iako Tytuł Krolewski (za exces Bolesława śmiałego utracony) Polakom odyśkał, tak tenże Rycerski Kleynot pod Imieniem *Baltei militaris* przywrocil, y odnowil. On przeciwko Litwie na ten czas Poganom, aż pod Łęczycę grafiującemy y wszystko plądrującemy, postanowił pewną milicyą (na kształt pułku orłonosnego u Rzymian, nad inne szacownego) zbroyną złożoną z Rycerstwa ozdobionego Łańcuchem, od ktorego wiszący na Pierśiach biały Orzeł wydawał się. Władysław też Łokietek reasumował w Polsce, Order białego Orła w Roku 1325. pod czas Wefelney Uroczystości, Syna swego Kazimierza Wielkiego z Anną Corką Giedymina Xiążecia Litewskiego Bałwochwalczy, na dowod uwefelenia całego Krolestwa z nawrocenia do wiary tak wielkiej Xiężny, przydawszy do niego wizerunek wieczności to jest cyrkuł, ktorego Orzeł w sponach trzymał, z pewnym iakoby prognostykiem nastąpieney między Polką y Litewską nacyą (przedtym sobie przeciwnemi) wieczney unii, y iuz odtąd przerzeczony Order (na obronę granic Polskich postanowiony) był znakiem zawartego przymierza y zkoligowaney

waney przyjaźni między Litwą y Polską. Tandem Order Pol-
ski z śmiercią Władysława Czwartego który był od niegoż re-
nowowany pod tytułem y protekcyą Jmienia BOGA Rodzicy
Panny Niepokalanie poczętey, w obumarłej prawie pamięci
iuz niby zdał się być pogrzebionym; lecz Nayiaśnieyszy August
wtory przezorny starożytności Polkich badacz, cudownym pra-
wie Kunstzem, z Orlich popiołów wskrzeszonego Fenixa wypro-
wodził, na niesmiertelną Imienia swego sławę, Rzeczypospoli-
tey ozdobę, y zasłużoną wierności poddanych swoich nad-
grode. Dla czego Roku 1705. (gdy Szwedzka potęga Polskę
dezolowała) zebrałszy w Tykocinie wielu Panow dnia I. Li-
stopada pewne Metalle Złote przezrzoczystym smelcem czer-
wonym okryte, do noszenia przy Pierściach rozdawać zaczął
(gdzie prawdziło się o szczerobliwej Jego Krolewskiej M. ręce:
preceps illa manus flavios superabat iberos, Aurea dona vo-
mens) przez którą szczerobliwość ten naychoynieyszy z Mo-
narchow dał dokument prawdziwie Pańskiego y Krolewskiego
umysłu swego: *Ditare magis Regium est quam ditescere: co z*
większym kształtem było: że na jednej stronie orderu wydawał się
Orzeł biały z napisem pro fide, Rege & lege to jest za wiarę, Krola,
y wolność; na drugiej stronie cyfra z liter wyrobiona Imienia
Krolewskiego A. R. Dla większey zaś Magnificencyi, kazał
wkrotce potym zrobić duże Krzyże ósmrogate nakształt Fran-
cuskich Orderow Świętego Ducha czerwonym także przezro-
czystym smelcem powleczone z białemi brzegami, na nich O-
rzeł biały rozciągnął skrzydła swoje; w skrzydłach zaś wydawa-
ły się Dyamentowe promienie przy Koronie Krolewskiej na
wierzchu będącey, y tak z sporządzonemi skrzydłami na białey
wstędze z czerwonemi szlakami, na Pierściach ozdobiłi Pano-
wie uyzrzeni byli. Roku zaś 1713. zdało się ieszcze coś powa-
żniejszego y bardziey zwykłego áżeby Kawalerowie inszą zno-
wu modą zrobione Krzyże od lewego Ramienia pod pás drugie-
go, na wstędze wodno błękitney, na cztery palce szerokiey, S.
Jędrzeia Moskiewskiej, słońca Duńskiej, Francuskiej Cordon
bleu podobney zawieszzone nosili; ten bowiem kolor z dawnych
czasow od Władysława Łokietka na płaszcz Rycerzow był
przywłaszczony; tenże nád iane znaczniejszy u starożytnych
wiekow nayduie się według Historykow mianowicie Sponne-
ra świadectwa: błękitny (mowi on) albo Niebieski przedni mię-
dzy innemi kolor, dobroć, politykę, pokoiu zadze, state We-
sele, obrotność, moc znaczy, dyfferencye przerwczonych krzy-
żow od

Claudiano

Cyr: apud
Plut: in
Apophteg.

żow od dawnieyszych czyni odietą zwierzchu korona, ponieważ
podobny Orzeł biały z rościagnionemi skrzydłami koronę na glo-
wie swoiey pokazuje; na drugiej zaś stronie krzyżowey daie się we
frzodku cyrkuł na którym jest wyrażony Krzyż wsparty Herbo-
wnemi Salskimi mieczami y literami Imienia Krolewskiego prze-
platany z napisem: *Pro fide Rege, Lege;* przydana przytym od boku,
Kawalerow, iakoby w straży serca zawsze czuiąca złota gwiazda
słuszney wielkości, Haftowana, y gęsto promienista, mając we
frzodku krzyż ze srebra, na ktorego rogach podobne słowá znay-
duią się: za Wiarę Krola y wolność, u samego Krola Jmci na
mieyscu słowa *pro Rege* za Krola, położono *pro Grege,* za trzode
to jest za poddanych. Krol Jmć zaś AUGUST III. (szczęśliwie
nam panujący oprócz pomienionego orderu) instytuował w
Hubertzburgu Roku 1736. order S. Henryka Cesarza z Xiazat
Salskich pochodzącego, dla samych tylko ludzi Rycerskich, kto-
rego insigne jest Krzyż czerwony cum effigie S. Henryka z prze-
platanemi literami AUGUSTUS III. REX. Orły zaś białe wy-
dają się w kątach krzyża, przy tym inkrypcya wydáie się: *pietate*
& virtute Bellica: nosi się na pierściach na wstędze karmazynowey
z białemi brzegami. Co lubo wspaniałe umysły do heroiczych
odwag in casum woiennych impetycyi ma zachęcać; przecież te-
raz za panowania złotym pokojem kwitniącego, Krola Jmci Au-
gusta III. bardziey sobie tranquillitatem publicam powinnować
należy, niż się do Rycerskich rezolucyi y usmierzenia rozruchow,
(o których z łaski Boskiej nie slychac) animować: ile kiedy ten
Naychwalebnieyszy Monarcha torem Wielkiego Oycá y łaská-
wością, serca poddanych do siebie pociąga, y sprawiedliwością,
praw y swobod koronnych pilnie przestrzega, o nim to słusznie
powiedzieć co Klaudyan o Augustie Honoryusz.

Non odium terrore moves, nec fraena resoloit
Gratia; diligimus pariter; pariterq; timemus.
Ipsa metus te noster amat, justissime Legum
Arbiter, egregie pacis fidsissime Custos.
Optime Ductorum, Fortunatissime Patrum.

Claudiano

O Augustie Cesarzu piszą historycy, iż był tak rażącego oka,
że weyrzenia Iego znieść wielu nie mogło, zkąd spytany ieden
czemuby od Cesarzkiej twarzy uciekał odpowiedział, *quia ful-*
men oculorum ferre non possum. Zaś o Augustie trzecim Krolu
naszym mowić się może, że Iego duo lumina frontis, nad słońce
pogodnieysze, od Nayiaśnieyszego Máięstatu swego nie odrażają
nikogo z prawdziwych orla Polskiego Synow. Dokładnieyszą

S

o orderach

o orderach informacyą masz in adnotationibus historicis JmciP. Jana Sapichy Kafztelana przedtym Trockiego, á teraz Wielkiego Kanclerza, W. X. L. arcy zasłużonego w całej Oyczyźnie nászey Statysty y krasomowcy, ktoremu to slufznie z Panegyristą przyznąć:

*Grandia cum solii, Regisq; oracula pandis
Lechica vix meminit se sic aliquando locutam
Majestas, veniunt responsa simillima Delphis.
Unam fers digitó, sed centum spargis ab ore
Dum loqueris gemmas.*

*Smiert
Hetmana
Lubomir-
skiego.* Roku 1706. Xiążę Jmci Lubomirski Kafztelan Krakowski H. W. K. powrociwszy z Komisyi Łuckiey w Rzeszowie umarł, okto-rym to mowić się może: co o Wielkim zwycięzcy Samuelu Łaszczu Strażniku Koronnym napisał Stanisław Potocki Kafztelan Kamieniecki inter Elogia 100. virorum: *Amplissimo & virorum clarissimorum feracissimo genere natus, prius absolvit bella, quam alius incepisset: illi vincere ludus erat.*

Po walecznym tym Hetmanie Buława Wielka Jmci Panu Sieniawskiemu Wdzie Bełzkiemu H. P. K. á Polna Jmci Panu Stanisławowi Rzewuskiemu ná ten czas Referendarzowi Koronnemu dostała się; ktorzy to JJPP. Hetmani do Litwy byli poszli dla złączenia się z Moskwą, á potym około S. Michała wrocili do Polki; Moskwy przyšlo kilkanaście tysięcy, Katmukow sześć tysięcy. Tandem poszli pod Kálitz, gdzie Jchm: PP. Sapiehowie z Woyskiem swoim, JmP: Wda Kiiowski, JmP: Pisarz Koronny, JmP: Oboźny Koronny (ktorzy ob spem przedszego Oyczyzny z Szwedem pokoiu Neo Electo adhæserunt.) znaydowali się przy znaczney partyi Szwedzkiey pod Kommendą Generała Maderfelta zostájącey; wszystkim tym Krol Jmci z Sarami y JmP: Sieniawski Wda Bełzki H. W. K. z kolegą swoim dali Batálią; *Szwedow
zniesiono.* ktora ex voto successit, bo Szwedow wszystkich znieśli y rozgromili; tak że partye Woysk wyzey wspomnianych adhærentow Krola Jmci Stanisława po mężnym potkaniu, tabory swoje zostáwić musieli.

*Quis justius induit arma
Scire nefas; magno se Iudice quisq; tuetur,
Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni.*

Lucanus. To jednak wielkiemu Statystow rozsádkowi, ad decidendum zostáwuię; czyli nie mogła ná ow czas mowić o łobie Polka, co niegdys Lukan, O Rzymskim Państwie powiedział.

*Tu causa malorum
Facta tribus Dominis Communis Romæ*

JmP.

JmP: Woiewoda Kiiowski z Jeymością swoią dostał się do Moskwy y był in proximo periculo zaprowadzenia ná stolicę. Ale JmP: Smigielki Generał, lubo był in partibus Krola Jmci Augusta, zelô iednak ductus super fato tak wielkiego Jmienia y Bohátyra zabięł dowcipnie tey nieszczęśliwości salwuiąc samę Jeymość cum tota Familia domestica; y udał się od tąd in partes Stanislai & Sveticas. JmP: Wda Kiiowski odwdzięczaiąc przyługę JmP: Smigielskiego dał mu w dożywotnią przyjaźń Corkę swoię, ktora potym była zá JmP: Dominikiem Kostakowskim Kafztelanem Podlańskim. Po tey okázyi Kalitkiey było koło Generalne Woyska Koronnego, ktoremu konsystencye rozdane: Jchmość PP: Hetmani do Lwowa ná Kommissyą pospieszyli. Notandum y to: że Krol Jmci August, lubo dał Batalią pod Kálitzem Szwedom; iednak antecedenter tygodniem przed okázą podpisał Traktat Altransradzki y dał diploma abdicationis Korony Polskiey, ktorey ustąpił Krolowi Stanisławowi w Saxonii z Kroliem Szwedzkim będącemu.

Po okázyi zaś Kálitkiey Krol Jmci divertit do Warszawy, zkad Secretissimè disparuit y do Saxonii citissimis passibus iachał, gdzie znowu tenże Traktat y abdykacyą approbował.

Jnterim przychodzi wiadomość do Lwowa ná Kommissyą o zakończonym Traktacie, ktory per Copiam poczta przywiozła z Saxonii. Obstupuit ná ten czas Kongres Lwowski, á raczey y cała Polska nad takąową nigdy niespodziewaną wiadomością, nie wiedząc, iákie wziąć przed się media radzenia o sobie y salwowania w takim razie, ile kiedy y Car Jmci Moskiewski z tak wielkimi woyskami znaydował się w Polsce, y sam osobą swoią był ná ten czas we Lwowie praesens; ziachał tedy Xiążę Jmci Prymas do Lwowa pro ineundo Consilio z Jmcią P: Marszałkiem Generalney Konfederacyi Sandomirskiey, z przytomnym Senatem Duchownym y Swieckim, z Jchm PP: Hetmanami iáko się salwować w tak niebezpiecznych Rzeczypospolitey koniunkturach; postanowili tedy sami między sobą, dwa stany Senatorzki y Szlachecki, ná tym ziedzcie prawdziwą zgodę, iedność y konfidencyą, ugrunto wawszy iá, ná fundamencie Sacrorum Vinculorum Konfederacyi Generalney Sandomirskiey, ktora szczegulnie przy Wierze Kátolickiey, przy wolney Elekcyi, przy prawach y swobodách Oyczystych obstawać miała, przyrzekaiąc sobie sub Sacramento Fidei, Honoris & conscientiae, że poty wszyscy nemine excepto w tym związku konfederacyi zostáwać będą: poki *certum & legitimum Regnantem*, zá powszechną zgodą całej Rzeczypospolitey

*Abdikacya
Krola*

*Rada we
Lwowie.*

non firmabunt in folio z utrzymaniem nierozdzielnym, y nienaruszeniem wolney Elekcyi.

1707. Ten zjazd y postanowienie stąnęło we Lwowie die 7. Febr: naybardziej dla utrzymania wolney Elekcyi; Dla czego Seymiki determinowane *pro die 8. Martii Anni ejusdem, in ordine* do nárządzenia się względem wolney Elekcyi, y do obrania Posłow ná przyszłą, *ex limitatione* Radę, gdzie ią y kiedy Xiąże Jmśc Prymas y JmP: Marszałek Konfederacyi generalney, *ex Commodo & securitate* miejsca determinować będą. W Lublinie tedy *in Augusto Anno eodem* tenże zjazd, po deklarowaniu y oznaymieniu Interregni przez Xiążęcia Jmści Prymasa ogłoszonym reasumowany. Niechcąc jednak skwápliwie *in tam arduo* Rzeczypospolitey *casu* postępować, zápatrując się ná pomyslnieysze y dowodnieysze, do pewnego y bezpiecznego ratunku Oyczyzny okoliczności, po tak wielu limitách y odkładach teyże Rady, do dálzszego ią icelzeze czasu limitowano. Pod czas tego kongressu był præsens y Car Jmśc w Lublinie y Moskwa *in circumferentia* Lublina bawila się; prowianty z Woiewodztwa Ruskiego, Wołyńskiego, Bełzkiego, Lubelskiego, wybierając. Woysko nasze Koronne pod Latyczowem stało Obozem; JchmPP: Hetmani z Lublina do Warszawy przenieśli się; tam y Car Jmśc przybył; tandem gdy Krol Szwedzki z Woyskami swemi zbliżał ku Warszawie, Car Jmśc ruszył ztamtąd ku Podlasiu, á JchmPP: Hetmani ná Rus z Woyskami Koronnemi poszli, w ten czas J. W. JeymP Sieniawską Woiewodzinę Bełzką, H. W. K. pozostął chorą w Warszawie Szwedzi zábrali, która więcej niż puł roka w Prusiech, od nichże zátrzymana. Potym zá Instancyą Krola Stánislawa, także JmP: Wdy Kijowskiego y Jnnych Pánów Polskich Krol Szwedzki uwolnił Jeymość od dálzszego zátrzymania zá pewnymi kondycyami deklarowanemi.

1708. Krol Szwedzki z Woyskiem poszedł do Litwy; ztamtąd w Moskwę wtargnął y w Ukrainę zá Dniepr. Gdzie *ex Annó. 1708. in Annum. 1709.* zimował, wielką scisniony penuryą, zynowości, y niedostárkiem, przytym ciężkimi mrozami; tak dálece: że Szwedow niemáło od głodu y zimna poumieráło. A w tym Car Jmśc Piotr Alexiewicz wszelką potęgę obrocił przeciwko Krolowi Szwedzkiemu, y ná rożnych miejscach urywáli Moskwa, Kałmucy y Kozacy, Szwedow; *Nulli fortuna tam dedita est, ut multa tentanti ubiq; respondeat.* Nasze Koronne woysko obozem stało w Lubelskim y Bełzkim kráiu, y podiazdy chodziły przeciwko Partyom Szwedzkiego woyska pod Generálem Kraffau.

Nákońcu

Ná końcu zaś kámpánii JmP: Wda Kiiowski (*ante omnes bello numerandus Amilcar*) z Woyskiem swoim niespodzianie aggressus JmP: Rybińskiego ná ten czas Podkomorzego, potym Woiewodę Chełmińskiego, pod Konicpolem, przy którym był JmP: Pocię, Podskarbi W. X. L. z Litewskim woyskiem. Ná których tak zrazu nátarł: że lewe skrzydło JmP: Rybińskiego y Pocię zlámał, y prawie rozproszył; Ale JmP: Rybiński z Piechotą y Dragonią *in corpore* będący; y z prawym skrzydłem powetował tego.

Tandem Woysko nasze rozpuszczone ná Partye, y ná Konsystencye; á Hetmani ná Kommissyą do Lwowa poiacháli z obozu.

Tegoż Roku Hetman Mazepa Zaporowski przystąpił do Krola Szwedzkiego wielkie z sobą wiawszy skarby, w Baturynie drugie zostáwiwszy. Ale Baturyna wprędce zaraz Moskwa dobywszy wszystko zabrała y fortecę demoliowała.

Eodem Xiąże Jmśc Michał Korybut Wisniowiecki (*pietate insignis & armis*) Wda teraz Wileński, Hetman Wielki Litewski, ná dobrowolney drodze wzięty od Moskwy y ná stolicę záprowadzony, który we dwie niemal lecie bárdzo sztucznie z tamtey niewoli ucieczką, salwował się z JmP: Wyzyckim Podkomorzym W. X. Lit:

1709. Krol Stanisław z JmciąP: Wdą Kiiowskim y Generálem Kraffau ustawicznie wojenne praktykując imprezy, nácierali ná woysko alterius partis; dla czego nie mogąc spokojnie subsistere, ani mogąc commode Kommissyi Hybernowej odprawić, która była przeniesiona do Tarnowa, ustąpili JchmPP: Hetmani zskupionym woyskiem w Podole pod czarny Ostrow. W Marszu kilka razy woysko JmP: Wdy Kiiowskiego Kwarcianych nápadało y nie máło chorągwi primæ Classis ná swoję stronę zábrało. Krol Jmśc Stanisław wízedł do Lwowa y JmP: Wda Kiiowski z JmP: Pisarzem Polnym Koronnym; y Generál Kraffau który wielkie kontrybucye od Miasta wyciągał. A interea Car Jmśc (partes Krola Jmści utrzymując) atakował Krola Jmści Szwedzkiego pod Puławą w Ukrainie, ktorego funditus zniósł wszystkie woysko, Generálow, Ministrow, w niewolę zábrał, ledwie w piąciuset koni sam Krol postrzelany uszedł do Benderu: gdzie udał się pod protekcyą Porty Ottomańskiej; rad nie rad imprez y pretensyi swoich supersedując. *Si imbecillior est qui telæsit, parce illi; si potentior, tibi.*

OPISANIE generalney batalii pod Puławą 27. Junii 1709. przez PIOTRA BOLESTE, zostájącego w Kancellaryi J. W. JmP:

T

SINIAWA

Silius.

Potyczka
Polaków
z Polakami.

Virgilius.

Seneca.

Car w
Lublinie.

Krol Szwedzki.

Seneca.

SIENIAWSKIEGO, Hetmana W. K. Woiewody ná tea
czas Bełzkiego á potym Kasztelana Krákovskiego.

Woynę opowiem, ktorá nád Szwedámi
Poniosł odważny Moskal y Finami
Męstwem wstawiony, w odwágę bogáty,
Strzelbą potężny, bronią y armaty

J Officerow dyspozycyami
Dobremi wśpárty ferc Ich odwágami.
Szczęśliwą záfwe y dowodną, Twoje
Dzielny Monárcho odwágę y boie
Czyli zamilczę? któryś sam Hetmánem
Sam y Zolńierzem; będąc Sam y Pánem
Armátne prochy, piaski y upały,
Podroże ciężkie, nieprzebyte skáły,
Dzdzę, niepogody, grzmoty, y pioruny
J záfepione czarną mgłą Tryony,
J niedospánia, y społeczne strážy.
(ktoryż się Zolńierz ná więcey odwáży)
Poniosł chętnie, Monárcho Potężny,
Odwágą sławny, łaskawy, y Mężny.

Szwed pod Szanżarowem Miastem. Do ktorego bez atakowania wchodzi.
Gdy pod Szanżarow nieprzyiáciel hardy
Woienną zániosł broń y Alabardy
I pyśnym krokiem poszedłszy pod Wáty
Władę bez ataku śmiałością, zuchwáły,
A tu zás Nászym samo niesprzyiáło
Niebo: bo Worzkłę szeroko rozláło
Trzydniowym Deszczem y gęstymi grzmoty
Ze chciwy Zolńierz nie mógł mieć roboty
Przez cały tydzień: bo nákształ potopu
W lada nizinie grunt wyrownáł chłopu.
A że odważnym, y morze głębokie
Iednym iest brodem, y Wyspy wysokie
Niskim są brzegiem; iák Annibalowi
Podniebne Alpes; Iego Zolńierzowi
Gościńcem były; y pochyłą błonią.
Olympy pewnie odwág nie zafłonią
Henfkin odważnie, ná te niepogody
Rozláney Worzkły przebył bystre brody,
I uczniwłszy porządek w swym boiu
Poszedł ostrożnie aż ku Szanżaroiu.
Tám podzieliwszy ná kilká Pártye

Generał Henfkin Worzkłę przebywa,

Swę

Swą Dywizyą, y ná Proporcye
Wzgląd mając Woyska y ná sily swoje
Swe Regimenty rozdzielił ná troie.

Szwedzki Generał ná odsiecz w tey mierze
Kruz gdy przychodzi, prędzsy odpor bierze
W trzech Regimentách, y aż do Pułtawy
Uchodźic musiał nie bez wielkiej sławy
Henfkiná: náwet uciekać nie dano,
Zbito, wycięto, w niewolą pobráno
J ledwie klęski w kilkunástu koni
Swiádek do swoich umknął od pogoni.
Pod czas tey bitwy Szturm iest przypuszczony
Do Miástá Szanżar; y tym otworzony
Iest Nászym przystęp, á tu niewolnicy
Nieprzyiáciela bią ná ulicy
I gdzie więc mogą; Nási gdy dostáli
Miástá, Gwárnizon wśzytek wyscináli.

Acz y twey sławy niemniej Dołhoruki
Zápomnieć trudno żeś tey zażył sztuki
Ná nieprzyiációł; bo ztąd sławy wiele
Masz że ostrożne tniez nieprzyiáciela.
Gdy Skuropacki Hetman nowomiány
Pod Oboz Szwedzki podpádnie zdumiály
Wnet się wysunie nieprzyiáciel w pole
Tym prędzey trupem swoim záfłá role:
Bo ná záfádzkę gdy záfrowadzony
Okrutnie z ręczney Strzelby poráżony
Iák więc zuchwali przed tym Olbrzymowie
Ziemni, ku Niebu strzeláli, Bożkowie
Gdy zágrźmi Iowisz niesłychanym hukiem
Upádli wśzyscy; ták pod Dołhorukiem

Te są początki odważnych Dzieł; ále
Iuż pod Pułtawą, nieprzyiáciel cále
Na głowę zginął, pobity, zgubiony,
Z síł, broni, Armat, zofłá obnáżony.
Iáko gdy Słonce z pod ziemney záfłony
Spoyrzy na ten Swiát záfraz ná przegony
Uchodzą chmury, y Gwiázdy z obłoku
A Dzień rum sobie czyni bez odwłoku.
Ták Sám Monárcha gdy Osobę Swoię
Wniosł do Obozu, y w zaczęte boie

T₂

Na odsiecz do Pułtawy Kruz przychodzi.

Lecz znieśiony.

Potym Miastem Szanżar wzięto.

Szwedzki Gwárnizon wyscinány. Stratagemata Dołhoruckiego.

Skuropackiego podiázd

CARIMC w Generalnym Obozie Stawa.

Wnet

Wnet drugą Dufza wstąpił w Zołdaty
Ze w sily, w Męstwo, w odwagę bogaty
Káždy z nich został: Aż tu pod Pułtawę
Nadętą Szwedzki KROL chciał przenieść sławę.
Marz hardzie Trąba chrąpliwa roznosi
I Batalią generalną głosi.

Nieuustrąszony w tym Monarcha w pole.
Gdy śmieie wyidzie, y okryie rolę
Odważnym Szykiem; w Corpusie Piechotą,
Po skrzydłach Iázda, iednaká Ochotá
Wszystkim do boiu; ta Generalowie,
Prości Zołnierze, tu y Hetmánowie,
Tu Sam Monarcha Zołnierzem y Panem
Stánał w odwodzie odważnym Hetmanem,
I ánimuiąc Ludzi przy swym boku
Nátarczywemu nie ustąpił kroku.

Iák iednym razem gdy się zącznie wrzáwá
Z dymów Armatnych, y piáskow kurzawa,
Ták właśnie iáko między Obłokámi
Kiedy gorąca z zimnemi chmurami
Zeydzie się chmura; o iákie postrzały
Niebieskich Armat! y iák grube wały
Z chmur nieprzeyrzanych, á wszystkie Obłoki
Strażliwe zewsząd wydáją widoki.

Zeby zaś dobrą sprawą y porządkiem
Sziy wierze moje; więc takim początkiem
Stáło się. Milá (gdy na támtę stronę,
Swoim Monarcha przeszedł ná ochronę
Worzki, z Obozem) z tád od Szwedow była
Gdzie się ostrożnie Moskwa rozłożyła.
By nieprzyiáciel hardy y zuchwały
Szwed, Ich nie nápadł opuściwszy Wały
Pułtawskie. Zaczym w mocnym Transzamencie
Oboz lokowán; by nie iák w odmeńcie.
Lecz dobrym rzádem; tá się sprawá miała
Zkąd jest nie mała Monarchow pochwałá;
Bo y tyśiáczne Woyska milliony
Swey bez porządku, nie mają ochrony.
Xerxes, Daryusz, y Cyrus niemało
Są zá Dokument; którym się dostało
Iacno przegráć: że sile dufający

Trzy

Trzy Milliony mniej Woyska liczący
Bez Dyspozycyi, y porządku byli
I Ich pobito lub y oni bili.

Zączym chwalebna Woysku Moskiewskiemu
Dyspozycya, y pewnie Mądremu
Officyerow przypisać rządowi,
Ze tym sposobem dogrzali Szwedowi.
Ná Prawym Skrzydle, á między łalami
Kawalerya z Swemi Redutámi
Mądrze stánęła, około Obozu
I od Pułtawy y od Szanżarozu
Wszelką gotowść do atakowania
Nieprzyiáciela, rownie do spotkánia
Majúcy. Ale Nieprzyiáciel chciwy
Tym Nas uprzędził; á tak natarczywy
Z całym Obozem ná Kawaleryá,
Nápadł Moskiewską. Ci Infanteryá
Osobno mieli. Z furyá y Zbroiá
SZWED gościć począł z większą strátá, swoiá,
I iuz rozumiał, że wygrał skutecznie
Iuz tryumfował, iuz óslep, bezpiecznie
Nácierał. Nási skoro przy Piechocie
Stánęli; ná tychmiast w odwrocie
Był Nieprzyiáciel, y wziąwszy po boku
Daley dopinác nie wáżył się kroku.

Iáko gdy w skatę uderzy giazowá
Urwány kámién; á tu wnet gotowá
Reperkusyá y wstret duży bierze,
Ták że się w swoiey zostáć musi Sferze.
I często dáley od odbicia meci
Niż kiedy spadły z wysokości leci.
Albo gdy kula o hartowná Zbroie
Mocno uderzy, pewnie nastáy troie
I daley skoczy, á często swoiemu
Atlecie szkodzi, ták strzelaiącemu.

Iáko prędko odpor wziął SZWED od Mężnego
MOSKALA, w ten czas Generála swego
W niewolá podał, Szlipenbach Imieniem
Lewego Skrzydła ten był zagubieniem.
A w tym Monarcha, wiedząc: że jest więcy
W rezerwie Szwedow niż cztery Tyśięcy;

U

Bo pod

*Prawe
skrzydło.*

*Szwed u-
przedza.*

*Naszych
odpor przy
Piechocie.*

*Szlipenbach
Gene. Szwed-
zki w nie-
wola wzięty
Podiażd
drugi pod
Pułtawę.*

Bo pód Pułtawą tam się oszańcował
Gdzieby się potym śnać reiterował.
Xiąże Mężykoff, wziął Rencela z sobą
Szwedzi Xiążęcą, zgubieni Osobą,
Ani ná Sukkurs; tym nie pospieszyli
Ktorzy w Potrzebie Aktualney byli
laká rostopność Mądrość Tryumfalną
Monarchy; gdy się okazya walna
Podalá; wnetże ná te y ná owe
Strony-Obrotny; zaśczyt y gotowe
Niesie Obrony y Miástu Pułtawie,
Chcąc Iá, przy dawnym Wigorze y Ślawie
Zostáwić. Do Ich więc skoro Taboru
Kilka Tyśięcy Samego Wyboru
Xiąże Mężykoff bez zwłoki prowadzi
I Szykiem o nich bezpiecznie závádzi,
Wnet Nieprzyjaciel pyszną Fantazyą
Tráci y Serce y dáwną Furyą

ná Rożeną
nápada Tam przy rezerwie Rozen kommandował
Generał Szwedzki; gdzie się oszańcował
Blisko Pułtawy, á inni do boiu
Z KROLEM Swym poszli aż ku Szánzaroiu.
Więc przelomany stracił Ludzi więcy
Od Káwaleryi ná cztery Tyśięcy,

y zwyciężá O iák szczęśliwie zbil w ták mały Kwocie
Xiąże Mężykoff, y Rencel w Obrocie
Prędkim Rycerskim, y w inne przymioty
Odważny będąc z Zołnierskiej Ochoty.

orzeci Pod-
ia zd do
Szanczow
pod Pułta-
wę, Po tey Akcyi Cnemu Rencelowi
Xiąże Kommendę tak Generałowi
Ślawnemu zdawszy, aby między Wały
Pułtawskie poszedł, y w Szániec postrzály
Szwedzki rychtował; I ták się spráwuie

w Pogón zá
Rożnem. W net do Pułtawskich Marz Száncow gotuie
Gdzie się Szwed Rożen Generał znaydował
Z trzema Pułkámí, gdy się reiterował.

poddaie się Z pierwszey Potyczki; Ten po mały broni
Nieomieszkanie Nászym się náklóni
I z Ludzmi swemi, iest w niewolá, wzięty
Inszy zaś Zołnierz sprzeczniejszy wycięty.
Zdobyczy w Szancách; znalazło się więcy

Ná kilka-

Ná kilkanaście zostało tyśięcy
Strzelby, y Wozow, Munderunku, Koni
Spizowych Armat, iáko ręczney broni.

I te początki przed ostatnią zgubą
Nieprzyacielá, który prędká klubá
Uięty. Gdy CAR IMC: Linie
Dwie wyprowadzi á Trzeciá, zakryie
W Retranszamencie; á Corpus z Piechoty
Z Armat y ręczney umocni roboty,
I uformuie niezłamanym Szykiem
Flanki odważnym iazdy Kommunikem,
A pilne oko ná te y ná owe
Strony obráca, y komu gotowe
W iákim przypadku posilki dáć będzie
Kazdy Generał przy Swoiey Kommendzie.
Iák Rządca Nawy, z wysokiego Styru
Przeostrzegáć musi szkodliwego Wiru
By náń nápadzły Okręt ocięzaly
W drobne nie poszedł sztuki y káwały.
Albo ná skryte przyszedzły Trytony
Iuż by nie rychło dáwać mu obrony.

Więc prawe skrzydło Baur Kommenderował:
Bo Ren Generał experimentował
W Pierwszey Akcyi nie umknąłszy kroku
Postrzałem kuli obrażon po boku.
Więcey go iednak niż ráńa bolało
Ze mu się pomścić tego nie dostało,
Nád nie przyiáznym; cięższa się zdawała
Raná, że mu bydz z innymi nie dała.

Iák gdy Lwá kulá lub żeleźcem Strzály
Z wysokiey Strzelec umiárkuie skály,
Srodze się gniewa, y tym irrytuie:
Ze Adversarzá swego nie sprobuie.
Nie ták go boli lub śmiertelna ráńa,
Byle by była wet záwet oddana.
Lewym zaś Skrzydłem Xiąże Kommendował
Mężykoff, gdzie go Sam BOG im darował,
Ze się powrocił od pierwszey Zabawy
Zdawszy Kommendę ná Marz do Pułtawy.
Więc że Osobá Xiążęcą stanátes
Ná Siebie Oko Woysk wnet pociągnátes

U2

Zácný

Szyk Wo-
jska Moskic-
wskiego.

Pravym
skrzydlem
Gen. Baur.

Lewym X.
Mężykow

Zácný Mězyku; A ná wzor Twey Cnoty
Sercá do boiu, y Mězney Ochoty
Dofyc kazdemu przybyto; y śmieie
Szedł Twym przykładem ná Nieprzyjaciele

*Corpus
CAR IMC
Kommende-
rowat.*

Corpus potężne y nie przełamane
Zadnym Insultem; iest Kommendowane
Wyfoká, CARSKA Ofobá, O iáka
Wszystkim do boiu Ochota iednaká!
I gdyby pewnie nie CAR Kommendował
Przed Ordynansem by się wyśworował
Ochotnik prętki: Ale to Mądrego
Monarchy Sława máto zgubić Swego:
A Mądrze Woynę prowadzić, tak, żeby
Zwycięzył razem nie zgubił potrzeby,
Bo nie chwalebna, kiedy po iednymu
W pole wybiega; á tak ku przedzemu
Zginieniu będzie; bo cnota w iedności,
Záwsze mocniejszy, niżli w Osobności.
Lub słaba trzcina, iest nie przełamána
Kiedy potężnie w ieden Snop związana.

*Ci in Corpo-
re.*

Szeremet Hetman y inni zarázem
Sławni Xiążęta, Męstwem y żelazem
Replin odważny, odważny Halarty,
Beling z innymi Generał Leytnanty
Od Infanteryi. A Artylleryá,
Bruz Kommendował, y swá perfekcyá,
W Woienney Sztuce, Armat rychtowaniu,
Granatow ręcznych, y Czofnkow rzucaniu
Do bitwy pomogł. Ci Generałowie
W Corpusie byli Cni Kommendantowie.

I Tym sposobem iest ufzykowany
Zołnierz Potężny, y Ordynowany
Z rana do boiu; tak się obie stronie
Szczerze uderzą; zobopolne bronie
Znidą się wzajem; tu Armatne grzmoty,
Tu nieustanne ręcznych Strzelb obroty,
Tu się zatrzyma Belloná; y skronie
Czyie uwieńczyc Zwycięskiej Koronie
Rożkaze. Ale wnet po małej chwili
Bo w pułgodziny Nászym poszczęścili
Wyfokie Niebá; gdy z pola zegnany

*Nási zwy-
cięzai.*

SZWED

SZWED z ręczney mocno Strzelby postrzelany,
Tak, że swá wszytkę tam Infanteryá,
Stracił ná Plácu, á Kawaleryá,
Iak bydło gnano do bliskiego lasu;
I tam pobita, iáko u Táráfu:

Właśnie iák w Matniá do kupy nágnaná,
Mało co uszło wszytká wystrzelana,
Więc w tey Akcyi ná Dziewięć Tyfięcy
Trupa liczono; á mało nie więcej
Niżeli cztery z Piechot się poddało.
Konnych zaś z KROLEM iák pouciekało
Wiele, niżej się dowiedzieć możemy,
Gdy nad Dniepr sporo zá Niemi zdamy.
A ná trzy mile wzdłuż y w poprzek Pole
Trupem zastane, krwią skropione role
Koło Pułtawy: iáko rynsztokámi
Krew się śaczyła do Worzki brozdámi,
Ná trupie leżą, gęsto straszne trupy,
Ják iákie gory álbo iák chałupy
Wzdęte: á doły, y wielkie parowy
Trupem zrownáne, á krwią do połowy
Spienione. Tákże Zwycięstwo! ktorego
Ani wiek dawny, áni podobnego
Przyszły mieć będzie, y to przyznáć może
Sam Nieprzyjaciel, darowałś Boże
Szczęściu Monarchy, odwadze Rycerza
Doznaney, file Woyskowej Zołnierza.

Piper Marzałek Naywyższy u Dworu
KROLA Szwedzkiego, y w Woysku Honoru
Pierwszego Reyszeld Hetmán, Generáli
Rozen, Szlipenbach, Sztakielberk dostáli
Ci się w niewolá. Ci Generałowie
Kruz y Hamelton, wybor y Wodzowie
Woyska Szwedzkiego; Witemberg, Horn, Enszeld,
Apelgren, Frydrych, Pal, Henryk, Rybenzeld,
Sas, Adolff, Mode, Brunow, Pułkownicy.
Julius, Wragiel, teraz Niewolnicy.
Johan Wehelmer: Ci są Majorowie
Stryk, Brunow, Reyter; Ci Kapitanowie.
A wszytkich Szarzy możesz mowić śmieie
Ze Ich w niewoli, y Tyfiąc nie wiele.

*Wniewola
wzięci.*

W

Jta

J. ta przez szczęście y dowody Twoje
Wielki Monarcho, y potężne boie,
Od wiekow prawie nie praktykowana
Cna Wiktorya Mężnie otrzymana.
A hardość Szwedzka, która zawsze chciała
Aby na Twojej była, y mieżkała
Stolicy; aż tu z brzegá w Ukrainie
Cále zniszczała, y ze wszystkim ginie.
Ta jest Pamiątka, ta sława nie mała:
Puściwszy Szweda wynieść mu nie dała
Potęga Twoja, według swojej woli
Został na MOSKWIE; ále w Twej niewoli
Monarcho: dając takowe dowody
Ze był Człowiekiem, á niech się przygody
Zawsze spodziewa; bo kogo wyniesie
Wzgórę Fortuná, ten skutek odniesie
Ze ciężey padnie z Faetonem, áni
Łacno Bogowie będą przedednani,
Bo sprawiedliwej BOG Naywyższy stronie
Zawsze poszczęszcza, y ma ją w Ochronie.

Acz przy Twej CARSKIEY Wysockiej Osobie
Kto nie zwycięży Monarcho gdy Sobie
Pomyśli; ieżli Pán moy będąc Pánem;
A w kaźdey Woynie dowodnym Hetmanem.
Czy nie mam y ja? na te wszystkie boie
Rzucić się chętnie tożąc życie swoje:
I bez odwłoki, takowym przykładem
Wielki Monarcho, y odważnym ślądem
Kaźdy się nadał, bo zaraz w te tropy
Padł nieprzyjaciel pod zwycięskie stopy.
Lecz czy się godzi Nayiásniejszy PANIE?
Pod czas tey bitwy w niebezpiecznym stanie
Zostawác, gdzie TWOY Kapelusż przeszyty
Kulá, na Głowie; á tym známienity
Zostałés bárdziej Monarcho; bo Nieba
Wiedzą, że Ziemi CIEBIE jest potrzeba.
Ktory nie tylko Swe Państwo piasztujesz
Lecz y Sąsiedztwá bliskie konserwujesz
Ciebie Mężyku Woyska ornamente
Zapomnieć trudno bo w tam tym odmęcie
Mocno stáwiając, trzy Konie pod tobá

CAROWI
IMci Kapelusz
przeszyty
strzelony.

pod X. Mężyk
trzy
konie zabite

Mężyku padły, Tyś Swoią Osobá
Ochotnie mocno, spieszno przy Piechocie
Zadnego kroku lub w ciężkim obrocie
Nie ustępując, przy Swoiej Buławie
W Wieczney Pamiętnym bydź powinien sławie.

Was nie zapomnę gdyby mi Kompas
Czas swoy pozwolił y udzielił czasu,
Do wystawienia odważni Mężowie
Cnych Akcyi Waszych Cni Officerowie,
Jákoż bym wszystkim dał Pochwały swoje
Gdy by mi trudy Woyskowe y boie
Nie przeszkadzały: bo codzienne ruchy
Ná Nieprzyziaciól, y różne rozruchy
Bárdziej Woienną ochotę wzniecają,
Niż Poetyczney Weny udzielaia,
Gdyż y tu u Nas nieprzyziaciól hardy
Już się umyka; y swe Alabardy
Za Morze niesie, za pomocą Waszą,
Ktorzy iák swoią rzecz trzymacie Naszą
J pewnie w ktotce damy znać, że y my
Spólnie iednego z Wami też biemy.
Acz dość Wam sławy, dosyć pochwał wiele
Ze Sami chwałá Was Nieprzyziaciele.
Tę uczyniwszy pochwałę: z Mężykem
Jdę ku Dniepru spieszno z Kommunikiem
Za Szwedzkim żbiegiem; który z pod Pułtawy
Prędko umykał áby mu przepawy
Ná bystrym Dnieprze wprzód nie ubieżono;
Zkađ by go pewnie dálej nie puszczono.
Czemu by zabiegł Xiáże więc Marszuie;
Dniem y nocá, á ow assekuruie
Swoię ucieczkę przy mocnym fortelu,
Przy ktorym by się mógł, lubo w niewielu
Bronić potężnie, á iego tam więcej
Było niżeli piętnáście tysięcy:
Bo niebotyczne pod nad Dniepru skały
Mocno go zewsząd, sobą opasały
J tylko brama Naszym zostawiona
Z przychodu: która y im otworzona
Do weyścia droga. Lecz iáko ielenie
Gdy ich w Dodońskim, drapieżna rozżenie

X. Mężyk
za uciekającymi
w
pogoni.

Szwed przy
fortelu,

Lesie bestye; błędni tylko w swoje
Dufaia, nogi, á jednę ná troie
Myśl dzika, dzieła, y prędszym są łupem
Niżby odważnym polec mieli trupem.
dognany pod Perewołodczną. Jak tedy skoro pod Perewołodczną,
Dognan przy Dnieprze drogą nieprzewołodczną
SZWED. Więc tym prędzey Woysko ufzykuie
Xiąże Meżykoff, y Kommenderuie.

X. posyła áby się poddałi. Do Nieprzyaciół, áby się poddałi,
Mowiąc: że iáko wszyscy się dostáli
Już w ręce Násze; tak padną zarazem
Ná plácu wszyscy, iezli się żelazem
Chcą bronić, nie dám Kwátery, y wzięci
Nie będą, ále od miecza wycięci.

Jak mogła wiele, y iák przerażitá
Tá mowa SZWEDOW; y cięższa im była
Ze tak się sami zamknęli, że áni
Tám, áni sam: bo zewsząd opasani,
Tu wodą z przodu, po bokach gorami,
A Moskiewskiem z tyłu náiazdami.
Generał Szwedzki Poselstwo sprawia. Więc Kommendator Levenhaupt; Dykiera
Szle Pułkownika; także Traufwetera
J Generála Kreyca; Adjutanta
Duklasa: z taką, więc od Levenhaupta
Informacyą iada: by profili

Kapitułue. O Akkord, y tym szczęściem zniewolili
Swoim Xiążęcia. Ten kapitułue
Z Posłańcy iego, y tak podpisiue
Ten Akkord: áby Levenhaupt z drugiem
Broń odrzuciwszy, z standarami swemi;
Z kotłami, bębny, y z Artyleryą
Z wszystkim Bagážem y z Kawaleryą,
Ktora bydz mogła; poddał się swoiemu
Zwycięzcy; tak że Akkord zdradzieckiemu
Kozakowi ten służyć nie ma; ále
Według swych zasług weźmie płacą w cale

z strony Levenhaupta. Levenhaupt zaś tak: By Officerowie
Według swej szarzy; y Kawalerowie
Przy zwykłej uczcie, á prosci Dragani
Dobrym sposobem byli traktowani
Ná parol wzięci. A innym też żeby

Officyerom

Officyerom wolno dla potrzeby
Do Domow iachác; Magáze y konie
Standary, kotły, Pieniądze y bronie
Zwycięzcy oddác; także Ukrainy
Desertor ma bydz wydány; y inny
Ktory zdradziecko wszedł do nászey strony
Nie ma mieć żadney Akkordem ochrony.
Tym zakonczyli: iák wiele splendoru
W dobrej monecie; iák wiele wyboru
Szczerego złota, srebrá łamanego
Co Polska miała, Sas, Prusy, zacnego,
Litwa, Kościoły, Zámki, Miastá, Dwory,
Nie korzystał Szwed tymi splendory;
A w tych się ręce to wszystko dostało,
Chciwość y ździerstwo ktorých nie zmazało.
Tym czasem kiedy tak kapitułowál
Levenhaupt; Szwedzki KROL się przeprowadzał
Przez Dniepr z Mazepą; y w kilká set koni
Uszedł Generál Wołchoński w pogoni
Z Kawaleryą, zá nim; z Kozákami
Przepráwiwszy się z dwiema ich Pułkami
Poszedł ochoczo; w net po małej chwili
W dzikich go polach z ludźmi dogonili.
Dwieście ná placu trupá; á nie máło
Zywcem w niewolá, nászym się dostało.
Tákim odwodem umknął się że áni
Z Mázepą zaráycą, mogli bydz dognáni
Dniem nocą, w nogi, spiesząc tak bez miary
Z garścią Drábántow uszedł aż w Tatary.

Tegoż Roku 1709. Mazepa Hetman Zaporowski pożyczyl
Krolowi Szwedzkiemu (*ut fama ferebat*) dwóch kroć stotyście
czerwonych złotych *in specie*, w kleynotach *alterum tantum* (Krola
się trzymając Szwedzkiego) potym w rok umarł oddawszy w o-
piekę Krolowi Szwedzkiemu Siostrzeńca swoiego, to jest P:
Woynarowskiego. Jmć też P: Wda Kiiowski z ludźmi swemi
do Benderu przebrał się.

W tymże Roku in Junio Feltmarszałek Leytnant Goltz w o-
smiu tyśięcy Moskwy przyzedł od Kiiowa do Polski, tráktem
mimo Lwow; pod Skwarzawa nápadł go nie spodzianie JmćP:
Sapicha Sta: Bobruyski Hetman ná ten czas Litewski *in partibus*
Stanislai Regis, z Woyskiem Litewskim, który mężnie się pot-
kał z Mo-

Krol Szwedzki ucieka.

kał z Moskwą, y nie mało Iey ná placu trupem położył, ále sam kilku dzieśiat ludzi słusznych straciwszy reysterować się musiał; Hetman ten był to prawdziwie *vir belli & Consilii* rada, y męstwem nie náruszone Jmię Sapiehow (*notum per secula nomen*) wszędzie zaszczycający.

Statius.

Annihilacya Abdykacyi.

Po otrzymaney wiktoryi Pułtawskiej *in septembri* Car z Woyskiem swym przybył do Polski, y woysko Koronne lustrował pod Piotrowinem; á potym aż pod Toruń woyska wzystkie poszły. Do Torunia powrócił szczęśliwie Krol Jmć August z Saxonii retractando, Traktát Altransztacki w Saxonii uczyniony, abdykacya, annihilando, która *vis factorum & Coactione armorum* uczynić musiał. Car z tego powrotu niezmiernie kontent y JchmPP: Hetmani.

Valerius Maximus.

Seneca.

Támże w Toruniu JmP: Sta Bobruyski Hetman Litewski Sapieha przystąpił *ex adversa parte* do Krola Jmci y Kommendę Woyska Litewskiego oddał pod Buławę JmP: Pocięcia Hetmana W.W.XL. przez cokolubó *tranquillitatis publicae pars magna accessit*, iednakże ieszcze nie tu był finalnie ugruntowany pokoy; Continuabantur y w dalszych czasach woysk domowych y Cudzoziemskich *intra viscera Regni* impetycye; iák to nie nowina Koronie Polskiej *in aestu belli* (iák złoto w ogniu) bydz poterowana; *volubilis fortunae complura exempla retulimus, constantis & propitiae pauca narrare possumus*; lubo y w nayniezszczęśliwszych koniunkturach, wspaniałym umysłem ná swoim nie zbywa ukontentowaniu: *nihil tam acerbum est in quo aequus animus non inveniat solatium.*

Tandem Krol Jmć do Warszawy, JchmPP: Hetmani Koronni część woyska Koronnego zwinawszy, trakt obrocili do Lwowa, Litwa zaś do Litwy, á Moskwa w Polsce subsistebat.

Tegoż Roku powietrze po całej Polsce prawie graśowało w Krakowie, we Lwowie, w Warszawie y wszędzie po Miastach, Miasteczkach y wsiach.

Walna rada Warszawska.

1710. Złożona od J. K. Mości walna rada Stanow Rzeczypospolitey w Warszawie *sub titulo* poparcie generalney konfederacyi Sandomirskiej, ná ktorey stąnęła reforma komputu Woyska Koronnego, y Regularna płaca postanowiona, naywięcey z podatku *ultima Consumentiae*, który podatek że nie doszedł, Woysko też musiało licentiosius obchodzić się z ciężką ruiną kráiu; ná tymże zieżdzie Warszawskim ponowił Krol Jmć diploma Regium, y pacta conventa dla utwierdzenia Panowania swego, & *jurium Majestatis cum libertate*; co wydano z druku *ad Volumen Legum.*

Jakoż

Jakoż Pan ten *pro Legitimo Regnante* od Polski uznany był Duchem wieszczym (iák y niektorzy Krolowie Polscy) że nie rzekę Prorockim przepowiedziany ód Stanisława Reściusa Opatu Jędrzeiowskiego, względem czego dáie się tu krotka informacya: Zyl ten Opat przed Krolem Henrykiem Walezyuszem, narodu Francuskiego ktorego przedtym niżli był ná Krolestwo, Polskie obranym, opowiedział temi słowy: *Flos Vallis*; Nazywając go tak od Francuskich lilii herbu Krolestwa, y od iego przezwiska: *Valesius*. Po nim następującego Krola opisał temi słowy: *Nominis Corona*, á ten był Stefan Batory; bo Stefan z Greckiego Koronę znaczy. Po Stefanie następującego tak opisał: *Exul fortunatus*, albo Wygnaniec szczęśliwy. J był obrany Zygmunt trzeci, który był ze Szwecyi swego dziedzicznego, Oyczystego Krolestwa z Rodzicem swym Janem Krolem Szwedzkim wygnany od Eryka, tu będąc przychodniem. Panował ná tronie Polskim szczęśliwie przez lat czterdzieści cztery. Po nim że miał Syn Iego pierworodny Krolować Władysław czwarty, opisał go dawno tenże Opat temi słowy: *Gloria succedens*. Sława następująca, zwłaszcza że imie to: Władysław iest iákoby: władający sławą. Jana Kazimierza Iego następcę tak opisał: *Manipulus sterilis*: Nieplodny snopek, w czym nie tylko herb Iego Oyczysty wyraził, to iest Snopek Jagiellonow, ále y to: że bez potomstwa umarł. Niemniey przyzwoicie przepowiedział Xiążęcia Jmci Michała Korybuta Wisniowieckiego po Janie Kazimierzu obranego ná Krolestwo: *Sidus Noctis breve*; bo Iego herb był Księżyc, nocny planeta z Krzyżami, który krotko ná tronie swiecił; z niewygáśłym iednak wiekopomney sławy splendorem. Po nim nastąpił Jan trzeci, ktorego názwał *manum Congregatorum*; ręką zgromadzonych, to iest Woysk w tak wielu okazyach zá iego Manudukcyą zwycięzkich. Augusta zaś wtorego tenże Opat przepowiedział zowiąc go: *diversi coloris* różnego koloru, czyli ná dwu oraz Elektow różnych Augusta Elektora Saskiego y Ludwika Kontego Francuza respektując, lub z nich ieden, tron Polski, z ukontentowaniem całego Krolestwa osiadł; czyli w Augustie Krolu uważając chwalebna odmianę sekty przedtym Luterskiej w Kátolicka, ieszcze przed Elekcyą (z całej Europy zbudowaniem) wiare; czyli dla intzey iákiey przyczyny. Po nim następującego Krola zowie *solus biceps* to iest sam dwugłowi. Co o szczęśliwie nam panującym teraz Augustie, III. (ktory nie tylko Polskiej, ále y Cesarzkiej korony godzien bydz głową) różni, różnie explikują. Sukcesorem Iego

Predykcyja o Krolach Polskich.

X2

(post

(*post sera fata*) ma bydź naprzod: *Sonitus Apum*: Pfczoł brze-
czenie, drugi *Custos Vigilantium* Stroz̄ czuiących; ktorych
opisow tłumaczenie czasy dalze pokaza.

Tegoż Roku 1710. Woysko nāsze było koło Zamościa, So-
kala, Białego Kámienia, á potym pod Buczniowá, rozeszło się po
Generalnym Kole ná konsystencye.

Kommissya hybernowa agitowała się w Złoczowie, bo we
Lwowie powietrzna była zaraza. W iesieni po rozpuszczeniu
Woyska wyprawil JmP: Krakowski H. W. K. JmP: Brzuchow-
skiego Stę: Owruckiego ná Woysko JmP: Wdy Kiiowskiego
20. chorągwi w gory, który ná Węgierskie granice przerz-
wały się, przednieysze chorągwie Usarskie y Pancerne zagarnął,
y pod Kommandę Hetmańską przyprowadził.

Szwedzkie
Fortece
wzięte.

Lucanus.

Assygnacye

1711. Krol Jmć August z Woyskiem swoim Saskim poszedł
do Pomeranii Szwedzkiej pod Strażand *in Communione armo-
rum* Woysk Moskiewskich y Duńskich; tam że nāszych kom-
menderowanych poszło tysiąc koni pod kommandą JmP: Sie-
rakowskiego Starosty Olszańkiego; gdzie pomienione Woysko
kilká fortec Szwedzkich formalnym attakiem nayprzod, ápotym
przez akkord odebrało; zá doskonałą dyrekcją, Krola Jmci,
ktorego wslawione tyle zwycięstwy imie meretur w nieśmier-
telney tryumfować pámięci. *Quis Marte secundo? Quis tantum
meruit populorum sanguine nomen?* Woysko Koronne z JmPP:
Hetmanami iedno było w Wielkiej Polttrze pod Labiczynem
gdzie assygnacye ná cztery ćwierci zastug JmP: Prebendowski
Podskarbi W. K. Woysku Koronnemu wydawał. Druga zá
znáczna partya Woyska Koronnego poszła pod Horynin w
Podole pod Komendą JmP: Chomętowskiego Wdy Mazowie-
ckiego; potym pod Jazłowcém Obozem stanelá z Woyskiem
Litewskim pod władzą JmP: Ludwiká Pocięia Kasztelana Wileń-
skiego H. W. X. L. tamże przytomnego; gdzie JmP: Humie-
cki Wda Podolski tanquam Plenipotencyaryusz od J. K. Mci y Rze-
czypospolitey był prasens z innemi J. PP. Plenipotencyaryuszami,
do przyimowania Turęckich legacyi y expedyowania onychże;
á JmP: Pułáski Podczaszny Podlaski Pulkownik Pancerny znaku
JmP: Sobieskiego Czestnika Koronnego *Officium Secretarii exer-
cebat* w tych expedycyach publicznych przy JchmPP: Pleni-
potencyaryuszach.

Car Jmć.

Tegoż Roku ná początku kámpañii z Járosláwia (gdzie było
Consilium bellicum J. K. Mci z JPP: Hetmanami y z Carem Jmciá)
poszedł Car Jmć z Woyskiem swoim do Wołoch aż ku Dunaiu
w Państwo

w Państwo Tureckie; y tam między Seretem y Falczą, tak był
Woyskami Tureckimi y Tatarskimi obleżony, że wielka
penurya żywności dla Woyska y koni ścisniony, prosił o Tra-
ktat, do ktorego Wezyr przystąpiwszy, uięty wielkimi od Cara
skarabami, zakończył go tamże (zá co potym ná gardło skarany
Wezyr w Stambule:) potym Traktacie Car Jmć z Woyskami
Podolem szedł w Ukrainę y daley ná Stolicę. Gdzie y pod czas
pokoiu, większe co raz á większe, do Woiennych expedycyi
praparamenta czynić niezaniechał. *Nunquam Imperator ita paci
credat, ut non se preparet bello.* Vegetius.

Posłowie: Turecki od Wezyra, y Tatarski od Hana, przy-
byli do Jazłowca, do JPP: Plenipotencyaryuszow, z Instrumen-
tem Legacyi do Krola Jmci y Rzeczypltey, z oświadczeniem <sup>Posłowie
do Polakow</sup>
dobrej y nienaruszonej przyiaźni, która, trzyma Porta Otto-
mańska, według Traktatow Karłowickich, J to donosząc: że w
Traktacie z Carem Jmciá, niedawno nad Seretem zawastym,
wyrażny punkt Wezyr dolozył, áby od tego czasu Moskwa
w Polttrze nie była, á która się zayduie, áby zaraz ustąpiła z
Polski, do swego Państwa. Co wszystko świadczyła Porta ná
znak dobrej przyiaźni przeciwko Koronie Polskiej.

Ze tedy Krol Jmć był w Pomeranii Szwedzkiej, po-
mienieni JPP: Woiewodowie Podolski y Mazowiecki, y Hetman
Litewski iáko Plenipotencyaryi J. K. Mści y Rzeplitey, dáli
nomine publico sufficienter respons tym Posłom, Tureckiemu, y
Tatarskiemu, dawszy im upominki dosyć piekne, *pro Honore
Gentis*; odebrawszy tedy expedycją, odiachali przy słusznym <sup>Posłowie
odierdzia</sup>
konwoiu ludzi Woyskowych. Po skończoney tey kámpañii
rospuszczone Woysko ná konsystencye, á JchmPP: Hetmani ná
Kommissya, do Lwowa przybyli.

1712. Seym w Warszawie zaczęty pod Laská, JmP: Den-
hoffa Miecznika Koronnego H. P. W. X. L. Ktory limitowany,
y odłożony *ad ultimam Xbris. Anni Eiusdem*. Ale potym *sequenti
Annó* zerwany ten Seym. Krol Jmć znowu tey kámpañii,
był w Pomeranii, Szwedzkiej, tamże Woyska, Duńskie, y Mo-
skiewskie, gdzie różne odebrali fortece y kray záwoiowały.
Woysko Koronne obozowało w Polttrze. JmP: Brzuchow-
ski młodzy, potym Strażnik Woyskowy ordynowany ná Po-
granicze od Wołoch, który Stanisławowską Fortecę od ludzi
JmP: Wdy Kiiowskiego przez akkord wziął. Po kámpañii
Woysko rozeszło się. Kommissya agitowała się we Lwowie.

Tegoż Roku wyprawiony w Poselstwie wielkim do Porty <sup>Posel do
Porty.</sup>
Ottomań-

Ottomański, JmP: Chomentowski Wda Mázowiecki, który niemal dwie lecie tam zabawiwszy, z pomyslną powrocił expedycją, to jest z utwierdzeniem wiecznego przymierza, według traktatów Karłowickich.

1713. Ná Wiosnę woyska Tureckie wielkie przyszły pod Chocim pod kommendą Apty Paszy. Który zaczął fortyfikować tę Fortecę y sam się przy niej został z niemálą liczbą Turkow. Których że się było obawiać potrzeba, z roznych koniektur, aby nie weszły w Granice Polskie; za daniem znać *de tam ingruenti periculo*, sprowadzone od J. K. Mści woyska Saskie y Moskiewskie do dania resistencyi *in casum* Tureckiej Impetycyi.

Juvenalis. Tegoż Roku JmP: Jabionowski Wda y General Ziem Ruskich, *sinistre* udany do Krola Jmści, (iák to nie nowina y samey niewinności byđz obwiniona: *vexat censura Columbas*) że miał szkodliwie *cum adversa Parte* Praktykować korespondencye, wzięty w sequester, y do Saxonii záprawadzony do Kieniszteynu, gdzie przez pułczwartá lata zostawał; iákże zaś ponosił przez ten czas tædia, opisał sam *ampliori stylo*. Woyska Koronne, iedne w Ukrainie były dla uskromienia swawoli Kozackiej, drugie ná Pokuciu y Podolu, decertuiąc roznymi czasy z woyskiem JmP: Wdy Kiiowskiego, ktore z za granicy Wołoskiej wpadało w Pokucie.

Tegoż Roku JmP: Brzuchowski Starosta Owrucki Pułkownik J. K. Mści Pancerny, niespodzianie napadł pod Krotoszy-nem Partya JmP: Wdy Kiiowskiego w Wielkiej Polzcie, pod Kommandą JmP: Grudzińskiego Pułkownika Ufsarskiego; y JmP: Sołtyka Pancernego; ze trzydziestą tedy kilka Chorągwi JmP: Sołtyk *benevole* przystąpił do JmP: Brzuchowskiego, á potym do Obozu generalnego do JmP: Krakowskiego przyszedł.

Ovidius. 1714. J. W. I. M. P. Wda Kiiowski (*Marte togâq; præcipuus*) powrocił z Turkow z deprekacją J. K. Mości od ktorego mile y wdzięcznie przyięty, ile kiedy za tym przybyciem Jmści (iáko wielkiej apprehensyi w całej Koronie Polskiej y u Postronnych narodow Pana y Rycerza) *non Postrema Pars* uspokoienia publicznego stáneła *in portu tranquillo*. Oboz Woyska Koronne-go w Polzcie, potym pod Zátoscami; *Tandem* Kommissya Hybernowa we Lwowie; y Woysko rozeszło się, á drugie w Ukrainę dla Buntow Kozackich poszły pod Kommandą JmP: Kalinowskiego Kasztelana Kamienieckiego. A potym ordynowany JmP: Gaficki Miecznik Podlaski, który przez dwie lecie tam w Ukrainie Buntownikow Kozackich, z Partya woyska Polskiego uskramiał,

uskramiał, y Ukrainę uspokoił. Białacerkiew oddana tego roku od Moskwy, naszym Kommissarzom, ná Kommandę ordynowany JmP: Deboien General Major.

Rok 1715. Oboz Generalny Zátoczony pod Gorzyce; gdzie ścigał Woysko JmP: Młodzianowski Kasztelan Lubaczewski Pułkownik, JmP: Denhoffa H. P. W. X. L. Agdy odiachał z Obozu, zostawił Kommandę JmP: Piotrowi Sulmierskiemu, Chorążemu Braclawskiemu, Porucznikowi Pancernemu JmP: Sty: Sandomirskiego Lubomirskiego, Sędziemu Generalnemu Woyskowemu. Agdy się co raz więcej ziezdzáło Towarzystwa y Deputatow do Chorągwi swoich, querulando: że woyska obcych potencyi, Moskiewskie, y inne, wielkie wyciagaia kontrybucye, y nie dopuszczaią, z dobr Krolewskich y Duchownych wybierać hyberny, przyszło do tey rezolucyi cátemu Woysku, że Związek uczyniło, wziawszy *per vim* zá Marszałka Związkowego JmP: Władysława Gorzyńskiego Chorążego Wschowskiego Porucznika Pancernego JmP: Morztyna Wdy Sandomirskiego, (bo JmP: Sulmierski ná ten czas Reymentarz, ullatenus nie chciał się tego podiać, y wyiechał z obozu) substitutem obrany JmP: Branicki Stolnik Buski Porucznik Ufsarski JmP: Warszuckiego Kasztelana Łeczyckiego; w krotce złożony JmP: Gorzyński z Marszałkostwa; á JmP: Branicki (Kasztelan potym Halicki) obiał Regiment Woyska; Substitutem obrany JmP: Krzyszkowski Starosta Włodzimierski Porucznik Ufsarski Xcia Imci Radziwiłła Kanclerza W. W. X. Lite.

Zaczęto było Woysko to z konfederowane, zrazu znacznie *Bitwa ná- szych z Woyskami postronnemi* bić Regimenty *exterae Gentis* ná roznych mieyscach, osobliwie pod Radgoszczą. Regiment Kawaleryi Kirysyerow, ná przeciw ktorych wprzedej strazy poszedł rzeźwo JmP: Jan Połochowski Porucznik JmP: Kczewskiego Wdy Malborkiego; także JmP: Michałowski Porucznik Ufsarski JmP: Konicpolskiego Wdy Sierackiego, ktorzy Kirysyerow przerzeczonych, y Pułkownika ich zabrawszy, do Obozu Polskiego Woyska przyprowadzili, gdzie ich wśzystkich wystrzelala czeladz luźna dla zdobyczy, potym JmP: Gorzyński z Woyskiem ktorego nie miał całego, bo go ná rozne porosyłał partye, poszedł pod Tarnow, gdzie spędzony z pola. A Iegomość Pan Jozef Bukowski, Miecznik Sanocki, Porucznik Pancerny JmP: Stadnickiego Starosty Libuskiego (á teraz roku 1740. Strażnik Polny) z trzema chorągwi-ami szwadronu swego skoczył y nie ustrazonym sercem rzeźwo nátarł ná Szwadrony postronne, ktore rozgromił; ále y sam kilkanaście

13.
Wilkanaście szwankow' otrzymawszy na placu, za międzywego zostawiony, potym cudownie mocą Boską, za przyczyną Marki Cudowney Częstochowskiej, do ktorey się był na ow czas ofiarował z między Trupow wyprowadzony; wołał ten zacny Rycerz raczej się na śmierć po kawalersku narazić niżeli życie ucieczką salwować. *Tertuliano Pulchrior est miles in praelio occisus, quam in fuga salvus.*

Tertuliano

Konfederacya.

Tegoż Roku różne Woiewodztwa w konfederacya, weszły, ale najpierwey Ruskie Woiewodztwo pod Laską, Imp: Mikołaja Rosnowskiego Chorążego Przemyskiego, który rozpisał do innych Woiewodztw Małopolskich Listy, donosząc im o tej rezolucyi, że *non dantur salubriora media prospiciendi bono publico*, chyba przez ten sposob, pociągnał ledwie nie całą Prowincyą Małopolską, y część Wielkopolskiej do takoweyże Konfederacyi. A tandem skupiły się Woiewodztwa do Tarnogroda die 26. 9bris Annō 1715. gdzie formatō Generali Consilio spisana Stanow generalna Rzeczypospolitey Konfederacya, do ktorey y Imp: Marszałek Związkowy z całym Woyskiem przyzedł y złączył się pod Krzeszowem, chcąc wszystko czynić dependenter od Imp: Ledochowskiego, Podkomorzego Krzemienieckiego, generalney Konfederacyi całej Rzeczypospolitey Marszałka: lecz *non succedebant ex voto belli eventus*, dla ciężkiej nuży Woysk nasych, y penuryi *victualium*; bo pod Sandomierzem nie zabroniły Woysku Cudzoziemskiemu przejścia Wisły, ktore (gdy odstąpiły od Zamościa Woyska nasze) *per stratagemam* weszło do Zamościa y Fortecę odebrało. Gdzie depozyta Szlacheckie, tequestrowane: y niektore in przedam poszły.

Tandem.

1716. Nastąpił Traktat w Rawie *inter partes belligerantes*, który był zakonczony przez Kommissarzow K. Jmei, y z Konfederowanych Stanow Rzeczypospolitey. Lecz że były w nim punkta *contra decus gentis Nostrae* napisane, nie akceptowały go zkonfederowane Stany y rezolwowały się, *per extrema salwować*, nachylone Oyczyzny Sortes, iakoż w kilku mieyscach JJPP: Regimentarze, osobliwie Imp: Gniazdowski w Wielkiej Polzeczce, a Imp: Sokolnicki koło Kočka, Postronne Regimenty gromili. Także Imp: Zagwoyski, koło Belza dośc strenue przeciwko nim stanął. Imp: Michał Potocki Pisarz Polny Koronny, iako do expedycyi, tak niewczasow wojennych przyuczony (*aspera semper amans & par Cuicumq; periclo Scævola*) wielkie, na Cudzoziemskie Woyska czynił impetycye.

Silina.

A interea Imp: Marszałek Generalney Konfederacyi w Włodzimierzu

dzimierzu Kommissyą, Hybernową y lokacyą Woyska dysponował, ktora przeniesiona do Lubomla, y tam staneł dystrybuta Woysku, Hyberny y stanowisk. Z Lubomla potym in Majo Imp: Ledochowski Marszałek Generalny, Imp: Sulmirski Chorąży Ofzmiański, Marszałek Generalney Konfederacyey W. X. L. z JchmPP: Konfilyarzami y Kommissarzami Rzeczypospolitey y Woysk zkonfederowanych *utriusq; gentis*, przenieśli się do Łęczny, gdzie zaczęty Trybunał Skarbowy *in ordine* zapłaty Woyskowych zasług; wyprawieni z tamtąd Plenipotentiarii Rzeczypospolitey do Lublina, gdzie ziachali byli y Plenipotentiarii J. K. Mości do Traktatu ktorego niezakonczywszy, roziechali się *ab utrinque* Plenipotentiarii. Tamże w Łęczny odstąpiło Woysko Litewskie Imp. Pocięcia Hetmana swego, y weszło w związek obrawszy Marszałkiem Imp: Potockiego Straznika W. X. L. A Imp. Pocięcia Hetman *evadendo periculum* do Krola Imści do Warszawy odiachał.

Trybunał Skarbowy.

Tandem do Krasnegostawu przenieśli się wszyscy tak Marszałkowie iako y Kommissarze, y Konfilyarze in Augusto, Gdzie Kommissyą Skarbowa zakonczona; dwie ćwierci *Februarii & Maii* Annō 1716. postanowione do zapłaty woysku, y Reparacye Skarbowe z podpisem Imp: Marszałka Generalnego, do Woiewodztw y Ziem wydane, iakoż odebrało w tym Woysko Satisfakcyą. *Armistitium inter Partes Belligerantes* trwało czas niemały; tylko Imp: Gniazdowski w Wielkiej Polzeczce, wszędzie Woyska postronne gromił. Miasta; Fortecę, formalnym atakiem odbierał: osobliwie Poznań Toruń, y inne; niemało Regimentow pozabierał pod czas uczynionego Armistitium.

Armistitium.

Die 5. 7bris eodem Annō. Wyprawieni znowu in pauciori numero Plenipotentiarii: od Rzeczypospolitey do Warszawy, gdzie *post multas decertationes* z Plenipotentyariuszami J. K. Mości zakonczyli Traktat aż dnia trzeciego miesiąca Listopada tegoż roku; który to Traktat, mogli by był szczęśliwie *succedere in rem* Rzeczypospolitey, tylko że okkazy Woysk Koronnych y Litewskich pod Kommandą Imp: Potockiego Straznika W. X. L. Marszałka Woysk zkonfederowanych W. X. L. będących, z Woyskami postronnemi *non ex voto* nadała się, dla emulacyi niektorych Officyerow Polskich względem Kommandy. Polskie tedy y Litewskie Woysko, reyerować się musiało, nie bez straty szusnych ludzi, co się stało pod Kowalowem w Prusiech.

Traktat.

JchmPP: Marszałkowie Konfederacyi Koronney y Litewskiej zbliżyli ku Warszawie do Węgrowa, a potym na Pragę dla

Z

dla finalnego uspokojenia się; ac tandem wkroczone w Seymowe Interes, które koncertowane w Warszawie u JchmPP: Plenipotencyaryuszów; ad decidendum zaś posłane na Pragę do JmP: Marzałka, Kommissarzów y Posłów z Woiewodztw y Ziem zgromadzonych; do zakończenia tedy Traktatu materye Seymowe wzięły czasu dwa miesiące *Cum fortunatissimo eventu*, przy zgodzie *idem sentientium*, która iako jest pomyślności inkrementem, tak bez niey y największe sukcesy upadają. *Concordiā Salustius. res parvæ crescunt; discordiā, maxime dilabuntur.*

Rekoncyliacya. Roku 1717. 1ma Febr: Z Pragi przystąpiły Stany zkonfederowane Rzeczypospolitey z submissyą y rekonyliacyą do J.K. Mści y zaraz tegoż dnia do Izby Senatorskiej wszystkie *Tres ordines Regni* zgromadziły się, gdzie JmP: Ledochowski Marzałek *Statuum Confederatorum*, a oraz y Seymowy na ten czas, (Wda potym Wołyński) przywitał Krola Jmści y całą Rzeczpospolitą, a potym czytany cały Traktat y wszystkie konstytucye Seymowe. Głosu żadnemu z Senatorów, nawet y samemu Xciu Jmści Prymasowi nie pozwolił *Equestris ordo*; tak po przeczytaniu Konstytucyi zegnał Krola Jmści y całą Rzeczpospolitą, ten że JmP: Ledochowski, o którym słusznie mówić się mogło: *Vir fuit, & tanta est animi Constantia, quantum acer erat; Bellos; ferox, ad vimq; paratus.* Pod czas tego Seymu zwimione całe Woysko Koronne y Litewskie, a de novo listy przepowiednie nowym y niektórym dawnym Rotmistrzom wydawane od J. K. Mści, komput redukowany do Osmnastu tysięcy, zwinięto zaś dwieście trzydzieści Chorągwi Polskich, y Regimentów bardzo wiele; przez co tandem mizerna Polska *per tot calamitates* wyniszczona *respiravit.*

Lokacya Woyska. Lokacya temu Woysku nowej Erekeyi, raz na zawsze postanowiona, ktoremu afsygnacye na leże, y listy przepowiednie Krolewskie wydawał JmPan Franciszek Pułaski Podczaszy Podlaski Konfyliarz z Woiewodztwa Ruskiego do generalney Konfederacyi; który od Rzeczypospolitey y od Woyska destynowany był do formowania tych *semel pro semper* konstytucyi, y do innych expedycyi Woyskowych.

Evakuacya Woyska po Bronnego. Tegoż prawie dnia zaraz po skończonym Seymie tym Traktatowym, Woyska Saskie ruszyły do Saxonii, *juxta nexum* tegoż Traktatu, y chroniąc się wszelkich exakcyi, prowiantów, a *de proprio* w Marcie ustępując się za Granicę, *ad propria* poszły. Tymże sposobem y Moskiewskie Woyska, ale aż we dwie Niedzieli ruszyły się z Polki do Moskwy, które przez tak długi czas wy-

ciągá niem prowiantów, náprzykrzyły się Polscze; nagle porzu- ciwszy magazány ładowne wynieść musiały.

A zátym, stanął za łaską Bożą požądany w Rzeczypospolitey Pokoy, *& sua Legibus rediit forma*; od rad *pax, alta per omnes & tranquilla quies populos*, przez długi czas w Polscze pánowała; przy łaskawych y przezornych ná wszystko Rządach Krola Jmści Augusta II.

*Nil mestum! quid enim quamvis infida levisq;
Cesare tam dextro possit fortuna timeri?*

Tegoż Roku Xiaże Eugeniusz z Woyskami Cesarскими wdzień S: Wawrzyńca Woyska Turckie obzemstojące pod Belgradem *funditus* zniósł; oboz wszystek Turcki z wielkimi splendorami, amunicyą, y Działami, których było 183, Cesarским *in pradam cęssit*; a samych Turków na miejscu czterdzieści y dwa tysiące, to jest Janczarów y Janczar Agów zabitych znaleziono, oprócz iazdy; z Cesarskiej strony na osm tysięcy legło; potey baralii miasto Belgrad przez akkord poddało się Cesarским. Potym stanął Traktat Passorowski.

1718. Ten Rok z łaski Bożey spokojnie zaczęty, y skończony. Woysko na swoich leżach *subsistebat*, Powietrze tylko w niektórych miejscach, osobliwie w Podolu grałowało.

Annó Eodem Seym w Grodnie złożony, który *post expirationem* sześć Niedzielnego czasu limitowany, czas y miejsce reasumpcyi onego, *arbitrio* J. K. Mści zostawiono. Ten Seym pod łaską JmP: Zawiszy Starosty Mińskiego agitował się.

Tegoż Roku Krol Szwedzki Karol dwunasty, dobywając Krol Szwedzki zabity. Fortecy Frydrychstadt nazwaney w Nowergii będącey, od Dun- czyków zdziałá kulą zabity poległ dnia 12. Xbris. Potym Siostra Iego za Xiażęciem Helsenkafel będąca *succesit* na Koronę Szwedzka. Przy tak strasliwym upadku swoim, wielki ten (oraz zwyciężony) Zwycięzca doznał tego, co mówi *Petiar; Nihil tam propinquum est casui quam quod summum est.*

Krol ten słusznie *terror Gentium* zázwany, ale straszniejszy (zwiększym szczęściem swoim) zostawał by Narodom, gdyby był na Swiatynie Pańskie dyskretniejszy; odezwał się z tym, że miał aż na Watykanie Szpadę swoję zawiesić, lecz nie zgadł przeciwnych, zamysłom Iego, wyroków Boskich. Należało mu własnje dać przestrożę w podobny sposób, w jaki niegdyś odpowiedział Celestyn IV. Papież Fryderykowi Cesarzowi. Gdy Cesarz ten odgrażał się Celestynowi temi wierszami:

Roma diu titubans variis erroribus acta

Pokoy

Lucanus.

Statius.

Petiar.

Dlugossus.

*Corruet, & Mundi desinet esse Caput
Fata docent, Stellæq; volunt, aviumq; volatus
Quod Fridericus ego Malleus orbis ero*

Náto ráka, mu dał Ociec Święty replikę.

*Niteris incasum Petri submergere navem
Fluctuat, ast nunquam mergitur ipsa ratis
Astra Silent, nil fata movent, nil prædicat Ales
Soliis est proprium nosse futura Dei.*

Tegoż Roku Krolewic Jmśc á teraz Krol Polski August III. Wziął in Sociam vitæ Cesarzownę, teraznieyszą Krolową Marya Jozefę Austryacką, Corkę Jozefa Cesarza. Właśnie ná ow czas, ná życziwych Sercach rysować należało *vorum*, ná iákie niegdys w Panegyriku swoim zdobył się Klaudyan przy Zaślubieniu Maryi, Augustowi Honoriuszowi.

*O Digno neçtenda Viro, tantiq; per Orbem
Consort Imperii. Iam te venerabitur Ister,
Nomen adorabunt populi, jam Rhenus & Albis
Serviet; in medios ibis Regina Sicambros;
Quid numerem Gentes Atlanteosq; recessus
Oceanis? toto pariter dotabere mundo.*

Claudians

Lubo dosyć drogim są Pofagiem wzajemne oboygá Krolestwa Jmściow nieoszacowane przymioty, ile Cnot; tyle perel Koronie Polskiej przynoszące: *virtutes in viris pleberis argentum est, in viris nobilibus aurum, in Principibus verò gemmæ pretiosæ.*

Vegetius.

Roku 1719. Seym reasumowany po sześciu Niedzielach, zerwany ná władzy Hetmańskiej, która attenuata przez JmP: Fleminga: Woysko ná swoich leżach zostawało w Ukrainie, iednak w Podolu *ad omnem Casum* ściagnął Chorągwie do obozu JmP: Krakowski H. W. K. Zábiegając swawoli Kozackiej y opryszkom álbo Haydamakom. W Podolu powietrze było y w Krakowskim.

Posel do Cara.

Tegoż Roku wyprawiony JmP: Chomentowski Wda Mazowiecki do Cara Jmści in Charactere Wielkiego Posla z utwierdzeniem zawartego Sojuszu J. K. Mści y Rzeczypospolitey z Carem Jmścią.

Seym.

1720. Seym z kadencyi według Prawa, zaczęty dnia 3. 8bris w Warszawie, ná którym, że nie przywrocona zupełnie Komen-da Woyska, osobliwe Cudzoziemskiego zaciągu *Legitima potestati* Wodzow Koronnych, z ręką JmP: Fleminga Koniuszego W. X. L. Feltmarzalka Woysk Salskich; nie przystępując do żadnych

do żadnych Materyi Seymowania *Equestris Orda*, náwet áni obrania nowego Marzalka; wolał *detrimendum pati* w rozeszłym Seymie, á nizeli uprzywileiowaney *ab antiquo* od Rzeczypospolitey, Prawami mocno obwarowaney Hetmańskiej władzy odstąpić, náczym *consistit Custodia Patriarum Legum.*

Wła
dza
Het
mań
sk

Tegoż Roku circa initia Seymu tego powrócił JmP: Wda Mazowiecki, od Cara Jmści; rezolucyi; nie czynił tey swoiey Legacyi, kiedy Seym nie doszedł; prywatnie tylko *referebat*: że Car Jmśc Moskiewski nienaruszenie trzyma zawartę przymierze z J. K. Mością, y Rzeczpospolita, niewolnikow wszystkich, którzy się z Polakow znajdowali ná Stolicy, wypuścić kazal; y we wszystkich proponowanych punktach, wszelką pokazał iátwość.

Posel
wro
cił.

Tegoż Roku Partye Woysk Koronnych Ordynowane od JmP: Adama Sieniawkiego Kalztelana Krakowskiego H. W. K. in Securitatem Ukrainy y pogranicza od Wołoch; nad ktoremi dał generalną Komendę JmP: Marcinowi Brzuchowskiemu Staroście Mierzwickiemu, Strażnikowi Woysk Koronnych.

Roku 1721. Potym zerwanym Seymie Krol Jmśc wyjechał do Saxonii, á potym do Kalzbrockich wod dla salwowania zdrowia swego.

Eodem: Xiaże Jmśc Stanislaw Szembek Arcybiskup Gnieznieński Prymas Korony Polskiej y W. X. L. 4. Augusti w Skierniewicach *mortalitatis viam ingressus*, lubo z nieukoionym Rzeczypospolitey żalem, iednakże z nieuchronnym Statutu Boskiego wykonaniem *Quisquis aliquem queritur mortuum esse, queritur boni rem fuisse.*

Smierc
Prymasa
Szembeka.

Seneca.

Tegoż Roku: też Partye Woysk Koronnych pod czas Kampanii Ordynowane dla zalczytu Ukrainy, y pogranicza od Wołoch y Turkow; nad ktoremi miał Komendę generalną JmP: Michał Bledowski, Lowczy Halicki, Regimentarz *bello ferox, acerrimus armis*, który dosyć chwalebnie y dostatecznie *institit* włożoney ná siebie obligacyi.

Tegoż Roku Car Jmśc Moskiewski uczynił Traktat pokoiu z Koroną Szwedzka, bez wiadomości Krola Jmści Polskiego; y Rzeczypospolitey, *Contra ligamentum* sojuszu, którym się obligował tenże Car Jmśc, w żadne Traktaty ze Szwedami nie wchodzić, *in scia Republica Polona*, aż do skonczenia Woyny; A náwet submitował się *avulsa* Rzeczypospolitey od Szwedow przez też Woyny rekuperowane, Krolowi Jmści Polskiemu y Rzeczypospolitey ze wszystkimi Fortecami, *absq; quavis preensione* oddać; y do nich się nidgy *in posterum* nie interesować;

Traktat
Mo
skwy z
Szwedami

wać; czego nie dotrzymał, y pomienionemu Sojuszowi w tym punkcie y innych *Contravenit*.

Ablega Porty. *do* *characterisatus Titulo Internuntii ex Senatus Consilio*, od Krola Jmści Augusta wtorego y Rzeczypospolitey; tak do Porty Othomańskiej, iako też do Hana Krymskiego Kafan Giercia, z oświadczeniem stateczney przyjaźni, podług Traktatu Karłowickiego wiecznego pokoju; który iako przez dwoiaki Poselstwa wielkie, od Krola y Rzeczypospolitey wyprawione, raz przez JmP: Rafała Lefczyńskiego Wdę Łęczyckiego generała Woiewodztw Wielkopolskich, w roku 1700, drugi raz przez JmP: Stanisława Chomentowskiego Wdę y Generała Xięstwa Mazowieckiego, w roku 1713. u Porty był Konfirmowany, y ratyfikowany; tak aby tenże pokoy we wszystkich punktach, *in posterū intaminatè manuteneatur*. Interim pomieniony JmP: Popiel *Internuntius*, dla nie odebraney ze skarbu ekspedycyi nie mógł się wybrać, aż *sequenti Anno*.

Roku tedy 1722. Tenże JmP: Pułkownik Popiel *intra solennia Pasche* ruszył się z Tuczap do Chocimia *prosecuturus* dalszą drogę swoją w nie małej asystencyi ludzi Woyskowych, y swoich domowych, dosyć pięknie y ozdobnie *pro honore gentis*, który tak do domowych, iako też do Krola Jmści y do Hetmanow, z Konstantynopola dał o sobie znać, że z honorem, od Porty przyięty, y publiczną miał audyencyą u Wezyra; a u Cesarza w krotce mu deklarowana audyencya. Rezydencya mu naznaczona na Galacie *ex quo* w Stambule wielkie podczasten było powietrze.

Eodem Anno Krol Jmści August *periculosissime* zachorował, że ledwo *Consilio Medicorum* salwowany, a skoro ozdrowiał, ekspedycyą na Seymiki przed Seymowe wygotować w kancelaryi Koronney kazał; ktore Seymiki *die 24. Augusti* ekspedyowane, ale ich bardzo siła zerwanych:

Kolo Gene- rálne. Sam Krol Jmści *primis Iulii* z Saxonii w Warszawie stanął. Kolo generalne Woyskowe 30. Iulii pod Lwowem odprawione *in presentia* JchmPP: Hetmanow Koronnych obudwuch, przy licznym konkursie JchmPP: Officyerow, y kompanii Woyskowych, także Woyska Cudzoziemskiego *Authoramentu*; na którym kole, dawne punkta do Instrukcyi na Seym w Interesach woyskowych Konfirmowane; Poslow z raz Instrukcyą, z Woyska *utriusq; Authoramenti* trzydziestu pięciu obrano.

W tymże

W tymże Roku 5ta 7bris urodził się Krolewic Jmć (Syn teraznieyszego Krola Polskiego Augusta III.) Fryderyk Chrystyan; *Stemmata Materno felix, Virtute Paterna*; o którym przy pierwszym na świat weściu mowić się mogło. *Statius.*

*Jam te blanda sinu Tyrio, sibi Gloria felix
Educat, & cunctas gaudet spondere curules.* *Idem.*

A iako liberis nihil carius humano generi, tak Nayiasnieyszych Rodzicow; dla publicznego ukontentowania na zalzczyt y ozdobe *summi & inclyti Nominis*, y w innych latach narodziem swoim z bogacila *aurea Proles*: iako to, w roku 1730. 25. Aug. Krolewic Jmć Xawier August; w roku 1733. Krolewic Jmć Karol; w roku 1738. 2. Iulii Krolewic Jmć Woyciech, Kazimierz, Jgnacy; w roku 1724. 14. 9br. Krolewna Jemć: Maria Amelia (ktora w roku 1738. poszła za Krola Oboygę Sycylii); w roku 1727. 12. 7br. Krolewna Jmć Maria Małgorzata; w roku 1728. 29. Aug. Krolewna Jmć Karolina; w roku 1734. 10. Decemb. Krolewna Jmć Eulalia; w roku 1736. 10. Mart. Krolewna Jmć Kazimira Scholastyka; w roku też 1739. urodził się Krolewic Jmć: w Hubertsburgu.

*His placidus GENITOR mores; largumq; nitorem
Monstrat AVUS; pulchre studium virtutis UTERq;* *Statius.*

Roku tegoż 1722. 5. 8bris na termin Seymu *ad mentem novellæ Legis*, za uniwersalami I.K. Mści Augusta wtorego, stanęły zgromadzone stany Rzeczypospolitey w Warszawie, y skupiwszy się *non paucis numero equestris ordo, ad Officinam Legum*, (lubo dla zerwanych Seymikow, wielu nie było Poslow, iako to Wielkopolskich, Ruskich, Pruskich, Mazowieckich, a nawet Krakowskich, Sandomirskich y niektorych Litewskich) obrat *unanimi voto* za dyrektora Poselskiego, JmP: Franciszka Maximiliana Hrabie z Tęczyna Ossolińskiego, Podskarbiego Nadwornego Koronnego; Sandomirskiego, Chmielnickiego &c. Starostę. Po ktorego obraniu Izba Poselska do żadney niechciała przystąpić Materyi, pokiby Interes władzy y zupełney komendy Hetmańskiej, nad Woyskami Rzeczypospolitey *Utriusq; Authoramenti* nie był zupełnie od I. K. Mści uspokojony. To jest aby JmP: Fleming Koniuszy W. X. L. Felt Marszałek Woysk I.K. Mści Saskich, by nymniej się do Komendy Woyska Rzeczypospolitey Cudzoziemskiego *Authoramentu* (ktora sobie *illegitimè & abusive* usurpował;) nie interesował; y Ordynans Hetmański na krotki czas sobie *antecedenter eo Nominè* dany, aby *ex nunc* w Izbie Poselskiej oddał. Co gdy *non subssecutum*, więc Izba Poselska mając ten interes władzy; za własny Rzeczypospolitey

A22

Spolitey

Seym się rozszedł.
spolitey interes, bo w nim *vertitur Securitas & Custodia* Praw Oyczytych, nie wchodząc *in Tractum* żadnych obrad Seymowych, ani w żadne zwyczajne *praeliminaria*, nie odstąpiła tey materiy utrzymania y ubezpieczenia zupełney Komendy Hełmańskiej, która we wszystkich Instrukcyach Wdzw y Ziem tak w Koronie, iako y w W. X. L. Ich Moścym PP: Postom *ante omnia* zalecona, aby ją utrzymali y *quam firmissimè* asekurowali *in Tutitionem Patriarum Legum*. Tak tedy *post multa Certamina* po wysci u sześciu Niedzielnego czasu, ten Seym *irritò eventu* rozszedł się, dolendo Rzeczypospolitey fato. W tydzień zaś po rozszedłym tym Seymie, było *Senatus Consilium*, *in ordine providenda Securitatis internæ & externæ ad omnem perimentem casum*. JmP: Posłowie Wojskowi Koronni y Litewscy, mieli audiencya prywatną u J. K. Mści, którym zwyczajny traktament *ex Senatus Consilio*znaczony, aby go skarb Koronny zapłacił.

Relacye podwoynego Poselstwa, tak do Porty Ottomanckiey ieszcze *in annò 1713*, iakoteż do J. Cesarzkiego Wieliczeństwa w roku 1720. przez JmP: Stanisława Chomentowskiego Wdę y Generała Ziem Mazowieckich, Posła wielkiego expedyowanego *ex Casu* nie doszłych Seymow, dotych czas nie uczynione. W czym iak walny *obtenitur* publiczny interes utrzymania pokoiu z tak niebezpiecznymi sąsiadami.

Ablegat powrócił od Porty.
JmP: Popiel Starosta Tuczapski Ablegat do Porty, powrócił *circa expirationem* Seymu do domu; y ten nie dał Relacyi *Commissi negotii*; jednak to *optimè* z prywatney Imci powieści *constat*, że u Porty dosyć *bonorifice* przyięty w Konstantynopolu, y traktowany; to tylko było mu *non ex congruo*, że się pod bytność jego, strażne tam wszczęło powierze; Jz musiał przez wszystkie czas rezydencyi swoiey być na Galacie; miał jednak Solenna audyencya, naprzód u Wezyra; a potym u samego Soltana, *alias* Cesarza Tureckiego, y expedycyą, w interesach publicznych Rzeczypospolitey odebrał pomyslną, z deklaracyą zachowania wiecznego pokoiu, według Traktatow Karłowickich, z wszelkim bezpieczeństwem obojga Państw; tak Korony Polskiey, iako też Tureckich. A lubo izczęśliwie tenże JmP: Ablegat Popiel do domu zdrowo, z asystencyą swoią powrócił, jednak ludzi mu w drodze, (gdy z Konstantynopola powracał) dziewiętnastu zarazonych formalnym powietrzem pomarło. Potym tenże JmP: Popiel, iachał do Krola Jmści, do Warszawy, gdzie oddał respona od Porty, tak Jego K. Mści iako też JmPP: Ministrom *status*, a osobliwie JmP: Sieniawskiemu H. W. K. potwierdza-

potwierdzające, stateczne dotrzymanie pokoiu, y gruntowna z J. K. Mścią y Rzeczypospolitą przyiaźń.

Tandem Krol Jmśc w Niedzielę die 6. Xbris *Anni ejusdem* Wakanow Dystrybuta 1722. uczynił dystrybutę wakanow Duchownych, y Swieckich; konferowawszy Prymacyalną godność z Opactwem Tynieckim, po Xciu Imści Stanisławie Szembeku ImX: Theodorowi Potockiemu, Biskupowi Warmińskiemu, Warmińskie Biskupstwo ImX: Krzysztofowi Szembekowi Biskupowi Przemyckiemu; (Prymasowi teraz y Arcybiskupowi Gnieźnieńskiemu) Biskupstwo Poznańskie ImX: Tarłowi Biskupowi Kiiowskiemu; Biskupstwo Płockie, ImX: Załuskiemu Proboszczowi Płockiemu *alias* Xciu Sieluńskiemu; Biskupstwo Przemyckie ImX: Fredrowi, Biskupowi Chełmińskiemu; Biskupstwo Chełmińskie ImX: Kretkowskemu Suffraganowi Gnieźnieńskiemu; Biskupstwo Chełmskie ImX: Szaniawskiemu Suffraganowi Lwowskiemu; Biskupstwo Kiiowskie ImX: Oźdze Proboszczowi Lwowskiemu; Probostwo Płockie *alias* Xięstwo Sieluńskie Xciu Imści Czartoryjskiemu Kawalerowi Maltańskiemu.

Swieckich zaś wakanow taka dystrybuta; Woiewodztwo Wileńskie ImP: Pocięwi H. W. W. X. L. Kasztelania Wileńska Xciu Czartoryjskiemu; Wdztwo Kalitkie po ImP: Hrabi Leszczyńskim, ImP: Szofdrskiemu Kasztelanowi Gnieźnieńskiemu a Gnieźnieńska Kasztelania ImP: Poninckiemu Kasztelanowi Przemęckiemu; Woiewodztwo Malborskie po ImP: Kęzewskim ImP: Prebendowskemu Wdzie Instantskiemu, a Instantskie ImP: Morfztynowi Staroście Czorsztynskiemu; Kasztelania Zarnowska ImP: Stępkowskemu, Kasztelania Kiiowska ImP: Steckiemu, Chorążemu Kiiowskiemu; Kasztelania Stońska ImP: Sebastianowi Charczewskiemu Podstolemu Sanockiemu; Kasztelania Czerska, ImP: Rudzińskiemu Podczaszemu Czerskiemu. Inne Kasztelanie także Urzędy; Koronne, Litewskie y Ziemskie porozdawane.

Eodem Annò 1722. Car Imśc Moskiewski Piotr Alexiewicz prowadził Woynę z Persami nie nązbyt jednak z pomyslnym skutkiem imprez y batalii odprawionych tey Kampanii.

Annò 1723. Krol Imśc odprawiwszy Solennia Narodzenia Pańskiego w Warszawie, w dzień Trzech Krolow, to jest 6. *Januarii* po pułnocy wyiachał do Saxonii pocztą, podpisawszy *Circulares* do ImPP: Senatorow oznaymując o wyjeździe swoim, także wydawszy Uniwersały na Seymiki *relationis pro die 22. Februarii.*

Tegoż Roku 1723. Trybunał Koronny Lubelski agitował się pod łaską I. W. ImP: Michała Botockiego Pifarza na ten czas Polnego

Trybunał
Lubelski.

Polnego Koronnego, którego wiażd *solito more* w Niedzielę Przewodnią w Wielkiej frekwencyi ImPP: Senatorow y Urzędnikow Koronnych, także Szlachty wielu *solemnissime* odprawił się. Reasumowany tenże Trybunał, przez wżysstek czas *interrupto cursu* sądził sprawy, z dawniejszych y późniejszych wpisow, według Prawa y Sprawiedliwości S: bez żadnych korrupcyi y depaktacyi; na co była pilna *animadversia*, aby we wżyszkim *satisfiat* Prawu, *ad nexum* wykonaney Przysięgi ImPP: Deputatow y opisania Ordynacyi *sine acceptione Personarum* y bez uwodzenia się żadnemi respektami: *ponat Personam amici, qui induit Judicis*

Cicero.

Radomski.

Tegoż Roku 1723. Reasumowany Trybunał Skarbowy Radomski *in loco per Legem designato* w Radomiu, gdzie Præsidentem był Imć Xiądz Rupniewski Biskup Łucki, a Marszałkiem ImP: Stanisław Potocki Haliński, Sniatyński y Kołomyjski Starosta, z którego Dyrekcyi wżyscy *Litigantes*, osobliwie całe Wojsko z otrzymanych tak wielu Dekretow dosyć kontenci byli. Obadwa Ci ImPP: Marszałkowie pomienionych Trybunałow Lubelskiego y Radomskiego, przez swoje tak chwalebne dyrekcyje zarobili sobie, u całego świata Polskiego, na nieśmiertelną wielkiemu Imieniowi swemu sławę, *pro summa equanimitate* w utrzymywaniu *in suo vigore* Prawa y Sprawiedliwości, nie pobłażając exorbitującym, ani też szkodząc niewinnym. Iakoż jeżeli kiedy, to *circa dijudicationem causarum* chronić się należy owej Laktancyusza censure: *Nocens est, qui aut innocenti nocet, aut nocenti parcat, ut pluribus noceat.*

Lactantius.

Eodem Anno Stały Seymiki Deputackie, z Dobrzyńskiej obrany Deputatem na Trybunał Koronny ImP: Jozef Potocki Woiewoda Kijowski, który w Piotrkowie stał Marszałkiem tegoż Trybunału Koronnego.

Roku 1724. die 19. Ianuarii Krol Imć August II. Szczęśliwie z Saxonii w Warszawie stał. Przywitany od Xcia Imści Prymasa Teodora Potockiego Arcybiskupa Gnieźnieńskiego y od innych JchmPP: Senatorow y Ministrów *Statús*.

Wiażd
Marszałka
Trybunał-
skiego.

Tegoż Roku JW. ImP: Jozef Potocki, Wda Kiiowski (a teraz Hetman Wielki Koronny) Marszałek Trybunału Koronnego do Lublina na Trybunał podług Prawa y zwyczaju w Przewodnią, Niedzielę wiedział, Ktorego wiażd osobny jest Dyaryusz niepamiętanych nigdy prawie solennych y ozdobnych apparencyi, własnym kosztem sporządzonych, iako to w ludziach strojnych bogato; swoich Nadwornych Janczarach, w Regimentach

zach pieznych regularnych, w Raytaryach, y Dragoniach, Chorągwiach Polskich y Wołoskich swoich Nadwornych; y Innych Woyskowych komputowych ludzi; osobliwie zaś w powodnych koniach bardzo dzielnych, Tureckich, Hiszpańskich, Neapolitańskich, y Polskich z siedzeniami szczerozłotemi y rzędami dyamentami y innemi drogiemi kámiieniami sadzonemi, dywdykami bardzo bogatemi z káskánami, buzdyganami, stroiem Tureckim, ledwie kiedy w Polsce widanym, bogato ozdobionemi; W asystencyi zaś samych JchmPP: Senatorow było dwudziestu kilku Koronnych y Litewskich; Także Urzędnikow Koronnych, Ziemskich y wielu Szlachty godnych, ktorych wżyszkich *cum summo plausu*, tenże ImP: Marszałek *lautissime* traktował. Sądy Trybunałskie *Ordinario cursu* agitowały się według opisanej Ordynacyi y bez żadney mutacyi Regestrow; *Cum omni observatione ligamentorum* wykonaney przysięgi JPP: Sędziow Trybunałskich, z unikaniem wżelkich korrupcyi, więcej sobie prawo y Świętą, sprawiedliwość szacując, niż profity doczesne. *Plus apud bonos pietatis jura, quam omnes opes valent.* Justinus.

Tegoż roku odprawował się akt weselny ImP: Denhoffa Woiewody Połockiego Hetmana Polnego W. X. L. z Imścią Panną Zofią Sieniawską, Kásztelanką, Krakowską, Hetmanowną, Wielką, Koronną, ktorego aktu iako osobliwszey godnego pamiątki, kładzie tu się dokładniejszy opisanie.

DYARYUSZ odprawionego wesela J. W. STANISŁAWA DENHOFFA Woiewody Połockiego, Hetmana Polnego W. X. L. z J. O. ImP: Panną ZOFIĄ SIENIAWSKĄ Kásztelanką Krakowską Hetmanowną Wielką Koronną, we Lwowie 30. Julii 1724.

Gdy czas następował náznaczony od J. O. ImP: KASZTELANA Krakowskiego H. W. K. Weselnego Aktu, y dzień na który przez Listy tak do cudzych Kraiow, iako też do Imściow PP: Senatorow, Ministrów, y Urzędnikow po Woiewodztwach, Ziemiach, Powiatách Korony Polskiej, y W. X. L. rozestáne, J. O. ImP: Krakowski, z J. W. ImP: Woiewodą Połockim zaprosili Gości, lubo y połowę apparencyi fierwerkow y innych według desseynu podanego nie wygotowano w Zamku y struktur; iednakże nie chciał I. O. ImP: Krakowski, w Szkle dla poratowania zdrowia od Niedziel dwoch, Wod, z Term tamecznych zazywaniem bawiący się, daley czasu Aktu tego prolongować, ale *in termino prefixo etiam non parcendo* słabemu zdrowiu swemu zakończyć go umyślił. W piątek tedy to jest 28. Julii stała tu naprzod I. O. Imć Páni Krakowska z Jaśnie O. Imścią Panną Krakowską, z Lublina, wstąpiwszy iednak

Wizyty.

Pokoje bogato ozdobione.

Marzatek Trybunałski.

pierwey do Szkoła, tak dla nawiedzenia Imci swego, iako też rozmowienia się. Skoro przybyła do Pałacu swego na przedmieściu tutecznym Halickim będącego, zaraz Jaśnie W. Imp: Woiewoda Podlaski Hetman Polny K. który tu od tygodnia na koło Woyskowe Generalne był ziachał, z różnemi Ichmościami już tu przytomnymi; tudzież Xiążę Imść Starosta Spiski oddali Wizytę przedpołudniem; po południu zaś iachała Imść J. O. Imścią Panną Krakowską, y Xiążęciem Imścią Spiskim do Zamku, gdzie różne czyniąc dyspozycye samym wieczorem nazad do Pałacu powrocila. Nazajutrz to jest 29. bardzo rano w Segiecie do Zamku przyniesiona, temiz zabawiata się do dziewiętey godziny dyspozycyami; y tak przy sobie iako też przez ten dzień cały do adornowanych bogatymi obiciami krzesłami wspaniała, argenterya, Kredensami, Lustrami, y samego nawet w którym na podziw bogate obicia, y iozko Ichmościow Państwa Młodęgo stało, Pokoiow; ciekawych różney kondycyi y stanu Ludzi dla widzenia tego wszystkiego puszczac kazala; co tam był za fluxus & refluxus ludzi, każdy zważyć może, ile że takiey Magnificencyi y bogactwa dawne nie miały, a długo późne nie pokażaczaly. O godzinie circiter dziewiętey przedpołudniem powrocila J. O. Imść P: Krakowska z Zamku do Pałacu, dokąd y Xiążę Imść Starosta Spiski, Xiążę Imść Jozef Lubomirski z Xieżną Ieymością swoią, ziachali się. O iedynastey circiter dano znać że Imp: Woiewoda Połocki miał stanac na południe; cokolwiek tedy Ichmościow tu przytomnych tak Urzędnikow, iako też Woyskowych było, ci wszyscy o milę blisko ziachawszy Imci drogę, bardzo z liczną swoią przyjezdziącego asystencyą, przywitali; y potym prosto do samego Pałacu ludno, bo na 500. koni samego wyboru, procz luznych zaprowadzili kalwakata; gdzie stanawszy Imść, tak I. O. Imści Pani Krakowskiej, iako też I. O. Imści Pannie Krakowskiej pierwszą, oddawszy wizytę y powitanie, został na obiedzie, po którym do wziętey interim w Dworze Ichściow P: Łosiow odiachawszy stancyi od I. W. Pana Hetmana P. K. y innych Ichmościow odebrał wizyty. Tegoż dnia Imp: Potocki Woiewoda Kiiowski Marzatek Trybunału Koronnego przedpołudniem immediatę z ImPP: Deputatami, tudzież Kafztelanem Podlaskim, y Starostą, Halickim w liczney swoiey karet y konnych także zaiezdziacch Imci drogę przytomnych tu Gości, przybył do Pałacu swego asystencyi. Przed wieczorem na dwie godziny incognito przyslawszy Officyera przed sobą, żeby nikt przeciwko legomości nie wyiezdzał powrocil I. O. Imp:

Imp: Krakowski z Szkoła y do Pałacu ziachawszy od I. W. Imp: Woiewody Połockiego wprowadzony, tamże nocował. O osmey wieczorem tegoż dnia przyszło Infanteryi Regimentu I. O. Imp: Krakowskiego w pięknym y nowym munderunku pod Kommendą Imp. Maiora Ellerta z Chorągwią Granatyerami y muzyką trzysta ludzi na wartę do Zamku; po nich nastąpiło Dragonii pod Kommendą Imp. Oberszteleitnanta Krupińskiego w nowym y bardzo stroynym, tak Officyerskim iako też Granatyerow y Muszkietyerow munderunku, z kotłami, z sztandarem. Muzyką y bębnami dwieście pięćdziesiąt, którzy wszyscy na przeciwko siebie po obudwoch stronach dziedzinca Zamkowego postanowili się. Die 30. rano o godzinie siódmej przenieśli się Imć Państwo Krakowskie cum Neesponsa z Pałacu do Zamku y od Imciow Gości których niezliczona tak ex Senatorio, iako też Equestri & militari ordine na ten Akt ziachala się frequencya, odbierali wizyty. W Zamku z przyjazdu z Miasta była wystawiona Tryumfalna Brama łokci 50. wysoka na ktorey z drzew Oliwnych Geniuszowie różni osobliwie miłość y pokoy reprezentuiący składali tryumfalną bramę wiezdziacemu między armaturami Krolowi Imści, pod tą imaginacyą, takowa była inskrypcya.

*Bella tacere jubes Rex invictissime: nondum
Sed cessant solū Digna Trophæa Tuo
Bellat amor fervetq; novis victoria Signis
Inter SIENAVIAM DENHOFIAMq; Domum.
Hinc Tibi lunatos Oleas pax fleclit in Arcus,
Invitantq; Duces, Atria pandit Hymen.*

Wiezdziac na Dziedziniec Zamkowy ex opposito tamtey Druga brama. Stała druga tryumfalna brama rowną wysokością pierwszey, podobnemiz przyozdobiona ornamentami, y armaturami, między ktoremi ex adverso portretu I. K. Mści Herby Jaśnie O. Ichmościow Państwa Krakowskiego malowane były, po prawey ręce tey bramy będąca Kancellarya Grodzka in porticu adornowana kształtnie wystawioną bramką, na ktorey u wierzchu były inskrypcye. Od tey bramki à latere przy Officyach stało amphitheatrum nową wystawione inwencyą o dzieściu Arkadach, z Gan-kiem, który nad mur mieyski blisko szczęści łokci *eminchat*, a to dla Państwa młodego y Gości, żeby commodę recognoscować na przedmieściu zgotowane feierwerki mogli, toż amphitheatrum ciągnęło się długością aż do samego Zamku, y Galeryi przed pokojami będącey, ktore pięknym w slupy y Arkady przyozdobione było na płotnie do drzewa przybijanym malowaniem. Ganek

Cc

zaś ab

Infanterya

Frequencya gości.

Wiazd Neosponse

zaś ab extra ná Dziedziniec sukniem czerwonym obito; ex oppo-
 sito po drugiey stronie dziedzinca trzydzieści Kolumn, różnemi
 do tego Aktu, tudzież do Herbow zkoligowanych Domow allu-
 dującemi, wymalowanych Symbolami y inkrypcjami, od Galeryi
 Zamkowej aż do Bramy stało, które powkopywane w ziemię
 sofny z pięknym przeplatały prospektem. Te wszystkie stru-
 ktury tak bramy, kolumny, Galerye, pod sam dach, jako też
 amphitheatrum futemi y po samym suknie, przybite ni oliwa-
 nalanemi przyozdobiono lampami. Od Zamku po prawey stro-
 nie stała infanterya przed kolumnami, we trzy rzędy, po lewey
 stronie przed amphitheatrum Dragonia we dwa rzędy, przy bra-
 mie Piechota Korucka z Janczarską, z swemi muzykami, w Bra-
 mie y za bramą Pacholcy. W Zamku samym ná Galeryi przed
 gornemi pokojami stało pięćdziesiąt Granatyerow od Dragonii
 z Officyerami ná paradzie y wartach które y ná schodach trzymali,
 przed dolnemi pokojami, tyleż Granadyerow od Infanteryi czy-
 niło paradę. O godzinie trzeciej z południa poczęły się wjeżdżać
 do Zamku Damy; y iak prętko z ktorey karety wyśiadły zaraz
 też same karety dla przestronności z dziedzinca wyjeżdżały do
 gołpod. Gdy się tedy numerosissima Gości zacnych ziachała
 frequencya, o szósty z południa ruszyła się liczna kawalerya y asy-
 stencya J. W. JmP: Woiewody Połockiego z Pałacu J. O. JmP:
 Krakowskiego, w którym z rana zaraz po wyjeździe Jmściow
 Państwa Krakowskiego, JmP: Woiewda wziął stancyą, tak tedy
 pięknym porządkiem przez przedmieście, Miasto, Rynkiem całym
 stroyno w szaty, konie y rzędy postępowała, a gdy początek teyże
 Kalwakaty przed Bramą mieyską stanął, odezwała się muzyka
 Trąby y kotły ná wieży ratuszney po wszystkich oknach wysta-
 wionemi Chora gwiami, a ná ganku proporcami przyozdobioney,
 przed oknami zaś izby Sądowej Radzieckiey różne przy schodach,
 ná dachach ná swoich Instrumentach muzyki wesółą czyniły rezo-
 nancyą. Gdy tak długim ciągnieniem w sam Zamek wieżdzała
 pomału asystencya, ktorey ná dwa tysiące koni rachowaćby się
 mogło, konie na zad dla uczynienia mieysca dobrą, barzo dyspo-
 zycyą wyprowadzono z zamku, Jchmość asistentes pieczo oczę-
 kiwali nadziezdającego JmP: Woiewody, interim Zamek cały od
 kotłow, Trąb, y rozliczney muzyki rozlegał się. Trwał ten
 wiazd przez trzy godziny: aż tandem claudebant agmen Jchmość
 Panowie Senatorowie, za ktoremi JJ. WW. Jmści Panowie, Podla-
 ski, Hetmán P. K. y Ruski, Woiewodowie, a za niemi J. W. JmP:
 Wda Połocki, ná koniu głównym Tureckim siwym, siedzenie ná
 sobie

sobie tysiąca czerwonych złotych waloru mającym, w bogatey
 lity delii. A lateribus trzydzieści y sześć pokojowych Szlachty w
 kontuzie ponfowe sukienne z frebrem, żupany błękitne hatłasowe,
 dwunastu pagikow po turecku waksamitną barwę od frebra y zło-
 ta arcyświetnie y rześisto przybranych y przy koniu idących
 mający, do Zamku wiachał. Skoro się ku galeryi dolnych poko-
 iow Jmć przybliżył; JmP: Krakowska przez wszystkie czas wiaz-
 du na galeryi z przypatrującemi się Damami stojąca, gdy z ko-
 nia siadł, powitała; a w tym naprzod Infanterya, potym Drago-
 nia na ostatku na przedmieściu Artylerya ze dwudziestu trzech
 sztuk armaty Salve wydali, potym wszyscy Jchć ordine weszli do
 dolnych pokojow, gdzie będącego J. O. JmP: Krakowskiego,
 y JM. Panne Krakowską, z wszelką JmP: Wda powitał submis-
 sya, y wzajemnie od Jmciow przywitany. Po powitaniu zaraz X.
 Imć: Wda Krakowski zaczął oracyą, y przez dwie godziny, po-
 tym I. W. ImP: Wda Ruski tyleż drugie. *disertissimo*, wywo-
 dząc domy & *merita* onych *in Rempubicam* tudzież Kolligacya,
 perorowali sermone; po zakończeniu oracyi ruszyli się Imć z dol-
 nych pokojow y przy rezonancyi muzyki do gorney schodzili Sa-
 li, do ktorey przyśzedzły trzy wielkie wyborne zastawione
 potrawami zastali stoły; u pierwszego tedy pod Portretem Imci ad-
 instar ogroda y kwatier między drzewami pomarańczowemi, y
 cytrynowemi wystawionego IM. Neosponfi z Ichśc XX, Arcybi-
 skupem Lwowkim, Nominatem Chełmskim; X. Krakowkim, Ru-
 skim Wdami; tudzież z Imciami u pobocznych dwuch wszyscy
selectissimi usiedli goście; innych do wkiłku pokojach zastawio-
 nych zaproszono stołow. Gdy sie to działo w tym po całym zam-
 ku zapalone na wszystkich strukturach y gankach rozświecono
 lampy, które niezwyčajne na poblizsze ulice rozrzucały światło,
 a żeby *commoditas*, idącym y odchodzącym z Zamku y widok
 był, latarnie począwszy od Bramy Zamkowej aż do Kościoła Ar-
 cykatedralnego po obudwuch stronach na scianach rozwieszano
 z zapalonemi swiecami. I. O. ImP: Krakowski że dla słabych sił,
 na gorze na sali adesse nie mógł, z dolnych pokojow, najpier-
 wsze I. K. M. gdy przysłał zdrowie, Infanterya pierwey, potym
 Dragonia z ręczney wydały ognia strzelby, a Artyleria ze dwu-
 dziestu trzech armat odpowiedziała; nastąpiło potym Rzeczy-
 pospolitey zdrowie przy równym ognia daniu. Trzecie podobne
 dwom pierwszym za zdrowie Państwa Młodego. Daley Xcia I.
 Prymasa y tak consequenter przy drugim y trzecim stołow za-
 stawieniu kontynuowały się zdrowia, za które tak ręczne iako też

Salve

Traktament

Zdrowie
J. K. Msci.
y innych.

armatne nieustawały ognie aż do zakończenia kolacyi, przy ktorey wina nie tylko gościom, ale też każdemu kto tylko chciał choynie dawano, *Muzyka* pod czas kolacyi na umyślnie zbudowanym nad dwoma kredensami bogatą, y wielką zastawionemi argenteryą, chorze o trzech kontygnacyach, trojaka była; pierwsza od pierwszego dania JmP: Wdy Połockiego, druga przy drugim zastawieniu JmP: Hetmana P. K. Włoska wymienitemi tak Polskim językiem, iako też Włoskim zkomponowanemi koncertami y różnemi na podziw doskonałych muzykow wygrawanemi sztukami weseliła gości. Po kolacyi wstawszy od stołów wyszli Jchśc Państwo Młode z Gośćcami z Sali y pokoiow na amphitheatrum, y na rozstawionych po ganku usiedli Krzesłach, w tym dano znak przez trąbę y puszczoną z Zamku racę artyleryi ktora za miastem z armatą, y zgotowanym pod gorą, niżej wysokiego Zamku starego na prospekcie amphitheatrum będącą, stała *Fejwerki* fejwerkiem, w którym wystawiona była tryumfalna brama lokci 20. wysoka, na wierzchu niey we frzodku kolumna, przy kolumnie z boku herby Jchściow PP: Krakowskich, przy bramie z obudwoch stron kolumny JmPP. Młodego Herby mające 4. z tyłu przez płotno rzadkie illuminowane, przy tych ośm kolumn ogniem artificialnym narzucone; tak tedy uderzono naprzod ze 23. armat, potym podpalono bramę herby y kolumny, co wszystko różnego Koloru gorzało ogniami, nad bramą na gorze piaszczystey reprezentowano Herb JmP: Krakowskiego, y Jeymci ogniem białym pod sam wierzchołek gory, na wierzchołku gęste rzucano racę, ktore różne z siebie wypuszczaly reprezentacye, a z Zamku wysokiego z moździerow bomby y drewniane na kształt batalii rzucano granaty, trwało to blisko przez dwie godziny, y gdy się zakończyło wydaniem ognia z armat, znowu wszyscy Jchśc powróciwszy do Sali y pokoiow zaczęli tańce ktore JmP: Krakowskiego, trzecia wygrawała kapela, a Jchśc do samego konczyli dnia wesoło, potym każdy do stancyi swojej a JmP: Wda Połocki na koniu z ludną asystencyą y mnostwem pochodni iarzyjących do Pałacu roziachali się. 31. Dzień ten samemi zeszedł wizytami, aż przed wieczorem ziechali się Im. Goście do Zamku y o godzinie szostey JmP: Wda Połocki z podobnąż wczorayszey kálwakatą, z Pałacu na koniu gniadym Tureckim przez miasto in applausu tychże co y wczoray były na Rátuszu muzyk przyiachal do Zámku, gdzie zsiadłszy z konia páriter przywitany do pokoiow dolnych poszedłszy z JmPaństwem Krakowskim Neosponsa y Gośćcami powitał się, y tam różnemi Jchśc nim *stoły*

stoły zastawionó zabawiali się dyskursami, a gdy dano znać że z kuchien wydano, znowu wszyscy na gorne poszli pokoie, y do tychże stołów co y wczora jednym daniem ustawionych zsiadłszy, iedli kolacyą, y za zdrowia różne przy takimże dawanu ognia y muzyk, tak na dziedzińcu iako y pokoiach resonancyi, wesoło pełnili. Wstawszy od stołów po zakońzoney kolacyi na toż amphitheatrum wyszli, y podobnym wczorayszym przypatrowali się feierwerkom, ktore wystawiwszy statwę reprezentującą JmP: Wdy Połockiego na koniu w Bramie, misternemi ogniami zapaloną, y od niey rzęsiście puściwszy ogień bramę y kolumny spaliwszy zakończono. Wrociwszy się do Pokoiow tańcami Polskimi y francuskimi aż ku dniowi przy wielkiej ochocie weselili się; na ostatku JmP: Wda Połocki przetancowawszy taniec polski z Jm. Panią Krakowską, drugi zaczął z Jmśc Panną Krakowską, y gdy go dokończył wzięta od Xcia JmP: Wdy Krakowskiego za rękę do łóżnicy odprowadzona. *Podarunki* Goście iednak do dnia samego ochotę kończyli. Die 1. Augusti JmP: Wda Połocki, y JmP: Krakowska dzień cały na oddawaniu wizyt Jchściom wszystkim strawili. Notandum: że lubo tak Jchśc Goście, iako też różni *absentes*, tudzież z Miast prawie wszystkich Deputaci podarunki Jmciom Państwu Młodemu dawać umyślili, iednak *Podarunki* tak JmP: Krakowski, iako też JmP: Wda Połocki z tym się oświadczyli; że nie dla tego zaproszono Gości, żeby podarunki dawali, y akceptować ich nie chcieli. Die zda Aug: Fluxu & refluxu karet do Zamku y z Zamku wizyty kontynuowały się; JmP: Krakowski *ad captandam meliorem auram.* do Pałacu przeniósł się, gdzie także od Jmciow odbierał wizyty. Die 3tia Aug: to jest We czwartek zrana znowu zaczęły się wizyty y ku wieczoru kontynuowały. JmP: Wda Połocki zapraszał Jmściow Magnates na kolacyą do Pałacu Jmci Xiędza Arcybiskupa Lwowskiego w Rynku będącego, po południu zieźdzali się Jchśc Káretami do Zámku. Tym czasem w Pałacu obiciami bogatemi, kredensami w Srebro y Złoto obfite, y innemi apparencyami Jmci P: Wdy Połockiego własnemi przyozdobiano Pokoie, ku wieczorowi wkoło rynku całego na Kámienicach wszystkich w umyślnie robionych lichtarzach y w mury poosadzonych 600. pochodni iarzyjących dwuch funtowych, tudzież na w kopanych słupách malowanych w nowo sporządzonych 400. latarniach dobrą inwencyą, świece woskowe zapalono: 6. kolumn, po lokci 30. wysokich w tryanguł zrobionych pięknymi symbolami y inskrypcyami odmalowanych, zlampami futo, a pochodniami na wierzchu, przed kámienicą stojących, *stoły*

Illumi-
nacje

odrzwi w Pałacu przyzawieszonym Portrecie Jmci, okien 12 wiel-
kich, na słupach we dwa rzędy, Pałac cały aż pod dach, się w
Pałacu po obudwoch stronach, na gęsto zawieszonych, Herbami
Jmściow Kolligatow przyozdobionych Tabulaturach, w Dziedziń-
cu Pałacu galeryą będącą, po wszystkich żelaznych prętach y do-
łem y gorą oliwnemi, których na dziesięć Tysięcy było illumi-
nowano lampami, y sumptem nieporównanym JmP: Wdy Po-
łockiego y bardziey podziwieniągodną prędkością rzemieśnika,
ktoremu in pluralitate zaciągnionemu, in triplo płacono żeby za-
częte opus apparencyi niespodzianie, pospieszali. Ratuszną Wie-
żę y okna na aplauz Jhmciow Neosponsorum Miasto, dobrze
akkomodowanemi przy wystawieniu Herbow zkolligowanych
Domow, oświeciło ogniami. Poczta także tychże Herbow illu-
minacją, korespondowała, na kamienicy swoiey przy inskryp-
cyach y wotach. Gdy tak całe miasto prawie iedynym zostawa-
ło otoczone ogniem, ImP: Wda Połocki w ludney asystencyi
konno przy gęstych pochodniach, a Jmść Páni Woiewodzina
z Jmść Pánią Krakowską, w nowey bardzo bogatey kárecie; koń-
mi głównemi, w szory axamitne kármazynowe frandzlą, złotą prze-
rabianie pozłocistemi futro pokryte sztukami, ubranemi, 6. lokaiow
koło niey idących, z pochodniami, dwoch Páziow, przed káre-
tą stojących w ponowey Fráncuskiego sukna, złotemi futro sza-
merowaney galonami liberyi, z piorami białemi na kápeluszach
maiącą, y Páchołkow dwoch w takiey że bárwie w srebro na po-
dziw przybranych, przy mieyskich na wieży schodach, tudzież
przed obwachem Infanteryi y Dragonii muzykach, w oknach
Pałacu, odzywających się trąbach y kotlach, przed Pałac przy-
iachawszy, gdy Jmć z konia a Jeymść z kárety zsiadali, Infanteria y
Dragonia z ręczney, a artilleria z 19. armat przed Bernardyny loko-
wanych wydali salve po dwa razy, tak tedy *in applausu spectato-
ris* po oknach po ulicach y dachach, ktore się aż łamały, *Populi*
do Pałacu wszedszy w Pokoiach gornych iuz ustawione osobli-
wszą inwencyą, w pierwszym dwa, ieden z przyiscia in formam mie-
fiąca tak obfitemi potrawami, iako też osobliwszemi cukrami, dru-
gi gwiazdę reprezentuiący ku oknom wystawiony, na ktorego
środku gwiazda z kolorzystych wyrobiona była cukrow na pro-
mieniu iednym, w gorę idącym Geniusza Herb JmP: Krakowskie-
go trzymającego pokazująca, drugie promienie śliczną symetryą
po stole między potrawy rozrzucająca, w drugim pokoiu trzeci
stoł in formam Herbowney Srzeniawy wyrobiony y rowno zasta-
wiony z tamtemi zastali stoł, Do ktorych nim usiedli, WW. OO.
Jezuici,

Jezuici, oddali Panegiryk: przez Oratora Collegii, Ktory krom
Państwa Młodego *in laudem congregatorum* (osobliwie tych kto-
rzy antecedane przy oddaniu y dziękowaniu *in laudem utriusq;*
Domus disertissime perorowali) swoię formował dedykacją. U
tychże Jmciow Antecedane w dzień wtorkowy dedykowane
Theses Teologiczne in Procerum frequentia JmP: Wdzie, ktore o-
pugnował Jmść. X. Nominat Chełmski; a zdo loco Unus e gremio
Kapituły, Jmść X. Kupiński. Siadła tedy Im. Páni Krakowska u stołu
w gwiazdę zrobionego na pierwszym mieyscu, po prawey rę-
ce Im. Páni Woiewodzina Bełzka, y daley consequenter Damy
po lewey stronie, Jm. Páni Woiewodzina Połocka, podle kto-
rey Im. X. Arcybiskup. Im. X. Nominat Chełmski, y Damy;
przed stołem na Gospodarskim mieyscu, Jm. Páni Marszałkowa
W. Koronna. U drugiego Jmść Pánowie Krakowski, Podlaski,
Kiiowski, Ruski, Woiewodowie y inni magnates; U trzeciego
także magnatum była frequentia; w innych Pokoiach kilku dla
różnych Jmciow były stoły y w dostatek tak potraw iako y cu-
krow obfitowały. Tylko co zaczęła się kolacya. ImP: Wda Po-
łocki począł kielichem wielkim pełnić zdrowie J. K. M. w tym
gdy trębacz w oknie zatrąbił hasło, infanteria, potym Dragonia
wydali ognia a artilleria z 19. sztuk odpowiedziała; na ktore e-
cho na czterech rogach z okien kamienicznych robionemi u-
myślnie z białey blachy rynnami na samę ulicę wychodzącemi;
na łokci circiter 5. obfite węgierskie lano wino, co tu za konkurs
różnego ludu z wiadrami, konwiami, czapkami y Kápeluszami ci-
snął się. wypisać trudno, dość że bez żadnego tumultu y przy-
pádku ta trwała uciecha z godzinę: a żeby y Zolnierze weseli by-
li, infanteryi beczkę a drugą Dragonii tegoż wina wystawiono.
Nástąpiło potym zdrowie, Rzeczypospolitey, po nim JmPana
Krakowskiego; X. Jmci Prymasa, ktore rownemi pierwszemu o-
głoszono salwami, innych Jmciow tak praesentium iako też absen-
tium continuowano, tą dyfferencyą, że po ręczney strzelbie z 15.
sztuk armaty palono. Wina głównego, taká obfitość była, że
kázdemu kto tylko chciał dáváno, ile że ImP: Wda Połocki tak
stoły obchodząc ochoty dodawał, iako też ludziom swoim żeby
nie żalowali wszystkiego rozkazował; po zakończoney kolacyi
zaczęły się feierwerki, na ktore *ex opposito* Pałacu wystawiono 8.
Column. *cum insigniis* różnych Jmciow Pánow Kolligatow Jmci
Pana Wdy Połockiego y Jmciow Państwa Krakowskiego, mię-
dzy czterema a tergo lampami illuminowanemi, y Robur Virtus
nápisy były. Naprzod tedy 6. Column, razem podpalono, ktore
Dd2
varii

varii coloris spirabant ignem, potym ná Mieście ku Rátuszowi ná sznurách wiszące vivat z Herbámi Imciow Pánstvá Krákovského gorzáy, zá temi z mozdierzow pod studniá mieyská wystáwionych gránáty rózne artificialne, kule ogniste rzucano, młynki y inne bez liczby widzenia y podziwienia godne przez godzin trzy blisko trwały ognie, zá miástem záś gęste ráce z róznemi reprezentacyami ognjow y gwiázd puszczono z wielkim Ichmościow wszystkich ukontentowániem y uciehá. Po feierwerkách zázczęto táńce ktore do sáмого biálego dnia szoftey godziny trwały, tandem utráktowáni Goście do stáncyi, á Im. Páni Krákovska z Imciá, Pániá, Woiewodziná, do Zámku odiácháli, y znowu Infanteria, Drágonia z ręczney strzelby, á artilerya z 19. Armat, ták przy wsiádániu do kárety Im. Páni Woiewodziny, iáko též sáмого Iegomości ná konia wydáli ognia.

SYMBOLA ET EMBLEMATA proposita, in apparatu Nuptiali Illustrissimi DD STANISLAI DENHOFF Palatini Polocensis & Campi Ducis M. D. L. Fit allusio ad Stemma Denhoffiorum nempe Caput Apri, ad Stemma Sieniavianum nempe Lunam & Stellam. ad Stemma Lubomirciorum, nempe fluvium Srzeniavam; ad Stemma Opalinciorum, nempe Navim.

1. *Olympus mons cælum contingens, cui imminet Stemma SIENIAVIANUM Luna & Stella.* L: Famam ipsis terminat Altris.
Barleus.
2. *Amor duabus catenis aureis innectit Coronas, mitras, clavas &c.*
Sarbievius. Lemma: Centum vetustas nequit origines.
3. *Diana succincta pharetrâ in sylva Erymantho Aprum Sagittâ conficit neglectis leonibus.* L: Una pro cunctis præda Leonibus.
4. *Narcissus in fluvio Srzeniawa speculatur sibi similem formam.*
Claudianus L: Mens omnis aberrat in vultus, quos fixit amor.
5. *Trophæa duo cum insignibus Sieniavianis & Denhoffianis sub quibus fatigatus amor requiescit.* L: Amor mediis requiescit in armis.
6. *Gemma in concha fluvio Srzeniawa innatans.* L: Tales non fert Piscaria gazas.
7. *Hercules Leonem discerpens, prostrata jam amputatis capitibus jacente hydra.* L: Pretiumq; laboris Dejanira fuit.
Dares.
8. *Amor Leoni insidens freno ex vittis imposito.* L: Naturam mutavit amor.
Labbe.
9. *Genii Amoris aliquot ex flumine Srzeniava gemmarum exuviis læti hauriunt aquas.* L: Æterno nectare vivat amor.
10. *Horologium cum indice, in cuius una extremitate est Luna Sieniaviana, in altera est Stella, & ponderum loco Genius duo corda appendit.* L: Vivite; ducat amor Patriis splendoribus horas.
11. *Clavæ duæ laureis ramis circumligatæ.* L: Nec fulmina solvent.
12. *Delphin enatans ad littus, in quo Pharos succensa ignibus inter splendores Sieniavianos.* L: Invitat me lucis amor.
13. *Duo*

13. *Duo Martis Genii unus Poloniae, alter Lithuaniae, cum suis insignibus, quibus Genius amoris invicem clavas ligat.* L: Tam validos nexus quæ fata resolvent?

14. *Arbor cujus folia instar cordium efflorescunt.* L: Hac nulla est gratior umbrâ.

15. *Amor in orbem è cælo sidera transfert.* L: Et polus & tellus, Vestro socientur amori.

16. *Amor illigat cordi varia honorum bellorumq; insignia.* L: Magna Ducum devicta insignia cordi.

17. *Timotheus aureis retibus varia honorum Martisq; trahit insignia.* L: Cum dote triumphos

18. *Tormentum bellicum erumpentibus è corde amoris flammis incenditur.* L: Interno magis ardet ab æstu.

19. *Arbor ex hortis Hesperidum aurea poma ferens, quæ sibi cum frondibus Genius inclinat.* L: Gaudetq; potentia flecti.

20. *Amoris sagitta in pectore Martis hæret, & Mars cor amori donat.* L: Felicis præmia dextræ.

21. *Amor ex Luna in arcum sinuata, sagittam quæ pro acumine Stellam habet, dirigit & jaculatur in honorum insignia.* L: Quam fortunatam non tangent sidera metam?

22. *Perseus rejecto capite Medusæ, quod ad pedes ejus jacebat, in scuto suo caput Apri Denhoffiani collocat.* L: Hostibus objiciet Patriam pro Gorgone frontem.

23. *Archimedes in Zodiaco cælesti contemplatur Sieniaviana astra.* L: Dies promittunt astra serenos.

24. *Pogonia insigne Palatinatis Polocensis seu Heros Eques sine gladio clypeum ex ipsis cordibus gerens.* L: Solo munitur amore.

25. *Orpheus Cytbaram pulsat, interim leones decumbunt quiete.* L: A fide grata quies.

26. *Corona ex multis variis floribus contexta.* L: Decor omnis in una

27. *Magnes in pyxide nautica, de navi ad Stellam polarem conversus.* L: Nunquam spectata fefellit.

28. *Flores ad orientem Solem aperti.* L: Soli panduntur amori.

29. *Sol cum aurora cælum ingreditur.* L: Sola cum Sole.

30. *Genius amoris cum pharetra, sine sagittis.* L: Hæserunt corde Sagittæ.

31. *Luna inter minoyes Stellas.* L: Præstat tot millibus una.

32. *Atlas cælum ferens supra caput suum cum Stemmate Sieniaviano.* L: Cum tot fideribus cælum requievit in illo.

33. *Amphion pulsans cytharam, desuper imminente Luna & Stella.* L: Ante homines nunc sidera ducit.

Ee

34. *Navis*

Ovidius.

Manilius.

34. *Navis Opalinia in caelo inter Lunam & Stellas.* L. Quae nunc quoque navigat astris.

35. *Caput Apri in Stemmate jacentibus infra Leonibus.* L. Cunctos valet ille Leones.

36. *Navis ad littus Srzeniavae, in quo varia honorum insignia.* L. Hic portus honorum semper erat.

37. *Stella matutina Solem orientem praecedens.* L. Disponit cum Sole vias.

38. *Duae manus sibi junctae, quibus tertia caelo imminet.* L. Pacem & connubia tangam.

39. *Duae palmae honorum insignibus onustae sibi acclines.* L. Uni succumbit amori.

40. *Genius amoris modium pede evertens.* L. Sine modo & mensura

41. *Tabula lusoria cum sacchis dispositis.* L. Lex una est attendere Regi

42. *Nodus Gordius dissolutus imminente gladio.* L. Frustra tentassent alii.

43. *Luna caelo nocturno splendida.* L. Affert cum luce quietem.

44. *Adamus annulo infertus.* L. Splendidior nexu.

45. *Magnes duos annulos ferreos jungens.* L. Nequit amor, trahit insita virtus.

46. *Genius amoris in manibus tenens caelum cum insignibus Sieniavianis.* L. Plus lucis amori.

47. *Lilia & alia florum decora, manus in coronam colligit.* L. Facient sibi junctae coronam.

48. *Cor cum alis evolans ad aliud cor desuper imminens.* L. Magnes amoris Amor.

Seym
Tęgoż Roku 1724. Seym w Warszawie według terminu dwuletniego Prawem opisanego, Krol Jmć August II. nąznaczył y złożył 2. *octobris*. Marszałkiem stanął JmP: Stefan Potocki Referendarz Koronny, ktory to Seym limitowany *in puncto* wyszłego sześć Niedzielnego czasu. Podczas tegoż Seymu w Sądach Asesorskich J. K. MCI, u JmP: Szembeka Kanclerza W: K: Agitowała się sprawa *ex actoratu* OO. Jezuitow Collegium Toruńskiego, z Magistratem Toruńskim y z inszemi Dysydentami o straszny y nigdy nieslyszany w Polskim Państwie exces, że ciż Dysydenci Toruńscy w tymże Mieście Toruniu Kościół OO. Jezuitow *Violentissime* nązedłszy, Obraz Kongregacyi Najswiętszey Panny, wydarzszy, z Ołtarza wielkie decora pobrawszy, Kościół y Collegium zrabowali, y inne frogie Kryminaly poczynili; Dekret tedy *pro innata* żarliwości Polskiej *pietate* stanął w tychże Sądach Asesorskich, y przez Konstytucye tegoż Seymu approbowany,

*Sprawa
Toruńska.*

approbowany, aby Prezydent y vice Prezydent tegoż Miasta byli ścięci, y Jnnych kilkudziesiąt Dysydentow patratores tanti facinoris Justicyowano. Co potym *in praesentia* Jhciov Pánow Kommissarzow z Seymu *ad executionem faciendam* destynowanych, w Toruniu *in loco* delicti subsecutum. Kościół przytym Matki Bożey, ktory przed stem lat tamże w Toruniu odebrali byli Lutrzy, aby za tymże Dekretem był oddany OO: Bernardynom *cum omni supellectili Ecclesiastica* y z Biblioteką; z Drukarzni Luterskiej aby żadne nie wychodziły opera bez konsensu y approbacyi Loci ordinarii, to jest Imci X. Biskupa Chełmińskiego. *Exercitium Gymnasii Luterani* aby za mil dwie od Miasta Torunia przeniesione było; Predykanci ná ow czasznaydujący się aby *extra Regnum expellantur*; Magistrat cały ktory dotąd był w samych dysydentach, aby *abbiac* połową katólikow, a połową Dysydentow był złożony; y inne oppresyie, inkonwienencye przez Lutrow praktykowane, z wielkim uciemieniem Katólikow, zá przerwczonym Dekretem uspokoiene, zá co niech wiekopomna slynie sława tak żarliwego o honor Boski y Święte Kościoły Pana, Krola Imści Augusta II.

Ergo colat varie te Princeps hostia linguae

Nam nova templa tibi pectora nostra facis.

Sidonius.

Właśnie Monarcha ten przy Świętey sprawiedliwości zgodzał się z sentymentem Seneki. *In vindicandis injuriis lex est, ut haec tria Princeps consideret, aut ut eum quem punit emendet, aut ut pena ejus caeteros meliores reddat; aut ut sublatis malis caeteri securiores vivant.*

Seneca.

1725. Krol Imć z Warszawy odiachał do Saxonii *in Januario*. ná karnawał. Tamże miał do siebie Legacyą, od Kurfirsza Brandeburskiego, y od Krola Angielskiego opponującego się zá Toruńczanami, że tak *rigorose* osądzeni y exequowani, y przez Ministrow swoich przysłali Ci Monarchowie punkta do I. K. Mści, y Rzeczypospolitey, nigdy niepodobne do wypetnienia, *in vim* rekompensy zá tak surowe ná Dysydentow *Judicatum, cum declaratione* upomnienia się *vi armorum* tak wielkiej leży onychże. Ale ná to dosyć strenue Krol Imć y Xzę Imć Prymas z przytomnym Senatem y Ministrami *Statu resistunt* przerwczonym Posłom, żadnych nie akceptując propozycyi, y owszem *opponere arma* wszelkiej Impetycyi protestanrow deklarowali. Przez ten tedy rok nie przyszło do żadnego Traktatu zakończenia y uspokoienia tego interesu.

W tym Roku die 8. Febr. Car Imć Piotr Alexiewicz pokazałszy się nayıpierwszym Authorem *Belli Religionis* przeciwko Polakom

Ecz

kom

kom *idem Sentiendo* z Anglią, y z Brandeburczykiem *fatis cessie*
nā kolkę; przez testament swoy, Carowā żonę swoię *natione*
Smiert Car Szwedkę uczynił *Imperatricem totius Rusiæ*, iakoż akceptowały ją
Moskiew- wszystkie stany Państwa Moskiewskiego; w niektórych jednak
skiego. Ministrach y Kniaziach znaydowała się scyfsia. Wielką, po sobie
dzieł wojennych y tryumfow pamiatkę zostawił ten Monarcha.
Lecz większą, zostawił by sławę, gdyby był z odważnym sercem
łaskawość pomiarkowaną, w karaniu y utrzymaniu poddanych
miał złączoną. *Non minus sunt turpia Principi multa supplicia,*
Seneca. *quàm medico multa funera;* chwalebnać w prawdzie (sprawiedli-
wość, iednakże (według Chryzostoma) łaskawością, ma bydz mo-
Chryzostom derowana: *justitia sine misericordia, non est justitia sed crudelitas.*

W tymże Roku Król Francuski Ludwik 15. lat szesnaste ma-
iący pojął za żonę Damę Polką, Krola Stanisława Leszczyń-
Slub Krola skiego, y Kátharzyny Opalińskiey Stanisławowy Krolowey Cor-
Francuskie kę; Slub z nią brał przez Prokuratora w Straburgu 15. dnia Sier-
go. pnia. (o! *Consanguineis felix auctoribus annus.*) Wesele było bardzo
Claudiano wspaniałe y bogate, gdzie życzliwe przychylnych serca słusznie
by z Klaudyaniem zawołać powinny nā pochwałę tak wielkimi
przymiotami ozdobioney Damy.

Accipe fortunam generis Diadema resume
Magnorum Soboles Regum parituraq; Reges
Que propior sceptris facies? quis dignior aula
Vultus erit? non labra rose, non colla pruina,
Non Crines aequant viola, non lumina flammæ.
Quàm vincto leviter se se discrimine confert
Umbra supercilii; miscet quàm justa pudorem
Temperies; nimio nec Sangvine candor abundat,
Aurora vincis digitos humerosq; Diana
Ipsam jam superas Matrem

Claudiano Krolowi Stanisławowi Oycu tey Krolowey nāznaczył Król
Francuski *ex amore* Zony swoiey y ley Rodzicow, pensyi cor-
oczney dwa kroć sto tysięcy talerow; pałac Krola Ludwika w
Paryżu Pradziada swego, y pewną Prowincyą od Paryża o kilka
dziesiąt mil, z wygodną subsystencyą. Afsystencye przy tym
liczne kosztem z skarbu Krolewskiego nā zawsze ordynowane;
iakoż godzien ten Pan tak wielkiego szczęścia y Błogosławien-
stwa Boskiego dla cnot swoich znamienitych, pobożności, do-
broci, łaskawości, y chwalebney we wszystkim experyencyi;
Godzien mowię aby nawet y postronnych Monarchow serca
do siebie pociągął, z krwią swoią, łączył, y kolligował nā
zafszczyt

zafszczyt y ozdobę wielkiego Imienia swego, oraz wiekopomną
narodu Polskiego sławę. Cnot swoich dzielnością, nakłonił
ku sobie y same Nieba, że mu w rozmaitych szczęścia y przeci-
wności alternatach extraordinarynie zprzyiały, przez osobli-
wsze Opátrznosci y dyspozycyi Boskiey skutki (gdzie właśnie
prawdziło się: *Ludit in humanis Divina potentia rebus.*) osobli-
wie zaś w roku 1734. przy Jego cudownym prawie ze Gdańska
wyściu, pod czas oblężenia Gdańska od Woysk postronnych,
po Elekcyi Jego powtorney w roku 1733. nā tron Polski od
wielu Polakow obranego. Różnych względem Pana tego rewol-
ucyi, opisanie dokładniejszy zostawię innym; tym czasem dość
o nim krotko nāmienić.

Te cuncta loquetur

Tellus, te variis scribent in floribus hora

Longaq; perpetui ducent in secula fasti

Claudiano

W tym Roku 1725. Trybunał Koronny w Piotrkowie y Lubli-
nie agitował się pod łaską JmP: Jakoba Rybińskiego Woiewody
Chełmińskiego, Generała Artyleryi Koronney; który nā cztery
dni przed limitą, to jest przed S. Thomaszem po kilkudniowey
gorączce w Lublinie umarł. Nā zaiutrz po śmierci jego JmXdz
Tarnowski Prezydent tegoż Trybunału *isdem occubuit fatis.*
Tąże szczęściu inższych Deputatow Trybunałskich, różnych cza-
sow pomarli.

1726. Nieśmiertelney sławy J. O. JmP: Adam Mikołay z
Granowa Sieniawski Hrabia nā Szklowie y Myszy, Kasztelan
Krakowski Hetman W. K. (*Maximus ille armis, maximus ille Togâ*)
Lwowski Generalny, Rohatyński, Lubaczewski, Stryjski, Pia-
szczyński &c. Starosta, Wodz niewymowney dobroci y łaskawo-
ści nā Woysko Koronne, trzymając Buławę wielką Koronna,
przez lat dwadzieścia, a polną przed tym przez lat pięć, *die 10.*
Febr. munitus omnibus Sacramentis, wiaawszy *viaticum,* z wszelką
dobrą dyspozycyą do duszy y do ciała, tudzież domowe po-
rządnie rozporządziwszy interessa, przez podpisany y robo-
wany testament, idąc *in viam aternitatis ultimam clausit diem;*
będąc przez wszystkie Buławy swoiey lata, Szwedzką woyną y
domową nā zdrowiu zkołatany *circa colluuiem* do Polski nie-
zliczonych Woysk postronnych: iako to Szwedzkich, Saskich,
Moskiewskich, Kozackich, Kałmuckich, Polskich też bardzo
wiele Woysk prywatnych zaciągów; pod czas domowey woyny,
y z różnych narodow zebraney milicyi, wytrzymawszy w ciężkich
trybulacyach *pondus diei & æstus* pod niebytność *intra Regnum*
przez

voluntatis suae legował sto tysięcy tymże WW. OO. Jezuitom ad Intentionem uspokoienia się pożądanego z koroną Szwedzką, y uczynienia finalnego Traktatu między Rzeczpospolitą Polską y Szwedami. Tegoż dnia o godzinie piątej z południa, z pokojow Zamku niskiego Lwowskiego wyprowadzone ciało bardzo ozdobnie, w trumnie złotogłowem, cwiekami srebrnymi wielkimi, misterną robotą, wspaniale obitey, którą nieśli na ramiach swoich. J. W. JmP: Denhoff Wda Połocki, Hetman Polny Litewski, Zięć ś.p. J. O. JmP: Kafztelana y inni JmPP: Senatorowie y Pułkownicy Woyska Koronnego. Postawili ją na kátálfalku, który był na wozie wielkim umyślnie na to kosztownie sporządzonym. Ten woz był axamitem ponsowym do samey ziemi w koło galonem szerokim złotym szamerowanym, pokryty. Tenże woz z kátálfalkiem, ciągnęło koni sześć nad zwyczaj roznych y dzielnych, w kapach także axamitnych ponsowych, do ziemi przykrytych. Na trumnie były Insignia Hetmańskie, iako to Buława, Szabla, Order Krolewski y krzyż; y zosobna Krucifix wielki srebrny, na frzodku trumny stojący; przy kátálfalku zaś Buńczuk Hetmański schylony, który nioś Buńczuczny Hetmański JmP: Krański Łowczy Sieradzki Towarzysz Ufsarski ś.p. Hetmana Jmci, a przy Buńczuku, zaraz przy tymże kátálfalku koni siedm dzielnych, pod kitami y Buńczukami, na których siedzenia były: iedne stároswieckie z koncerzami bogatemi, drugie teraznieyszą wysmienitą modą, zrobione, szczerozłote dyamentami y innymi kámiieniami drogiemi sadzone; takoweż y rzędy były, iako y siedzenia. Jak to wszystko stánęło na dziedzińcu Zamkowym, skupiło się Duchowienstwo także na dziedziniec. A w tym JmXdz Muchowski Jezuita, Kaznodzieia Ordynariusz Archikatedralnego Kościoła Lwowskiego, na schodach Zamkowych, miał sporządzoną katedrę w załobę przybraną wyfoko, dla widzenia y sluchania całej assystencyi; miał Kazanie tak skutecznie, że káżdego prawie do płáczu pobudził, enumerando nie tylko nieśmiertelney sławy wiekopomne dzieła, y zasługi w tey Rzeczypospolitey Antenatow ś.p. Jmci, ale też y tego walecznego Wodza, a Fundatora swego Jezuickiego *seculis memoranda*, ku J. K. Mści y Rzeczypospolitey *optime gesta Provinciae monumenta*; że *in tot adversitatibus* za Buławy swoiey iuż prawie upadająca y zgubiona Oyczyznę salwował, nie zálując impendia własney Fortuny swoiey *ad salutem Publicam* hoynie łózoney, &c. &c. &c. Po skończonym tym Kazaniu *procedebant* wszyscy zgromadzeni tym porządkiem: Naprzód szło Woysko,

Insignia
Hetman-
skie.

Kazanie.

Woysko.

permodum

permodum piewizey straży, iako zwykło w Marszu postępować. Chorągwie Lekkie, potym Regiment Dragonii ś.p. Hetmańskiej ozdobnie wymunderowany, z znakami żałobnymi, to jest z tuwalniami długimi, na Kápeluszach, y kápuzach granadyerskich. Za nim Regiment piechy; Piechota Semeńska, y kuručka; potym ruszył się JmP: Kálinowski Kafztelan Kamieniecki, Pułkownik Ufsarski Hetmański ś.p. JmP: Krakowskiego z Chorągwią Ufsarską, swoiey dyrekcyi y z drugą Ufsarską JmP: Chomentowskiego Wdy Mazowieckiego, y z kilkunastą Chorągwi Pancernych; wszystkie były Chorągwie bardzo liczne, y okryte. Ufsarya w Pułkiryśiach z skrzydłami z orlich pior, Pacholcy według dawnego zwyczaju na koniach bardzo pięknych y roznych. Pancerni także według trybu służby Pancerney: Kompania z Sahaydakami, wszyscy munderowni, w Pancierzach tak Kompania, iako y Poczty; pod każdą Chorągwią było najmniej ludzi po pułtorasta. Nayokrytsze zaś były JmP: Wdy Połockiego. H. Polnego L: które prowadził JmP: Rostkowski Stolnik Wiski Pułkownik. Także JmP: Jabłonowskiego Starosty Białocerkiewskiego w Pancierzach z dzidami, którą prowadził Porucznik JmP: Sulmirski Chorąży Braciawski, Sędzia generalny Woyskowy. J trzecia JmP: Zaluskiego Starosty Rawskiego, którą Kommendował JmP: Giedziński, Woyski, Zydzewski Chorąży tegoż Znak. Insze Chorągwie w licznych także kompucie, ozdobnie y munderownie przybrane były. J tak gdy zaczęty ten żałobny Marsz *cum ingenti sonitu* trąb, surm, kotłow, y wszelkicy muzyki woyskowej, *iuxta tenorem actus funebris* brzmiający, uczyniono ogłos na ultimum vale, z dwudziestu kilku armat, z wałow miała tegoż Lwowa. Zá tym tedy Woyskiem postępowały Cechy, y cały Magistrat Lwowski ze świecami wszyscy, których świec rozdáno na kilka tysięcy dla Miasta y Pospolstwa. Tandem następował *Clerus utriusq; Ritús* w przód Popi, y Czercy z swoią stárszyzną. Potym Klafztory *Ritús Latini*, według swego porządku ze wszystkich Konwentow, tak z Miasta, iako y przedmieść Lwowskich. Przed samym zaś Ciálem szedł także piechotą, sam JmX: Skarbek Arcybiskup Metropolitański Lwowski, JmX: Jełowicki Suffragan Lwowski, także wszyscy Prałaci, Kanonicy, & *totus Clerus*, tak Kościoła Archikatedralnego, iako y z innych tak wielu z Archidiecezyi Lwowskiej. Przed Akademią Soc: Jesu miał znowu Kazanie Jezuita bardzo piękne. Za trumną, zaś szli JchmścPP: Woiewodowie, iako to Połocki nayżałobniejszy po Oycu Zięć, Ruski,

Duchowiestwo.

Panowie.

Gg

Podolski,

Podolski, Smoleński, Czerniechowski, Łęczycki. JchmPP: Kasztelanow pięciu, Urzędnikow Ziemskich y Szlachty nie zrachowana liczba; tudzież Officyerowie Woyskowi, assystencye Dworskie, Pospolstwa ná kilkanaście tysięcy wielkim tłumem cisnących się ludzi; tak dalece że z Zamku aż ná koniec przedmieścia Gliniańskiego, począwszy od godziny szostey z południa, do godziny trzeciej z północy, agitował się ten ákt wyprowadzenia Ciała Hetmańskiego, które na dwie godziny przededniem, złożone w Kościółku S. Piotra, záraz za przedmieściem Gliniańskim y tam miał Kazanie Hermański Kapelan Bernardyn W: Xdz Olejowski wielce pobożny Kapłan. Ná zájutrz tedy poprowadzono w dalszą drogę ku Brzeżanom toż Ciało *in assistentia* niektórych osob Duchownych, osobliwie z OO. Bernardynow, Reformatorow, Kapucynow, y ludzi Woyskowych, Uffaryi, Páncernych, Lekkich Chorągwi, także Dragonii, y Piechot. Tę trumnę z Ciałem włożono w káretę oknem umyślnie sporządzonym, áby iak naylekkiej prowadzona była. Jákoż sporządzono, żeby zaraz z katafalku wolno wciągniona była; y tak prowadzone Ciało przy wszelkiej magnificencyi. Samá J. O. Jeymsć Páni Krakowska nie była przy tym ákcie dla żalu y słabości zdrowia; Ale to pewna, że od śmierci s. p. Męża swego ná ten obrządek, to jest ná Msze SS. osobliwie, nie tylko tu we Lwowie do wszystkich Konwentow ná Wigilie, exequie, ále też y do miał różnych niektórych, po całej prawie Polsce tożyła, około trzech kroć sto tysięcy złotych, iako o tym Podskarbiowie *asserebant*

R E L A C Y A

Pogrzebu tegoż Hetmana w Kościele Brzeżańskim 1726. die 29. Julii.

Pogrzeb. **Katafalk.** **A**kt pogrzebu S. P. J. O. JmP: Kasztelana Krakowskiego Hetmana W. K. *Magná pompá & splendidó apparatus* odprawił się w Kościele Brzeżańskim. Postument Katafalku *in formam* gwiazdy wyrobiony, którą *extremities* Miesiąca Herb s. p. Hetmański reprezentujące *vinciebant*. *Summitas* Katafalku bardzo piękna *inwencya & opere satis laudando* była aż pod suffit Kościoła *ab intus* wyniesiona. Postument zaś wszytek tegoż Katafalku, axamitem karmazynowym, złotym galonem obity, o czterech kolumnach, po których wisały robotą piękną y malowaniem *trophæa & insignia Martis*, przy trumnie z iedney strony Mars zbrojny *cum suo insigni*, po drugiey stronie trumny *Hercules cum clava*. Trumna samá bogatą, litą, materyą, złotą, obita, ná Miesiącach do gory obroconych rogami, stała, á z obudwu stron trumny *a capite & calce* Portrety srebrne *veram effigiem*, s. p. JmP: Hetmana reprezentujące,

tuiące, pod trumną Buńczuk, y Buława, *superius* trumny Szabla, nad katafalkiem dwa Xiężyce *obverse* do siebie od suffitu Kościoła spuszczaiące się, pod ktoremi Osoba samegoż s. p. Hetmana ná koniu misternie *& pretii non mediocris, apparebat* iadaćca. Oltarza illuminacya iako y Kościoła *in navibus* w Xiężyce akkomodowana; cały zaś Kościół w ogniach rześistych z należyta dyspozycyą, ordynowanych suto lamp y swiec iarzęcych, których rachowano na kilkanaście tysięcy, tak, że od gorąca wielkiego swiece spadać y topnieć musiały; ná ścianach Kościoła, kirem żalobnym okrytych, portrety *Majorum* Domu tego *ex utraq; parte*; między gwiazdami Herb Sieniawskich wyrażającemi, ná których inscripcyie *& allusiones argute* napisane, *propendebant*. Ten tedy Akt pogrzebu, przez trzy dni z wielką *apparencyą in presentia* JmXiędza Arcybiskupa Lwowskiego, Biskupow, Chełmskiego, Kiiowskiego, Kamienieckiego; Suffragana Lwowskiego; Władykow, Lwowskiego, Przemyńskiego, Kanonikow, Prałatow, tudzież *Clerici in magna & numerosa frequentia*, Zakonow różnych, iako to Dominikanow, Bernardynow, Trynitarzow, Reformatorow, Kapucynow, Paulinow, Franciszkanow, Jezuitow, Piarow, Xięży *Rituís Græci*, odprawił się *in tanto numero*, że Xięży y Zakonnikow różnych rachować się mogio ná pułtora tysiąca: aderant temuż áktowi Xiężę Jmśc Janulz Wisniowiecki Wda Krakowski; Xiężę Kanclerz Wielki W. X. L. Jeymsć Páni Wdzina Kiiowska JmPáni Wda Ruski, Wdzina Ruska, Starosta Halicki, Wdzanka Ruska, JmP: Starosta Czechryński, JmP: Kasztelan Podlaski, Jeymsć Páni Wdzina Bełzka, Chorągyna Koronna; Wda Łęczycki z Jeymscią Swoią; Koniuszcy Koronny, y wielu innych znacznych Jchmsciow y Szlachty, którzy się *ex tota vicinia, & circumferentia* Ruskiego kraiu ziachali *pro hoc actu*; ostatnią usługę wybor *& flos* Rycerstwa *utriusq; Authoramenti* oddawało Wodzowi swojemu, iako to Generałowie, Pułkownicy, Regimentarze, Rothmistrze, Porucznicy y inni niższej y wyższej szarzy Officyerowie. JmP: Wda Połocki H. P. W. X. L. pod czas tego pogrzebu *munus obibat*, Jeymsć Páni Krakowskiej Matki swoicy, która dla żalow swoich ciężkich nie mogła interesse temu áktowi, ále za Zamkiem Brzeżańskim ná Folwarku pod namiotami *subsistebat*. Jeymsć też Páni Wdzina Połocka H. P. W. X. L. ob metum západnienia ná zdrowiu y żalu nieporównanego, po stracie tak wielkiego y godnego Oycy swego o mil 8. od Brzeżan zostawała; taka álbowiem dyspozycyą y wola była Matki Iey. Exequie Zakonnicy, á diluculo aż ku pierwszej godzinie z południa, iedni po drugich odprawiali. Między

Illuminacya.

Konkurs Duchowienstwa.

Konkurs Panstwa.

Exequio.

Msze.

Kazanie.

Kopie kruszone.

Mowa Wojskowa Ruskiego.

któremi exequiami Msze SS: uświęconością, wychodzący; Summę celebrował, JmćXdz Arcybiskup Lwowski przy Asystencyi Biskupow, Władkow, Kanonikow, Prałatow, y innych *ex Clero* Xięży. Po Summie dopiero miał Kazanie Panegiryczne JmćXdz Wolski Soc: Jesu. *Satis eruditè & disertè*; założywszy ex circumstancya Sieniawskich Herbu, thema: *Luna Tua non minuetur ultra; excurreret in laudes & merita* Starożytnego Domu, Imienia Tego, który się w ostatnim Sieniawskich Senatorze y Wodzu wielkim zda zapadać y gasnąć; zasługi jednak wielkie lego *in Patriam & Religionem*, Sława nieśmiertelna, z akcyi godnych y pamiętnych u świata; godność y zacność, u potomnych wiekow, y całego świata, żyć ma zawsze, y zapadać w śmiertelnym cieniu nie powinna. Daley nastąpił Solenny Kondukt, przy śpiewaniu y rezonancyi Kapeli; który Kondukt JmćXdz Arcybiskup Lwowski y Biskupi *cum assistentia* Kanonikow y Prałatow z wielką Ceremonią *prosequerantur*. Ten iak się skończył; Rycerstwo Ufsarskich, y Pancernych znakow, zbrojno ná dzielnych koniach Tureckich siedząc, iedni strzały w pędzie koniskim, ná kátafalk zawodzili, inni szable rzucáli, Ufsarya kopie kruszyła, Chorągwie ná trumnie składáli, Buńczuki pod trumnę rzucali, Buławę Hetmańską kruszyli, Officyerowie zaś *extranei Authoramenti* Sztandary, szpady y inne Insignia woienne *ad cumulum unum* pod trumne także *deponebant*. *Claudebat Agmen* JmP: Granowski Generał, przy Kapeli Regimentowey, kotlach, y Bębnach, Marżem przez szrzod Kościoła idąc, szpadę *in spolium* zmarłemu Wodzowi swemu oddał. *Hoc finito* zaczął mowę JmP: Wda Ruski z kondolencyą, do Przyjaciół y Krewnych zmarłego, *excurrerendo in encomia Domus Sieniawianæ*. A gdy ruszono z kátafalku Ciało, Towarzystwo Ufsarskie y Pancerne zbrojne, przez całe Nabożeństwo przy kátafalku stojące, rzuciło się do niesienia trumny, á Drágonia, y Infanterya dała *eo temporis* z ręczney strzelby ognia, y z dział *salve* uderzono. Drugie *Salve eodem modo* nastąpiło przy wyprowadzeniu Ciała z Kościoła, włożono tedy trumnę ná woz aklamitem karmazynowym y galonem złotym obity, w którym szły konie w kapach aksfamidnych karmazynowych także galonem złotym opasanych, Stangret także y Foryś do tych koni przybrany w aksfamidne *ejusdem coloris* kápy, *Circum circa* 24. Dworzanow otoczyło trumnę w kapach *itidem* aksfamidnych, trzymając pochodnie iarzące, w tey Processyi wszyscy Zakonnicy, Xięża & Clerus, także Cechy z Miasta tegoż z świecami *ordine procedebant*, przy odzywaniu się alternatim kapeli,

kapeli; Ufsarka y Pancerna Chorągwie, Regimenty, przed trumną, za Ciałem wszyscy *Magnates* y krewni. Odprowadziło też y poddaństwo z pospolstwem luznym wszystkiej włości Brzezańskiej, y innych dobr Pana swego; Infanterya *Claudebat Agmen*, idąc po wszystkich ulicach za ciałem; ágdy przed bramą wałową stanęło ciało, trzecie *Salve* wydała Infanterya y Drágonia, á za nią z dział uderzono; do Zamku zaś wiechawszy, Drágonia z Ufsaryą po prawey ręce stanęła, á złączywszy się z Infanteryą, ktorey prawey ręki ustąpiła, czwarte *Salve* dano z ręczney strzelby y dział; przed drugą bramą Zamku, zniesione od Ufsaryi zbrojne z woza ciało, wprowadzone do kaplicy Zamkowej, kędy *exuvia & Busta* Przodkow Sieniawskich złożone; y tam *ultimum vale* dano piąty raz. *Simili modo* Kondukt mający po tym zaczął się. Po którym mowę czynił Xiąże Jmć Wda, á teraz Kasztelan Krakowski, dziękując za Chrześciańską usługę wszystkim przytomnym y krewnym. A gdy requiem kapela zaśpiewała *chorus*, spuśczone ciało do grobu, á w tym Infanterya, Drágonia, y z dział ostatnie dała *Salve*; wszystkich tedy gości przytomnych, *lautissimè* częstował JmP: Wda Połocki H. P. W. X. L. y Jałmużny rzęsił dawano tak Xięży, iako y ubogim. *die 30. Julii* przy teyże apparencyi nabożeństwo y exequie odprawowało się. Summę celebrował JmćXdz Biskup Chełmski, kazanie miał JmXdz Legucki Soc: Jesu *eruditissimè*. 31 *Julii*. także nabożeństwo bez kazania.

Mowa Xiągowa
Ciała spuśczone do grobu.

Insignia Woienne ci JmćXdz rzucali, y kruszyli. Buławę JmP: Kalinowski Kasztelan Kamieniecki Pułkownik Ufsarski. Kopie kruszył JmP: Gumowski Chorąży Sanocki Regimentarz, Chorągiew Pancerną rzucił JmP: Humnicki Starosta Horodelski Chorąży Pancerny. Buńczuk kruszył JmP: Krański Łowczy Sieradzki Buńczuczny. Szablę kruszył JmP: Kumanowski Czesnik Podolski, Towarzysz Pancerny. Dzielę kruszył JmP: Piotr Boreyko Porucznik Pancerny. Strzały rzucił JmP: Boreyko młodzy Towa. Panc: Hetmański.

Od Wojska Cudzoziemskiego Regiment *alias* Kommandę kruszył JmP: Granowski Generał. Szpadę JmP: Oberstlejtant Bertrand. Sztandar Drágoni JmP: Oberstlejtant Krupin. Pike od Piechoty kruszył JmP: Tulian Pułkownik Kommandant Lwowski.

Nad grobem tak wielkiego Wodza, najpierwszego w Ojczyźnie
Senatora, oraz ostatniego z domu Sieniawskich; potomka, wszyst-
kich na sobie godnych Antenatów swoich *practice* reprezentują-
cego służnie by napisać należało:

*Ausonius. Hectoris hic tumulus; cum quo sua Troja sepulta est;
Conduntur pariter, qui periére simul.*

Oprocz innych **POGRZEBOWYCH PANEGIRIKOW**, w kondolencyi super
fato wielkiego tego **WODZA**; zaś **MARSA POLSKIEGO**, w zwycięskich go-
grzebiącego trofeach, tak opisał **PANEGIRISTA**:

Mars w szyszaku, stół Polaku, z orężem do bitwy,
Niech ryśnie, miecz farbuie, skrwawione gonitwy.
Już Bellona, sprzyśnięta Bogini; do boju,
Z Getyckiego, laurowego, wychodzi pokoiu.
Kawalerzy, w swoje swery, na placu stawiają,
Polsko! trwoga! co dla Bogi! za imprezę maia?
Armát rykiem, dział okrzykiem, powietrze wzruszone,
W Arsenale, kute stąle, w szelest sprzyśnięzone;
Kotły białe, spize wyia, smutne trąby krzyczą,
Tu kartany, huk ulány, tu moździerze ryczą.
Stoia w szyku, w twárdym ryku, y żelazne płoty,
Tám z Cyklopy, tu z Steropy, Wulkan kuie groty.
Młodź powstaie, plac uznáie, bierze się do broni,
Przerazoná, iák szálona, cień, czy siebie goni.
Mars bułatem, stáli brátem, po polách wywia,
Myśl szálona, záiuszona, tesknice, rozbiia.
Stoy Grádywie! w twoim żniwie, czy Wodzow niestało?
Czy stalowych, bułatowych Kawalerow máło?
Mars w tym fuknie, slowem huknie, krzyknie rozgniewány,
Tu się gniewa, tu omdlewá, zálem pomieszany;
Ah! pozbyłem, utracilem, w Polsce **SIENIAWSKIEGO!**
Woytk obrone, dzieł Korone, Hetmána Wielkiego!
Wieczna stráto! płacz Sarmato, stráciłś Hektora,
Fabiusza, Decyusza, Polski Protektora!
W tym **ADAMIE**, Polskie známie, Alexandrá miáleś,
SIENIAWSKIEGO, godnieyszego Alcyda, uznáteś.
Płacz Polaku, Iedyńaku! stracileś zwycięstwá!
Mowie śmieie, w tym popiele, pochowáteś męstwa.
W tym tu grobie, duma sobie, Mars Polski zgrzebiony,
Ze iuż wszędzie, mieć nie będzie z **SIENIAWSKICH** obrony.
Polskiej sławie, na buławie, przysiac by potrzeba,
Ze Koronny, wiek obronny, Sarmáckiego Niebá,
Przy Hetmánie, dzielnym Pánie, woytk Polskich Rycerzu,
Na bułá-

Na bułacie, ryfuy Brácie Sarmáto w pánczerzu.
O iák siła! Polsko miła! z **SIENIAWSKICH** masz sławy!
Boć uznáia, męstwo dáia, zwycięstwom buławy.
Gdzie bywały, wzrost swoy brały, Woytk tarczowe żniwa
Kawalerow, Boháterow dziś tam goła niwa!
Gdzie leżały, fossy, wáły, trupem zágefzczone,
Krwáwe role, Polskie pole, Krwia Szwedzka, spienione.
Dziś mogiły, ziemi bryty; zwycięstwem okryte,
Wróz uznáia, przysięgáia, że w tym Wodzu zbite.
Ktory száńce, mogli táńce, sypát, kopát wáły,
I gdzie sobie, wiego dobie, láury koczowały;
Tám fatalne, I ferálne Cisow, Táxow, stoia
Láły cáte, pozostáie, w kir gáięzie stroia:
Ktory strony, pędził w plony, dziś w plon Libityny
Idzie w krwáwe, Woytká żwáwe, mściwey Heroiny.
Już też ginie, Polskę minie, wiekopomná sławá,
Gdy w popiołách, śmierci dolách, Hetmán Wielki stáwa:
I ktorego, tak Wielkiego, Polká nie obięlá,
Tá subtelna, ah śmiertelna, trunná ogárnęła:
Coż Grádywie? (mowie mściwie?) za kondukt Hetmána?
Ot mogiła, zástoniła, iedna ziemi ściána:
Więc że tego, bez ktorego, iuż Polka sierota:
W śmierci prochy, Wrzucisz w lochy Stygyjskie za wrota?
Nie ubogie, Bułum drogie, Kleynot Kawalerski,
Zwycięstw plemie, więc że w ziemię, poydzie wiek Żołnierski?
Mars strwożony, zadumiony, spoyrzawszy około,
Mowi sobie, nie w tym grobie, má byđ Polkicy czoło.
W tym záwoła, wraz do koła, do szyku, do broni,
Cne Żołnierstwo, Boháterstwo, na plac dáley z koni:
Wybuduycie, wystawuycie trofea, Zmárlemu.
Hetmánowi, **ADAMOWI** w Polsce **SIENIAWSKIEMU**:
Tu z Kártanow, Z dział, z taranow, kiáda fundámента.
Ci tarczowe, puklerzowe, wznoszą postumenta.
Tu na boki, wzrost szeroki, idá armáturey,
W pułk się snuia, szwadronuia, żelazne postury.
Już się wzięły, záwinęły, chorągwie w cáłuny,
Zproporcámi, ze znaczkámi woytkowe fortuny.
Tu składáia, záwieszáia, Páncerni harcerze
Dáia znáki, z głow szyszaki, żelazni Rycerze.
Miecz zrániony, krwia zmiekczoney, Grádyw sam lokuie,
Znáki żołnierski, pas rycerski, męstwo koronuie.
Hh2 Cna

Cna Belloná, Woysk Koroná, laur ná głowę wíe,
A Ufsárze, kázdy w párze, złożywfy kopiie,
Iuż dzwigáią, Iuż składáią Wielkiego Hetmáná,
Wzbroynym grobie Woyska obie, grzebiá swego Páná.
Mars w żałobie, Nucac sobie, stánie zádumiony,
Mártwym rykiem, Ni ięzykiem, rzecze w nále strony:
Pátrz Poláku: Ot w tym znáku: SIENIAWSKICH Dom cály:
Zeszedł z swiátá, Wieczna strátá, žal Polsce nie máty.

Trybunał. W tym roku 1726. Trybunał Piotrkowski y Lubelski agitował się pod łaską JmP: Potockiego Strażnika W. X. L. á potym Woiewody Bełzkiego. Rádowski Trybunał pod łaską Imp: Tarła Stárosty Stężyckiego. Sukcesorem został wielkicy Buławy J. W. JmP: Stanisław Máteusz Rzewuski Wda Podlaski Hetman Polny Koronny Wodz wielce przezorny *in arte belli*, w różnych Komendách Woyska, pod czas Tureckiey y Szwedzkiey wojny, w wielu wiktoryach doświadczony. *Per gradus* tedy *multorum meritorum* w Woysku I. K. Mści y Rzeczypospolitey *iure merito* otrzymał *Supremos fasces; cui par imperiū, & vires legionibus aequae.*

Silius Ital. Tegoż Roku 1726. Sejm Walny *ex limitatione* z Warszawy, realsumowány w Grodnie die 28. 7bris y tamże *ex lege* przypadł ordynaryny, który przez Niedziel osm agitował się y szczęśliwie zakończony pod łaską stárego Marszałka Seymowego JmP: Stefana Potockiego Referendarza Koronnego. Ná którym takowe nayosobliwsze stánety *fancita*: Do Kurlandyi Kommissya náznaczona. Kommissarze z Senatu Xiążę Imśc Biskup Wármieński Szembek, IchmścPP: Denhoff Połocki y Chomentowski Mazowiecki Wdowie. Graff Morycz *pro hoste Patriae* deklarowany *intuitu* niesłuszney Elekcyy Kurlandzkiey, y że dyploma *Electiois suae per abusum peractae* nie oddał *in manus* I. K. Mści. Opisaná też Korrektura Trybunału Koronnego y W. X. L. dosyć *prolixè & rigidè*. Kwit Imp: Prebendowskiemu Podskarbiemu W. Kor: *Magno motu* dany, y *per legem* ápprobowany. Poslem do Rzymu destynowány Imp: Jan Tarło Wda Lubelski á teraz Sandomirski. Do nobilitácyi y Indygenatu kilkudziesiat Káwalerow záslużonych przypuszczono. Wakánse ná tymże Seymie rozdáne: Buława wielka Kor: (iákom iuż námienił) JmP: Rzewuskiemu Wdzie Podlaskiemu; Buława polna Kor: Imp: Chomentowskiemu Wdzie Mazowieckiemu; Kasztelania Krakowska Xciu Imści Ianúszowi Korybutowi Wdzie Krakowskiemu; Wdztwo Krakowskie Imp: Lubomirskiemu Podkomorzemu Koronnemu; podkomórstwo Koronne Imp: Towiańskiemu Podczaszemu Kor: Podczastwo Ko-

ronne

ronne Imp: Rzewuskiemu Staroście Chełmskiemu Synowi Hełmáńskiemu, terażnieyszemu Referendarzowi, łaska Nadworna Imp: Potockiemu Referendarzowi Kor: oraz Marszałkowi ná ten czas Seymowemu, Referendárya Kor: Imp: Duninowi Regentowi Kor: Regencya Imp: Dębowskiemu Staroście Tymbarckiemu.

W tymże Roku 1726. Krol Imśc August II. západł *periculosè* ná nogę ledwie salwowány *magnis curis Medicorum*. Naybárdziey mu dopomogi Krolá Imści Francuskiego medyk, ktorego kilka dziesiat tyścicy talerow bitych sprowadzono do Warszawy: gdzie przyszedłszy Krol do zdrowia pojechał do Drezna.

1727. JchmścPP: Kommissarze od J. K. Mści y Rzeczypospolitey przez Konstytucyá Seymu Grodzieńskiego náznaczeni *in Comitatu* Woyská Koronnego y Lit: wyprawili się do Kurlandyi, y tam *gloriosissimo conatu* expediowali te Kommissarská, negocycyá. Przez ktora, dekretem swoim wszystkie *statús Ducatús Curlandiae & Semigalliae cum districtu Piltinensi adstrinxerunt* do reko gnicyi J. K. Mści y Rzeczypospolitey, oraz elekcyá Morycza za żadną, y nieważną, uznano &c. &c. Co *prolixè* tenże dekret Kurlandzki w sobie *obloquitur*.

Tegoż Roku 1727. Trybunał Koronny Piotrkowski y Lubelski agitował się pod łaską Imp: Franciszka Potockiego Starościa Bełzkiego, á teraz Kráyczego Koronnego. Vice Marszałkiem był Imp: Michał Rzewuski Starościa Wiszyński Puikownik Ussarski Hetmaná W. K. Stryia swego, á teraz Pisarz Koronny.

Tegoż Roku Stánęła Koronácyá Nayswiętszey Mátki cudowney Podkamienieckiey; ná Wołyńiu; *in assistentia* Woyska Koronnego. Co áby do podobney o honor Mátki Nayswiętszey wzbudzáto Polskie serca w potomnych wiekách żarliwości (Tey mo wie, Mátki; ktora nie tylko Krolowá, Polką, zwác się kazała, ále też w tak wielu koniunkturach samym się skutkiem Pániá, y Protektorká, Krolestwa Polskiego bydz pokazala, iákoż y zá Jana Kázimierza, przed zwycięstwem nad Kozakámi y Tátarami widziana była ná powietrzu, obozy Polskie páludamentem swoim pokrywáiąca,) kładzie tu się

R E L A C Y A

Koronácyi Mátki Nayswiętszey Cudowney Podkamienieckiey y Woyska Koronnego *in assistentiam* áktu tego orlynowanego *in Augusto Anno 1727.*

Ná ogłos wiadomości *pro die 15. Augusti* Terminie Koronácyi Mátki Nayswiętszey Podkamienieckiey, niezliczonemi ná cály *Koronacya Nayswie-* świat cudámi wslawioney, to iest w Podkamieniu w Kościele *szczy Mátki.* OO. Dominikánow (ná co Imp: Cetner Kásztelanic Wołyński Starościa Korytnicki dwie Korony z Rzymu od Oycá Swietego benedy-

Benedykta XIII. benedykowane przywioſt) J. W. JmP: Stáni-
ſław ná Rozdole y Oleſku Rzewuſki Wda Podlátki Hetman
wielki Koronny *ex innato pietatis zelo*; wydał ordynánſe do kil-
kunáſtu Chorągwi Uſarſkich y Páncernych tákże do Regimentu
ſwego Drágońſkiego y Pieſzego, áby ſię *pro die 12. Auguſti* ſcią-
gneo pod Nákwafzę y Kommendę JmP. Michałá Rzewuſkiego,
Vice Marſzałká ná ten czas Trybunału Koronnego; Stároſty Wi-
ſzyńſkiego Pułkownika ſwego Uſarſkiego; Regimentarza, gdzie
ſam z Chorągwiá Uſarſká, Hetmańſká, *pridie* złożonego czáſu
nayıpierwey ſtánał; ktora Chorągiew, takim trybem, (iák była
Uſſarya pod Wiedniem ná expedycyi z Turkámi) zá Induſtryá,
koſztem, y kooperacyá, Imp. Stároſty Wiſzyńſkiego Pułkownika
wymunderowána. Kompánia, y Pocztowi z kopiámi, wſzyſcy
w oſob nayımniey 120. Pácholey z ſkrzydłámi, ludzie ſluſzni, wſzel-
kim rynſztunkiem ozdobbie przybráni. Ná zaiutrz zrana *prævit*
exemplo pierwſzego weyſcia y prezentowania ſię y obrocenia *anti-*
quâ militari formâ Imp: Regimentarzowi Chorągiew Páncerna
Imp: Stániſława Potockiego Stároſty Halickiego pod Kommendá
JmP: Pułátkiego Podczáſzego Podlátkiego, Pułkowniká, z kolegá
Iego Imp: Rózwádowſkim Staroſtá, Karaczkowſkim Chorągym,
gdzie było kompánii y Pocztowych ná 62. wſzyſcy w pánce-
rzach; z ſahaydákámi Towarzyſtwa, á pocztowi w páncierzach
z flintámi y piſtoletámi, konie piękne y roſłe. Po tym we trzech
dniach; inſze ſtánały Chorągwie, wſzyſtkie okryte, ozdobbne, y
munderowne. Uſſarye w Pułkiryſiách, oſobliwie Hetmańſká z ko-
piámi ták Kompánia iáko y Pocztowi. Skoro tedy to wſzyſtko
woyſko ſciągnęło ſię, uformował Imp: Regimentarz bardzo po-
rządná y przezorná dyſpozycyá, lokowawſzy Chorągwie Szwa-
dronámi, *in corpore* Dragoniá, y Piechotę, w przedniey ſtrazy
trzy Chorągwie, á przy ſwoich namiotach Ianczarſká Chorągiew.
Obożnym poſtánowił Imp: Wychowſkiego Stolniká Kijowſkiego.
Strażnikiem Imp: Giedzińſkiego Woyſkiego Zydaczewſkiego
Chorągwego Páncernego Imp: Stároſty Rawſkiego. Sędziá Woy-
ſkowym Imp: Olszyńſkiego Czelniká Bełzkiego Towárzyſza
ſwego Uſarſkiego dla obſerwowania wſzelkiey modeſtyi, áby
in circumferentia tego Obozu nie ſtála ſię iáka w polu krzywdá
y ſzkoda obywátelom támeicznym. A gdy *imminebat* czás w pro-
wádzienia Korony do Koſcioła Podkámienieckiego to ieſt w Wiliá,
Świéta w Niebowzięcia Mátki Nayſwiętſzey uſzykował Imp: Re-
gimentarz Woyſko, w Kommendzie ſwoiey będące, we cztery
ſzwádrony, y ruſzájąc ſię z tą partyá po południu, ordynował,
naprzod

Regimen-
tarz pod Na-
kwafzã z
Woyſkiem.

Diſpozy-
cya Woy-
ſkowa.

naprzod Dragoniá, y Piechotę á ſam z ſzwadronámi *procedebat*
aż pod Podkámieñ, gdzie ſzykiem ſtánał. A w tym Jchniſć Xięza
Biſkupi Łucki, Kijowſki, y Kámieniecki, *cum ſuo Clero* iachali *Biſkupi.*
káretámi do namiotow, w bliſkoſci tego ſzyku rozſtáwionych, ná
ten ákt z Zamku Zátozieckiego od Ieyp: Wdziny Kiiowſkiej
támże przytomney; pozwolonych. Gdy tedy ſtánał w namio-
tách ImcXdz Biſkup Łucki, z inſzemi *sibi aſſociatis*, Kommende-
rował Imp: Regimentarz pokilku z pod kaźdey Chorągwi Towá-
rzyſtwa zbroynych pod Komendá, Imp: Rozwádowſkiego Stáro-
ſty Karaczkowſkiego Chorągwego Páncernego; Imp: Stároſty Hali-
ckiego do Zamku Podkámienieckiego; do Imp: Cetnera Kaſztela-
nica Wołyńſkiego, Dziedzica rántego mieyſca, gdzie były zło-
żone te korony; ná Pána Jezufa y Mátkę Nayſwiętſzá, ktore tá-
mże *adornabant* kleynotámi ſwemi Jeymſć: Ledochowſká Woie-
wodzina Wołyńſká, y JeymP: Wielhorſká Kaſztelanowa Woł-
hyńſká, z wielką tedy rewerencyá przywiezione do pomienio-
nych namiotow, y oddáne przez pomienionego Imp: Kaſztelánica
Wołyńſkiego, *in manus* ImcXdza Biſkupa Łuckiego, z przy-
zwoitemi Ceremoniámi, *in aſſiſtentia* inſzych Jchniſciow Xięzy
Biſkupow, Duchowienſtwa, tákże wielu Senatorow, Urzędni-
kow, Szlachty, y Poſpołſtwa. Tandem ruſzył ſię Imp: Regimen-
tarz z Woyſkiem w ſzyku będącym, przez Miáſto Podkámieñ, *Regimen-
tarz z Woy-
ſkiem ru-
szył.*
Gmin ludzi.
Introduk-
cya Koron.

ku Kłaſtorowi, gdzie dla niezmiernego gminu ludzi (ktorych
było ná kilkádzieſiát tyſięcy) nie podobno było do ſamego Ko-
ſcioła z woyſkiem przyſtąpić, ſtánał ſzykiem zá Miáſtem, *frontem*
do Koſcioła y Kłaſtoru Podkámienieckiego, *in aſſiſtentiam* tey
Introdukcyi przerzeczonych Koron. Skoro zá przyiechał Jchniſć
Xdz Biſkup Łucki, z inſzemi, przed Koſcioł, oddał Korony *Cere-*
monialiter, do rúk dwóch Dominikánow ſtarſzych tegoż Ko-
wentu Podkámienieckiego, ktore odebrałszy z wielką reweren-
cya ná wielkiej miednicy złociſtey y ná wezgłowi bogátem,
w prowadzili do Koſcioła y ná Oltarzu wielkim, gdzie ten Obraz
Cudowney Mátki Boſkiej *conſiſtit; depoſuerunt*. Przy tey Intro-
dukcyi pomienionych dwóch Koron, *continuo* ognia dawano
z kilkudziefiát armat od godziny drugiey z południá; do wieczora,
y ſamym wieczorem Imp: Regimentarz z woyſkiem w Obozie
ſtánał, gdzie haſło otrábić kazał, przykázując iák nayıwiékszá
ſkromnoſć bez nayımnieyſzych ſzkod w ſianach y zbożach, iákoż
zá pieniądze ſobie kupowáli wſzelkie *viſtuala*. Ná zaiutrz to
ieſt *in Feſto Aſſumptionis B. V. M.* znowu Imp: Regimentarz do
Podkámienia przyſzedłszy, ſtánał tákowymże ſzykiem woyſka ná
tymże

Koronacyi tymże mieyscu, iák wczora; *assistendo* samey Koronacyi, którą
Woytko *assystuie.* *perficiebat* ImćXdz Biskup Łucki, po wielkiej Mszy Świętey
około godziny drugiej z południa, y w ten czas także ustawicznie
z dział bito, woytko też w szyku stojące Polskiego y cudzoziem-
skiego zaciągu, tudzież y Janczarowie Imp: H. W. K. z ręczney
strzelby ognia dawalo, przy nieustaiącey rezonancyi muzyk woy-
skowych. Tandem po skończonym zupełnym Akcie, y expe-
dyowanych wszelkich Ceremoniach, przed wieczorem wrocil
Imp: Regimentarz do Obozu pod Nakwaszę. *In crastino*, to
jest w Sobotę z tymże woytkiem; nabozeństwa záżył, ná tam tym
Cudownym mieyscu, w Niedziele zaś *lautissimè* traktował Imp:
Trakta- Regimentarz JchmćPP: Officyerow y Kompanią z całej tey Par-
ment. tyi woytka. Ná teyże ochocie był praesens Imp. Marszałek
Trybunału Lubelskiego, y wielu innych gości, ná vivat dawano
z dział huczno ognia, zá zdrowie J. K. Mści, Jchmćciow PP: Hetma-
now, Woytka; y innych tak wielu, przy spełnieniu wielkich y
gęstych kielichow; w poniedziałek Imp: Regimentarz uczyniłszy
piękny komplement do wszystkich JchmćPP: Officyerow y kom-
panii z wielkim podziękowaniem zá stáwienie się pod Kom-
mendę lego; y zá podięte dla Chwały Boskiej fatygi, y Mátki
Nayświętszey, rozpuścił Chorągwie ná swoje Konsistencie.
Przy tym pożegnaniu; rzęsiłto traktował Imp: Regimentarz
Woytko, iáko y codziennie przez cały tydzień, dostátkiem kazał
dáwać wina, tak dla Woytka, iáko y dla różnych Panow, y Szla-
chty przyjezdziających z Odpuštu ná wizytę. Przy tym Obrazie
Cudownym, przez całą Oktawę wielkie odprawowało się nabo-
żeństwo, Kościół *ab intra* bardzo pięknie był adornowany; *ab ex-
tra* zaś brama tryumfalna, kolosy misterna robotą, y conceptem
sporządzone; od zachodu słońca illuminacye báwiły do puł-
Illuminá- nocy, bardzo piękne y liczne. Feuerwerki bárdzo dowcipne
eye. y gęste były przez całą Oktawę. Ná te zaś wszystkie
ozdoby, prochy y illuminacye, naywięcey kosztu tożył Imp. Mi-
chał Potocki Wda Wołhyński, lubo sam ná tym Akcie nie był
praesens. *Numismata* srebrne w Kościele rozdawał y ná Cmentarzu;
Numi- rzęsiłto, przerzeczony Imp: Cetner Káztelanica Wołhyński, iáko
smata. Author tey Koronacyi. To też *inter miracula numerari* powinno,
że trzeciego dnia po tey S: Koronacyi, nad samym Kościołem
Podkámienieckim, *apparuit* ná Niebie Korona w obłokách czer-
wona; podobna wlasnie tey, iáka ná Obrazie Cudownym tam tego
mieysca, y trwała blisko godziny; którą potym zástłoniło słońce.
Ná co wшыtek lud zgromadzony ná odpust, y Woytko o pułmle
Obozem stojące; pátrzyło.

KONNOTA-

K O N N O T A C Y A

Chorągwi Ufarskich y Páncernych in assistentiam Koronacyi Mátki Nay-
świętszey Cudowney, w Obrazie Podkámienieckim, ordynowanych y ná szwa-
drony rozdzielonych w obozie pod Nakwaszą *Annó 1727. die 15. Augusti.*

1. S Z W A D R O N.

Ufarska Imp: H. W. K. Pułkownik Imp: Michał Rzewuski Sta-
rosta Wiszyński á teraz Pifarz Koronny.
Páncerna tegoż H: W. K. Chorąży Imp: Węgliński.
Páncerna Imp: Starosty Wiszyńskiego, Chorąży Imp: Ustrzycki
Stolnik Zydaczewski.

2. S Z W A D R O N.

Ufarska Imp: Wdy Wołhyńskiego, Porucznik Imp: Cetner Sta-
rosta Barecki.
Chorąży Imp: Sługocki Stolnik Chełmski, á teraz w roku 1740.
Marszałek Trybunału Koronnego.
Páncerna Imp: Branickiego Káztelána Halickiego, Porucznik Imp:
Szumlański.

3. S Z W A D R O N.

Ufarska Xcia Imści Czartoryjskiego Podkanclerzego W. X. L.
Porucznik Imp: Humnicki Starosta Horodelski.
Chorąży Imp: Lipski Skarbnik Bełzki; potym Regent Koronny;
á teraz Káztelan Bełzki.
Páncerna Imp: Starosty Halickiego; á teraz Woiewody Smoleń-
skiego Stanisława Potockiego.
Pułkownik Imp: Pułaski. Podczaszy Podlaski.
Chorąży Imp: Rozwadowski Starosta Káraczkowski.
Páncerna Imp: Wielhorskiego Káztelanica Wołhyńskiego.
Porucznik Imp: Dedyński.

4. S Z W A D R O N.

Ufarska Xiążęcia Radziwiłá Starosty Przemyckiego.
Porucznik Imp: Ledochowski Starosta Włodzimirski.
Chorąży Imp: Piałkowski.
Páncerna Imp: Załuskiego Starosty Rawskiego; Chorąży Imp: Gie-
dziński.
Páncerna Imp: Zagwoyskiego Starosty Czerwonogrodzkiego.
Regiment Dragoniński Hetmański pod JmPánem Pułkownikiem
Wilgą, Picchoty Batalion, y Chorągiew Janczarska Hetmań-
ska pod Imp: Swirskim Rotmistrzem.

Godna zapráwdę (*Acies Castrorum ordinata*) Nayświętsza Nie-
pokalanie Poczęta Mátká Boska, tey czci y weneracyi od Ry-
cerstwa Polskiego; do ktorey rzecz, samą mowić by powinna
Polska, tyle Jey iák sukursami posilkowana, co niegdyś Me-
chtylda S:

Kk

chtylda S:

chtylda S: *Utinam omnium creaturarum corda in potestate haberem, ut ex affectu & viribus omnium te dulcissima Mater salutarem.* Tey Mátce przypisać winniśmy, z różnych nieszczęśliwości publicznych, Krolestwa nášzego wyrátowanie; ktoreby iuż podobno dawno do oślátniey przyšlo zguby y ruiny, gdy by go znajduiąca się w fercach Polskich żarliwość o honor Máryi, nie salwowała: *Sicut*

S. *Anselmo impossibile, est ut qui ab illa aversus, & ab illa abjectus non pereat, ita qui ad illam conversus est, & ab illa respectus, ut intereat.* Jáko

tedy nic pomocnieyszego Oyczyźnie nášzey, nad protekcyą Máryi; ták nic chwalebnieyszego y przyzwoitszego wolności Polskiej, iáko tey Monarchini Niebieskiej chořdować; wolnego narodu synów, dobrowolnie zá niewolnikow ták wielowładney Pani, konsekrując: *Servire Mariae regnare est; & inter mancipia ejus communerari, plusquam Regium.*

Trybunał. 1728. Trybunał Koronny pod laską Imp: Radomickiego Generała Wielkopolskiego Marszałka, ktory po reasumpcyi Trybunału w Lublinie po Przewodniey Niedzieli we cztery Niedziele *fatis cessit.* Ale Trybunał sądził się sprawiedliwie *secundum novellam legem* Korrektury Trybunału.

W tym roku Elektor Brandeburski Fridericus, umyślnie z wielkim honorem oddawał wizytę w Saxonii, to jest w Dteźnie Krolowi Jmści Polskiemu Augustowi II. Ktorego tam *solemnissime* przyjęto y traktowano. *Vicissim* Krol Jmśc wizytował tegoż Regnanta Pruskiego w Berlinie, gdzie tákże z wielką pompą, y magnificencyą, wenerowany. Krol Jmśc z Berlina zbiegł pocztą do Wschowy y tam expedycją ná Seymiki przed Seymowe podpisał; oraz dystrybutę wakansow uczynił, to jest po s. p. JmP: Lubomirskim Woiewodztwo Krakowskie Imp: Wielopolskiemu Woiewodzie Sieradzkiemu; Woiewodztwo Belzkie po Imp: Potockim Imp: Rzewuskiemu Wdzie Podlaskiemu Hetmanowi W. K. Podlaskie JmP: Sapiehy Pifarzowi Polnemu W. X. L. Kasztelanią Chelmińską Imp: Kolsowi Staroście Wareckiemu, Kasztelanią Krużficką Imp: Głębockiemu; Kasztelanią Woynicką Imp: Stadnickiemu Kasztelanowi Sądeckiemu; Sądecką Iegomości Pánu Morlztynowi Kasztelanowi Bieckiemu; Biecką Imp: Dębińskiemu Kasztelanowi Oswiecimskiemu; Oswiecimską Imp: Szembekowi Woyłkiemu Oswiecimskiemu, Koniuszostwo Litewskie Xiążęciu Radziwiłowi Staroście Przemyjskiemu, po JmP: Feltmarzałku Flemingu (ktory *in negotiis secretis* J. K. Mści destynowany będąc do Dworu Wiedeńskiego tamże w Wiedniu umarł.) Generalstwo Wielkopolskie konferowane JmP: Prebendowskiemu Podskarbiemu

skarbiemu W. K. Ná Generalstwo Artyleryi Koronney tamże w Wschowie przysiągł JmP: Branicki Chorąży Koronny, Hetman teraz Polny Koronny.

W tym że Roku 1728. JmP: Stanisław Denhoff Wda Połocki Hetman Polny W. X. L. z wielką y nie powetowaną szkoda Rzeczypospolitey nie porownanych cnót, godności, y dzielności Wodz, Senator, we Gdańsku ná suchoty *è vivis decessit* drugiego dnia Sierpnia, zostáwiwszy w śmiertelnych popiołach żywą y nie wygáśłą, heroiczných odwag pámiątkę ná nie śmiertelną Jmienia swego sławę, ná wiekopomną, waleczney Buławy chwałę, ná postrach sil nieprzyacielskich.

Metuendus erat cinis ipse sepulti.

W tym że Roku die 29. Julii w Kościele OO. Bernardynow we Lwowie odprawowało się koło generalne Woyskowe *in praesentia* JhmPP: Rzewuskiego Wdy Belzkiego Wielkiego, y Chomełowskiego Wdy Mazowieckiego Polnego; Hetmanow Koronnych, y wielu zgromadzonego Rycerstwa *utriusq; authoramenti.* Z ktorego destynowani Posłowie ná Seym, to jest dziewięciu Polskich, y trzech z Cudzoziemskiego Woyska. Punkta interesow woyskowych formował y do instrukcyi w tym że Kole ná Seym podał JmP: Pułaski Podczaszy Podlaski, iáko Weteran y dobrze świadomy zasług y pretenzyi woyska, *ex quo* że nie tylko był Pifarzem woyskowym zá Buławy czterech Hetmanow wielkich Koronnych, ále też był Pułkownikiem przez lat dwadzieścia y siedm; Porueznikuiąc pod znakami powaznemi, iáko to JmP: Sobieskiego Czesnika Koronnego; J. O. Xcia Radziwiłá Kancelerza; J. W. JmP: Jozefa Potockiego Wdy Kiiowskiego Hetmana teraz wielkiego Koronnego; Stanisława Potockiego Wdy Smoleńskiego; przed tym zaś w młodszym wieku przez lat kilkanaście poczet swoy máiąc pod znakami Ułarskimi Hetmańskimi, przez wszystkie lata swoje od piętnastego roku wieku swego żadney kámpánii y Seymu nie opuściwszy. Tenże miał mowę od całego Woyska winszując Wodzom swoim, otrzymanych *per tot palmaria merita Supremos militares fasces, exponendo* oraz ták wielkie y dawne zasługi wszystkiego Rycerstwa u Rzeczypospolitey od lat trzydziestu kilku zaległe, áby ná przyszłym Seymie *per interpositionem* powagi Hetmańskiej *ad satisfactionem* pomieścić się mogły. Jákoż nie tylko słuszną, ále y aręy potrzebną, áby Rycerskie dzieła, woienne niewczasły, należyta, sobie cieszyły się rekompensa. *Nec Domus nec Respublica stare potest, si in ea nec recte factis premia exsint, nec supplicia peccatis.*

Smierć
Hetmana
Denhoffa.

Ovidius.

Koło Gene-
ralne.

Cicero.

Smierć He-
tmana Cho-
mentowski-
go.

Eodem Anno 1728. die 1ma 7bris JmP: Stanisław Chometowski Wda y Generał Xstwa Mazowieckiego Hetman P: K: Radomski, Drohobycki, Doliński, Zlotoryjski &c. Starosta, po otrzymaney räk dwie lecie ná przefzłym ostatnim *immediate* Seymie; Buławie Polney Koronney, po expedyowanym we Lwowie Kole Generalnym woyskowym, we cztery niedziele zá Polnym Litewskim Hetmanem eandem *mortalitatis secutus viam, dolendó* Rzeczypospolitey *fato*; zostawiwszy *seculis memoranda* wielkiey cástemu światu Polskiemu przyflugi monumenta, w expedyowanych wielkich Poselstwach räk do Porty Ottomańskiej, iako też do Dworu Moskiewskiego, zá panowania Piotra Alexiewicza Cara y Imperatora Koronowanego Rosyjskiego, y do innych postronnych Monarchow; Przez ktore wielkie od J.K.Mści y Rzeczypospolitey legacye *multa commoda* cástey Oyczyźnie & *tranquillitatem Publicam perfecit*; umierając zaś z wielką reflexyą y pobożnością, prawdziwie po Hetmańsku, woienne rozporządzał ryntztunki, rozdawszy y naznaczywszy JchmPP: Pułkownikom swoim konie dzielne swoje z siedzeniami bogatemi, z rzędami, z szablami szczerozłotemi, y innemi porządkami, osobliwie JmP: Popielowi Staroście Tuczapkiemu Ulsarskiemu, Stawkiemu Podstolemu Sanockiemu Páncernemu Pułkownikowi; także Generałowi Ożarówskiemu; Gietkinowi y innym räk wielu zasłużonym slugom swoim y żołnierzóm, in super niektorym Jchmściom do wielkiego imienia należącym po kilkadzieśiat tysięcy legował; ná Mże zaś S. sto tysięcy tynfow; Ná Kollegium Societatis JESU Samborskie Fundacyi swoiey, gdzie ciało iego miało spoczywać; dwa kroć sto tysięcy; Tudzież ná wielki Oltarz Jasney Gory Częstochowskiej dwa kroć sto tysięcy zápisal y naznaczył. Wyprowadzone die 15. 7bris Ciało pomienionego Hetmana z Drohobyczy dosyć ozdobnie; *in assistentia*, kilkunastu Chorągwi Hussarskich, Páncernych y Lekkich, Regimentow Dragonńskich y pieszych, także JchmPP: Pułkownikow, Porucznikow, y rożnych ludzi Woyskowych do Sambora; gdzie złożone z ozdobną apparencyą w Kościele OO. Jezuitow; swoiey fundacyi. Przy tey zaś depozycyi był wielki konkurs Xięży Swieckich y Zakonnikow, ktorzy Mże Swięte odprawowali przez trzy dni. Tandem Anno sequenti, odprawiony pogrzeb w Kościele OO. Jezuitow w Samborze, bez żadney pompy; według ostatney woli iego, stosującaey się do náuki Augustyna S.

Augustinus.

Pompæ exequiarū magis sunt avorum solatia, quam subsidia mortuorū.
Tegoż Roku 1728. die 4. 9bris JmP: Stanisław Máteusz ná Rozdole y Oleksu Rzewuski Wda Belzki H. W. K. (zostawiwszy potomnym wie-

nym wiekom, wysokich przymiotow y dzieł chwalebnych wielkie experimenta, *crescendo per merita & gradus*, będąc naprzod Starostą, Chełmskim potym Krayczym Koronnym, y Pułkownikiem Krolewskim, potym Referendarzem Koronnym, potym Wdą Podlaskim y Hetmanem Polnym, ná koniec Woiewodą, Bełzkim, y Hetmanem wielkim Koronnym,) po wycierpiánych ciężkich y nie wyliczonych więcey niż przez dwa miesiące rożnych *ab intra* paroxyzmach, *munitus solitis circa agonem Sacramentis*, przy wszelkiej aż do śmierci reflexyi *extremum clausit balitum*; uczyniwszy w przod przed tygodniem testament z porządną okolo duszy y ciała dyspozycyą, ostatney woli swoiey; we wszystkich zaś życia swego procederach, fortuny y honorow inkrementach, wielkość szczęścia nie mnieyszą cnotą, moderował.

virtutibus ille

*Fortunam domuit, nunquamq; levantibus altè
Intumuit rebus*

Claudianus

Jlubo w räk wielu woiennych okazyach, wrożnych szczęścia y przeciwności alternatách zostawał. Jednakże wspaniałego umysłu iego żadne *infortunia*, nie záterowały. *Ei non multum obesse potest fortuna, qui sibi firmitus in virtute, quam in casu subsidium collocavit.* Ciało tegoż s. p. JmściP: Rzewuskiego H. W. K. 16. 9bris z kámiency z miásta Lwowa wyprowadzone ná przedmieście do Kościoła OO. Kármelitow Trzewikowych *in assistentia* JmP: Regimentarza generalnego, y innych JchmściowPP: Woyskowych we Lwowie przytomnych, y Regimentow Pieszych, y Piechot Węgierskich, gdzie deponowane w Káplicy Najswiętszey Panny Szkaplerzney. Testament iego pełen Chrześcianańskiej pobożności y doskonałey dyspozycyi räk się záczyzna. *Znaiac się być Człowiekiem podległym dekretowi Pana nad Pany Krola nad Krolmi BOGA w Troycy S: Iedynego, iako rodzacy się na ten Swiat trybem pospolitym wszystkim ludzi, nascendo; similem omnibus hominibus emisi vocem plorans; tak też kończyć dni życia mego, iako człowiek śmiertelny mam to ná sercu y pamięci nie wymazanym charakterem wyrzyc: Statutum est hominibus semel mori; Temu Statutowi iako mizerne stworzenie ze wszelka rezygnacyą, ná wola Boga mego; chcąc zádosyć uczynić, iezli jest taki teraz w tey chorobie moiey Stworcy mego wyrok; ostatney woli moiey; będąc zdrowym ná umyśle; dobrowolnie, z wszelkim rozmysłem sukcesorom moim, räkowy zostawuję testament. Nayprzod z tym się przed Bogiem moim, całym Niebem, y światem protestuję, że iakom jest z szczegulney Bogamego łaski w Wierze S: Kátolickiey Rzymskiey urodzony y wychowany, räk wteyże Wierze S: nad*

LI

ktora

ktora lepsza, prawdziwsza, pewniejsza inna nec dari, nec mente concipi potest, zylem y umierać pragne; wszystkimi Sakramentami, według obrzadku Kościoła Świętego opátrzony bydz; serdecznie zycze sobie, dusze moie oddać Stworcy y Odkupicielowi moiemu zebrzác nieskończonego miłosierdzia lego, aby mnie nie sadził wedle wielkości grzechow moich, bo się sam sadze, że jest ze wszystkich ludzi ná świecie naygrzesznieszy, ale wedle nieskończoney dobroci łaskawości swoiey; ciáto moie mizerne; proszę: aby pochowane bylo w Rozdole w grobie Antenatow moich; pompy pogrzebowey żadney niepretenduję: Lecz o duszy moiey naywiększe staranie pod błogostawieństwem Boskim y moim Oycowskim niechay máia Synowie moi. Dla czego naznaczam, iák prędko dusza moia z tym się mizernym rozstanie światem y ciátem, aby z tych pieniędzy, które tu są przy mnie rozdano porożnych Kościołach Złt: Pol: dziewięć tysięcy ná Msze Święte, które nie tylko tu we Lwowie ale y gdzie indziey iáko nayprędzey zá dusze moie niech będą odprawione. Na ubogich złt: Pol: tysiac niechay rozdada ex nunc &c. &c.

A że Woyska Koronne osierocone post fata tych obudwóch walecznych Wodzow, bez żadney komendy, y Jurysdykcyi, zostáwały (bez ktorey być Woysku jednoż to jest, co ciátu bez duszy: *Militaris turba sine Duce, est sine Spiritu Corpus;*) Tedy Krol Jmśc P. N. Miłosciwy iáko *Supremus legionum Pater*, stólując się do wyraźnego w tym prawa Seymu Traktatowego *Annó 1717*, konferował *tantisper* generalną komendę Woysk Koronnych *utriusq; Authoramenti*, poki ná Seymie przyszłym nie stánie dystrybuta Buław, J. W. JmP: Stanisławowi ná Wołczyńie y Rádwanicách Ciólkowi Poniatowskiemu, Podskarbiemu ná ten czas wielkiemu W. X. L. Pułkownikowi Woysk Koronnych, Generalowi Leytnantowi Infanteryi, y Pułkownikowi Gwardyi Piechey J. K. Mści (á teraz Wdzie Mazowieckiemu) iáko doświadczonemu *in arte bellica*, y nie porownaney expedycyi, tak w Woyskach Koronnych, iáko też u postronnych Monarchow; nábytey, Káwalerowi; który konformując się *ad mentem Principis*, przy Uniwersale J. K. Mści do tychże Woysk wydánym, objawszy tę generalną komendę (*par oneri clavazq; capax*) regularną uczynił dyspozycyą, *in ordine* assekuracyi pogranicza od Porty Otomańskiey, od Ukrainy, y od infzych mieysc pogranicznych, osobliwie od sciany Brandeburskiey; obligował przy tym JchmściowPP: Regimentarzow wszystkich Partyi Woyska, osobliwie pogranicznych, aby wszędzie *pro exigentia rei & securitate* kráiu ustawiczne y pilne trzymáli Furwachty, ná zabiczenie wszelkim y niespodziewa-

spodziewanym insultom ná Państwa J. K. Mści, y Rzeczypospolitey. *Cum summo* tedy áplausu, tudzież z wielką ochotą, tak przeznorne dyspozycye tegoż J. W. JmP: Regimentarza generalnego, przyięto Woysko, y zá szczęśliwym przybyciem do Lwowa Jmści, wszyscy niemal JchmPP: Officyerowie Polskiego záciagu, ustáwicznie przyjezdźali do powitania Jmści, który iáko *humanissime* káżdego *ex condigno* przyimował wizyty, tak przy pożegnaniu partykularne świadczył respekta, że wszyscy JchmPP: Woyskowi wielce kontenci, z tak łaskáwego Regimentarza. O kóto Gwarnizonow po fortcach, pó granicach, z należytą cirkumspekcyą żeby były *in quam optimo statu* bezpieczeństwa swego, iák naypilnieysze JchmPP: Komendantom zalecił y przykazał stáranie, cátemu zá Woysku, przez uniwersaly swoje *injunxit*, aby *prascriptum Regulaminis & discipline militaris* nie nárušenje zachowane bylo. O tak zacnym Regimentarzu zaraz przy pierwlym Komendy obieciu godziło się, *non vano omine vaticinari*:

Propriis tu pulcher in armis;

Ipse canenda geres; Patriaq; exempla parabis.

Eodem Anno 1728. in Ibr. Krol Jmśc wydał Uniwersaly do JchmściowPP: Senatorow y do Stanu Rycerkiego, donosząc: iż lubo chciał y zyczył sobie usilnie *ad mentem* prawa, ná termin przypadający ordynaryinego Seymu stanać w Grodnie, gdy jednak dla odnowionych bolow w nodze swoiey ullatenus nie mógł tey intencyi swoiey Pańskiey *adimplere* skutecznie; więc zá przysciem da Bog do pierwszego zdrowia po skończoney kuracyi swoiey deklarował maturare powrot swoy, y tam *convocato Consilio Senatús* zá zdaniem, onegoż, albo tenże Seym *vigore solemnitate*, które już *præcesserunt*, *per innotescenciales* determinowal albo też infzy ordynaryiny *pro exigentia* koniunktur náznaczyć:

Roku 1729. *mis Julii* Krol Jmśc August II. *re lux feliciter* do Warszawy, *formato Consilio* determinował ordynaryiny Seym w Grodnie *pro 28. Augusti*, pod témisż Posłami, którzy w przeszłym roku obráni. Ná co uniwersaly z Kancellarwi Koronney do Woiewodztw, ziem, y powiatow Koron: y W. X. L. wydane, á w którym przeszłego roku porwane Seymiki, aby szczęśliwie Niedziel przed terminem złożone były ná obranie Poslow według przeszlorocznych Instrukcyi od J. K. Mści wydanych.

Tegoż 1729. *in Julio* w Warszawie Krol Jmśc uczynił dystrybutę wakánsw to jest Senatorskich, urzędow Koronnych, Starostw, Dzierzaw, y rożnych partykularzow Krolewskich. Buławy tylko odłożył do Seymu, wielką Koroną, y Polną, tak że Polną Litew-

ka, á że Seymy wdalszych latách nie dochodziły, y dystrybuta
Bulaw nie stánená *ante sacra fata*, J. K. Mści Augusta wtorego.

W tymże Roku 4. 7br. Urodził się Krolewic Jmśc Francuski
Delfin Wnuk Krola Jmści Stanisława; ktorego národzenie z solen-
nemi applauzami obchodziłá Francya; tego szczegulnie życząc
áby ták wielkiego Krola Syn, w ślady Oyca wstępował.

*Disce Puer: nec enim externo Monitore petendus
Virtutis tibi pulcher amor, cognata ministret
Laus animo; atq; aliis Decii, reducesq; Camilli
Monstrentur; tu disce Patrem.*

Statius.

W tymże Roku 1729. die 5. Xbris JmP: Joachim Potocki Mar-
szałkiewicz Nadworny Koronny Starosta Lwowski wiezdział z
solenną ápparencyą ná Stárostwo Lwowskie, *in afsistentia* wielu
Senatorow, Urzędnikow Koronnych, y Szlachty z całego práwie
Woiewodztwa Ruskiego, naywięcey iednak z Ziemi Lwowskiej;
Miásto tákże *splendido apparatu* z chorągwiámi, osobliwie co prze-
dnieysi Mieszczanie Polacy y Ormianie bogáto y ozdobnie ten
Akt *adornabant*; á gdy stánął w Zamku niskim tenże JmP: Staro-
sta, witał go I. W. JmP: Jabłonowski Wda y Generał Ziem Ru-
skich, winzuiąc mu tey godności; ktoremu odpowiedział nay-
przed *ornatissimo sermone* sam Imp: Marszałek nadworny Koron-
ny, Oyciec tegoż Imp: Stárosty, á potym sam Imp: Starosta dzie-
kował dosyć *eleganti stylo*, zá to powinzowanie y installowanie
ná tę Iurisdykcyą, która *in presentia* wszystkiey affystencyi
fundował, y spraw kilka przywoławszy, osądził, á potym wszyst-
kich gości *lautissime* traktował.

KOMPLEMENT IMP: JOACHIMOWI POTOCKIEMU

Starości Lwowskiemu ná wiezdzie Jego od JmP: Jana Jabłonowskiego Woie-
wody Ruskiego die 5. Xbris 1729.

JASNIE W. MciPanie Marszałku Nadworny Koronny Wuui
moy, Bracie nasz. Winzuię Przeswietne Woiewodztwo Ru-
skie y Ziemia Iego Lwowska WMMPánu rzadkiego błogosta-
wienieństwa Boskiego (*fortuna! quam pauci merurere Senes;*) ktorym się
sami Patryarchowie Swięci szczylicili; iáko to Dawid wołał: *Bene-
dictus sit Dominus, qui dedit hodie sedentem in solio Filium meum vi-
dentibus oculis meis; sensibilis* zaś iest tá Ziemia Przeswietna y wdzię-
czna WMMPánu, ze *viscera sua* wgodnym Synu swoim ná Iey usługę
Braterską, wylewałsz, & *decora tua* Iey *communicas*, & *usibus aptas*;
życzy: ábys iáko naydłużey ná to szczęście pátrzył; á ia się spodzie-
wam: *Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum.* Już tedy Wiel-
możny MściP: Joachimie Potocki Stárostó nasz Lwowski: Táz
Przeswietna

Przeswietna Ziemia Lwowska, wita WMMP: *przezemnie tribus
gratiis ornatum charitem*, to iest: ozdobionego Iáská, Boská, Iáská,
Krola Jmści P. N. M: y Iáská, Oycowska; pierwsza iest pięknych
przymiotow WMMPana *Creatrix*; Krolewska, Starostwa tego
Donatrix; Oycowska y Macierzynska, cnot y piękney edukacyi
WMMPána *formatrix*; te wszystkie WMMPánu przypomináia;
że iáko iesteś ná Horyzoncie naszym *oriens sydus*, iásne *per refra-
ctionem meritorum* Oyca, záwołanego ná cały świat *Primasa* naszego;
tudzież Bohatyrow Domu swego, ták ábys był y z siebie
samego w tym splendorze trwał. Wita cię szczerym affektem
y nie zmyśloną pociechą, Ziemia nasza; wita Sukcessorem wiel-
kiego y żywego Oyca, á Sędzią, naszym. Winzuię y oraz nie omyl-
nie się spodziewa, że co piękney osobie y ná wszystko dobre u-
formowanej *in flore juventutis* widzi, będzie ná długie lata patrzyła
in fructu maturitatis ná sławę Ovczyny y Wdztwa tego *Satietatem*;
gloriosum & consummatum. Ja zaś Brat Wuieczny WMMPána
nie wymowną, moię przydáię y wyrażam konsolácyą, że *in stallo*
Wdy Ruskiego, iákom wielkiego człowieka y kochanego Wuia
mego Oyca Twego, ná to Starostwo wprowadzał, wprowadzam
y WMMPana z godną Bracią, naszą, *Principe nobilitatis, & flore* In-
dygenow naszych, Urzędnikow, ktorych y ustámi cię witam; y
sercem. WMMPan zaś żyj długo, y szczęśliwie. A c Monarcha
Polski Oyca swego wielkiego Portret ná pierśiach nosił, áby przy-
kłády cnot Iego łobie przypomináł, ták y WMMPan czyń ábys ná
cnoty Oyca y Mátki swoiey był záwsze pámiętny, zgoła ábys ná
y siebie szczęśliwemi uczynił.

Roku 1730. Oyciec pomienionego Imp: Stárosty Lwowskiego,
Stefan Potocki Marszałek Nadworny K: Brat Wielkiego Korony
Polskiej Prymasa, Xiążęcia Jmści Teodora, *fatiscessit* we Lwo-
wie dnia 5. Maja; ktorego wiekopomne w Ovczynie zasługi,
summam equanimitatem, o dobro pospolite żarliwość, nienaruszona,
ku Rzeczypospolitey wierność, *celebrat totum discurrens fama per Priscianus
orbem.* Tegoż roku z tym się pożegnał światem Imp: Ludwik
Pociey Woiewoda Wileński Hetman Wielki Litewski w Rozance
dnia 3. Stycznia, zostáwiwszy Marsowi Polskiemu, w ták wielu ex-
pedycyach woiennych, wielowładney buláwy, y dzieł Rycerskich
probatissima documenta. *Hostibus baud tergo, sed forti pectore notus.* Casullns.
W dalszych latách co subsecutum przed Seym m *Convocationis* (po
ktorym stánená Elekcyá y koronacyá szczęśliwie nam panuiącego
Augusta trzeciego *Heroica virtutis, & Regiarum dotum* P. N. Mi-
łościwego:

Cui Cura suorum

Mm

Quo

Statius.

*Quo pietas Authore redit, terrasq; revisit
Quem timet omne nefas*

Smierć Au-
gusta II.

obranego roku 1733. Koronowanego w roku 1734. od Jana Lipskiego Biskupa Krakowskiego a teraz z ozdobą nie tylko Senatu Polskiego, ale też y Rzymskiej Purpury sławnego w całym świecie Chrześciańskim Kardynała) nie mąż tak dalece nic osobliwszego do opisanja, oprócz tego: że *dolendum fatum* nie odżałowana śmierć nieśmiertelney pamięci Krola Jmści Augusta wtorego zaślą w Warszawie pod czas Seymu 1733. zda Februarii; który od wielu lat Oycyznę naszą przyprowadziwszy *ad Portum tranquillum*, w tymże pokoju przy Oycowskiej swojej manutenencyi piastował ją, y konserwował aż do śmierci. A lubo nam tak laskawego y wielowładnego Pana zabráły Nieba, iednakże nie śmiertelney Jego sławy żadne nigdy nie zabiera, wieki.

Claudians.

*Quam nec ventura silebunt
Lustra, nec ignota rapiet sub nube vetustas;
Illum fama vehit trans aquora transq; remotas
Thebyos ambages, Atlanteosq; recessus.*

Potak nie odżałowanej śmierci następujących rewolucyi opisanie zostawie innym doskonalszey experyencyi Pisarzom, tym czasem niechay będzie

KONIEC REWOLUCYI

Ktory z Początkiem oraz stosuie do naywyższego wszystkich rzeczy końca y Początku to jest BOGA w Troycy Świętey Jedyneho, na większą y nie ustającą Jego chwałę.

Ad CORONIDEM książki krociusienka tu się kładzie Synopsis Xiazę y Krolow Polskich.

Pierwszy
Xiazę Pol-
ski.

LECH Polskiego Państwa pierwszy Xiazę roku 550, Fundator Gniezna; granice swojego Państwa aż do morza Bałtyckiego rozprzeździł; Longobardow z Szwecyi przez Bałtyckie morze do Polski idących wygnął na Węgierskie granice, a z tamąd aż do Włoch zapędził z Xiazęciem Alwinem. Tenże Lech (zdaniem wielu Historykow:) nie tylko za Uniwersalny kleynot herb białego Orła Polakom nadał, ale też był Fundatorem Orderu pod tytułem białego Orła. O orle Polskim Grzegorz *Vigilantius Saboritanus* sławny wieki swego Poeta napisał: *Hæc avis est avium totum Regina per orbem; Regum sunt Reges, terra Polona tui.* Potomstwo Lecha pánowało w Polsce lat 150.

WIZI-

WIZIMIERZ ostatni Lecha potomek, Gdańsk z lichych Rybackich chatek stołeczne portowe Meklemburgii y Prus wystawił miasto; z Duńczykami ziemią y morzem wojnę prowadząc, zbił ich; Sywarda Krola Duńskiego do ucieczki przymusił; a Jarmeryka Syna Jego między zwycięzkie policzył spoliaty, umarł roku 700.

WOIEWODOW dwunastu pánowało lat 10.

KRAKUS Fundator Krakowa, tam stolicę swoię z Gniezna przeniósł; Smoką straszney wielkości pod Zamkiem Krakowskim będącego pokonał; Frankow orientalnych przez Węgry na Polskie zaślątych granice; zbił na głowę y wygnął. Rzymianow y Niemcow przez powtorzone bitwy zwycięzył; Czeskie zaś Krolestwo dobrowolnie mu się poddało; Rzeczpospolitą nowemi prawami ugruntował; umarł roku 750.

LECH II. Syn Krakusa, dla otrzymania Sukcesyi; zabił Brata starszego Grachusa; co gdy się wyiawilo, z Państwa złożony y wygnany; umarł 751.

WANDA. Krakusa Corka, wzgardziwszy Matzeństwem Rytygiera Xiazęcia Niemieckiego, Pánienstwo swoje nieznaíomemu konfekrował Bogu, dobrowolnie w Wisłę wskoczywszy, roku 752.

DWUNASTU Woiewodow powtornie pánowało lat 8.

PRZEMYSLAW I. albo Letzek; złotnik; Przemyśl od Jmienia swego nazwane miasto wystawił; Morawczykow y Węgrow na granice Państwa po zdobycz wypadłych; wygnął; umarł roku 804.

LESZKO CHYTRY. Po wyiawioney swoiey chytrósci z Państwa y życia wyzuty; *culpa perverfis sua pena est.* Gregorius.

LESZEK II. z podłego stanu na Xięstwo obrany, prostey sukni nigdy zdiac niechciał; godnie pánując; z Karola wielkiego woyskiem z Węgier do Saxonii idącym, między Albim y Salą mocno się y odważnie potykał; umarł roku 810.

LESZEK III. Syn Leszka wtorego, pograniczne narody, ktore się z urodzenia Jego nasmięwały, zwycięskim uskromił zelazem; Prowincye podzieliwszy między Synow; (ktorych miał 20:) umarł roku 815.

POPIEL I. Syn Leszka trzeciego, Zamek w Kujawie nad iezio-rem Gopło wystawił; stolicę swoią z Krakowa do Gniezna, a z tamąd do Kruświcy przeniósł, y tam pomieszkał lat kilka umarł 821. A że przeklinając się często mówił: boday mię myszy z potomstwem ziadły; dopuścił to Bog na Sukcesora Jego.

POPIEL II. Syn pierwszego, okrutnik y lubieżnik, dla otrzymania mitry, Stryiow potruł; umarł w Kruświcy. 840. pozarty, od myszy; ktore się z ciał potrutych Stryiow porodziły; podobnie;

Mmz

skarany

skarany Miecislaw (roku 1235:) Xiążę w Kuiawach, zá ucisnienie ubogich y sierot; ktorego po sprawionym dla wielu traktamencie, *Livius* myszy ziadły. *Imperia male parata, male gesta, male retenta obruuntur.*

PIAST. Kolodzii obrány Xiążęciem ná Seymie w Kruswicy máiac lat 70; á potym pánował lat 50; żadnych nieprzyjaciół nie miał, oprócz wnukow Leszka III; umarł w Gnieźnie (gdzie stolicę swoję z Krákowa przeniosł:) w roku 895. wieku swego 120.

ZIEMOWIT. Syn Piastra, z Morawczykami; Prusakami; Węgrami, Niemcami, Pomorczykami, y Kązubami szczęśliwie woował; Śląsk zá czółow obudwoch Popielow Polakom odebrany, przywrocil; także Prusy, Pomerania, y Kązuby; własníc do boiu wrodzony, málo sypiający, pospolitych potraw y sukni iednakowey z żołnierzami zażywający, cudzego nie pragnący, ze swojego szczodry y sprawiedliwy umarł w roku 902. wieku swego 32.

LESZEK IV. Syn Ziemowita umarł w roku 921; Pan osobliwszey hoyności y łaskáwości; bardziey się w pokoju niż w wojnie kochał. *Honestius est Principi beneficiorum, quam trophaeorum memoriam relinquere. Xenophon.*

ZIEMOWIT. II. álbo Ziemomyślaw, spokojnie pánując nic osobliwszego nie zostáwił, oprócz iednego syna Miecislawa, umarł 904.

Pierwszy Cbrześcianin. MIECISŁAW I. Syn Ziemowita wtorego z urodzenia ślepy, gdy mu się siedmý rok skończył, y włosy pierwsze według zwyczáiu ostrzyżono, przeyrzał; co tak od wieszczkow tłumáczono: iż Polska zá pánowania lego będzie objaśniona; tak się stáło: bo Miecislaw po śmierci Oycá ochrzczony, siedm żon z ktoremi według pogáńskiego zwyczáiu mieszkał, porzucił, á Dąbrowkę Bolesława Czeskiego Krola álbo Xiążęcia corkę záslubił sobie; wiarę Katolická, Rzymká, po wszystkich Krolestwa Prowincjach zászczepił; Bałwany y Oltarze ich pokruszył; Arcybiskupstwo Gnieźnieńskie; Krákowskie; y siá innych fundował Biskupstw; w Czechach rebelizántow uskromił; Pragi dobył, y cáte Czechy do posłuszeństwa Bolesławowi Dąbrowki Bratu przymusił; Panował lat 35, umarł w roku 999; Zá Pánowania tak pobożnego Xiążęcia zaczął się zwyczaj: iż Polscy Szlachta pod czas Ewangelii z dobytymi stali szablami.

Pierwszy Krol Polski BOLESŁAW Chrobry syn Miecislawa pierwszego, Krolewská Koronę z gwózdziem Chrystusa Pana, y dzidę Świętego Maurycego w podarunku odebrał, od Ottona III. Cesarza (bédącego w Polzcie gościem dla nawiedzenia grobu Świętego Woyciecha Męczennika); áby wiarę mocno ugruntował; Saxonia, Czechy, Morawia, Prusy, zwycięstwý przeszedł, y podatki im nakazał plácić; prusakom zá Krolewská, powagę málo wazącym, Zamki odebrał;

brał; wrz ekách: Ośnie y Dnieprze kolumny miedziane wystawił. Tenże Woiewodow postánowił; iáko też y Kąsztelanow, to iest ni- *Urzedny stanowił.* by, Vice Woiewodow; (bo táż iest ich funkcyá pod niebytności ich, ktora y Woiewodow); y innych Urzednikow: umarł 1025: panował lat 25. Leży w Poznaniu.

MIECISŁAW II Krol. Syn Bolesława Chrobrego, zaraz po po- grzebionym Oycu ukoronowany, z żoną swojá, Ryxa, ktora mu Otto Cesarz bédący w Polzcie; záslubił; z Rusiá, y Pomorczykami szczęśliwie wojnę prowadził; Morawianow y Czechy dla rebellyi pułtoszył; pánował lat 9. umarł 1034. wieku swego 44. leży w Pozn.

KAZIMIERZ Syn Miecislawa wtorego y Mátki Ryxy, Fundator Tynieckiego, Lubieńskiego Kłáztora Benedyktynow; z Kłuniaceńskiego Kłáztora wyszedł (iuz Dyákonem bédąc:) ná Kro- *Kazimierz I. Danina S. Piotra, strzyżenie włosów.* lestwo. Z tád Danina Świętego Piotra, y strzyżenie włosów má swoje początki; Márya, Jarosława Rutkiego Xiążęcia Gorke (ktora z Gréckiey wiary katolická przyięła:) záslubił sobie; Masława rebelizánta, Prusakow, y Jadzwingow, zbił. Pánował lat 18. umarł 1058. wieku swego 44. Tenże Kazimierz poráziwszy nieraz Masława Ksiáże Mazowieckie, (iáko pisze Bielki) Mazowsze do Korony przyłączył; á bardziey przywrocil, gdyż tá Prowincyá, dáwniey do Polskich Monárchow náleżała. Potym kóló roku 1190, od Leszka Biálego, Konradowi pułszczona, w ktorey potomkowie *Xieństwo Mazowieckie.* iego aż do roku 1524. pánowáli; po ktorych bezpotomnych ześciu, Rycerstwo Mazowieckie; Zygmuntowi I. poddáli się; Zygmunt zá wszystkie im prawa y przywileie potwierdził, ná Seymie Piotrkowskim 1529. Leży w Poznaniu.

BOLESŁAW Śmiały, Syn Kazimierza, Fundator Kłáztora *Bolesław II* Mogilnickiego Benedyktynow; zwycięzca Rusi, Czechow, Prusakow, Węgrow, y Niemcow, siebie iednak zwyciężyć nie umiał; upomniony nieraz o popráwę zycia od S. Stanisława, wolał w dobrym Pasterzu miecz utopić, niż ze swoie námiętności przełamać; potym z Krolestwa wyżuty, w Kłáztorze pewnym przy posługách kuchennych miał pokutować w Karyntyi; umarł 1082. Dobrych iego zycia ostatkow nieplónnym bylá prognostrykiem, pokuta y złości uznanie: *Si vis esse bonus, primum crede quod malus sis. Seneca.*

WŁADYSŁAW Herman, brat Bolesława śmiałego, Polskę od kłátwy uwolnił; Pomerania, Rus, Prusy, y Czechy, zwycięstwý nápełnił; pánował lat 20. umarł 1102. Leży w Płocku.

BOLESŁAW Krzywoust syn Władysława; Niemiecki, Dun- *Bolesław III.* lki, Ruski zwycięzca, 47 batálii wygrał; roku 17 wieku swego; nástąpił ná Krolestwo; Oycá swego portret badziey ná sercu, niż ná *Ni* *lzyi*

fzyi nosił codziennie. Wdziwieniu leciech zażywota, Oycy Rycerskim ozdobiony pąsem, zbroię częścicy niż purpurę nosił; Zeli-
slawowi Hetmanowi wzięta podczas Matalińkiey woyny, prawą
rękę, złotą rekompensował; a Woiewodę pewnego (ktory z bará-
lii dla boiaźni uciekł;) zaięcza, skora, y kądziela, udarował, Skarbi-
mirowi Woiewodzie Krakowskiemu, rebellizantowi, oczy wyfu-
pić kazał; y odtąd Kasztelana Krakowskiego wyższy urząd, niż
Woiewody; pánował lat 36; umarł roku 1139; wieku swego 53.

WŁADYSŁAW Płwacz albo Sputator, syn Bolesława Krzy-
woustego, umyslił Bráci swoich z substancyi wyzuć, a potym sam
od nich wypędzony; Piotrowi Duninowi ná Skrzywnie Hrabi za
wymowiony żart, język urznać kazał; umarł w Heldenburgu. 1146.

Bolesław
IV.

BOLESŁAW Kędzierawy, Brat Władysława; Konrada Cesa-
rza (ktory się o powrot do Polski Władysława starał;) woynę ma-
drze odwrócił. Potomkom Miłostawa odważnego żołnierza (kto-
ry syna Iego Krolewica własnymi pierściami składając, sam strzałą
przebite ná plácu poległ;) dał za herb serce strzałą, przebite, ná-
zywając go: Przyjaciel. Więcey woien pokojem; niż Ořeżem zá-
kończył: *Melior est tutior pax, quam sperata victoria. Livius.* Pá-
nował lat 29. umarł 1173. wieku swego 46. Leży w Krakowie.

MIECISŁAW stary, Brat Bolesława Kędzierawego, zwany był
starym w infodoci zaraz, dla statecznych obyczaiow; lecz wiel-
kim o sobie nadzieiom niekorrespondował, y owszem po cztero-
letnim tyranickým pánowaniu, detronizowany; dla nierostropnych
rządow niegodzien y názwilka Krola. *Principes; non sunt, qui scepra
ferunt, sed qui regere sciunt. Xenophon.*

Kazimierz
II.

KAZIMIERZ Sprawiedliwy, ostatni Bolesława syn, zgodnemi
głofami ná mieysce Brata wezwany; straconą Rzeczypospolitey
wolność przywrócił. Rycerza graiącego z sobą, od káry o zadany
sobie policzek, ieszcze Xiążęciem Sandomirským będąc, uwolnił.
Brata Miecislawa dwa razy do odebrania Monarchii wezwanego
odpędził; Pomorczykow, Podlaszanow, Prusakow, y Węgrow u-
skromił; umarł roku 1194. Leży w Krakowie.

MIECISŁAW stary 2do, umarł 1202. w Kaliszu pochowany.

WŁADYSŁAW Łaskonogi, z Państwa złożony, wykłety od
Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, za ucięmięzenie Duchownych. Bar-
dziej był Tryrannem niżeli Panē. *Mal9 Rex; tyrā9 dicitur. Aristoteles.*

LESZEK biały Kázimierza wtorego syn, powielu zwycięstwach
tandem sam od Świętopelka poległ 1227. Gdy go ná Państwo obráć
chciano, tá mu jest kondycya podana, aby przyiaciela swego Woie-
wodę Sandomirskiego (ktorego potencya podeyrzana była) z Polski
wynał;

wynał; powatpiwał tedy, czy miał Państwo przyać, czy
przyiaciela pozbyć; co Woiewoda zrozumiawszy wiodł go prze-
cie ná obięcie Państwa, mówiąc: *że za nic mu wygnanie y śmierć dla
godności y wywyższenia iego podeymować.* Lecz tą odpowiedzią bar-
dziej Leszko uięty z tym się przed Polakámi oświadczył: *że Pań-
stwa nie chce tracać tak zacnego, a nad to: niewinnego Senatora.* Zádi-
wiła się temu Polka, a tym chętniey y Leszka przyięta, y Woie-
wodę zatrzymała. Leży w Krakowie.

HENRYK Brodąty, Bolesława wstydliwego opiekun, dobr Ko-
ścielnych obrońca, y wielki Fundator; praw niesuszných znoficiel,
złoczyńcow surowy Sędzia, wolał złych karáć; niż szkodzić nie-
winnym; (*Bonis nocet, quisquis pepercit malis. Publius Mimus*) a-
marł roku 1228.

BOLESŁAW Wstydlivy, Pudicus, syn Leszka białego, Mąż
czystey Kunegundy, trzy razy dla grafsuiących Tatarow z Polski u-
chodzić musiał. Rebellizując, Ruś, Śląsk y Morawę poskromił.
Jadzwingow ná koniec y Tatarow z Polski wypędził; Solne żupy
wynał; w dziecinnym ieszcze wieku; Franciszkanom w Krakowie
Kościół y Klasztor fundował; nie rák się przeciwności iako wystę-
pkow obawiał. *Princeps magis timeat, ne quid mali faciat, quam ne quid
patiatur. Plutarchus.* Tandem dla nie naruszzonego wstydu y pobo-
żnego pánowania, po nagrodę wezwany 1279. Leży w Krakowie.

Bolesław
V. Mąż 8.
Kunegundy.
Solne żupy
znalezione.

LESZEK Czarny, Bolesława wstydliwego od Brata stryieczne-
go wnuk; Tatarskimi, Litewskimi y innemi zwycięstwami sławny.
Jadzwingow Jmie y naród, ktorzy z Litwą złączeni byli, za nápo-
mnieniem S. Michała Archanioła wykorzenił; umarł 1289.

PRZEMYŚLAW II. Odyśkał koronę; y tytuł Krolewski od
Bolesława śmiątego przez zabicie S. Stanisława utracony, reaslu-
mował. Od Swinxa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego ná Krolestwo
namaszczony, gdy zaś wiele dobrego dla Oyczyzny myślał, od
Brandeburczykow zdradliwie zabity 1296. Leży w Poznaniu.

Tytuł Kro-
lewski wro-
cony;

WŁADYSŁAW Łokietek Krolesem obrany; a że rabunkow y
wiolencyi w żołnierzach swoich nie karał, od Jędrzeia Biskupa Po-
znańskiego wykłety, y w krotce z Krolestwa wynał.

WACŁAW Czeski Krol, zgodnie Krolesem Polskim obrany,
od Jakuba Arcybiskupa w Gnieźnie namaszczony, y ukoronowany
umarł 1305. Leży w Pradze

WŁADYSŁAW Łokietek powtornie Krolesem obrany; y u-
prosiwszy przez Gierarda Biskupa Kujawskiego od Jana XXII.
Papieża; Krolewską koronę, w Krakowie koronowany z Matzonką
swoią Jadwigą. J od tego czasu przeniesiona jest do Krakowa

Władysław
I. Korona-
cyja w Kra-
kowie

Krolow Polskich koronacya. Rożnemi (zwłaszcza nad Krzyżakami) zwycięstwami sławny; umarł 1333. Tenże Krol instytucował (a według wielu, reasumował) w Polsce order białego Orła podczas weseleń pompy Syna swego Kazimierza wielkiego, z Anną, córką Gedymina Xiążęcia Litewskiego, około roku 1325; która reasumpcyja y od innych Krolow Polskich, praktykowana była, o czym dokładniej wyżej namieniłem, opisując rok 1705.

KAZIMIERZ III. Łokciowego Ojca wielki syn, koronowany z Zoną swoią Anną w Krakowie od Janisława Arcybiskupa Gnieźnieńskiego; trzy razy nad Rusią zwycięstwo otrzymawszy, inkorporował ją do Krolestwa, y na powiaty podzielił, nadawszy im Woiewodow, Kasztelanow, Starostow, Sędziow, y innych Urzędnikow; żeby zaś pospolity wszystkim ziemiom Ruskim, był tytuł; Przemyskich Woiewodow imię, na Ruskich (iako nie którzy twierdzą,) w roku 1434, zamieniono. Czyli zaś ziemia Lwowska, Halicka, miała kiedy własnych Woiewodow Lwowskich, Halickich, żaden z Historykow niewyróżnił; to tylko pewna, że przedtym Krolowie Haliccy znajdowali się; teraz zaś z Ziemi Halickiej, iako też Lwowickiej, Przemyskiej, Sanockiej, Chełmskiej y Zydaczewskiej składa się Woiewodztwo Ruskie; gdzie też należy Powiat Przeworski, do ziemi Przemyskiej; Trębowelski do Halickiej; Krásnostawski do Chełmskiej. Tenże Kazimierz Kościół Lwowski w Metropolię Ruską y Arcybiskupiey godności Katedrę zamienić postarał się u Urbana V. Papieża; Miasto Kazimierz od Imienia swego nazwane za murami Krakowa, y wiele innych Miast y Miasteczek wystawił. Pełen zasług, na łowach z konia spadłszy; na śmieć się dostał 1370. Leży w Krakowie.

LUDWIK Krol Węgierki y Polki, koronowany w Krakowie od Jarosława Arcybiskupa Gnieźnieńskiego; o przyłączeniu Rusi do Węgier, y umniejszeniu Krolestwa Polskiego zamysłał; iakoż zaraz po objęciu Państwa obzerność jego zmniejszył przez donacyę kilku Ziemi uczynioną Władysławowi Opolskiemu Xiążęciu; umarł roku 1382. Leży w Węgrzech.

Władysław II. **WŁADYSŁAW** Jagiełło Wielki Xiążę Litewski, od Bożęty Arcybiskupa Gnieźnieńskiego na Krolestwo namaszczony, w przed sobie (po chrzcie przyjętym:) zaślubował Jadwigę córkę Krola Ludwika, na którą korona spadała, Litwę do Wiary Świętej nawrócił, y do Polski przyłączył. Akademia Krakowska fundował, zaciągnawszy z Praskiej Akademii nauczycielow. Krzyżakow 50. tysięcy zbił, przyprowadzwszy z placu do Polski 44. tysięcy niewolnika; Chorągwi 52. nieprzyjacielskich w Kościele Krakowskim zawiesił; panował lat 48: umarł 1434.

WŁADYSŁAW Jagiełło syn Jagiełła pierwszego, w młodych latach koronowany w Krakowie od Woyciecha de Jastrzębice Arcybiskupa Gnieźnieńskiego; Węgierką oraz Koronę przyjął od Biskupa Strygońskiego; Ruś y Bułgarię zwyciężył; woiował potym z Amuratem Cesarzem Tureckim (przeciwko paktom poprzyjęzonym) za perswazyę Kardynałow y Biskupow dyspensowany od przysięgi; w tej tedy wojnie był Zwycięzcą, y oraz zwyciężonym; pod Warną zabity 1444.

KAZIMIERZ IV. Syn Jagiełła, Ociec S. Kazimierza, zwycięzcy nad Turkami, Tatarami, Krzyżakami, chwalebny. Woiewodę Wołoskiego do oddania homagium przymusił; siła Poselstw postánowił; wiele Seymow odprawił; przywileje y prawa Krolestwa *regio diplomate* utwierdził; Prusy Krzyżakom odebrał, Woiewodztwo Bełskie do Korony Polskiej inkorporował; (które lubo do niej za Jagiełła Krola należało, iednak tenże Jagiełło ustąpił go był Xiążętom Mázowieckim); Xięstwo też Kiiowskie (które przedtym Książat swoich własnych miało) w Powiat obrócił, y Marcina Gastolda za Starostę czyli Woiewodę Kiiowianom przełożył. Miejsce zaś w Senacie Woiewodom Kiiowskim naznaczone 1569 na Seymie Lubelskim. Wielka część Woiewodztwa tego, iako też y Smoleńskiego od Moskwy zawoiowana, oneyże podziśdzień chołduie. Pomieniony Kazimierz panował lat 45: umarł 1492.

JAN WOYCIECH po Ojcu nastąpił, koronowany od Zbigniewa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego; na Wojnie Multańskiej po uczynionym przymierzu od Wiarołomcy Stefana Woiewody Wołoskiego pod Bukowiną otoczony, y zbity; w Toruniu aoplexyą ruszony umarł; 1501. leży w Krakowie.

ALEXANDER Brat Jana Woyciecha; od Fryderyka Kardynała Brata swego namaszczony y koronowany. Stefana Multańskiego Woiewodę, z niesłusznie opañowanego Pokucia wygnał; umarł 1506. leży w Wilnie.

ZYGMUNT I. Brat Alexandra, koronowany od Jędrzeja Rossy Arcybiskupa Gnieźnieńskiego; sławny Zwycięzca Moldawczykow, Tatarow, Prusakow, Moskalow; wiary Świętej Obrońca; Herezy Nieprzyjaciel, przeżorny Rządca; słusznym Oycem Oczyszczony nazwany; praktykując na sobie to, co mowi Agesilaus: *Ille tutus est Rex, qui sic subditis imperat, ut Parentes Filiis.* Panował lat 41, umarł 1548. Za iego panowania; y Zygmunta Augusta; dożyłotni Hetmani bydź poczęli, tak Wielcy; iak Polni; przedtym albowiem, kiedy samo tylko Rycerstwo Polskie, pospolitym ruszeniem, na nieprzyjaciela ciągnęto; każdy Woiewoda swemu Woiewodztwu

iewodztwu hetmanit; a jeżeli komu innemu powierzono buławę, to tylko do czasu, y na pewną kámpániá, po ktorey skończoney, buławę z władzą Hetmańską, zkladał. leży w Krakowie.

Kurlandya do Polski przyłączo-
na.

Wołyń y
Bracław.

Przywilej
Xiążtom
Czartory-
skim.

ZYGMUNT II. August I. Syn pierwszego Zygmunta, ostatni po Meżu Jagiellończyk; za żywota Oycy Krolom Polskim obrány, w dziecięciu leciech; Moskwę, Turkow, Krzyżakow, potężnie gromił, przyłączył do Polski Xięstwo Kurlandzkie; umarł 1572. Także Woiewodztwo Wołyńskie y Bracławskie od Kazimierza Jagiella, do Litwy inkorporowane; przyłączył znowu do Korony; Unią tę podpisał Xiąże Jmśc Alexander Czartoryiski Woiewoda Wołyński z innemi Pány. Tenże Alexander na Seymie Lubelskim w roku 1569, podpisał unią Korony z Xięstwem Litewskim; *constit. fol. 170*; kędy też wielkie otrzymał elogium, w przywileju Augusta I. potwierdzającym przywilej Xiążtom Czartoryiskim dány 1442. od Władysława Krola Polskiego, y Węgierskiego, z osobliwizną, pochwałą, tychże Xiążat, iáko arcyzasłużonych w Oyczyźnie y do krwi Krolowskiej tegoż Władysława, *proxime* należących; co samó tenże przywilej Władysławowski, wyraża; Jwana, Alexandra, y Michała Xiążeta Czartoryiskie zowiąc Bracią, swoimi.

HENRYK WALEZYUSZ. Xiąże Andegawu, po koronacyi wiechał w tymże roku 1574 do Francyi, gdzie od Jana Klemenfa zabity. 1586.

Trybunał
Koronny
ustanowio-
ny.
Instanty.

STEFAN BATORY Xiąże Siedmigrodzkie, po rozdzieleniu Rzeczypospolitey (gdy inni Maxymiliana Cesarza Krolom Polskim mieć chcieli) Annę Siostrę Zygmunta Augusta, rokjem przedtym obraną y koronowaną, Krolowę Polką, sobie zasłubił, Krolom Polskim ogłoszony. Gdańszczanow y Moskwę szczęśliwie zgromił; Trybunał Koronny ustanowił; Instanty od Moskwy odebrał; ktore w roku 1588 na trzy Woiewodztwa podzielono, to jest: Instantskie, albo Wendenkie, Derpskie, y Parnawskie; dwóch ostatnich pákta Oliwskie Koronie Szwedzkiej w roku 1660. ustąpiły. leży w Krakowie.

Moskwę
sobie podbił

ZYGMUNT III. Krol y Herkules Polski; nad Turkami y Tatarami pod Chocimem sławny Zwycięzca; Moskwę 60. tyfięcy zniósł, stolicę Moskiewską sobie podbił, Annę y Konstancyą Arcy Xiężniczki Austryackie, Siostry rodzone jednę po drugiey miał za Zonę, z pierwszą, miał Władysława, z drugą, Jana Kazimierza, umarł 1632, mając lat 66. Pánowania 45. leży w Krakowie.

Władysław
IV.

WŁADYSŁAW Czwarty syn Zygmunta trzeciego, obrany 1632, koronowany 1633, Zwycięzca Moskwy, Turkow y Szwedow, szczęśliwe swoje pánowanie y wszystko prawie Polskiej Korony szczęście;

szczęście, nie inszym sposobem zakończył, tylko nieodżałowaną osobą swoiey śmiercią 1648. Na Seymie *Coronationis* Iego, Ziemia Czerniechowska w roku 1633. Grod y Ziemstwo otrzymała; Ka-^{Woiewo-}dzstwo Czarniechowski^{niechowski} iztelan także Czerniechowki, y inne Urzędy Ziemskie postánowane; w roku zaś 1635. na Seymie w Woiewodztwo zámieniona, z nadaniem Woiewody. leży w Krakowie.

JAN Kazimierz zwycięzca Szwedow, Moskwy, Kozakow, y Tatarow; ábdykował Koronę 1668 na Seymie Warszawskim pod laską Stefana Sarnowskiego Podkomorzego Łęczyckiego, umarł we Francyi 1672. Za pánowania Iego; oprócz Woysk postronnych inkursyi, były domowe znaczne rozruchy zwłaszcza podczas Swiderskiego Związku; lecz ten rozwiązany 1663. za perswazyą y dzielnością Xięcia Jmści Floryana Czartoryiskiego, Biskupa Kuiawskiego, (przedtym Poznańskiego) Arcybiskupa potym Gnieźnieńskiego, y Prymasa; ktory też po śmierci Michała Krola, na generałną Konwokacyą wszystkie stany zwołał, iáko Vice-Rex Polski; pełen w Rzymie y całej Europie nieśmiertelney sławy, y szczegulney u Jana Kazimierza, iáko też Michała y Władysława IV. ałtymacyi; od Jana Kazimierza w liście do Jnnocentego X. Papięza extraordinarynie otrzymał pochwały, wysokich swoich przymiotow, y dzieł nieporównanych. Oycy miał Mikołaja, Woiewodę Wołyńskiego wielkiego Statystę y Bohátyra; Braci zaś: Michała, Woiewodę Sandomirskiego; y Jana Károla Podkomorzego Krakowskiego, ktory za Krola Jana Kazimierza (immediate przed Seymem *abdicationis*), w roku 1668 *in Martio* był Marszałkiem izby Poselskiej na Seymie Warszawskim, (iákoż za doskonałą Iego dyrekcyą, stanał ten Sejm) konferowanego zaś sobie Woiewodztwa Krakowskiego przyiac niechciał. Pomienionego Jana Kazimierza Krola, y innych Iego na tron Polskiej sukcesorow, pánowania, masz dokładniey wyżej opisać.

